pvt, P2 Eu 7

1. aa/

Sacharov letade efter Wallenberg

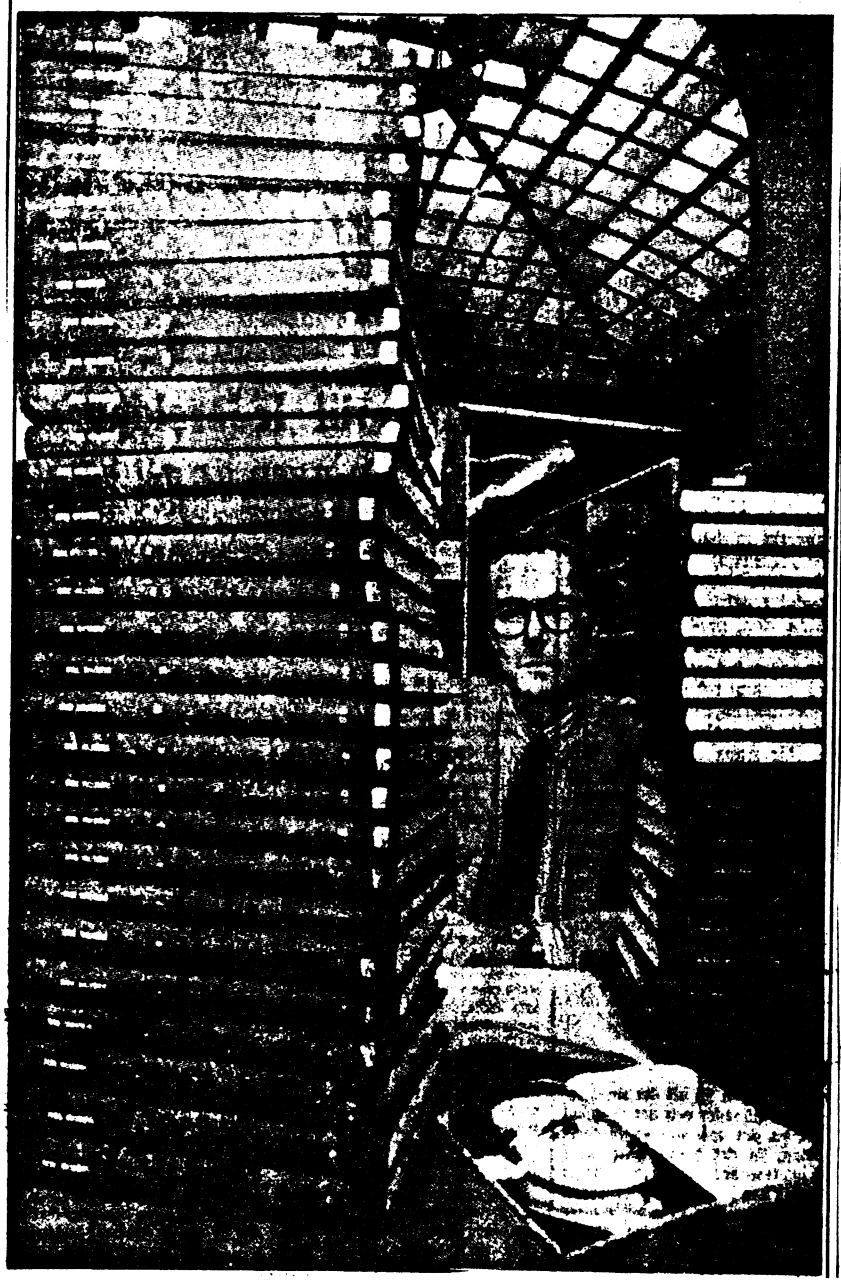

I skuggan av Raoul Wallenberg – alla dokument i UD:s arkiv om den försvunne svensken – sitter Vollrath Tham, som handlägger frågan. SvD har läst de tidigare hemligstämplade dokumenten för perioden 1970–1989.

Fotp: YVONNE ÅSELL

Nobelpristagaren Andre Sacharov har det senast året personligen besök fängläger i Sovjetunione för att leta efter Raou Wallenberg.

Resultatet är negativt, men Sacharov har fört upp frågan til politbyrån och är villig att gör en framställning om Wallenber direkt till partichefen Michai Gorbatjov.

Det framgår av UD:s hemlig stämplade dokument om Raou Wallenberg från 1970 till april år som Svenska Dagbladet har ta git del av. Sammanlagt rör det si om 54 pärmar med cirka 6 00 sidor och Sacharovspåret dyke upp först i den sista pärmen.

De på SvD:s begäran frisläppta arkivhandlingarna kastar delvis nytt ljus över sökandet efter Wallenberg, som togs av Röda armén i Budapest 1945. Som kommer att framgå av följande artiklar visar de bland annat att ett nyckelvittne, som förmådde den svenska regeringen att agera i Moskva 1979, nu betraktas av UD som KGB:s handgångne man och att sovjetiska diplomater antytt att den av Gromyko förmedlade versionen om Wallenbergs död 1947 är oriktig.

Hittat platsen

Den 9 januari i år fick ambassadör Anders Thunborg i Moskva ett meddelande från svensken Rolf Björnerstedt, som förestår ett internationellt forskningsinstitut i Sovjet. Meddelandet var, rapporterade ambassaden hem till UD, "förbryllande, ofullständigt och vagt, som så många andra uppgifter" i ärendet Raoul Wallenberg.

Enligt Björnerstedt hade Sacharov nu tydligen lokaliserat platsen där Wallenberg kunde hållas inspärrad. Det gällde ett läger eller ett fängelse i eller nära staden Torsjok med namnet eller numret ON-55.

Sacharov och hans hustru Jelena Bonner hade besökt fängelseområdet. Dessutom visste de berätta om en svensk i staden Syktyvkar i norra Sovjet, som hade ett öde liknande Raoul Wallenbergs och dessutom vore redo att berätta om denne för svenska diplomater.

Fängslad sedan kriget

I ett chiffertelegram till Stockholm den 3 februari, undertecknat Thunborg, meddelas att en tjänsteman vid ambassadens handelsavdelning skall sändas till Syktyvkar. "Vi avser gå vidare i Sacharovspåret". Av tillgängliga doku-

Fredspristagaren Andrej Sacharov har det senaste året besökt flera sovjetiska fängläger och letat efter Raoul Wallenberg.

Han har inte funnit den försvunne svensken, men Sacharov har fört upp frågan i politbyrån och är beredd att ta upp Wallenbergs ärende direkt med Michail Gorbatjov.

UD om Wallenberg

SvD:s Ingmar Lindmarker har gått igenom UD:s hemligstämplade dokument från 1970 fram till april i år.

Dokumenten, som frisläppts på SvD:s begäran, kastar nytt ljus över de senaste årens sökande efter Wallenberg.

– Att läsa UD-arkivet om Wallenberg är lika vanmäktigt som att leta efter den försvunne svensken.

– Arkivet är fyllt av villospår och frågetecken, skriver Ingmar Lindmarker.

Se INRIKES, sidan 6

SVENSKA DAGBLADET Måndagen den 28 augusti 1989

Sacharov sökte Raoul Wallenberg

UD om Wallenberg

ment framgår det inte om resan blev av och om diplomaten fick träffa den mystiske svensken.

Nu visste man dock att denne hette Einar Marcus. Namnet dyker upp i en konfidentiell uppteckning av ett samtal som den tidigare svenske Röda kors-chefen Anders Wijkman hade med Sacharov i Washington i december i fjol. Där tillkommer också detaljer om paret Sacharovs sökande efter Wallenberg, veterligen den första privata undersökningen inne i Sovjetunionen om den försvunne svenske diplomaten.

Sacharov berättade för Wijkman att Einar Marcus, av svenskt påbrå, nyligen hade frigivits efter en lång fängelsevistelse. För en nära vän till Sacharov hade Marcus berättat att han under kriget hade utfört samma typ av räddningsarbete i Tjeckoslovakien som Wallenberg i Budapest och vid krigsslutet arresterats av ryska säkerhetsmän i Tjeckoslovakien.

Marcus hade nyligen drabbats av slaganfall men hade sagt sig vara villig att berätta vad han visste för representanter för svenska myndigheter. Sacharov föreslog enligt Wijkman att någon från ambassaden i Moskva borde besöka Marcus.

Om uppgifterna angående "svensken" Marcus är riktiga, kan det betyda att denne i vissa rapporter och vittnesutsagor har förväxlats med Wallenberg. I slutet av 70-talet uppgav till exempel en person vid namn Jan Kaplan att han 1975 i ett Moskvafängelse hade träffat en svensk som suttit 30 år i sovjetisk fångenskap. Det antogs då allmänt att det rörde sig om Raoul Wallenberg.

Överlevde influensa

I samtalet med Anders Wijkman uppgav Sacharov att han våren 1987 hade fått en uppgift från Sverige om att Wallenberg skulle finnas i ett speciellt läger i staden Torsjok, cirka 250 km från Moskva. Lägret skulle vara befolkat av ett antal gamla polacker, som samtliga varit fängslade sedan krigsslutet.

Vid årsskiftet 1986-87 skulle en svår influensaepidemi ha härjat och många av fångarna dött. Wallenberg skulle därvid ha blivit sjuk men överlevt.

Sacharov for till lägret, men beskrivningen stämde inte. Förra hösten återkom den svenske uppgiftslämnaren och sade att han hade misstagit sig om lägret. Det skulle i stället gälla ett annat läger i Torsjok med nummer OH 55 (Fjärde departementet), enligt vissa skrivningar ON 55.

Sacharov for dit igen, skriver Wijkman i sin uppteckning av samtalet som finns i UD-arkivet, och fann att adressen återigen var fel. Dock träffade han en myndighetsperson, som visade honom lägret, som var utspritt över ett 20 kvadratkilometer stort område.

"Departementet Fyra var väl bevakat. S kom fram till lägeringången i samband med en vaktavlösning. Vakterna frågade vad han sökte och S uppgav att han sökte en polsk fånge.

"Finns inte i lägret"

En av vakterna stelnade till och svarade att det måste vara ett misstag. Vakten gick så mot en bil och där satt en officer, som också frågade vad S sökte. S gav samma svar men tillade att han kanske misstog sig. Officeren muttrade och körde iväg".

Sacharov ansåg enligt Wijkmans referat att det är osannolikt att polska fångar och/eller Wallenberg skulle hållas i detta läger. Dock existerade lägret. Kanske borde svenska myndigheter approchera den sovjetiska regeringen med direkta frågor om lägret, heter det.

Senare hade Sacharov tagit upp saken i samtal med politbyrråmedlemmen Alexander Jakovlev, som hade sagt att det var helt utsiktslöst att Wallenberg skulle finnas i lägret. Jakovlev betraktas som en av "arkitekterna" bakom reformpolitiken i Sovjet. Han är en av Gorbatjovs närmaste förtrogna och ses som politbyråns utrikespolitiske expert.

Jakovlev hade i samtalet med Sacharov sagt att Wallenberg hade arresterats i samband med en utväxling av lastbilar mot judar, en helt ny uppgift för svenskar och andra i väst som har kartlagt svenskens sista tid i Budapest.

Sacharov hänvisade till att Gestapo under 1944 föreslog en utväxling av en miljon judar mot 10 000 lastbilar. Himmler gav order om att sända mer än 3 000 judar till Spanien och man kan enligt Sacharov inte utesluta att Wallenberg på något sätt deltog i den operationen.

– Det står klart, sammanfattade Wijkman sitt samtal, att Sacharov är djupt engagerad i bland annat Wallenberg-affären och att han föresatt sig att på alla sätt hjälpa till.

Ett tecken på Sacharovs hjälpsamhet kom i slutet av mars i år. En svensk diplomat i Moskva överlämnade då ett brev från Raoul Wallenbergföreningen i Stockholm. Därifrån hade man några veckor tidigare skrivit till Gorbatjov och påmint om dennes löfte till en medlem av familjen, givet vid FN i december 1988, att göra allt för att hjälpa till i sökandet.

I ambassadör Thunborgs chiffertelegram till UD 22 mars rapporteras Sacharovs svar. Denne hade sagt att för att kunna begära ett särskilt sammanträffande med Gorbatjov var han tvungen att ha så exakta, tillförlitliga, helst nya uppgifter som möjligt. Ett minimikrav när det gällde vittnesmålen om lägret ON-55 nära staden Torsjok var att han fick veta vem källan var.

Källans identitet skulle givetvis skyddas för offentligheten. Annars var det Sacharovs bestämda uppfattning, heter det i diplomatrapporten, att det var de som spred falska uppgifter som oftast drog sig för att stå offentligt för dem.

Om ett vittnesmål var sant hade Sacharov hävdat, fanns det i dagens läge ingen anledning för uppgiftslämnaren att gömma sig. KGB innebar inte längre någon risk.

Sacharov var hursomhelst beredd att återigen bege sig till Torsjok men framhöll att han hade svårt att se hur Wallenberg skulle kunna döljas i ON-55-lägret. Han tillade att han givetvis skulle ta upp ärendet med Gorbatjov om han råkade träffa honom i annat sammanhang.

Ökande chanser

Gromykos avgång ett halvår tidigare (den förre utrikesminister och presidenten avled i somras) ökade enligt Sacharov chanserna en aning att få fram något. Sacharov sade sig dock vara övertygad om att allt arkivmaterial hade sparats, en uppfattning som enligt UD-telegrammet inte delas av Jelena Bonner.

Chiffret från Moskva är ett av de sista dokumenten i det nu frisläppta materialet. Sedan dess har Raoul Wallenberg-frågan förts ytterligare framåt genom bland annat västtyska påtryckningar på Gorbatjov och genom att företrädare för Raoul Wallenberg-föreningen i Stockholm, bland annat den försvunne svenskens syster Nina Lagergren, har accepterat en sovjetisk inbjudan att komma till Moskva i oktober.

Ingmar Lindmarker

Sacharovs jakt på Wallenberg

Andrej Sacharov är djupt engagerad i Wallenberg-affären och har föresatt sig att på alla sätt hjälpa till.

Jll: Bengt Salomonson

Sovjet-TV efterlyser Wallenberg

Raoul Wallenberg efterlystes på lördagskvällen i sovjetisk TV. I programmet Horizont, som ses av många miljoner tittare i Sovjet och via satellit utomlands, presenterades Raoul Wallenberg och hans insats för första gången för en bred sovjetisk publik.

Det var historikern Helene Carlbeck vid Uppsala universitet, som berättade om Wallenberg i programmet. Hon säger till radions Eko-redaktion att endast en mycket liten krets i Sovjet hänner till Wallenberg, men att intresset nu är stort. Hans fall ses som ett test på kravet att nu sprida ljus över vad som egentligen hände under Stalinärens terror.

Svårt leta i arkiv med många luckor

Att läsa UD-arkivet om Raoul Wallenberg är lika vanmäktigt som att leta efter den i Sovjet försvunne svensken.

Det är fyllt av villospår och frågetecken, det saknar bevis och dokument, det utmynnar i ett misslyckande.

I februari 1988 skrev jag till utrikesminister Sten Andersson och bad om tillstånd att granska UD:s handlingar om Wallenberg från 1970 och framåt. Det tidigare materialet hade släppts i två omgångar.

Elva månader efter ansökan fattade regeringen beslutet att på SvD:s begäran offentliggöra dokumentationen. Dock undanhölls, som de föregående gångerna, enligt sekretesslagen sådant som anses kunna skada enskilda personer och Sveriges förbindelser med annat land.

Telegram saknas

1981 tog man bort 1 200 av sammanlagt 14 500 sidor om 50- och 60-talens sökande efter Wallenberg före offentliggörandet. Enligt Vollrath Tham, som vid UD handlägger frågan, har minst lika mycket, troligen mer, undanhållits insyn den här gången.

Det gör att den mödosamma läsningen av de cirka 6 000 tillgängliga sidorna blir ryckig och ihålig. Tydligen vitala chiffertelegram saknas. Vittnesförhör är borttagna, promemorior beskurna och vissa inslag i diplomaternas detektivarbete har helt utelämnats.

Ett enda papper hänvisar till det märkliga förslaget om utväxling mellan spionen Stig Bergling och Raoul Wallenberg. Inte ett ord finns med om hur man i Moskva försökte bestämma värdet av nyckelvittnet Jan Kaplan, om man alls gjorde det.

Och ambassadör Rune Nyströms grundliga utredning av ärendet häromåret är helt bortopererad. Allt som finns kvar är flytande antydningar om att den innehåller lovprisade policyförslag och fortsatt handlingslinje.

Den censur som tillämpas är förståelig. Den gör dock att redovisningen av UD:s insatser måste förses med reservationer. Det går inte att säkert fastställa hur mycket som har gjorts, vad som eventuellt har försummats eller exakt hur mycket svenska myndigheter vet.

Läsningen i UD:s vackra bibliotek, ett stenkast från byggnaden där Raoul Wallenberg fick sina instruktioner om uppdraget i Ungern, ger dock ett glasklart och mer uppmuntrande besked. Namnet Raoul Wallenberg har gripit människor i hela världen, hans öde har väckt förtvivlan och handlingskraft.

En betydande del av de nu frisläppta dokumenten utgörs av rapporter om hedersbetygelser för Wallenberg, ceremonier till hans ära, tal, petitioner, aktioner, avtäckande av statyer, namndop av gator, torg och byggnader i ett otal länder.

Och insprängda mellan UD:s hemliga telegram ligger brev på olika språk, några med barnsligt rundad stil från skolflickor som vill skriva uppsats om Raoul, andra med darrande hand från människor som försöker uttrycka sitt tack, sitt hopp.

Inte mycket hopp

Ibland är det skällsbrev, som när Sverige vägrade att hålla kvar den sovjetiska ubåtens besättning för att få loss Wallenberg eller: "jag är en Eslövtjej som tycker att ni borde skämmas allihop", ett utbrott som säkert drabbar många när ingenting tycks hända.

Det är den överväldigande mänskliga uppslutningen bakom Raoul Wallenberg som gör den tunga läsningen uthärdlig. De nu tillgängliga 54 arkivpärmarna innehåller inte mycket som tyder på att gåtan om svensken i Sovjet är närmare sin lösning. Däremot rymmer de många bevis för att han har blivit en internationell symbol för människors tro på människan.

Ingmar Lindmarker

Inslag i Lunchekot söndag den 27 augusti 1989 ang Wallenberg

Studioreporter: Så över till Raoul Wallenberg, som alltså blev en offentlig person i Sovjetunionen i går kväll i och med att hans fall togs upp i sovjetisk TV.

Tal på ryska

Reporter: Ja, så här lät det alltså i sovjetisk TV igår i kvällsprogrammet Horisont som har mångmiljonpublik i Sovjetunionen och som också kan ses av svenska kabel-TV-abonnenter. Och det var en svenska som berättade om Raoul Wallenberg, Helene Kalbäck, historiker vid Uppsala universitet.

Helene Kalbäck talar på ryska.

Reporter: Staffan Ekendahl från Gomorgon Världen träffade Helene Kalbäck när programmet skulle spelas in och här berättar hon vad hon sade i sovjetisk TV igår kväll.

Helene Kalbäck: För det första så vill vi presentera Raoul Wallenberg för en bred sovjetisk publik i ett land där man inte känner till Raoul Wallenberg sedan tidigare. Det är bara ett litet skikt som känner till honom. För det andra så ber vi människor att vända sig till oss och berätta om dom känner till någonting om Raoul Wallenberg, d v s dom som kan tänkas ha varit med och sett och hört någonting. Och vi visar också fotografier av Wallenberg.

Reporter: Hur kommer det sig att ni fått sovjetisk TV att ta upp ett sådant kontroversiellt fall som Wallenbergs.

Helene Kalbäck: Ja, det finns, det är kanske flera orsaker. Programledaren för det här programmet, han har själv varit intresserad ganska länge av fallet Wallenberg. Han har arbetat utomlands och han vet att alla sovjetiska korrespondenter och diplomater får massor av frågor om Wallenberg. För det andra är det så här att fallet Wallenberg börjar bli ett, eller är redan ett sorts testfall, kan man säga, i kravet och efterforskningarna på vad som egentligen hände under Stalin-tiden, alltså Stalin-tidens terror, förtryck, utrensningar och avrättningar.

Studioreporter: Det sade Helene Kalbäck, historiker vid Uppsala universitet och reporter var Staffan Ekendahl.

Nyckelvittne avled före förhör

I november 1987 meddelade den svenska ambassaden i Tel Aviv utrikesdepartementet i Stockholm att ett sovjetiskt nyckelvittne om Raoul Wallenberg fanns i Israel. Det dröjde sju månader innan UD reagerade och då var det för sent. Mannen var död.

Om händelseförloppet är riktigt så som det framträder i UD-dokumenten om Wallenberg, måste det röra sig om ett av de allvarligaste missgreppen i det noggranna sökandet efter den i Sovjet försvunne svensken.

Vollrath Tham, som i dag ansvarar för handläggningen av Wallenbergärendet i UD, säger sig tro att det gäller ett missförstånd. Han undrar om vittnet i fråga, Jan Kaplan, någonsin fick utresetillstånd från Sovjet men kan inte förklara telegramväxlingen mellan ambassaden och departementet.

Fängelsesjukhus

I början av 1978 kom det ut i väst att Jan Kaplan i telefon från Moskva till sin dotter Anna Bilder i Israel hade berättat att han på ett fängelsesjukhus i Moskva 1975 hade träffat en svensk som varit i sovjetisk fångenskap i 30 år. Wallenberg bortfördes av ryssarna 1945.

En månad efter avslöjandet greps Kaplan av KGB och spärrades in i ett fängelse utanför Moskva. Den svenska regeringen gick så långt som att begära ett sammanträffande med Kaplan för att vinna klarhet men bevärdigades inte ens med svar.

Kontakt upprätthölls i stället med dottern Anna Bilder i Israel. I telegrammet till UD i november 1987 om en rutinförfrågan meddelade ambassaden i Tel Aviv att "Bilder förefaller ovillig att ha någon ytterligare kontakt med ambassaden i Wallenbergärendet som hon menar bringat olycka över familjen".

Försenad utresa

Därefter följer ett lakoniskt besked som borde ha fått spanarna i Stockholm att hoppa högt: "Åtminstone anser fadern Jan Kaplan att hans utresa från Sovjet försenats härigenom. Fadern lever nu i Israel och är sjuklig".

I de arkivhandlingar som nu har gjorts tillgängliga för SvD finns därefter ingenting om saken förrän ett chiffertelegram sju månader senare, i juni 1988, från Cabinet i Stockholm, d v s utrikesdepartementet.

Det heter i telegrammet att "om uppgiften stämmer att Jan Kaplan tillåtits utvandra och numera bor i Israel" kan andra frågor vänta och "vi bör då i stället främst kunna inrikta oss på att få ett sammanträffande till stånd med Jan Kaplan för att få hans egen version av det påstådda mötet med Raoul Wallenberg i sjukavdelningen av Butyrkafängelset i Moskva år 1975".

UD avslutar förslaget med orden: "Tacksam Edra synpunkter på möjligheten att få träffa Jan Kaplan trots dottern Anna Bilders ovilja att ha ytterligare kontakter med ambassaden i ärendet".

Dottern vägrar svara

Några veckor senare svarar ambassaden i Tel Aviv: Anna Bilder uppger att Jan Kaplan avled för cirka fem månader sedan i Moskva. Bilder önskar i övrigt ej samarbeta med ambassaden i ärendet.

I brist på besked och utan tillgång till möjligen undanhållna dokument uppstår besvärande frågor. Varför reagerade ambassaden och UD inte omedelbart på möjligheten att intervjua Kaplan? Hade ambassaden missförstått Anna Bilder? Varför ställdes i så fall ingen fråga från UD förrän efter sju månader?

En fråga som inte heller får något svar i det arkivmaterial som SvD har tagit del av är i vilken mån Kaplanspåret hade förlorat intresse för UD på grund av den sviktande tilltron till ett annat vittne, Abraham Kalinski.

Kalinski kan sägas vara en vattendelare i hela Wallenbergaffären. Hans utsagor i januari 1979 bedömdes vara så tungt vägande att regeringen Ola Ullsten gjorde den första svenska officiella framstöten om Raoul Wallenberg till Moskva på fjorton år.

Kalinski hävdade att Wallenberg hade funnits i namngivna fängelser till slutet av 1960-talet, bland annat i Vladimir där Kalinski själv skulle ha sett svensken. Dessutom var det via Kalinski som uppgifterna om Jan Kaplans telefonsamtal till dottern i Israel kom fram och den svenska regeringen begärde nu en skyndsam undersökning i Moskva, vilket dock endast föranledde det vanliga negativa svaret.

Redan från början uppstod en viss misstro mot Kalinski. Dennes märkliga åtgärd att ringa till familjen Kaplan i Moskva och sprida diverse upplysningar ansågs märkligt och torde ha varit den direkta orsaken till att Jan Kaplan greps av KGB.

Fick inte höra Kaplan

Av UD-arkivet framgår att den dåvarande svenske ministern i Moskva, Jan Lundvik, i augusti 1979 pläderade för att regeringen skulle kräva av Sovjet att få höra Kaplan. "Möjligen kan publicitet kring honom vara ett sätt att rädda honom från att försvinna".

Två dagar efter Lundviks förslag kallade statsminister Ullsten till sig den sovjetiske ambassadören Jakovlev och överlämnade en begäran till regeringschefen Kosygin att en svensk diplomat "får biträda vid samtal med hr Kaplan". Veterligen bevärdigade Kosygin skrivelsen inte med ett svar.

I samtalet med Ullsten, framgår det av UD-dokumenten, sade Jakovlev syrligt att "det syns mig litet konstigt att uppgifter från en viss herr Kaplan anses mer trovärdiga än den sovjetiska regeringens uppgifter". Jakovlev tillade om Wallenbergfrågan att "jag har hört av en regeringsmedlem att opinionen väckts av släktingarna och att den är av emotionell karaktär".

Nu hade Kalinskis myckna pratande och den svenska regeringens

UD om Wallenberg

Nästa artikel: Sovjetiska diplomater antyder för svenskar att Raoul Wallenberg kan ha skjutits av Stalins bödlar. Sanningen hindras komma fram av att många byråkrater är rädda om sitt eget skinn.

skärpta språk mot Sovjet bidragit till att öka den internationella uppmärksamheten kring Raoul Wallenberg. Men samtidigt hade svenska diplomater börjat dra öronen åt sig.

Ringde New York

I ett telegram från Moskva till Cabinet i Stockholm i juli 1980 skriver Lundvik: "Jag delar helt uppfattningen att Kalinski bör hanteras försiktigt. Vi vet ju trots allt inte vems ärenden han går".

1984 återkom Kalinski med uppgifter som skulle öka den svenska misstänksamheten mot honom. UD-papperen visar att han först ringde dåvarande generalkonsuln Magnus Faxén i New York och hävdade att Wallenberg funnits i cell nr 7 i Vladimirfängelset i december 1982.

En månad senare berättade han för Sven Hirdman, som då var het till ambassadör i Israel och nu är krigsmaterielinspektör, att han visste att Wallenberg varit i livet sommaren 1983 i Vladimir. Som stöd åberopade han ett brev från fängelseläkaren Butova.

Misstänkt förfalskning

De allt mer skeptiska svenskarna gjorde handstilsprov, bl a med hjälp av en av UD:s främsta Sovjetkännare Göran Lundström. Butovas handstil företedde slående likheter med Kalinskis och även om Rikspolisstyrelsen efter en granskning inte ansåg sig kunna bevisa något, är det av de tillgängliga UD-handlingarna uppenbart att diplomaterna misstänkte att Kalinski hade förfalskat brevet.

Vittnesmålet avskrevs och i ett brev från Moskva i december skriver Lars-Åke Nilsson, numera ambassadör i Prag och en av dem som kan Wallenbergfrågan bäst: "Kalinski kan mycket väl vara en person som bland annat går KGB:s ärenden".

Kvar står att Kalinski är en av de stora paradoxerna i frågan om Raoul Wallenberg. Vilket intresse skulle KGB ha haft av att Kalinski spred uppgifter i väst om att svensken var i livet? Förutsåg man inte de svenska protesterna och den anti-sovjetiska undertonen i den internationella uppståndelsen?

Och Jan Kaplan? Blev han bara en bricka i spelet? Tilläts han besöka Israel innan han dog? Och vad hade han kunnat berätta för svenskarna om Raoul Wallenberg?

Ingmar Lindmarker

”Fler arkiv att granska”

När Raoul Wallenbergs livsöde i lördagskväll väckte stor uppmärksamhet i sovjetisk TV var Uppsalahistorikern Helene Carlbäck-Isotalo med som sakkunnig.

Sedan i maj har hon i Moskva på heltid ägnat sina krafter åt att lösa mysteriet med Raoul Wallenbergs försvinnande. Efter sin medverkan i TV-programmet om Raoul Wallenberg har hon bara mött positiva reaktioner.

– Både personliga vänner och människor som jag mött på min mans arbetsplats har sagt att de tyckte om programmet. De säger att det är viktigt att ta reda på vad som hände eftersom han kämpade för humanitära rättigheter, berättar Helene Carlbäck-Isotalo.

Helene Carlbäck-Isotalo är doktorand vid Uppsala universitet på förbindelserna mellan Sverige och Sovjet efter revolutionen. När universitetet startade sitt Raoul Wallenberg-projekt i början av året kopplades även Helene in.

– Jag har tidvis bott här i Moskva även tidigare. I och med projektet har jag varit här sedan i maj. Jag försöker då först och främst att bearbeta de gamla kontakter jag har här.

”Hopplös fråga”

Hittills har hon inte haft några större problem med myndigheterna trots att det är en i Sovjet mycket kontroversiell fråga hon jobbar med.

– Det är flera historiker som har sagt att det inte är någon idé att ödsla tid och energi på detta. Även sovjetiska UD:s arkiv sade att det är en hopplös fråga när jag försökte få tillträde till deras arkiv, berättar Helene Carlbäck-Isotalo.

Men det finns också några sovjetiska historiker och journalister som på egen hand har sökt en lösning på gåtan.

– Vid TV-programmet samarbetade jag med historikern Larissa Lisiutkina. Dessutom finns det en journalist, Alexander Kartsev, som skrivit tre artiklar i sin tidning kring Wallenberg.

Med dessa skall även Helene Carlbäck-Isotalo samarbeta när en dokumentärfilm och en bok om Wallenberg skall göras under den närmaste tiden.

Ännu har Helene inte kommit in i några av myndigheternas arkiv som kan gömma gåtans lösning.

Håkan Lövström

SVD 29/8-89

Försök byta Bergling mot Wallenberg vållade strid

UD-protest mot utväxlingsplan

Hösten 1979 sonderade en svensk regering i Moskva för första gången möjligheten att få Raoul Wallenberg utväxlad. Förslaget gällde spionen Stig Bergling. Det orsakade ett skarpt meningsutbyte mellan den högsta UD-ledningen och regeringen, det rann ut i intet och belyser de svenska Wallenbergspanarnas dilemma att inte kunna agera inne i Sovjet.

I de arkivhandlingar som utrikesdepartementet har gjort tillgängliga för Svenska Dagbladet finns ett enda, intetsägande dokument om den bisarra Berglingepisoden. Resten är talande tystnad.

Det kan emellertid nu avslöjas att den dåvarande borgerliga regeringens beslut att gå vidare på Berglings eget förslag om utväxling stötte på hårdast tänkbara motstånd från den högsta UD-ledningen.

Leifland avrådde

Det var främst statsminister Ola Ullsten och utrikesminister Hans Blix som ville pröva Sovjets intresse för ett utväxlingsförslag. Dåvarande kabinettssekreteraren Leif Leifland avrådde bestämt, bl a med motiveringen att Bergling ännu inte hade fått sin dom.

Leifland, som i dag är ambassadör i London, bekräftar för SvD att han reste starka invändningar, dels av rättsäkerhetsskäl, dels av utrikespolitiska skäl. Han försökte övertala både stats- och utrikesministrarna, mitt under valkampanjen, samt justitieminister Sven Romanus att avstå från att göra en framstöt i Moskva.

– Jag lämnade också in en skriftlig protest, säger ambassadör Leifland. En av mina synpunkter var att ryssarna skulle skratta åt förslaget att byta ut en förbrukad spion i Sverige mot Raoul Wallenberg.

PM saknas

När övertalningsförsöken misslyckades, författade kabinettssekreteraren en promemoria med sina invändningar och fogade den till UD:s akt i ärendet. Denna PM återfinns inte i de handlingar som UD har låtit SvD ta del av.

Den svenska ambassaden tog upp förslaget om Bergling mot Wallenberg med en speciell kontakt, som antogs ha direkta kanaler till Kreml. Kontaktpersonens reaktion var omedelbart avvisande: "Det är alldeles för sent". Det svenska försöket tycks ha bedömts vara så klumpigt att man från sovjetiskt håll aldrig återkom till det.

Fälldin kallsinnig

När två år senare telegram kom in från hela världen, inte minst från USA, med krav på utväxling

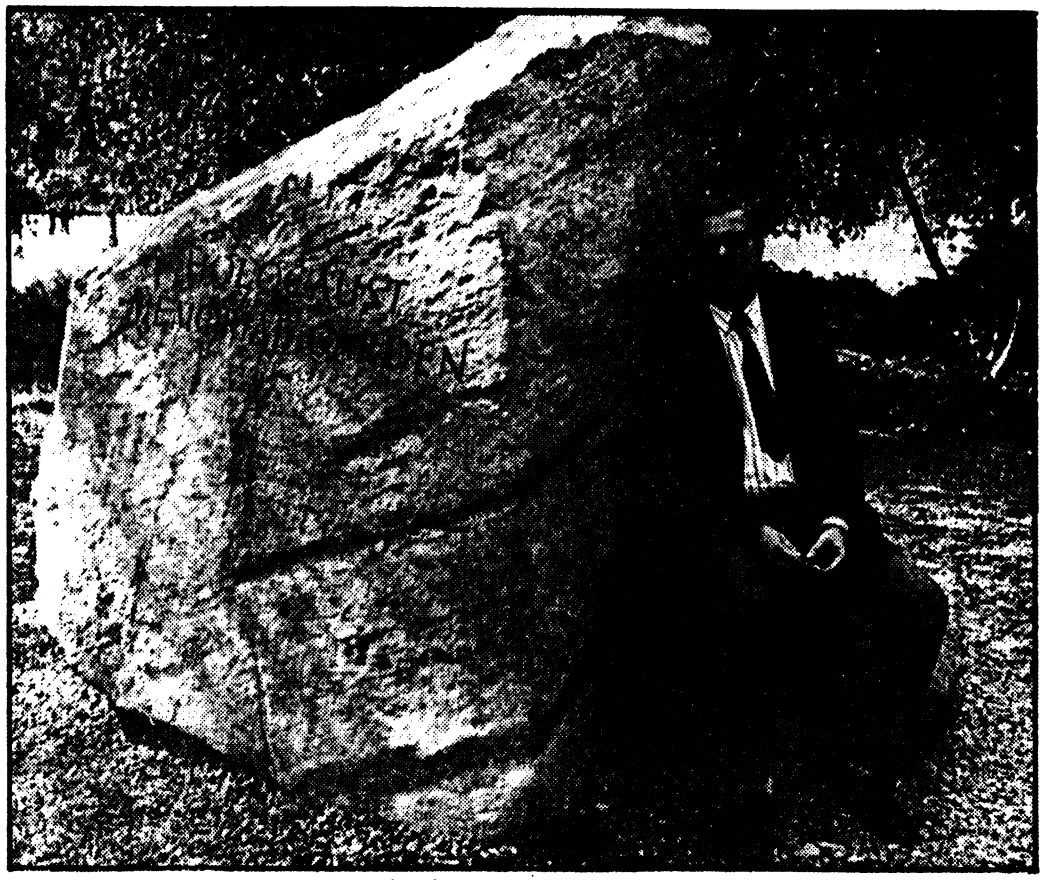

Förre kabinettssekreteraren Leif Leifland avrådde bestämt regeringen från att försöka utväxla Stig Bergling mot Raoul Wallenberg. Stenen är tillägnad offren för förintelsen och finns i en minneslund i London där Leifland numera är ambassadör. Foto: K. HAMMETT

20.

av den strandade sovjetiska ubåtens besättning mot Wallenberg ställde regeringen Fälldin sig kallsinnig. Och när Raoul Wallenbergs tidigare arbetskamrat vid beskickningen i Budapest, Per Anger, 1986 vädjade till utrikesminister Sten Andersson att stödja amerikanska ansträngningar om utväxling med Sovjet, spioner mot politiska fångar, fick han svaret att det vore utsiktslöst att begära Wallenberg utväxlad när Sovjet hävdar att han är död.

Anderssons svar finns med i de UD-pärmar som nu har lagts fram för SvD, men däremot ingenting om de överväganden som gjordes internt när Bergling kom med sitt förslag. Utväxling var ett brännbart ord i Wallenbergfrågan. När Sverige, enligt de arkivhandlingar som tidigare har frisläppts, på 40-talet tycktes ha en verklig chans att få hem Wallenberg i utbyte mot sovjetiska medborgare som hölls här, fällde utrikesminister Östen Undén ett yttrande som har levt kvar: Vi bedriver inte människohandel.

Kontakten i Moskva om Bergling är en av de få svenska aktiviteterna i Sovjet om Raoul Wallenberg som redovisas i UD-papperen förutom diplomatiska och politiska samtal. Ett dilemma för de svenska spanarna har genom åren varit att tips och vittnesmål som nämner personer, fängelser och läger i Sovjetunionen inte har kunnat undersökas på plats.

Hänsyn till enskilda och till de känsliga svensk-sovjetiska relationerna har präglat "den olösta frågan om hur i Sovjet boende vittnen överhuvudtaget skall hanteras", som det hette i en skrivelse från Moskvaambassaden i början av 80-talet.

UD om Wallenberg

Nästa artikel: Lever Raoul Wallenberg? Frågan avfärdas ofta av tvärsäkra svenskar. Men UD-dokumenten visar att Andrej Sacharov inte utesluter att Wallenberg fortfarande kan finnas vid liv i sovjetisk fångenskap, heter det i en summering av SvD:s artikelserie.

I ett chiffertelegram 1982 till ESK-delegationen i Madrid hänvisas till ett litet undantag. Ambassadören de Geer har nyligen, meddelar UD, på sin stationeringsort Moskva åkt förbi och observerat ett namngivet sjukhus, där enligt ett nytt vittne Wallenberg kan ha vistats.

"Alla våningarna ovanför bottenvåningen gjorde enligt de Geer ett egendomligt intryck. Inget ljus och ingen rörelse syntes bakom de tomma fönsterrutorna. Där fanns dock inga galler eller fönsterluckor".

Det framgår inte av UD-arkivet om ytterligare spaning bedrevs, inte heller när spåret kallnade. Det är bara ett av många tiotals som har undersökts sedan 1970 enligt den från fyrtiotalet återkommande UD-maximen att "ingen sten får lämnas ovänd" i fråga om Raoul Wallenberg.

Många inkommande uppgifter har varit bisarra och kunnat avfärdas. Så var det t ex när en ungersk general påstods ha sagt att Wallenberg var i livet och arbetade med att inom KGB undervisa i svenska språket.

I ett anonymt brev till ambassaden i Wien meddelades att Wallenberg levde på ett Moskvasjukhus under namnet Olaf Oldenburg med fångnummer 28252. UD kunde inte lokalisera sjukhuset.

Någon dyker upp i Los Angeles med beskedet att han träffade Wallenberg i Odessa i juni 1945. UD vet av förstahandsvittnen att Raoul Wallenberg då satt i fängelse i Moskva men ber pliktskyldigt generalkonsulatet i Kalifornien att forska vidare.

Förvirrade uppgifter

En förvirrad person ringer till en svensk ambassad och vet att Wallenberg kommer att friges veckan därpå. En person som vill utvandra från Sovjet till Sverige och behöver en svensk anknytning låter påskina att hon är dotter till Raoul Wallenberg.

Mer svårbedömda är två män som hörs 1984 i Israel sedan de kommit från Sovjet. En av dem tror att det var Wallenberg som han träffade i ett läger 30 mil söder om Leningrad våren 1945, "en man som kom direkt ur salongerna, med egen pälsmössa, en tystlåten man som fick privilegier och tjänstgjorde som sjukvårdare, förtegen om sig själv, förde samtal på tyska om nordisk litteratur, jagade, gnolade ofta på visor utan ord".

Den andre israeliske invandraren hade i åtta år haft en medfånge som sade sig vara svensk, tagen av ryssarna i Ungern. Han trodde aldrig att han skulle bli fri igen, bad andra fångar informera om honom i omvärlden och önskade ett monument över sig själv föreställande en människa som äts upp av två björnar.

UD:s kommentar blev till slut: Så oprecist och svävande att det ej tillför Wallenberg-dossiern något av bevisvärde.

Trovärdigt vittne

Så sent som förra året kontaktade ett nytt vittne den svenska ambassaden i Tel Aviv med en historia som kunde förefalla trovärdig. Mannen hade mellan 1950 och 1953 känt en fånge vid namn Wallenberg i lägret Ivdit spetslag cirka 500 km norr om Sverdlovsk. Först nu, efter sjutton år i Israel, hade han läst om Raoul Wallenberg och förknippat denne med lägerfången.

Medfångar hade påstått att "Wallenberg" var svensk och tidigare diplomat. Själv hade han sagt att han aldrig hade dömts för något brott men att man försökt förmå honom att erkänna ett antal brott som han inte begått. Vid sin sovbrits hade han en namnskylt med namnet R. Wallenberg.

Den 59-årige man som berättade detta i Tel Aviv bedömdes inte vara ute i syfte att få pengar eller publicitet, en annars vanlig ambition som har fört svenska diplomater på villospår. Han läste bara ryskspråkiga tidningar, men ambassaden fann det ändå egendomligt att han skulle ha bott så länge i Israel utan att ha hört talas om Raoul Wallenberg.

Av allt att döma fortsätter arbetet på att kontrollera vittnets uppgifter. Ingen sten får lämnas ovänd...

Ingmar Lindmarker

BONN (TT) Den västtyske förbundskanslern Helmut Kohl hyllade Raoul Wallenberg som "en av 1900-talets stora hjältar" när han på fredagen höll ett högtidstal i förbundsdagen på 50-årsdagen av andra världskrigets utbrott. Kohl omtalade att han hade tagit upp Wallenbergs öde direkt med Sovjetledaren Michail Gorbatjov.

Ola Ullsten väckte Gromykos vrede

Den sovjetiske utrikesministern Andrej Gromyko blev rasande när Ola Ullsten i Moskva 1980 förde Raoul Wallenberg på tal: "Det finns naturligtvis inga utsikter att ni skulle kunna få något annat svar eller ytterligare information i denna fråga", sade Gromyko med återhållen vrede.

Yttrandet och bedömningen finns återgivna i de UD-dokument om Wallenberg som gjorts tillgängliga för SvD. De belyser vilken helomvänding som Sovjet har gjort om Raoul Wallenberg de senaste åren.

Lever Wallenberg?

Så länge svenskarna möttes av Gromykos stenansikte varje gång Wallenberg nämndes, och det var ofta, föreföll utsikterna till framgång obefintliga. Nu är det Gorbatjovs myndigheter som har satt sig i rörelse om Raoul Wallenberg, efter årtionden av tigande och lögner i Sovjet. Vad är egentligen på väg att hända?

Lever Raoul Wallenberg? Frågan möts i Sverige ofta av fnysningar och tvärsäkra påståenden om det omöjliga i att överleva 44 år i sovjetiska läger och fängelser.

Men läsningen av de tilldelade handlingarna, många har undanhållits av UD, visar att i varje fall Andrej Sacharov inte utesluter att Wallenberg är i livet. Och den svensk är både cynisk och förmäten som tror sig veta mer än den trakasserade människorättskämpen Sacharov om död och överlevnad i Gulagarkipelagen.

Insynen i UD-arkivet har också avslöjat att man på högsta håll i Sovjet ifrågasätter den sovjetiska version om Wallenbergs påstådda död som har gällt sedan 1957, då den överlämnades till den svenske Moskvaambassadören Rolf Sohlman av ingen annan än Andrej Gromyko.

Sacharovs uppgift till SvD:s Moskvakorrespondent Åsmund Willersrud att "en specialkommission i samarbete med den svenska regeringen kommer att få behandla ärendet med president Gorbatjov personligen" passar in i mönstret. Visserligen säger man vid UD i Stockholm att inget förslag i den riktningen har framförts, men det förefaller inte uteslutet att Sacharov har fått förhandsbesked om vad som är i görningen.

Mystisk "svensk"

SvD:s rapporter från UD-arkivet har innehållit lika många frågor som svar. Vad hände med den mystiske "svensken" Einar Marcus, som Sacharov nämnde för Anders Wijkman och andra?

Kanslirådet Vollrath Tham i utrikesdepartementet säger att en tjänsteman vid Moskvaambassaden kontaktade Marcus i staden Syktyvkar. Denne visade sig dock inte vara svensk och visste ingenting om Raoul Wallenberg som kunde föra frågan framåt.

Varför förhördes inte nyckelvittnet Jan Kaplan i Israel? (Se artikel 29/8). Tham säger nu att UD från "en säker och pålitlig källa" erfarit att Kaplan aldrig fick utresetillstånd från Sovjet. Den refererade telegramväxlingen måste ha byggt på ett missförstånd, tillägger han.

UD om Wallenberg

Artiklarna i serien "UD och Wallenberg" har varit införda 28, 29 och 30 augusti samt 2 september.

Djup pessimism

Studiet av Wallenberghandlingarna, som upptar fler hyllmeter i UD:s arkiv än något annat enskilt ärende, ger vid handen att svenska diplomater ofta har känt uppgivenhet och hopplöshet i de fruktlösa spaningarna. Här finns brev och promemorior som andas djup pessimism, inte minst under de svåra åren då Andropov och Gromyko bemötte svenska propåer med nonchalans.

Med reservationer för det undanhållna materialet tyder dock läsningen på att UD har fullföljt den ambition som gällt sedan början av 50-talet, att i grunden undersöka varje spår, höra varje möjligt vittne, gripa varje ny ledtråd. Och den officiella linje som gäller fortfarande har aldrig sviktat: Sveriges regering utgår från att Raoul Wallenberg lever i Sovjetunionen till dess motsatsen bevisas.

Sacharovs kontakter med politbyrån, budet om en blandad undersökningskommission och den häpnadsväckande aktivitet som pågår, bl a direkta efterlysningar av Wallenberg i press och television, antyder att man i Sovjet tror sig om att kunna bevisa vad som har hänt den försvunne svenske diplomaten.

Känsligt läge

Det finns ingen anledning att spekulera om vad som kommer att inträffa när den svenska Raoul Wallenbergkommittén, inbegripet Wallenbergs syskon, i oktober reser till Moskva på sovjetisk inbjudan. Läget är känsligt. Efter att ha talat för en vägg av tystnad och förnekanden kommer svenskar för första gången att kunna föra förhandlingar med Sovjetsidan om Raoul Wallenberg.

Svårt övertyga svenskar

Vad UD-dokumenten emellertid avslöjar är att Sovjet kommer att få ett drygt arbete att övertyga svenskarna. Efter årtionden av ömsesidig misstro kommer det att behövas många år för att undersöka och motbevisa de hundratals vittnen och utsagor som tyder på att Wallenberg har funnits i den sovjetiska fängelsevärlden långt efter 1947.

Gorbatjov vill få en besvärlig fråga ur världen men kommer inte undan det förflutna. Det måste till en stor dos glasnost för att presentera den sanning som inte står att finna i ett svenskt arkiv och det tål att sägas igen: det kan inte avfärdas som önsketänkande, med betoning på önskan, om någon tänker tanken till slut, att Raoul Wallenberg har tvingats överleva 44 år i sovjetisk fångenskap. Han var 33 år när han greps. Han kan ha fyllt 77 i år.

Ingmar Lindmarker

SVD 31

77

23

Sovjetisk regissör söker sanningen om Wallenberg

MOSKVA (SvD) **Ett sovjetiskt filmteam som söker sanningen om Raoul Wallenberg är på väg till Irkutsk i Sibirien för att kontrollera ett av de senaste "tipsen" som kommit in om svensken.**

Filmen om fallet Wallenberg skall vara klar till nästa sommar och innan dess hoppas regissören Alexander Rodnjanskij att ha kommit åtminstone ett steg närmare sanningen.

I Irkutsk lever en f d sovjetisk krigsfånge, Vasilij Siljava, som låg på sjukavdelningen hos den svenska missionen i Budapest, och som påstår att Wallenberg hade räddat hans liv. Han har sänt två brev till ungkommunisternas tidskrift Komsomolskaja Pravda, som har uppmanat alla som vet något om Wallenberg om att höra av sig till redaktionen.

Efter att tidningen gick ut med uppmaningen för tre veckor sedan har det kommit in upp till 50 brev med upplysningar. Komsomolskaja Pravda har satt igång en intensiv kampanj, såväl via officiella arkiv och privata källor, för att om möjligt få klarhet i fallet.

– Vasilij Siljavas brev innehåller seriösa och precisa informationer, men inget sensationellt, varnar redaktör Alexej Kartsev, som för SvD ändå inte vill avslöja detaljerna i brevet.

Siljava såg Wallenberg i mitten av januari men det var det väldigt många andra sovjetiska medborgare som också gjorde, påpekar han.

Stor entusiasm

Alexander Rodnjanskij finner emellertid den f d krigsfångens upplysningar så intressanta att han tänker ta med sig filmteamet och flyga till Irkutsk för att intervjua honom.

– Vi skall kontrollera noga, både detta och andra vittnesutsagor, säger den unge regissören. Han har också kontakt med en sovjetisk soldat som var med i den första sovjetiska bataljon som intog Budapest och han tänker söka kontakt med sovjetiska diplomater som var i Budapest vid samma tid.

Rodnjanskij är pinsamt medveten om att man ända sedan Wallenberg försvann har undersökt och dubbelkontrollerat otaliga liknande uppgifter utan resultat. Han har ändå med stor entusiasm givit sig i kast med den första filmen i Sovjetunionen om fallet Wallenberg.

KGB ställer upp

Det skall bli en halvtimmes dokumentär baserad på bl a intervjuer och förhoppningsvis nytt arkivmaterial. Filmmakaren arbetar i nära samarbete med Komsomolskaja Pravda och får hela projektet finansierat av staten.

I centrum står givetvis KGB som har gått med på att ställa upp för filmteamet. Det skedde bl a efter en hemställan från filmarbetarförbundet i Moskva som aktivt stöder projektet.

– Ingen kan garantera att de tänker lämna annan information än den välbekanta officiella versionen, medger Rodnjanskij. Han tar det emellertid som ett gynnsamt tecken att KGB öppnar dörren för teamet. Det skulle ha varit otänkbart för bara ett halvår sedan, anser han.

Filmproduktionen har fått allt upptänkligt stöd från den avdelning inom sovjetiska UD som handlägger frågor som rör Skandinavien och regissören berömmer också den svenska ambassaden i Moskva. Han arbetar i kontakt med Wallenbergföreningen och har flera svenska namn på sin lista över intervjuobjekt, bl a Svenska Dagbladets Ingmar Lindmarker.

Andrej Sacharov har förklarat sig villig att medverka i filmen och regissören tänker försöka filma i Torsjoklägren som fredspristagaren besökte för att undersöka om Wallenberg kunde ha varit där. För övrigt kommer man att filma i fängelset i Vladimir nordöst om Moskva där det påstås att Wallenberg kan ha befunnit sig på 50-talet. Även Butyrkafängelset där Jan Kaplan hävdar sig ha sett den svenske diplomaten 1975 står på filmprogrammet.

Inte heller akademikern Mjasnikovs historia tänker man förbigå utan att kontrollera den på nytt, eftersom det kan finnas dagböcker kvar. Det var 1961 som akademikern hävdade att Wallenberg var inspärrad på en psykiatrisk klinik, en historia som han senare tog tillbaka.

Alexander Jefimovitsj Rodnjanskij är av judisk börd. Trots sin ungdom – han är bara 27 år – har han redan utmärkt sig med avslöjande dokumentärfilmer. Hans film om Sovjetunionens ekonomiska och politiska system nominerades till priset för bästa sovjetiska film 1987 och en film om ekologiska problem blev prisbelönt i Ukraina 1988.

Förutom hoppet om att kasta nytt ljus över fallet Wallenberg betraktar Rodnjanskij sitt projekt som en "moralisk undersökning".

Såväl amerikanska som israeliska filmbolag har anmält sitt intresse att delta i produktionen men regissören erinrar alla om att det inte skall få bli någon spelfilm. Han får hjälp med manuskriptet av Leonid Gurevitsj, en av Sovjets mest kända manusförfattare.

Åsmund Willersrud

SVD 4/9-89

2

”Specialkommission skall träffa Gorbatjov”

MOSKVA (SvD) Andrej Sacharov bekräftade för SvD på onsdagen att han hade tagit upp fallet Wallenberg på ”mycket hög nivå” med de sovjetiska ledarna och uppgav att en specialkommission i samarbete med den svenska regeringen kommer att få behandla ärendet med president Gorbatjov personligen.

Det var obekant för Sacharov att det svenska UD-materialet om hans starka engagemang i fallet Wallenberg nu har publicerats i Sverige, men han berättade att resorna till strafflägren hade varit synnerligen komplicerade och svåra. Utan tvivel har han och hustrun Jelena Bonner lagt ned mycket tid och krafter på att försöka dokumentera uppgifterna om att Wallenberg kanske kunde ha funnits vid Torsjok.

– Två gånger hamnade vi på fel adress. Tredje gången kom vi också fel men hittade så småningom fram till lägret med det angivna numret, sade Sacharov om sin resultatlösa resa. Han kunde inte

UD om Wallenberg

säga huruvida han planerar ytterligare utflykter för att kontrollera andra uppgifter om Wallenbergs öde.

– Huruvida det stämmer att Wallenberg befann sig där kan bara den svenska regeringen förvissa sig om nu, ansåg Sacharov. Det är nödvändigt att svenska representanter reser dit, framhöll han. Adressen har vi överlämnat till svenska ambassaden.

Andrej Sacharov avböjde att ge någon intervju till SvD om sitt Wallenbergengagemang:

– Egentligen har jag inte någon mer information att ge och har inget att tillägga till vad som redan framkommit och publicerats, sade han.

Ett telefonsamtal med den upptagne akademimedlemmen och folkdeputerade är en nog så förvirrande upplevelse eftersom han samtidigt samtalar dels genom telefon, dels med Jelena Bonner i bakgrunden.

– Nej jag kan inte diskutera de här frågorna nu, sammanfattade han slutligen och överlät telefonluren till sin hustru.

– Jag vill bara tillägga, sade Bonner, som påstod sig ha gjort fler resor till lägren i ärendet än Sacharov, att det inte är så viktigt att vi for till lägren eller inte – det viktiga är att officiella svenska representanter nu reser, att de skaffar sig tillstånd att besöka lägren. Andrej Dmitrievitsj och jag är bara privatpersoner.

Förutom Sacharov och Bonner har flera sovjetiska instanser engagerats i försöken att skapa klarhet i vad som hände med Raoul Wallenberg. Redaktionen för ungkommunisternas tidning Komsomolskaja Pravda uppmanade tidigare denna månad sina läsare att höra av sig om de hade någon som helst information eller vetskap om Wallenberg i Sovjet. Tidningen har inlett en artikelserie om denna ”vita fläck” i Sovjets historia kallad ”Ingenting utom sanningen”.

I Kiev har regissören Alexander Rodnjanskij påbörjat produktionen av en timslång dokumentärfilm om fallet Wallenberg. Han söker och hoppas hitta arkivmaterial som kan kasta nytt ljus över fallet.

Åsmund Willersrud

SvD 31/8

12.

Sovjetiska antydningar i år:

Wallenberg blev avrättad

I samtal i år har sovjetiska diplomater antytt för svenska kolleger att Raoul Wallenberg avrättades snarare än dog i hjärtinfarkt. De har också sagt att undersökningar pågår men hindras av byråkrater som är rädda om sitt eget skinn.

Det framgår av UD-dokument som gäller glasnostperioden under Michail Gorbatjov. De arkivhandlingar som SvD har fått tillgång till tyder på en långsamt öppnare attityd i Wallenbergfrågan efter 1985.

I mitten av februari i år fick UD ett chiffertelegram från en svensk diplomat i ett Natoland. Denne hade bjudits på middag av sin sovjetiske kollega. Under måltiden tog han upp Raoul Wallenberg och uttryckte "en bestämd förhoppning att Moskva skulle komma med reella nyheter i ärendet".

– Jag vet, jag vet, vi arbetar med det, svarade Sovjetdiplomaten.

Rykte om avrättning

Svensken hade då refererat till rykten, vilka kunde härledas till hans sovjetiske värd, som gjorde gällande att Wallenberg skulle ha skjutits på order av Abakumov, Stalins private säkerhetschef. Moskvas utsände upprepade att saken var under utredning och lät förstå att hinder hade rests av "många byråkrater som vill rädda sitt ansikte och sitt eget skinn".

I ett hemligstämplat brev hem till UD i januari i år skrev en annan svensk toppdiplomat, nu från en annan kontinent, om liknande antydningar. "Vid, som vi kallar det, sällskaplig samvaro häromkvällen" hade denne träffat en av de ledande diplomaterna vid Sovjetambassaden och fört Wallenberg på tal.

Det visade sig att diplomaten var mycket väl insatt i frågan. Han berättade att KGB år 1985 hade beordrats företa en grundlig undersökning av Raoul Wallenbergs öde på rysk mark. Enligt vad som rapporterades hade man inte funnit något annat i arkiven än Dr Smoltsovs dödsattest. (Sovjet har sedan 1957 hänvisat till detta enda papper som bevis för att Wallenberg dog i hjärtinfarkt i fängelse 1947.)

"Mordvåg"

Svenskens sagesman höll med om att detta föreföll besynnerligt. "Men varför inte?", frågade han retoriskt. "De åren likviderades folk i NKVD:s (KGB:s) källare på löpande band med nackskott och Raoul Wallenberg kan mycket väl ha blivit ett offer för den allmänna mordvågen."

Under Stalinterrorn efter kriget, berättade Moskvas utsände, hade det räckt med en ståndsrätt på tre "domare" som genom förenklat rättegångsförfarande dömde folk till döden med ett sken av "legalitet".

– Det intressanta med denna utsaga, sammanfattade UD:s man, var väl att han inte alls ville utesluta att Raoul Wallenberg skulle ha avlidit på annat sätt än av hjärtinfarkt. "Han var ju så ung", var hans egna ord. (Vid den aktuella tidpunkten, juli 1947, var Wallenberg 34 år.)

Få inblandade

Den sovjetiske kännaren av frågan Wallenberg trodde inte att man skulle kunna få fram uppgifter från (förmodligen) pensionerade KGB-tjänstemän som var med vid den aktuella tiden. Det skulle dels ha varit mycket få inblandade när det gällde en fånge av Raoul Wallenbergs dignitet, dels skulle ifrågavarande personer föredra att tiga av rädsla för att försätta sig själva i dålig dager och eventuellt råka ut för åklagarens nyfikenhet i dessa nya tider, heter det i brevet till utrikesdepartementet.

UD om Wallenberg

Nästa artikel: När regeringen 1979 beslöt att i Moskva sondera möjligheten att utväxla Raoul Wallenberg mot spionen Stig Bergling utlöste det en storm på UD. Försöket ledde till ett fiasko och två år senare avvisade regeringen en ström av förslag från utlandet om att hålla kvar den strandade sovjetiska ubåtens besättning för att få loss Wallenberg.

Den svenske diplomaten gör också kommentaren att "Raoul Wallenberg lever sitt eget liv i den sovjetiska diplomatkåren. I ryska diplomaters utbildning ingår – jag kan inte tro annat – en ordentlig gnuggning i Raoul Wallenberg-affärens elementa".

Den sovjetiske diplomaten hade sagt sin svenske kollega att Wallenbergs namn utan tvekan lever vidare också inom KGB. Även inom den sovjetiska säkerhetstjänsten har det förblivit en "cause célèbre".

Upprepad ståndpunkt

Det går inte att utläsa ur dokumenten om de sovjetiska diplomaternas antydningar och förmodanden anses förebåda en ändrad officiell version av Wallenbergs påstådda död. Det kan lika gärna vara tecken på en bedömning som vinner spridning som utslag av den frispråkighet som kommit med glasnost.

Redan i december 1983 rapporterade den då nytillträdde Moskvaambassadören Torsten Örn om en artighetsvisit hos den sovjetiske justitieministern Terebilov. Denne hade själv fört Raoul Wallenberg på tal, upprepat den sovjetiska ståndpunkten och tillagt att "man kunde diskutera omständigheterna kring hans död, men det faktum att han inte funnits i livet efter 1947 var obestridligt".

Det är dock överraskande att höga sovjetiska tjänstemän, så som det rapporteras i UD-dokumenten, tycks medge egna tvivel på den version som Sovjet har hållit benhårt fast vid sedan 1957. Den stöds nästan uteslutande på Smoltsovattesten, som svenska regeringar genom åren har tillmätt föga eller inget bevisvärde, men aldrig har begärt att få granska i original.

Medfånge berättar

I UD:s dossier från 1981 görs en bedömning av uppgifter från en Josef Itskov, som hade fått lämna Sovjet efter att bland annat ha suttit i Lubljankafängelset samtidigt som Wallenberg på 40-talet. Itskov skrev att Smoltsovs memorandum "uthärdar ingen kritik". Som fängelseläkare var Smoltsov en alltför obetydlig figur för att kunna ha tillträde till Stalins säkerhetsminister Abakumov och personligen rapportera till denne, hävdade Itskov.

Han sade sig ha känt Smoltsov, som beskrevs som en utstuderad sadist, och menade att det var löjeväckande att tro att det åberopade dokumentet var autentiskt. Om en så prominent fånge som Raoul Wallenberg hade avlidit, skrev Itskov, ankom det på fängelsechefen och inte chefen för sjukavdelningen att rapportera.

I UD:s nu tillgängliga kommentar heter det försiktigt att det inte ligger något orimligt i att Abakumov kan ha beordrat Smoltsov att personligen ha uppsikt över Wallenberg. Itskovs påpekande att det borde finnas en dossier och att en kremering måste ha registrerats, möts av UD-invändningen att en säkerhetsminister naturligtvis kan ha haft myndighet att undanröja både arkivhandlingar och registreringar.

Ingmar Lindmarker

SVD 30/8-89

Avsändningsort
Pol I/kr Tham/lan

Ärende
Wallenberg

Datum
1989-09-01

Avd P | Grupp 2 | Mål Eu 1

Adress
Ambassaden MOSKVA DNR.....

POL

Text

B R Å D S K A N D E

För Berner från Örn re Wallenberg.

Eventuella frågor från press eller andra kan hänvisas till UD. Vi har hittills inte fått frågor om utlämnandet. Vissa handlingar har lämnats till Lindmarker på framställning från denne. Regeringsbeslut togs i våras. Jag har vid personligt samtal med Lindmarker pekat på att artiklarna råkat sammanfalla med familjens res/planer och att läget därför kan vara särskilt känsligt. Skälet till att Lindmarker också fått så färskt material skall jag närmare redovisa nästa gång vi ses.

CABINET

Ex till:
Utrikesministern
Kabs
Polch
Ch Pol I
Hallqvist, Press
EXP 890901/LAN

Dep Ubk 322 1988-02 150 bl à 50 ex

SIMONE LUCKI
Avocat
Barreau de Bruxelles

B-1050 BRUXELLES, LE 29 août 1989.
RUE DAUTZENBERG 50 - BTE 3
TÉL. (02) 640 10 03
647 21 30

INK. UTRIKES DEP.
D. N:o 4 240/006
AVD. P | GR. 2 | MAL. Eu I

Monsieur Pierre SCHORI
Secrétaire Général
du Ministère des Affaires étrangères
Gustav Adolfs torg 1
Box 16121
S - 103 23 STOCKHOLM (SUEDE)

Raoul WALLENBERG

Monsieur le Secrétaire Général,

Rentrée à Bruxelles, je m'empresse de vous remercier pour l'audience que vous m'avez accordée le lundi 21 août dernier et à laquelle assistait Monsieur le Premier Secrétaire Hans OLSSON, avec lequel un échange de vues s'est encore poursuivi le vendredi 25 courant.

Nos entretiens furent intéressants et constructifs; je tiens à vous exprimer également ma gratitude pour la brochure que vous m'avez adressée.

Vous aurez pu examiner le dossier que j'ai déposé à votre intention aux bons soins de Monsieur OLSSON le 22 août 1989.

Je suis persuadée que votre département mettra tout en oeuvre pour concrétiser le processus de libération de Monsieur WALLENBERG et pour accélérer la manifestation de la vérité.

En vous remerciant vivement pour votre soutien à mes efforts et ceux du Comité suédois dans les tractations avec les autorités soviétiques, je vous prie, Monsieur le Secrétaire Général, de croire à l'assurance de ma plus haute considération.

Simone LUCKI
Présidente du Comité Belge
pour Raoul WALLENBERG

Material asy--
Raoul Wallenberg

HEJSAN!

Pol

D. N:o 243/93
1989-09-04
AVD. 9 | GR. 2 | MÅL E

Mitt namn är Åsa Johansson och jag bor i Gnosjö i Småland. Jag går tredje året på humanistisk linje i Gislaved.

Jag håller på att arbeta med mitt sk specialarbete. Området jag arbetar med är Raoul Wallenberg - hans liv och verksamhet. Jag har studerat ett bildband om dennes liv vilket var gjort av Raoul Wallenberg-föreningen. I det tillhörande bildmanuset gavs det tips på litteratur om ovanstående person. Det sades bl a att NI på utrikesdepartementet har dokument från 1957 respektive 1965 angående Raoul Wallenberg.

Jag undrar om NI skulle kunna sända mig kopior av de ovanstående dokumenten snarast möjligt. Detta vore en stor hjälp för mig i mitt arbete.

TACK PÅ FÖRHAND

Pol I/kr Vollrath Tham/ik
1989-09-05

Hbr Tham 890905

Exp 1989-09-05/ik

ingen adr. i

VÄNLIG HÄLSNING,

Åsa Johansson
Gnosjö

Avsändningsort

Pol I/kr Tham/lan

Ärende

Wallenberg

Datum	Dnr
1989-09-04	

Avd	Grupp	Mål
P	2	Eu

POL

Adress

Ambassaden TEL AVIV DNR.....

Text

Från Tham, Pol I re Wallenberg.

Sedan vi andra vägar, , fått klarhet angående Jan Kaplan anser vi inte längre nödvändigt ni besvärar Anna Bilder i ärendet. Hur misstaget i telegrammet uppstått är väl heller ingenting som vi behöver fortsätta att gräva i. Lindmarker har upplysts om att Kaplan, såvitt vi erfarit från säker källa, aldrig fick lämna Sovjet. Lindmarker sagt att han i en sammanfattande artikel avser begagna denna information.

CABINET

Dep Ubk 322 1988-02 150 bl à 50 ex

Avsändningsort
Pol I/Kr Tham/lan

Ärende	Datum	Dnr
Raoul Wallenberg	1989-09-04	
	Avd: P / Grupp: 2	Mål: Eu 1

POL

Adress
Legationen PRETORIA DNR.....

Text

För Rydberg från Tham, Pol I re Raoul Wallenberg.

Den sovjetiska inbjudan till familjen/Raoul Wallenberg-föreningen avser fyra namngivna personer. Ärendet handläggs direkt mellan sovjetiska Stockholmsambassaden och de inbjudna. Det står givetvis fru Hogg fritt att själv kontakta familjen/föreningen om hon så önskar. Föreningens ordförande är numera Per Anger.

För Eder kännedom vill vi meddela att vi informerat föreningens mångåriga sekreterare Sonja Sonnenfeld om fru Hoggs propos. Vederbörande var helt okänd för henne.

CABINET

Dep Ubk 322 1988-02 150 bl à 50 ex

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
CE

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

aa/W.

UTRIKESDEP
...../.....
1989-09-05
P 2 Eu

POL

AMBASSADEN MOSKVA 1989-09-05

UD STOCKHOLM FOER POLCHEFEN

B R A A D S K A N D E

RE SVENSKA DAGBLADETS WALLENBERGREPORTAGE

FORTS

RE SVENSKA DAGBLADETS WALLENBERGREPORTAGE

KANSKE HAR DET INTRESSE NOTERA ATT NAER SVENSKA DAGBLADETS KORRESPONDENT HAER NORRMANNEN WILLERSRUD HAERFOERLEDEN KONTAKTADE SACHAROV I ANLEDNING SVENSKA DAGBLADETS WALLENBERGREPORTAGE, DENNE VAR "FORBAUSET" OEVER ATT UPPGIFTERNA OM HANS FAANGLAEGERRESOR KOMMIT UT I STOCKHOLM.

BERNER

SVENSKA AMBASSADEN

BONN
Telefon: (49) 228 26 00 20 Fax: (49) 228 223837 Telex (41) 886667 svns d

T E L E F A X

Adress:	Datum:		Dnr:
Kanslirådet V Tham, Pol 1	1989-09-05		150
Avsändare:	**Avd:**	**Grupp:**	**Mål:**
Ingmar Karlsson, Bonn			
Ärende: re Raoul Wallenberg			
Totalt antal sidor: 2	**Obs! Vid begäran om repetition skall alltid avsändaren enligt ovan anges!**		
	Avsänt den	**Klockan**	**Sign**

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I
13 SEP 1989
Kr Tham

INK UTRIKESDEP
Dnr...../.....
1989-09-05
Avd 10 | Gr 2 | Mål EU'

Pol

Raoul Wallenberg hyllas i förbundsregeringens deklaration med anledning av andra världskrigets utbrott.

När förbundskansler Kohl den första september i förbundsdagen avgav en deklaration med anledning av femtioårsdagen av andra världskrigets utbrott hyllades förutom en rad tyska aktiva motståndare till Hitler även Raoul Wallenberg som ende utlänning. I detta avsnitt som följer nedan säger Kohl att han tagit upp Wallenbergs öde i sina samtal med Gorbatjov och att han särskilt välkomnar att anhöriga till Wallenberg nu inbjudits till Moskva.

Eckerberg

UTRIKESDEPARTEMENTET

☒ FAX ☐ RAPPORT ☐ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen
Enhet: Pol. I
Datum: 890908
Handläggare: V. Tham

Godkännes

Ort/Datum/Nr eller namn: Bonn 150A89-09-05

Angående: Raoul Wallenberg

☐ HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

☐ utan bil ☒ jämte samtl bil ☐ jämte bil nr ☐ jämte bil där så angivits ☐ bil kan lånas på UD tel:

	Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Konungen		☐ Statssekr		☐ BITS		☐ Europainstitutet	
☐ Regeringen 21 ex		☐ U-enh A		☐ SAREC		☐ Svenska FN-förbundet	
☐ Statsministern		☐ I-sekr A		☐ IMPOD		☐ Östekonomiska byrån	
☐ Statsrådsberedningen		☐ I-enh Fi		☐ Swedfund		☐ Bankföreningen	
☐ Chef Fö		☐ I-enh Fö		☐ LO/TCO:s bist nämnd		☐ Exportr	
☐ Chef I		☐ I-sekr I		☐ Sv kyrkans mission		☐ Industriförb	
☐ Statsrådet		☐ IAEA-del I		☐ IVA		☐ Grossistförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ STU		☐ Sthlms Handelsk 2 ex	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Svensk kärnbränsle AB		☐ LO	
☐ Riksdagens talman		☐ I-sekr		☐ Statens kärnkraftinsp		☐ AIC	
☐ Utrnämnd/Utrutsk/Europa-rådsdel 53 ex		☐ SSLP, Fö		☐ Statens strålskyddsinst		☐ TCO	
☐ Utrikesnämnden 21 ex		☐ ÖB		☐ Televerket		☐ SIF	
☐ Utrutsk 37 ex		☐ Ch Fst/Op 1		☐ Statens rymddeleg		☐ SACO/SR	
☐ Europarådsdel 12 ex		☐ Ch Fst/Op 5		☐ Invandrarverket 2 ex		☐ SAF	
☐ Utrutsk kanslichef		☐ Arméstaben FN-avd		☐ Forskningsberedningen		☐ Röda Korset	
☐ Förutsk kanslichef		☐ Stabsch MHS		☐ Miljövårdsberedningen		☐	
☐ Riksdagsman		☐ FOA 2 ex		☐ I-sekr Naturvårdsverk		☒ Raoul Wallenberg Föreningen	
☐ Riksdagsman		☐ SIPRI		☐ Sekr f framtidsstud		☐	
☐ Riksdagsman		☐ EKN		☐ Nordiska Rådets sv del		☐	
☐ Statssekr Fö		☐ KK 5 ex		☐ Svenska institutet		☐	
☐ Statssekr		☐ Riksbanken		☐ Nordiska Afrikainst		☐	
☐ Statssekr		☐ RPS		☐ Latinamerikainst		☐	
		☐ SIDA		☐ Utrikespol institutet		☐	

☐ Större beskickningar FN-representationen 9 ex	☐ Bonn ☐ London	Bil	☒ Moskva ☐ Paris	Bil	☐ Peking ☐ Tokyo	Bil	☐ Washington 2 ex ☐ FN-repr	Bil		Bil		Bil
☐ Norden 4 ex	☐ Helsingfors		☐ Köpenhamn		☐ Oslo		☐ Reykjavik					
☐ Övriga Östeuropa 8 ex	☐ Belgrad ☐ Berlin A		☒ Budapest ☐ Bukarest		☐ Leninggrad Gk ☐ Prag		☐ Sofia ☐ Warszawa					
☐ Övriga Västeuropa och Canada 18 ex	☐ Ankara ☐ Athen ☐ Berlin Gk		☐ Bern ☐ Bryssel ☐ Dublin		☐ Haag ☐ Lissabon ☐ Madrid		☐ Ottawa ☐ Rom ☐ Wien		☐ Bryssel-del ☐ Genève-del ☐ Nedr-del Genève		☐ Paris-del ☐ Strasbourg-repr ☐ ESK-del Wien	
☐ Nordafrika 5 ex	☐ Alger		☐ Kairo		☐ Rabat		☐ Tunis		☐ Tripoli			
☐ Mellanöstern 9 ex	☐ Abu Dhabi ☐ Amman		☐ Bagdad ☐ Beirut		☐ Damaskus ☐ Kuwait		☐ Muscat ☐ Riyadh		☐ Tel Aviv			
☐ Övriga Asien och Australasien 18 ex	☐ Bangkok ☐ Canberra ☐ Colombo		☐ Dhaka ☐ Hanoi ☐ Hongkong Gk		☐ Islamabad ☐ Jakarta ☐ KualaLumpur		☐ Manila ☐ New Delhi ☐ Panmunjom		☐ Pyongyang ☐ Seoul ☐ Singapore		☐ Teheran ☐ Vientiane ☐ Wellington	
☐ Övriga Afrika 14 ex	☐ Abidjan ☐ Addis Abeba		☐ Dar-es-Salaam ☐ Gaborone		☐ Harare ☐ Kinshasa		☐ Lagos ☐ Luanda		☐ Lusaka ☐ Maputo ☐ Maseru		☐ Monrovia ☐ Nairobi ☐ Pretoria	
☐ Latinamerika 12 ex	☐ Bogotá ☐ Brasilia		☐ Buenos Aires ☐ Caracas		☐ Guatemala ☐ Havanna		☐ Lima ☐ Managua		☐ Mexico ☐ Montevideo		☐ Quito ☐ Santiago	
☐ Vissa lönade konsulat 16 ex	☐ Barcelona ☐ Chicago ☐ Frankfurt		☐ Hamburg ☐ Istanbul ☐ Jeddah		☐ Los Angeles ☐ Mariehamn ☐ Minneapolis		☐ Montreal ☐ München ☐ New York Gk		☐ Rio de Janeiro ☐ Sydney ☐ Szczecin		☐ Vancouver	

	Bil		Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Utrikesministern		☐ Chef Pol 1–6		☐		Rätts-chefen UDH		☐ Chef NGO	
☐ Biståndsministern		☒ Chef Pol 1		☐ Inspektören		☐ Chef UDH		☐ ESK-gruppen	
☐ Utrikeshandelsmin		☐ KSA		☐ Chef protokollet		☐ Förhandlingsgruppen		☐	
☒ Kabinettssekr		☐ Chef Rättsavd		☐ Chef press- o inf enh		☐ Koordinatörerna		☒	
☐ UM:s inf sekr		☐ Folkrättsrådgivare		☒ Chef pressbyrån		☐ KMI		☐	
☐ Kansliråd UM:s kansli		☐ Chef R		☐ Chef inf byrån		☐ UDH 6 Transp		☐	
☐ Dep sekr UM:s kansli		☐ Expeditionschefen		☐ Chef SSB		☐ Statssekr int U-samarb		☐	
☒ Chef Pol avd		☐ Chef A:1		☐ Rapportoversikten		☐ Chef U		☐	
☒ Bitr. Chef Pol avd		☐ Chef A:2		☐ Statssekr UDH		☐ Regeringspärmen		☐ Återenh ex	

Antal sekr	sidor	Antal bil	sidor	Kopierad den	sign	Distribuerad den	sign	Åtg postexp	datum	sign
8	1	8	1	890914	CF	14/9-89		☐ kurir ☐ luftpost		

Dep UD 363 Ny utgåva 1988-04 100 bl à 50 ex BCB Vbg 881040

2

Meine Damen und Herren, ich möchte hier auch an einen Mann erinnern, der für mich zu den großen Helden des 20. Jahrhunderts zählt: an Raoul Wallenberg. Er setzte 1944, im Alter von 32 Jahren, sein Leben ein, um in Budapest Hunderttausend von Ermordung bedrohten Juden das Leben zu retten. 1945 wurde er in die Sowjetunion verschleppt. Er ist seitdem verschollen.

In meinen Gesprächen habe ich Generalsekretär Gorbatschow auf das ungeklärte Schicksal dieses großen, mutigen Mannes hingewiesen. Ich hoffe sehr, daß in dieser Epoche des Wandels, in der in Staaten des Warschauer Paktes frei auch über das bedrückende Erbe des Stalinismus gesprochen wird, das Schicksal Raoul Wallenbergs wirklich überzeugend geklärt werden kann. Ich begrüße es sehr, daß die sowjetischen Behörden kürzlich Angehörige von Raoul Wallenberg nach Moskau eingeladen haben.

Avsändningsort

Kr Tham/lan/Pol I

Ärende	Datum		Dnr
Wallenberg: Raoul Wallenberg-föreningens besök	1989-09-05		
	Avd P	Grupp 2	Mål Eu 1

Adress

Ambassaden MOSKVA DNR.....

POL

Text

Från Tham, Pol I re Wallenberg: Raoul Wallenberg-föreningens besök.

P R I M O. Sedan sovjetiska ambassaden den 30 augusti även till Wallenbergföreningen bekräftat att Guy von Dardel också är välkommen, har vi från föreningen fått beskedet att han ansluter sig till de övriga. Han är alltså nu inbokad på samma flight som resten av delegationen.

S E C U N D O. Delegationen förefaller ha kommit fram till att sammanträffandena med Sacharov m fl bör ske med var och en för sig. Vi har föreslagit att denna fråga kanske lämpligast kan avhandlas samband med middagen ankomstdagen.

T E R T I O. Vi har noterat Pankins yttrande att delegationen skulle vara "svenske ambassadörens gäster". Vi förmodar att det är en markering att man sovjetisk sida ställer upp på samtal m m men att man inte känner ansvar för hotellkostnader, övriga sammanträffanden, hantering av pressen och allmän koordinering av programmet.

CABINET

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1)
Kr Vollrath Tham/ik

ARKIVEXEMPLAR

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1989-09-05 248/011	P	2	Eu

Åsa Johansson
Gärdeskolan Turegatan 2
Gnosjö/Gislaved

pol

Raoul Wallenberg

Hej Åsa,

Tack för Ditt brev, som kom till UD den 4 september. Du skrev ingen adress. Jag hoppas ändå att brevbäraren hittar fram till Dig med det material om Raoul Wallenberg som bifogas detta brev:

1) UD:s broschyr om Raoul Wallenberg, hans verksamhet i Budapest och efterforskningarna efter honom.

2) UD:s s.k vitböcker 1957 respektive 1965 om efterforskningarna.

Vänliga hälsningar

Vollrath Tham

Vollrath Tham

Postadress
Box 16121
103 23 STOCKHOLM

Gatuadress
Gustav Adolfs torg 1

Telefon
786 6000

Fax
723 11 76 (G3)

Telex
10590 MINFOR S

Ifylles av postexp

Avsänt med	Avsändn datum	Sign
☐ sv kurir ☐ utl kurir ☐ luftpost ☒ vanlig post	5/9-89	ik

Dep U 328

ARKIVEXEMPLAR

1989-09-05

Dnr	Avd	Grupp	Mål
248/014	P	2	Eu

Ingmar Lindmarker
Svenska Dagbladet

105 17 STOCKHOLM

A 9 T

Pol

Utlämnande av handlingar i Wallenbergärendet

Låt mig inledningsvis återigen framhålla att jag tycker att Du på ett elegant och initierat sätt lyckats skildra den senaste händelseutvecklingen.

Regeringens beslut att lämna ut dessa handlingar har formen av ett protokoll, vilket jag utgår ifrån att Du fått i vederbörlig ordning. Om inte, så bifogar jag här en kopia. Som framgår av beslutet lämnar regeringen ut de efterfrågade handlingarna till Dig i enlighet med Din begäran med undantag för de uppgifter som skyddas av sekretess.

./.

Såvitt jag förstår kan Dina artiklar inte negativt ha påverkat någonting inför föreningens resa. Som vanligt har jag väl oroat mig i onödan...

Torsten Örn

Ifylles av postexp

Avsänt med	Avsändn datum	Sign
[ ] sv kurir [ ] utl kurir [ ] luftpost [V] vanlig post	890907	

Dep U 328 10 000ex 8511

Administrativa avdelningen
Fjärde enheten
Handläggare: depr B Fredriksson

ARKIVEXEMPLAR
REGERINGSBESLUT

1989-01-12

Dnr	Avd	Grupp	Mål
12/328	7	A 9	T

7 ✓ 30.

Ingmar Lindmarker
Svenska Dagbladet

105 17 STOCKHOLM

REGERINGSÄRENDE
Underprotokoll A

Framställning om att få ta del av vissa handlingar i utrikesdepartementets arkiv

I skrivelse den 26 februari 1988 har Ingmar Lindmarker begärt att få ta del av handlingar i utrikesdepartementets arkiv om ärendet Raoul Wallenberg, vilka tillkommit från och med 1970.

Chefen för utrikesdepartementet har hänskjutit ärendet till regeringens prövning.

Efter en ingående utredning inom utrikesdepartementet kan konstateras att de handlingar som framställningen avser innehåller uppgifter som angår Sveriges förbindelser med annan stat och som rör annan stat och medborgare i annan stat. Uppgifterna är till en del sådana, att det inte står klart att de kan lämnas ut utan att detta skulle störa Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller på annat sätt skada landet. För dessa uppgifter gäller därför sekretess enligt 2 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100). I handlingarna finns också uppgifter som rör utlänning. Det kan antas att röjande av vissa av dessa uppgifter skulle medföra att någon utsätts för övergrepp eller annat allvarligt men. För dessa uppgifter gäller därför sekretess enligt 7 kap. 14 § sekretesslagen. Övriga uppgifter i de aktuella handlingarna omfattas inte av sekretess enligt någon bestämmelse i sekretesslagen.

Regeringen föreskriver med delvis bifall till framställningen att de handlingar i ärendet Raoul

Ifylles av posterp

Avsänt med					Avsändn datum	Sign
☐ sv kurir	☐ utl kurir	☐ luftpost	☒ vanlig post		890131	BF

Dep U 328

Wallenberg, vilka tillkommit från och med 1970, och inte skyddas av sekretess, skall lämnas ut till Ingmar Lindmarker.

På regeringens vägnar

Lena Hjelm-Wallén

Håkan Berggren

Kopia till

chefen L 6, Ju ✓
polchefen ✓
rättschefen ✓
presschefen ✓
chefen A 4 ✓
A/SIFU ✓

Exp.
31/1-89/87

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:
Pol I/kr Tham/lan
1989-09-08
[redacted] tit (2 st)
EXP 890908/
LAN

UTRIKESDEP
...../.....
1989-09-26
P 2 Eu

POL

AMBASSADEN MOSKVA 1989-09-06

UD STOCKHOLM FOER POL I

RE WALLENBERGAERENDET

FORTS

RE WALLENBERGAERENDET

I DEN INTERVJU AASMUND WILLERSRUD HAFT MED ANDREJ SACHAROV (SVENSKA DAGBLADET 31 AUGUSTI) UPPGES SACHAROV HA SAGT ATT HAN INTE FOERSTAAR VARFOER SVENSKA AMBASSADEN INTE FOERSOEKT BESOEKA LAEGRET ON-55 NAERA TORZJOK. DET BOER NAEMNAS ATT SACHAROV ALDRIG GJORDE NAAGON SAADAN REFLEXION UNDER SAMTALEN MED MAGNUSSON. TILL YTTERMERA VISSO ANSAAG HAN, ATT DET VAR YTTERST OSANNOLIKT ATT WALLENBERG KUNDE FINNAS I LAEGRET I FRAAGA OCH ATT HAN, INNAN SAKEN KUNDE TAS UPP MED GORBATJOV, MAASTE FAA VETA KAELLAN TILL UPPGIFTERNA.

HURSOMHELST FRAAGAR VI OSS OM DET NU INTE, MED HAENSYN TILL DEN SNABBA UTVECKLINGEN I AERENDET OCH DE SOVJETISKA MYNDIGHETERNAS DEKLARERADE VILJA ATT "AVFOERA DET FRAAN DAGORDNINGEN" VORE LAEMPLIGT ATT BEGAERA ATT FAA BESOEKA DET UPPGIVNA LAEGRET.

SAUF AVIS CONTRAIRE AVSER VI SAALEDES BE MID ATT MEDVERKA TILL ATT SAADANT BESOEK KAN KOMMA TILL STAAND.

VI FOERMODAR ATT NI FOERST VILL KONTAKTA WALLENBERGFOERENINGEN, SOM KAN TAENKAS VILJA DELTAGA I ETT EV BESOEK.

DET SANNOLIKA AER VAEL ATT MYNDIGHETERNA INTE KOMMER ATT GE SITT SAMTYCKE MEN ATT MAN KAN STAELLA I UTSIKT EN UNDERSOEKNING AV UPPGIFTERNA, I VILKET FALL EN KONKRETISERING OCKSAA BLIR NOED-VAENDIG (JFR SACHAROVS KRAV).

BERNER

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

UTRIKESDEP
...../.....
1989-09-26

New Delhi 890913
Pol I, Tham/Boh

P | 2 | Eu

POL

AMBASSADEN NEW DELHI 1989-09-06

UD STOCKHOLM

FOER KAB.SEKR., POLCHEFEN OCH POL 1 FRAAN JULIN

RE RAOUL WALLENBERG

FORTS

RE RAOUL WALLENBERG

PRIMO
JAG BLEV DEN 4/9 NAAGOT OEVERRASKANDE
BETR.
RAOUL WALLENBERG. SOM FRAMGAAR AV HANDBREV JULIN-WOEHLER 890130 HAR VI TIDIGARE DISKUTERAT FRAAGAN.

SECUNDO
NU VILLE FOERMEDLA VAR ATT HAN UNDER SIN SEMESTER NYLIGEN I MOSKVA PAA GRUNDVAL AV DE SAMTAL SOM VI HAFT HAER I DELHI SKULLE HA FOERT FRAAGAN WALLENBERG PAA TAL AATERIGEN UNDER SINA SAMTALSRUNDOR I MOSKVA. DET FOERSTA HAN AHDE ATT FOERMEDLA VAR DEN VAELBEKANTA INFORMATIONEN ATT SLAEKTEN HADE INBJUDITS TILL MOSKVA FOER ATT DAER KONFRONTERAS MED DE BEVIS SOM EXISTERAR FOER ATT RAOUL WALLENBERG VERKLIGEN DOG AV HJAERTINFARKT I LUBYANKAFAENGELSET 1947. ENLIGT VAD HAN UPPGAV HADE AMBASSADOER PANKIN VARIT PAADRIVANDE ATT FAA FRAM INBJUDAN TILL FAMILJEN OCH RAOUL WALLENBERG-FOERENINGEN.

TERTIO
SADE HADE MAN INOM DEN SOVJETISKA ADMINISTRATIONEN MED HJAELP AV "VOLONTAERER" (VAD HAN NU MENADE MED DET, KANSKE HUBBAR?) BEDRIVIT SERIOESA EFTERFORSKNINGAR FOER ATT KLARLAEGGA RAOUL WALLENBERGS OEDE. MAN HADE HAFT TILLGAANG TILL KGB-ARKIVEN, SOM DOCK ENDAST HADE GIVIT VID HANDEN ATT VAD SOM FANNS DAER VAR DR SMOLTSOVS DOEDSATTEST. INGET ANNAT. LAENGRE HADE MAN HELT ENKELT INTE KOMMIT PAA SOVJETISK SIDA I KLARLAEGGANDET AV RAOUL WALLENBERGS OEDE, HUR GAERNA MAN AEN VILLE. HAN VAR ANGELAEGEN UNDERSTRYKA ATT DEN GODA VILJAN VAR DET INGET FEL PAA, VILKET VIDIMERADES AV DET SENASTE UTSPELET.

QUARTO
JAG TACKADE FOER MEDDELANDET OCH FOER FOERTROENDET SAMT DE FRAMSTEG SOM GJORDES I FRAAGAN. JAG SADE ATT FRAAGAN RAOUL WALLENBERG HADE VARIT ETT KONSTANT IRRITATIONSMOMENT I DE SVENSK-SOVJETISKA FOERBINDELSERNA UNDER HELA EFTERKRIGSTIDEN. OM MAN NU PAA SOVJETISK SIDA EN GAANG FOER ALLA KUNDE KLARGOERA VAD SOM VERKLIGEN HAENDE RAOUL WALLENBERG SKULLE DETTA, AEVEN OM DETALJERNA KUNDE VARA OSMAKLIGA, I HISTORIENS LJUS EN GAANG FOER ALLA GANSKA SNABBT

FORTS

GRAVLAEGGA DETTA TVISTEAEMNE I VAARA FOERBINDELSER. JAG SADE VIDARE ATT DET MOEJLIGEN KUNDE VARA SAA ATT KGB-ARKIVEN RENSATS (VILKET JAG PERSONLIGEN HAR SVAART ATT TRO), MEN UNDER ALLA FOERHAALLANDEN MAASTE DET JU AENNU FINNAS TJAENSTEMAEN I LIVET VID DEN TID DAA DET BEGAV SIG OCH SOM SAEKERT HAR EN GOD MINNESBILD AV ALLA SAMTAL I AEMNET SOM UNDER TIDERNAS LOPP HAR AEGT RUM INOM KGB. ATT SAA AER FALLET VET VI JU FRAAN KAELLAN G. JAG ANSAAG MIG DOCK FOERHINDRAD ATT REFERERA TILL HONOM MED TANKE PAA DET DISKRETIONSLOEFTE SOM HAN AVKRAEVDE UNDER MINA SAMTAL MED HONOM I LONDON 1986.

QUINTO
SKULLE NU INTE TIDEN VARA MOGEN ATT KONFRONTERA G:S PAASTAAENDE ATT RAOUL WALLENBERG AVRAETTADES I LUBYANKAS FAENGELSE NAAGON GAANG 1947 MED SOVJETISKA VEDERBOERANDE? OM INTE ANNAT FOER ATT TESTA HAALLBARHETEN AV HANS VITTNESMAAL. G. HAR JU KNAPPAST NAAGOT ATT FOERLORA LAENGRE GENOM ATT FRAMTRAEDA SOM VITTNE EFTERSOM HAN AV ALLT ATT DOEMA NU AER VAEL ETABLERAD I ENGLAND OCH INTE LAENGRE TORDE HA NAAGOT ATT FRUKTA (JFR BOKEN "THE STORM BIRDS" OM SOVJETISKA AVHOPPARE SOM JAG NYLIGEN LAESTE. HAR TYVAERR GLOEMT FOERFATTARENS NAMN).

SEXTO

SEPTIMO
DET SKULLE VARA INTRESSANT ATT I SINOM TID ERFARA VAD OVANSTAAENDE FUNDERINGAR EVENTUELLT KAN HA LETT TILL.

KETTIS

~~ÄRENDE:~~

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

aa/ [illegible]

Arkivchefen: [illegible]

UTRIKESDEP
...../.....
1989-09-26
P 2 Ell

POL

AMBASSADEN NEW DELHI 1989-09-06

UD STOCKHOLM

FOER POL 1 FRAAN JULIN

RE RAOUL WALLENBERG

FORTS

RE RAOUL WALLENBERG

BLOTT NAAGRA TIMMAR EFTER DAGENS KRYPTO OM R W FICK JAG I MIN HAND SVENSKA DAGBLADET 30/8 MED INGEMAR LINDMARKERS REPORTAGE "WALLENBERG BLEV AVRAETTAD". TROTS ATT JAG VET ATT DET AER ONOEDIGT VILL JAG LIKVAEL INSKAERPA VIKTEN AV ATT MIN KAELLA SKYDDAS.

KETTIS

P	2	Eu I

(PAL)

ARCHIVE COPY

MSG NO: 890906-649 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-09-06-15.3

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO
UD/POL 1	DISTRIBUTED	1989-09-06-15.34	

FROM: PRETORIA POSTED TIME: 1989-09-06-15.34

MSG NO: 890906-649

Team, pol. 1 RAN
Tel. till 96 08 88-08-07

=LIST
UD/POL 1
+

LEGATIONEN PRETORIA 1989-09-06

UD STOCKHOLM

97. FOER POL 1, THAM. RE ANGER (RYDBERG)

TACKSAM ERHAALLA PER ANGERS ADRESS.

LUNDVIK

LEGATIOEN PRETORIA KL 13.40/AS

- End of printout

P	2	EU'

Pol

ARCHIVE COPY

MSG NO: 890906-305 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-09-06-12.0

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO
UD/POL 1	DISTRIBUTED	1989-09-06-12.04	

FROM: 06 13 28 POSTED TIME: 1989-09-06-12.03

MSG NO: 890906-305

MESSAGE HANDLED BY OPERATOR - ORIGINAL NO: 890906-231

=LIST,URGENT
UD/POL 1
+

AMBASSADEN MOSKVA 1989-09-06

UD STOCKHOLM

B R A A D S K A N D E

DNR 729. FOER POL I

Pol I/ambr Ringquist/lan
1989-09-08

Ex till:
Kabs
Polch
Ch Pol I
Tham, Pol I
Hallqvist, Press
H Dahlgren, SB
Raoul Wallenberg-föreningen
Amb PRAG (u nr)
Amb NEW DELHI (u nr)
EXP 890908/LAN

RE WALLENBERGAERENDET

I SENASTE NUMRET AV MOSCOW NEWS, SOM UTKOM IDAG, BIDRAR ANDREJ SACHAROV MED EN REDOGOERELSE FOER SINA EFTERFORSKNINGAR I FALLET WALLENBERG. INLEDNINGSVIS SAEGER HAN SIG INTE KUNNA TRO PAA DE OFFICIELLA FOERKLARINGARNA ATT KGB:S ARKIV INTE FOERFOGAR OEVER NAAGRA UPPGIFTER OM WALLENBERG. HAN TILLAEGGER ATT DEN SOVJETISKA ALLMAENHETEN OCH VAERLDSSAMFUNDET, LIKSOM DEN SVENSKA REGERINGEN MAASTE KRAEVA OFFENTLIGGOERANDET AV ALLA DOKUMENT OM WALLENBERG. SACHAROV FINNER DET OCKSAA OUNDGAENGLIGT ATT EN OBEROENDE UNDERSOEKNINGSGRUPP GES TILLFAELLE ATT GRANSKA OCH FOELJA UPP ALLA VITTNESUPPGIFTER.

DAEREFTER FOELJER EN NAAGOT MER DETALJERAD REDOGOERELSE, AEN DEN VI HITTILLS ERHAALLIT FOER SACHAROVS EFTERFORSKNINGAR I TRAKTEN AV STADEN TORZJOK, DAER WALLENBERG, ENLIGT UPPGIFTER ERHAALLNA VIA VON DARDEL 1987, SKULLE BEFINNA SIG. SACHAROV BEKLAGAR ATT HAN FRAN BOERJAN INTE ERHOELL KORREKTA UPPGIFTER OM PLATSEN FOER LAEGRET OCH

ORIGINALFELGAM

DESS BETECKNING.

NAER SACHAROV TILL SLUT LYCKADES TA SIG FRAM TILL EN LAEGERLIKNANDE INRAETTNING SADE HAN TILL EN OFFICER SOM STOD UTANFOER PORTEN ATT HA SOEKTE EN POLACK. EN STUNDS FOERVIRRING UPPSTOD OCH SEDAN BLANDADE SIG EN KAPTEN I SAMTALET OCH PAAPEKADE ATT ''DAER FINNS INGA POLACKER, DE FINNS PAA EN ANNAN PLATS''.

AVSLUTNINGSVIS I ARTIKELN FASTSLAAR SACHAROV ATT DET IDAG AER VIKTIGAST AV ALLT ATT FAA VIDARE BEKRAEFTELSE PAA OM WALLENBERG BEFINNER SIG ELLER BEFANN SIG I DETTA LAEGER, ELLER OCKSAA EN KLARLAEGGANDE DEMENTI AV ''DENNA VERSION SOM ENLIGT MIN UPPFATTNING AER EN AV MAANGA SOM LIKNAR SANNINGEN''.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA KL 14.30/EZ

- End of printout

UTRIKESDEPARTEMENTET
MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS
STOCKHOLM
Telefon: (46) 8 786 6000 Fax: (46) 8 723 1176 Telex (54) 10590 MINFOR S

T E L E F A X

Adress:	Datum:		Dnr:
Raoul Wallenberg-föreningen	1989-09-06		249/018
Avsändande enhet:	**Avd:**	**Grupp:**	**Mål:**
UD/Pol I/Kr Vollrath Tham/ik	P	2	Eu 7
Ärende:			
Raoul Wallenberg			
Totalt antal sidor: 2	**Obs! Vid begäran om repetition skall alltid avsändande enhet enligt ovan anges!**		

Avsänt den	Klockan	Sign
6/9-89	15⁰⁰	ik

pol

För kännedom.

RW/M

DepU 325

Vollrath Thaw
Pol

Congressional Record

United States of America

PROCEEDINGS AND DEBATES OF THE 100th CONGRESS, FIRST SESSION

Vol. 133 WASHINGTON, THURSDAY, OCTOBER 1, 1987 No. 152

RABBI FREDERICK E. WERBELL—CHRONICLER OF RAOUL WALLENBERG

HON. TOM LANTOS

OF CALIFORNIA

IN THE HOUSE OF REPRESENTATIVES

Thursday, October 1, 1987

Mr. LANTOS. Mr. Speaker, 6 years ago this month, the President signed historic legislation making Raoul Wallenberg an honorary citizen of the United States. At this time, as we commemorate and remember that anniversary, it is important as well that we recognize those individuals who have helped make the story of Raoul Wallenberg known here and around the globe.

Much has been written about Wallenberg's extraordinary accomplishments, his courage in the face of danger, his passionate and sympathetic concern for his fellow man.

Mr Speaker, one of the early advocates of Wallenberg and an early chronicler of his heroic accomplishments is a Swedish-born rabbi, Frederick Werbell. Rabbi Werbell's grandfather was involved in rescue efforts during and after the war. As a result of his encounters with many of those who were saved by Wallenberg, Rabbi Werbell knew about Wallenberg as a child and felt the urgent need to tell the story of Wallenberg's deeds.

In 1980, before Wallenberg was known in the United States, Rabbi Werbell coauthored a front page article in the New York Times magazine. He later published a more complete account of Wallenberg's heroism in "Lost Hero: The Mystery of Raoul Wallenberg." His article and book were the basis of the NBC miniseries, "Wallenberg" starring Richard Chamberlain.

Mr. Speaker, the contribution of Rabbi Werbell to our knowledge and understanding of Wallenberg's courage, determination, and successes are an inspiration to all those who have read it.

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:
Hfr samtal Thaw-Sonnenfeld, Raoul Wallenberg föreningen 89-09-08

1989-09-07

P 2 Eu

POL

AMBASSADEN MOSKVA 1989-09-07

UD STOCKHOLM FOER POL 1

RE RAOUL WALLENBERG-FOERENINGENS BESOEK.

FORTS

RE RAOUL WALLENBERG-FOERENINGENS BESOEK.

MED HAENVISNING TILL TERTIO I ERT OVANNAEMDA KRYPTO UTGAAR VI FRAAN ATT WALLENBERGFOERENINGEN AER HELT PAA DET KLARA MED "SPELREGLERNA" FOER BESOEKET, SOM DAER ANGES.

BERNER

Pol | P | 2 | Ex I

ARCHIVE COPY

MSG NO: 890907-223 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-09-07-16.15

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO:
PRETORIA	DISTRIBUTED	1989-09-07-15.01	0096

FROM: UD/POL 1 POSTED TIME: 1989-09-07-11.18

MSG NO: 890907-223

=LIST
PRETORIA
+

UD STOCKHOLM 1989-09-07

LEGATIONEN PRETORIA

EDERT 97. FRAAN POL 1 RE WALLENBERG: ANGER.

PER ANGER BOR DELVIS I SVERIGE DELVIS UTOMLANDS.

I AERENDE SOM HAR ANKNYTNING WALLENBERGFALLET KAN HAN PER BREV LAETTAST NAAS C/O RAOUL WALLENBERGFOERENINGEN, RIDDARGATAN 10, S-114 35 STOCKHOLM .

CABINET

UD STOCKHOLM KL 11.15

KR THAM/LAN

ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

1989-09-07 Nr/203

Pol I/kr Vollrath Tham/ik
1989-09-12

Ex till:
Kabs
Polch
Ch pol I
Hallqvist, press
Tham, pol I

Utrikesdepartementet

Raoul Wallenberg Föreningen
Exp 1989-09-12/ik

Pol

INK UTRIKESDEP
Dnr...../.....
1989-09-8
Avd P | Gr 2 | Mal Ex I

Sacharovartikel om Raoul Wallenberg

Tel 729 A 1989-09-06

I anslutning till ovannämnda telex insändes härmed Andrej Sacharovs artikel om Wallenberg i nr 37 av Moscow News.

Örjan Berner

al

IMUM RENCE — TIMATE CTIVE

...AMARA

nd neither national nor eaders have yet con- hape of the world that or of how to catalyse ard it. The world of rganized to reflect the ed the enmity — be- ocialist and capitalist

vision of a world which e dominated by that ould not be a world ct, particularly in the There will be conflict perate groups within onflict extending across ers. Racial and ethnic l remain. Political revo- pt as societies advance. utes over political bo- cor . Economic m ...ions, as the re ...tion of the 21st ls unevenly across the rease.

pects the world of the be different from the past — ...nflicts within n...on will not dis- ...ferent that world e superpowers agreed

would seek to take uch disputes to increase ir political or military l their borders;

eral relations would be cording to rules of precluded the use of

by East and West to necessary to reduce the tical conflict will lay the r large reductions in re, the arms control ow underway in Gene- should be expanded in elerated in time. There h a short-term goal and bjective.

erm arms negotiation d stress: early comple- START Treaty; rapid rd the restructuring and conventional forces in in association with the orce adjustments large

and neither national nor leaders have yet conceived the shape of the world that or of how to catalyse ward it. The world of organized to reflect the ed the enmity — be- socialist and capitalist

vision of a world which e dominated by that ould not be a world ct, particularly in the There will be conflict perate groups within onflict extending across ers. Racial and ethnic l remain. Political revo- pt as societies advance. utes over political bo- cor . Economic m ...ions, as the re ...tion of the 21st ls unevenly across the rease.

pects the world of the be different from the past — ...nflicts within n...on will not dis- ...ferent that world e superpowers agreed

would seek to take uch disputes to increase ir political or military l their borders;

eral relations would be cording to rules of precluded the use of

by East and West to necessary to reduce the tical conflict will lay the r large reductions in re, the arms control ow underway in Gene- should be expanded in elerated in time. There h a short-term goal and bjective.

erm arms negotiation d stress: early comple- START Treaty; rapid rd the restructuring and conventional forces in in association with the orce adjustments large

order to make up for our so-called conventional deficiency, has never convinced me."

Similar views have been expressed by a number of other NATO leaders. For example, Melvin Laird, Secretary of Defense in the Nixon administration, has said, "Nuclear weapons are useless for military purposes." And President Reagan repeatedly asserted that a nuclear war cannot be won and must never be fought — assertions which clearly imply disavowal of NATO's strategy of flexible response.

In spite of such statements, many NATO security experts — I would say most — have not yet been willing to support a basic change in NATO's nuclear strategy. For example, with reference to a proposal for eliminating nuclear weapons, Zbigniew Brzezinski, President Carter's national security adviser, said, "It is a plan for making the world safe for conventional warfare. I am therefore not enthusiastic about it".

But two developments in the years ahead are likely to lead to a shift in such judgments. Restructuring of conventional forces in Europe into defensive postures, at levels that are clearly in balance, will sharply reduce the justification for NATO's nuclear-deterrent force. And arms negotiations which result in East and West nuclear forces of equal capabilities — forces with which neither side could win a nuclear war — will remove the deterrent capability of the nuclear force. Such "no-win" strategic-force structures are implicit in the proposed START agreements.

If it were decided to move away from nuclear deterrence, how would this be done?

Mikhail Gorbachev has proposed that the United States and the Soviet Union aim at achieving the total elimination of nuclear weapons by the year 2000. But the genie is out of the bottle — we cannot remove from men's minds the knowledge of how to build nuclear warheads. Therefore, unless technologies and procedures can be developed to ensure detection of any steps toward building even a single nuclear bomb by any nation

MN No. 35 carried an article by Soviet Ambassador to Sweden Boris Pankin about the forthcoming visit to Moscow in mid-October 1989 of a close acquaintance and relative of Raul Wallenberg who disappeared without a trace in Budapest in 1945. They are coming to this country to meet KGB and foreign relations experts. Below is Academician Andrei Sakharov's letter which came in response to that publication.

MN EXCLUSIVE

THE FATE OF RAUL WALLENBERG

Like thousands of people all over the world I have long been worried about the fate of Raul Wallenberg.

I cannot believe in the official assurances that Wallenberg's file is not to be found in the KGB archives. Papers like this bear the stamp, "To be stored for ever". The file of a foreign diplomat, which could some day become crucial for the reputation of this country and its leadership could not possibly be destroyed. I feel that the day has come when the Soviet and world public and the Swedish government ought to demand that all documents pertaining to Raul Wallenberg be made public.

Is he still alive? If not, when and how did he die? Nobody knows.

It is imperative that a non-governmental group of independent inspectors be allowed to verify all the clues about Wallenberg having been seen by various people at various times in various places; to question the witnesses and visit the prisons and psychiatric wards they've mentioned, and with full authority to investigate and talk with the guards and inmates.

My wife and I had come across some such clues. In the early 1970s I received a letter from Wallenberg's mother with a request that I help her find her son. After her death, Raul's maternal half-brother Guy von Dardel came to Moscow in 1976 and visited us. He said there were people in Moscow, Leningrad and Tbilisi who had not long ago seen Wallenberg. We repeatedly asked Dardel to give us their addresses so that we could verify the information, but he never did. Perhaps, he did not know the addresses.

After our return from the city of Gorky in March 1987, Guy von Dardel phoned me to say that he had received information about Wallenberg being held in custody at a secret prison 300 km north of Moscow. In May that year, a letter was passed on to me with this postscript in longhand (I'm quoting from memory): "Raul Wallenberg is being kept prisoner in the Mirny settlement 18 km south of Torzhok. Other inmates are Poles held since World War II. Between December 1986-January 1987 there was a flu epidemic in the camp. Many Poles died, Wallenberg was badly ill, too, but survived. It is not known if he is kept under his own name or an alias."

In August 1987 my wife and I found the Mirny settlement. But we found no camp there, although one of the establishments looked suspicious. Later on my wife went there again, once on her own, the second time with me.

In March 1988 during my interview with Politbureau Member Alexander Yakovlev (which focused on a different subject) I raised the issue of Raul Wallenberg and asked him to investigate the signal about Wallenberg's alleged whereabouts in the secret Mirny prison.

Shortly after that I received a reply from the local authorities to the effect that no person named Wallenberg ever lived in Mirny. Nor did the local old-timers remember anyone of that name.

When Dardel returned to Moscow in late summer 1988, it transpired that the Mirny clue was based on a misunderstanding. Dardel gave us another address and the number of the camp in which Wallenberg was allegedly being kept.

My wife and I once again went on a reconnaissance trip. But as we approached the assigned place we realized we had again been given wrong direction. The local residents we turned to knew nothing of a camp existing nearby.

Suddenly my wife saw two men and a woman walking towards us. She instinctively felt they might know something. She slowed down and asked if they knew how to get to camp number so-and-so. The woman said we needed to go in the opposite direction and suggested she show us the way if we gave her a lift. After some time we approached a typical "establishment" (which is a timid euphemism for camps, prisons, mental homes and other places which prefer to draw as little attention as possible) — with the barbed-wire fence and watch-towers. At the checkpoint there was a bright plaque with the number we sought. Several Lieutenants, apparently just off duty, were getting into a jeep. There was a Captain with them. I came up to them and said I was looking for a prisoner, a Pole. There was a momentary confusion among the officers (or was I imagining?), and the Captain intervened: "There are no Poles around here. They are somewhere else." There was no point in continuing the conversation.

I'm sorry Guy von Dardel hadn't given me the number of the camp earlier (although he had known it all the time). Had I known it during my interview with Alexander Yakovlev, it could have proved more effective, to say nothing of the three useless trips to Mirny.

However, the most important thing today is to receive confirmation of Wallenberg's being or having been kept at that camp, or to refute the version which in my view seems far more tenable than most.

Academician Andrei SAKHAROV

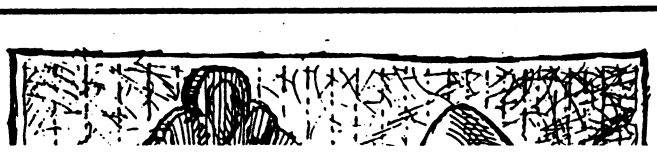

SVERIGES AMBASSAD

BUDAPEST

1989-09-04

Kanslirådet Vollrath Tham

Utrikesdepartementet/ pol 1

247/001

INKOM UD

1989-09-- 8

AVD.	GR.	MÅL
P	2	Eu I

Pol

Polemik kring Wallenberg-vittne

56 A 1987-04-15

(2 bil.)

Broder,

Som Du kanske erinrar Dig, var det med en artikel i den ungerska regeringstidningen Magyar Hírlap för den 11 april 1987 som den långa officiella tystnaden i Ungern kring Raoul Wallenberg bröts för snart två och ett halvt år sedan. Artikeln i fråga bestod till största delen av en intervju med László Hertelendy, som bl.a. påstod sig ha varit den siste som såg Wallenberg i Budapest, och att detta skulle ha inträffat så sent som den 12 februari, alltså nästan fyra veckor senare än det vedertagna datumet för hans "försvinnande". - Och som Sven Julin konstaterade i sin PM den 23 april samma år, fanns det inte särskilt mycket trovärdigt i Hertelendys påståenden, varför vi aldrig gjorde några försök att approchera oss personen ifråga och höra oss närmare för om hans iakttagelser.

Häromdagen råkade vi uppmärksamma en artikel i Magyar Hírlap för den 29 augusti i år, som jag bifogar i kopia och i engelsk översättning, och där

./..

[illegible] a váratlan pénztől. Egy-két gondtalan hét, hónap, esetleg év után ott tartanak majd, ahol a többiek, mostani sorstársaik. A kívülről jövő impulzus nyugodtan meghalni.

Mielőtt a felháborodás elemi ereje alapjaiban megingatta volna a televízió székházát, igyekeztek végre olyan hétvégi

Szilárd hangján. Bár félő, hogy eredeti mesterségében, meteorológusként kissé már megrendítette a bizalmunkat.

Virág F. Éva

Mese ellen nincs orvosság?

NA VÉGRE ÉN IS leleplezhetek valamit! Azaz egy rundóra beszállhatok az „Öntsük ki a bilit" című nemzeti önmegtisztító társasjátékba, ami halálosan komoly dolog lenne, ha gyakran nem azok fogdosnák a bili fülét, akiknek a keze az edény tartalmától már eleve, hogy úgy mondjam, büdös.

Kérem szépen, én most leleplezem a Beszélőt. Azt a lapot, amit kezdettől fogva szeretek és olvasok, és aminek készítéséért — *Ungvári* Ésben megjelent nagyívű dolgozatának címét idézve — nem cukorrépa járt, hanem botütés. A Beszélő valószínűleg cenzúrázott. Mert vajon mi mással magyarázható, hogy egy évvel ezelőtt 22-es és 23-as számaiban közölt *Hertelendy*-interjú még nem tartalmazta azokat a plasztikus részleteket az ÁVO vallató módszereiről, mint a Kapu júniusi számában megjelent, ugyancsak Wallenberg „titkárának" barátjának, bizalmasának nevezett úrral készült beszélgetés? Igaz, a Beszélő *Kubinyi Ferenc* és *Kovács András* hozzászólását is publikálta, amelynek alapján a nagy el-beszélőből kő kövön nem maradt, hiszen Kubinyi és Kardos filológiai precizitással verték szét a meséjét.

De nem így történt. Hertelendy úr egy év múltával, a Kapu júniusi számában ismét jelentkezett, majd a későbbiekben a rádió a vele készített interjút úgy konferálta fel, mint világszenzációt, amidőn is olyan ember szólalt meg először, aki idáig hallgatott.

Számomra már csak az a kérdés marad, hogy vajon miért nem említette annak idején a Beszélőben Hertelendy, miként bánt vele az ÁVO, nevezetesen *Komlós János?* Mert a Kapuban már azt írja: „... állati kegyetlenségben, szadista kegyetlenségben volt részem az ÁVH börtöneiben. Azt a kérdést tették föl nekem, hogy hány zsidót öltem meg. Igen: valljam be, hogy hány zsidót halálát idéztem elő a rangomnál fogva. Nem is szívesen beszélek erről. Nem érdemes. Akkor azt mondtam magamban — ennek a szörnyű vádnak a hatása alatt —, hogy nincs értelme az életnek. Valóban. Később azt feleltem nekik, hogy az összes zsidógyilkosságot én követtem el, amelyeket eddig nem vallott be más. Erre nekem estek és aztán... Most is a hideg ráz, mert eszembe jutott. Kérem, csak egy pár dolgot említek meg önnek: Hogy tűket szúrtak a körmöm alá... Hogy cigarettával égették a szám szélét... Hogy gúzsba kötöttek és addig verték a meztelen talpamat, amíg egy söprűnyél vastagságú rúd az ütés következtében el nem törött... Hogy addig verték a kezemet, amíg a vérhólyagoktól nem tudtam már behajlítani... Hogy deszkára szögeztek engem és úgy vertek. Vagy például az embert belerakták egy vízmedencébe és addig eresztették rá a vizet, amíg az el nem lepte, és csak akkor rántották ki az embert, amikor már egy hajszálon múlott az élete."

A BESZÉLŐBEN viszont még nem szerepel Komlós János, ott csak egy *Gábris* nevű rendőrkapitányról olvashatunk, aki foglalkozására nézve suszter volt, és arra kötelezte Hertelendyt, hogy írja alá: hitt a német győzelemben.

A Beszélőben *még* nem szerepelt negatív összefüggésben sem *Scheiber Sándor*, sem *Stern Samu*. Ott *még* azt állította Hertelendy, hogy Bajcsy-Zsilinszky Endre virtigli antiszemita volt. A hertelendyádák egyetlen közös momentuma: Raoul Wallenberg erkölcsi lejáratása. Hogy egyáltalán ismerték-e egymást, és kapcsolatban voltak-e egymással, arról írásos bizonyíték nincs. A Hertelendy sugallta Wallenberg-kép viszont James Bond típusú, playboyba oltott kalandort mutat, aki ugyan tízezer (?!) ember életét megmentette, de saját zsebére dolgozott, és a gazdag zsidókat szépen megpumpolta. És a svéd diplomata sorsa Hertelendy szerint úgy alakult, hogy a magyar politikai rendőrség adta az oroszok kezére. (Ami szerinte, miként az ÁVO is, zömében zsidókból állt.) Csak azt nem értem ezek után, hogy Hertelendy urat a tavaly megalakult Magyar Zsidó Kulturális Egyesület bizonyítékok hiányában, miért akarta elnökségi tagjai közé választani, illetve Hertelendy úr ilyen történelmi tapasztalatok birtokában, miért kívánt részt venni az egyesület munkájában? Végül is Hertelendy úr a szavazás slampossága folytán, nem lett elnökségi tag.

TALÁN NEM FAIR, hogy a mostani nagy mítoszteremtő, mítoszromboló, feudálkommunista anarchiánkban éppen egy ilyen idős, kisnyugdíjas ember vallomásait próbálom semmivé foszlatni, ahelyett, hogy szép nagyvadakra lőnék, akik ekkora buta mesékkel nem állnak elő, de az elmúlt harminc évben jóval károsabbak voltak, mint ez a második kerületi nyugdíjas. Csak az a baj, hogy a magyar sajtó — mint a Gallup-vizsgálatból kiderült — becsületrendet kapott. Ez kötelez arra is, hogy legalább egymás írásait olvassuk, hogy kétszer ne lépjünk be ugyanabba a ... És vigyázzunk a *mesékkel*, mert, mint *Ady* írja: *„nincs előbb a mesénél, mese ellen minden káros".*

V. Bálint Éva

MAGYAR HIRLAP 1989-08-29

No medicine against tales?

Now finally I can reveal something too. That means I can join the national self-purifying game "Let's pour out the pot" which would be very serious if often not those took the lug of the pot whose hands are are so to speak stinking from the contents of the pot.

I shall now reveal "Beszélö", the newspaper which I have always liked and read. Beszélö must be censored. What else could be the explanation to that the interview with Hertelendy published one year ago in volumes 22 and 23 did not contain those perceptible details about the questioning methods of ÁVO (State Security Organization) which the interview in the June issue of the periodical "Kapu" with the gentleman, similarly called "secretary" and confidential friend of Wallenberg did.
Of course, Beszélö also published the writing of Ferenc Kubinyi and András Kovács which ruined the big story-teller, as Kubinyi and Kardos destroyed his tale with phyllological preciseness.

Yet one year later Mr. Hertelendy again appeared in the June issue of Kapu, then later the Radio made an interview with him which was introduced like a sensation when a man is speaking who kept silent until now.

I only wonder why Hertelendy did not mention at that time in Beszélö how ÁVO, specifically János Komlós, treated him?. Because in Kapu he writes:"... I suffered brutalities, sadistic brutalities in the prisons of ÁVH. They asked me how many Jews I killed. Yes: they asked me to confess the death of how many Jews I caused by virtue of my rank. I do not like to speak about this. It is not worth speaking of it either. Then I told myself - under the influence of this horrible accusation - that life was meaningless. Really. Later I told them that I killed all Jews whose murder has not yet been admitted by others. Then they set upon me.
It still sends cold shivers down my back when I think of it. I would mention only a few things: that they pinned needles under my nails, burnt my lips with cigarettes, bound up my hands and feet and were hitting my bare soles as long as a bar as thick as a broom-stick was broken from a blow, they were beating my hands until I could not bend them any more from blood-blisters, they nailed me on a board and were hitting me like that. Or for example they put people in a pool and poured water on them until covered and pulled them out when they were almost drowned."

However, in Beszélö János Komlós is not yet mentioned. There one can only read about a police superintendant named Gábris whose profession was a shoemaker and who compelled Hertelendy to sign a paper saying that he believed in German victory.

In Beszélö neither Sándor Scheiber nor Samu Stern were mentioned in a negative sense. There Hertelendy still claimed that Endre Bajcsy-Zsilinszky was "virtigle" antisemite. The only common feature of the Hertelendyada is to morally discredit Raoul Wallenberg. There are no written documents proving that they knew each other and were in contact. However, the Wallenberg picture portrayed by Hertelendy shows a playboy-adventurer of James Bond type who on the one hand saved the life of ten thousand (?!) people, but on the other hand worked for his own pocket and tapped the rich Jews. And according to Hertelendy, the swedish diplomat was given out to the Russians by the Hungarian political police. (Which, according to him, consisted mostly of Jews, just like ÁVO). The only thing I do not understand is why the Cultural Association of Hungarian Jews (Magyar Zsidó Kulturális Egyesület) established last year , for lack of evidence wanted to elect Mr. Hertelendy to a member of its presidency and why Mr. Hertelendy wanted to participate in the work of the Association in possession of such historical experiences. Finally, due to careless voting, Mr. Hertelendy did not become a member of presidency.

It is perhaps not fair that, in todays feudal-communist anarchy creating and destroying myths, I try to annihilate the confessions of such an old man with a small pension instead of hunting down nice big game who do not tell silly tales, but caused much more harm during the past 30 years than this pensioner of the Second District. The only problem is that the Hungarian press - as it turned out from the Gallup poll - got (Legion of Honour)! This puts us under the obligation to also read each other's articles, in order not to step into the same ..... again. And let's be careful with tales, because as Ady wrote: " there is nothing more alive than tales, against tales everything is harmful".

(by Éva V. Bálint)

Avsändningsort

Pol I/kr Tham/lan

Ärende	Datum		
Wallenbergärendet: lägret ON-55	1989-09-08		
	Avd	Grupp	Mål
	P	2	Eu

Adress Ambassaden MOSKVA DNR.....

POL

Text

Från Pol I re Wallenbergärendet: lägret ON-55.

Wallenbergföreningen önskar inte repeterar inte att ambassaden nu vidtar åtgärder för att få tillstånd besöka lägret.

Inför resan Moskva försöker man nu förmå källan till uppgifterna om detta läger att ge sådan exakt information om detta spår att föreningens representanter själva skulle kunna ta upp saken med sina samtalsparter under besöket.

CABINET

Ex till:

Polch

Ch Pol I

Tham, Pol I

~~Ext~~ 890908/

/LAN

Avsändningsort

Pol I/kr Vollrath Tham/ik

Ärende

Stalintidens offer

Datum 1989-09-08

Avd P | Grupp 2 | Mål Eu

(MA 1 Eu)

Adress

Ambassaden MOSKVA

POL

Ex till:
Tham, Pol I
1989-09-08
/ik

Text

Från Tham, pol I. Re Stalintidens offer.

Högsta Sovjet lär den 26 juli 1989 ha antagit en förordning, ukas, enligt vilken anhöriga till Stalintidens offer skall ha rätt att "look into respective archives". Värdefullt om vi kunde få tillgång till texten till denna förordning om den existerar. Gäller den även utlänningar? Det skulle också vara av intresse veta om några redan gjort bruk av lagen och vad erfarenheterna i så fall är. Kanske kretsarna kring Memorial kan ha synpunkter på saken.

CABINET

Avsändningsort

Pol I/kr Tham/lan

Ärende	Datum	Dnr
Wallenberg: lägret ON-55	1989-09-08	
	Avd: P / Grupp: 2	Mål: Eu

POL

Adress

Ambassaden MOSKVA

Text

Från Pol I re Wallenberg: ON-55.

Vi är i kontakt med Wallenberg-föreningen och återkommer så snart vi fått deras reaktioner.

CABINET

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten (pol I)
Kr Vollrath Tham/ik

ARKIVEXEMPLAR

Dnr	Avd	Grupp	Mål
	P	2	Eu

1989-09-08

HEMLIG
enl 2 kap. § sekretesslagen
enl § sekretesslagen
19 89-09-08
UTRIKESDEPARTEMENTET
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol I/

Ambassadör Berner

MOSKVA

(pol)

4.N

H E M L I G SekrL 2:1

Wallenbergärendet

Hbr Berner-Örn 1989-06-19

Broder,

Det nya i Wallenbergärendet är ju familjens förestående besök i Moskva med sammanträffanden i MID och kanske KGB. Detta gör väl att vi får avvakta den utvärdering och bedömning av läget som blir nödvändig efter hemkomsten. Beroende på situationen får vi då på nytt bl a överväga om och på vilket sätt vi skall gå vidare.

Detta skrivet i anslutning till vårt samtal före Din återresa.

Bästa hälsningar!

Torsten Örn

Dep U 328

Ifylles av postexp

Avsänt med	Avsändn datum	Sign
☒ sv kurir ☐ utl kurir ☐ luftpost ☐ vanlig post	8/9-89	AU

SVERIGES AMBASSAD
DUBLIN

1989-09-04 Nr 52

Utrikesdepartementet

Pol

UTRIKESDEP
Ankom.....
1989-09-11
Ord | Gr. | Mott
P | 2 | Eu I

Raoul Wallenberg
(1 bil)

Tacksam erhålla begärd information för vidarebefordran brevskrivaren.

Hans Nicklasson

Tel t Dublin
890913
Pol I, Thamlik

ls

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telegram	Telex
P.O. Box 1313 13-17 Dawson Street Dublin 2 Irland	Sun Alliance House 13-17 Dawson Street Dublin 2 Irland	01/71 58 22	Svensk	24384

Bil 1 till Ambassadens i Dublin
skr nr 52 den 4/9 1989

31 Lansdowne Park
Templeogue
Dublin 16
1 September, 1989

Swedish Embassy
P O Box 1313
13-17 Dawson Street
Dublin 2

Dear Sirs

I recentinly heard an interview with Piear Anger about new hopes for Wallenberg when the former and Raoul Wallenbergs step-sister go to Moscow in October for talks. I would very much like to wish Piear Anger and Wallenbergs family good fortune in Moscow. If you have their addresses I would be very greatful if you could pass me on their addresses.

I have also learnt that a new Raoul Wallenberg Assciation is being set up in Moscow. I would also be very greatful if you could find out more information so that i may join; and any other assciations that may help RAOUL WALLENBERG.

Yours faithfully

Heath Baum

HEATH BAUM

Avsändningsort

Pressbyrån/Hallqvist/af

Ärende

Intervju Sacharov

Datum

1989-09-12

Avd	Grupp	Mål
PR	6	L

Org

P 2 Eu

Adress

Ambassaden
MOSKVA

Text

Från Pressbyrån

Re Intervju Sacharov

Inger Viklund-Persson, TT, kommer att åka till Moskva i samband med Wallenberg gruppens besök 15-21 oktober. Hon önskar i sammanhanget intervjua Sacharov. Vad tror Ni om möjligheterna få sådan intervju och har ambassaden möjlighet förmedla önskemålet.
Inger Viklund-Persson är ju som bekant en mycket seriös och permanent bevakare av vår utrikespolitik.

Cabinet

UTRIKESDEPARTEMENTET
MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS
STOCKHOLM
Telefon: (46) 8 786 6000 Fax: (46) 8 723 1176 Telex (54) 10590 MINFOR S

T E L E F A X

Adress: Raoul Wallenberg Institutet ösm	Datum: 1989-09-12		Dnr: 255/008
Avsändande enhet: UD/R 4/S Danielsson/ad	Avd: P	Grupp: 2	Mål: Eu 1
Ärende: Anslagsframställning			R
Totalt antal sidor: 1	Obs! Vid begäran om repetition skall alltid avsändande enhet enligt ovan anges!		
	Avsänt den 890912	Klockan 10:36	Sign

BRÅDSKANDE !

Att: Göran Melander

Inför årets budgetförhandlingar med finansdepartementet behöver vår budgetsektion Raoul Wallenberg Institutets anslagsframställan senast den 20 september 1989. Det vore bra om en verksamets-redovisning samtidigt kunde insändas.

Med vänlig hälsning

Sune Danielsson

Avsändningsort Pol I, kr Tham/EL

Ärende Wallenberg

Datum 1989-09-13

Avd P | Grupp 2 | Mål Eu 1

Adress Ambassaden
NEW DELHI

POL

Text Dnr..... Från Pol I re Wallenberg.

Genom Lindmarkers artiklar torde Moskva nu känna till att utrikesförvaltningen från olika håll fått antydningar om att Wallenberg kanske inte dog riktigt på det sätt som man från sovjetiskt officiellt håll hårdnackat hållit fast vid sedan 1957. Huruvida detta kommer att innebära att familjen vid besöket i oktober kommer att få en ny version av det öde som drabbat Raoul Wallenberg återstår att se. Många skulle finna det egendomligt om familjen inbjöds enbart för att se Smoltov-dokumentet i original. I vilket fall som helst är det tills vidare vår linje att nu avvakta utfallet av besöket innan vi bestämmer om och på vilket sätt vi skall gå vidare i ärendet.

Cabinet

3-04 350 bl à 50 ex

P	2	Eu

pol

ARCHIVE COPY

MSG NO: 890913-310 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-09-13-11.55

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO:
DUBLIN	DISTRIBUTED	1989-09-13-11.55	0093

FROM: UDTEX 21 POSTED TIME: 1989-09-13-11.53

MSG NO: 890913-310

=LIST
DUBLIN
+

UD STOCKHOLM 1989-09-13

AMBASSADEN DUBLIN

FRAAN POL 1 RE WALLENBERG-FOERENINGEN.

PER ANGER KAN TILLSKRIVAS UNDER ADRESS:

RAOUL WALLENBERG-FOERENINGEN
RIDDARGATAN 10
S-114 35 STOCKHOLM

CABINET

KR VOLLRATH THAM/IK

- End of printout

ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM/ ORIGINALTELEGRAM

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

Tham, pol.
Tel. till [redacted]
89-09-15 W.

1989-09-15 14

P 2 Eu

POL

AMBASSADEN MOSKVA 1989-09-14

UD STOCKHOLM FOER POL 1

RE WALLENBERGFOERENINGENS BESOEK

FORTS

RE WALLENBERGFOERENINGENS BESOEK

KARTSEV, DEN JOURNALIST SOM SKRIVIT ETT ANTAL ARTIKLAR I KOMSOMOLSKAJA PRAVDA OM RAOUL WALLENBERG, HAR VAENT SIG TILL AMBASSADEN MED BEGAERAN ATT FAA NAERVARA OCH MOETA WALLENBERG-FOERENINGENS REPRESENTANTER VID ANKOMSTEN TILL MOSKVA. VI HAR SAGT ATT VI SKALL VIDAREBEFORDRA OENSKEMAALET, MEN ATT DET AER FOERENINGEN SOM FAAR TA STAELLNING.

KARTSEV OENSKAR OCKSAA TILL FOERENINGEN FAA FRAMFOERT ATT HANS TIDNING OENSKAR GENOMFOERA ETT RUNDABORDSSAMTAL PAA TIDNINGENS REDAKTION, DAER FOERETRAEDARE FOER FOERENINGEN SAMT DE JOURNALISTER SOM SENASTE TIDEN INTRESSERAT SIG FOER RAOUL WALLENBERGS OEDE SKULLE DELTA.

VID SAMTALET MED KARTSEV NAEMNDE DENNE, ATT HAN ERHAALLIT DE SOVJETISKA MYNDIGHETERNAS TILLSTAAND ATT NAERVARA VID DE OFFICIELLA SAMTALEN MED DE SOVJETISKA MYNDIGHETERNA, UNDER FOER-UTSAETTNING ATT FOERENINGEN GAV SITT SAMTYCKE.

TACKSAM OM MOEJLIGT EN REAKTION FRAAN FOERENINGEN TILL DEN 18 SEPTEMBER DAA KARTSEV HOER AV SIG.

BERNER

Avsändningsort Pol I, kr Tham/EL

Ärende Wallenbergföreningens besök

Datum 1989-09-15

Avd A | Grupp 2 | Mål EU

POL

Adress Ambassaden
MOSKVA

Text Dnr..... Från Pol 1 re Wallenberg: Wallenbergföreningens besök.

Primo: Efter att ha funderat på Kartsevs förslag har föreningen kommit till slutsatsen att svaret måste bli nej på alla tre punkterna. Föreningen kan väl inte hindra att Kartsev/Komsomolskaja Pravda, liksom eventuella andra journalister, är närvarande vid ankomsten, men man säger sig inte ha något intresse av att så sker. I vart fall kommer man inte att göra något uttalande vid detta tillfälle.

Secundo: Föreningen är tacksam för det bistånd den kan få från ambassaden att i era lokaler ordna ett möte med pressen när samtalen är avslutade. Detta bör omfatta inhemska och utländska journalister.

Tertio: Föreningen skulle uppskatta om ambassaden kunde nämna för vederbörande myndigheter att föreningen inte önskar journalistnärvaro vid de officiella samtalen.

Cabinet

3-04 350 bl à 50 ex

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD: Moskva

Pol II, Tham/Ekh
89 09 20

P 2 Eu

POL

AMBASSADEN MOSKVA 1989-09-18

UD STOCKHOLM FOER POL 1

RE WALLENBERGAERENDET

FORTS

RE WALLENBERGAERENDET

VID SAMTAL MAGNUSSON IDAG HADE MED SACHAROV FOERKLARADE DENNE SIG MYCKET INTRESSERAD AV ATT TRAEFFA WALLENBERGFOERENINGEN NAER DE KOMMIT TILL MOSKVA MEN BETONADE ATT DETTA BOER SKE INNAN SAMTALEN PAA KGB OCH MID INLEDS, DVS I PRINCIP SOENDAG KVAELL, DEN 15/10. HAR WALLENBERGFOERENINGEN NAAGOT EMOT ATT PARET SACHAROV INBJUDS REDAN DEN FOERSTA KVAELLEN? VI AVVAKTAR DOCK MED INBJUDAN, EFTERSOM DET K A N TAENKAS ATT PROGRAMMET INLEDS FOERST MAANDAG EFTERMIDDAG, VARVID LUNCH PAA MAANDAGEN FOER SACHAROVS KAN KOMMA IFRAAGA. DE ANDRA TVAA PERSONER SOM FOERENINGEN VILLE TRAEFFA, SEMJONOV OCH KARTSEV, KOMMER VI ATT ORDNA SAMMANTRAEFFANDEN MED SEPARAT.

BERNER

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
SD

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

Moskva 890922
Pol I, Tham/Eh

UTRIKESDEP
...../.....
1989-09-18
P | 2 | Eu

POL

AMBASSADEN MOSKVA 1989-09-18

UD STOCKHOLM FOER POL 1

RE RAOUL WALLENBERG - KAPLAN-SPAARET

FORTS

RE RAOUL WALLENBERG - KAPLAN-SPAARET

HELENE CARLBAECK HAR RINGT OCH NAEMNDE ATT KARTSEV (REDAKTOER VID KOMSOMOLSKAJA PRAVDA) FAATT TILLSTAAND ATT GAA IGENOM BUTYRKI-FAENGELSETS ARKIV. HAN SKULLE DAERVID BEHOEVA UPPGIFT OM JAN KAPLANS FADERSNAMN SAMT FOEDELSEDATA INKLUSIVE FOEDELSEORT. HAR DEPARTEMENTET DESSA UPPGIFTER TILLGAENGLIGA?

BERNER

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I
22 SEP. 1989
Beträffande åtgärd se delgivningslista

P	2	EU'

POI PR

ARCHIVE COPY

MSG NO: 890918-483 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-09-18-15.0

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO
UD/POLCH	DISTRIBUTED	1989-09-18-15.01	
UD/POL 1	DISTRIBUTED	1989-09-18-15.04	
UD/PRESSBYRAAN	DISTRIBUTED	1989-09-18-15.01	

FROM: 18 16 49 POSTED TIME: 1989-09-18-15.00

MSG NO: 890918-483

MESSAGE HANDLED BY OPERATOR - ORIGINAL NO: 890918-468

=LIST
UD/POLCH
UD/POL 1
UD/PRESSBYRAAN
+

AMBASSADEN MOSKVA 1989-09-18

UD STOCKHOLM

777. FOER POL 1 OCH PRESSBYRAAN. RE WALLENBERGAERENDET

KOMSOMOLSKAJA PRAVDA INNEHOELL PAA SOENDAGEN (DEN 15 SEPTEMBER) YTTERLIGARE EN ARTIKEL OM RAOUL WALLENBERG, SKRIVEN AV A KARTSEV. ARTIKELN GRUNDAR SIG PAA ETT ANTAL BREV SOM INKOMMIT TILL REDAKTIONEN, FRAEMST FRAAN SOVJETISKA MILITAERER SOM BEFANN SIG I UNGERN AARSSKIFTET 1944/45. I ETT AV BREVEN HAEVDAS AV BREVSKRIVAREN ATT HAN TRAEFFADE W PAA SVENSKA LEGATIONEN DEN 13 ELLER 14 JANUARI 1945. I ETT ANNAT BREV BESKRIVS HUR W:S BIL STOPPADES OCH BESLAGTOGS I BUDAPEST. VIDARE SPEKULERAS I ARTIKELN OM HURUVIDA W EFTER ARRESTERING OEVERLAEMNADES TILL ORGANISATIONEN SMERSJ. UNDERSOEKNINGAR SOM JOURNALISTER BEDRIVIT TYCKS, TILLSAMMANS MED INKOMNA BREV, GENDRIVA EN BERAETTELSE SOM PUBLICERADES I AFTONBLADET 1981 AV JAKOV LACHOTSKIJ-MENAKER OCH SOM PEKADE PAA EN ROLL FOER BREZJNEV OCH 18:E ARMEN. AEVEN ANDREJ SACHAROV UTTALAR SIG KORTFATTA I ARTIKELN.

SAMMANTAGET SYNES DOCK AENNU INTET NYTT AV VIKT HA FRAMKOMMIT. VI INSAENDER ARTIKELN SAA SNART VI HUNNIT OEVERSAETTA DEN.

ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA KL 16.50/EZ

- End of printout

ORIGINALTELEGRAM

ORIGINALTELEGRAM

ORIGINALTELEGRAM

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ FAX ☐ RAPPORT ☐ HANDBREV ☒ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen
Enhet: Pol-1 Datum: 89-09-20 Handläggare: V. Thau

Godkännes: jh

Ort/Datum/Nr eller namn: Moskva 777A89-09-18

Angående: Wallenbergärendet

☐ HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

☐ utan bil ☐ jämte samtl bil ☐ jämte bil nr ☐ jämte bil där så angivits ☐ bil kan lånas på UD tel:

	Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Konungen		☐ Statssekr		☐ BITS		☐ Europainstitutet	
☐ Regeringen 21 ex		☐ U-enh A		☐ SAREC		☐ Svenska FN-förbundet	
☐ Statsministern		☐ I-sekr A		☐ IMPOD		☐ Östekonomiska byrån	
☐ Statsrådsberedningen		☐ I-enh Fi		☐ Swedfund		☐ Bankföreningen	
☐ Chef Fö		☐ I-enh Fö		☐ LO/TCO:s bist nämnd		☐ Exportr	
☐ Chef I		☐ I-sekr I		☐ Sv kyrkans mission		☐ Industriförb	
☐ Statsrådet		☐ IAEA-del I		☐ IVA		☐ Grossistförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ STU		☐ Sthlms Handelsk 2 ex	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Svensk kärnbränsle AB		☐ LO	
☐ Riksdagens talman		☐ I-sekr		☐ Statens kärnkraftinsp		☐ AIC	
☐ Utrnämnd/Utrutsk/Europa-rådsdel 53 ex		☐ SSLP, Fö		☐ Statens strålskyddsinst		☐ TCO	
		☐ ÖB		☐ Televerket		☐ SIF	
☐ Utrikesnämnden 21 ex		☐ Ch Fst/Op 1		☐ Statens rymddeleg		☐ SACO/SR	
☐ Utrutsk 37 ex		☐ Ch Fst/Op 5		☐ Invandrarverket 2 ex		☐ SAF	
☐ Europarådsdel 12 ex		☐ Arméstaben FN-avd		☐ Forskningsberedningen		☐ Röda Korset	
☐ Utrutsk kanslichef		☐ Stabsch MHS		☐ Miljövårdsberedningen		☐	
☐ Förutsk kanslichef		☐ FOA 2 ex		☐ I-sekr Naturvårdsverk		☒ Raul Wallenberg Föreningen	
☐ Riksdagsman		☐ SIPRI		☐ Sekr f framtidsstud		☐	
☐ Riksdagsman		☐ EKN		☐ Nordiska Rådets sv del		☐	
☐ Riksdagsman		☐ KK 5 ex		☐ Svenska institutet		☐	
☐ Statssekr Fö		☐ Riksbanken		☐ Nordiska Afrikainst		☐	
☐ Statssekr		☐ RPS		☐ Latinamerikainst		☐	
☐ Statssekr		☐ SIDA		☐ Utrikespol institutet		☐	

Större beskickningar FN-representationen 9 ex	☐ Bonn ☐ London	Bil	☐ Moskva ☐ Paris	Bil	☐ Peking ☐ Tokyo	Bil	☐ Washington 2 ex ☐ FN-repr	Bil		Bil		Bil
Norden 4 ex	☐ Helsingfors		☐ Köpenhamn		☐ Oslo		☐ Reykjavik					
Övriga Östeuropa 8 ex	☐ Belgrad ☐ Berlin A		☒ Budapest ☐ Bukarest		☐ Leningrad Gk ☐ Prag		☐ Sofia ☐ Warszawa					
Övriga Västeuropa och Canada 18 ex	☐ Ankara ☐ Athen ☐ Berlin Gk		☐ Bern ☐ Bryssel ☐ Dublin		☐ Haag ☐ Lissabon ☐ Madrid		☐ Ottawa ☐ Rom ☐ Wien		☐ Bryssel-del ☐ Genève-del ☐ Nedr-del Genève		☐ Paris-del ☐ Strasbourg-repr ☐ ESK-del Wien	
Nordafrika 5 ex	☐ Alger		☐ Kairo		☐ Rabat		☐ Tunis		☐ Tripoli			
Mellanöstern 9 ex	☐ Abu Dhabi ☐ Amman		☐ Bagdad ☐ Beirut		☐ Damaskus ☐ Kuwait		☐ Muscat ☐ Riyadh		☐ Tel Aviv			
Övriga Asien och Australasien 18 ex	☐ Bangkok ☐ Canberra ☐ Colombo		☐ Dhaka ☐ Hanoi ☐ Hongkong Gk		☐ Islamabad ☐ Jakarta ☐ KualaLumpur		☐ Manila ☐ New Delhi ☐ Panmunjom		☐ Pyongyang ☐ Seoul ☐ Singapore		☐ Teheran ☐ Vientiane ☐ Wellington	
Övriga Afrika 14 ex	☐ Abidjan ☐ Addis Abeba		☐ Dar-es-Salaam ☐ Gaborone		☐ Harare ☐ Kinshasa		☐ Lagos ☐ Luanda		☐ Lusaka ☐ Maputo ☐ Maseru		☐ Monrovia ☐ Nairobi ☐ Pretoria	
Latinamerika 12 ex	☐ Bogotá ☐ Brasilia		☐ Buenos Aires ☐ Caracas		☐ Guatemala ☐ Havanna		☐ Lima ☐ Managua		☐ Mexico ☐ Montevideo		☐ Quito ☐ Santiago	
Vissa lönade konsulat 16 ex	☐ Barcelona ☐ Chicago ☐ Frankfurt		☐ Hamburg ☐ Istanbul ☐ Jeddah		☐ Los Angeles ☐ Mariehamn ☐ Minneapolis		☐ Montreal ☐ München ☐ New York Gk		☐ Rio de Janeiro ☐ Sydney ☐ Szczecin		☐ Vancouver	

	Bil		Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Utrikesministern		☐ Chef Pol 1–6		☐		☐ Rättschefen UDH		☐ Chef NGO	
☐ Biståndsministern		☒ Chef Pol 1		☐ Inspektören		☐ Chef UDH		☐ ESK-gruppen	
☐ Utrikeshandelsmin		☐ KSA		☐ Chef protokollet		☐ Förhandlingsgruppen		☐	
☒ Kabinettssekr		☐ Chef Rättsavd		☐ Chef press- o inf enh		☐ Koordinatörerna		☒ Thau, pol 1	
☐ UM:s inf sekr		☐ Folkrättsrådgivare		☒ Chef pressbyrån		☐ KMI		☐	
☐ Kansliråd UM:s kansli		☐ Chef R		☐ Chef inf byrån		☐ UDH 6 Transp		☐	
☐ Dep sekr UM:s kansli		☐ Expeditionschefen		☐ Chef SSB		☐ Statssekr int U-samarb		☐	
☒ Chef Pol avd		☐ Chef A:1		☐ Rapportoversikten		☐ Chef U		☐	
☒ Bitr. Chef Pol avd		☐ Chef A:2		☐ Statssekr UDH		☐ Regeringspärmen		☐ Åter enh ex	

Antal ex skr	sidor	Antal ex bil	sidor	Kopierad den	sign	Distribuerad den	sign	Åtg postexp	datum	sign
8	2			890925	CF	25/9-89	KK	kurir / luftpost		

Dep UD 363 Ny utgåva 1988-04 100 bl à 50 ex BCB Vbg 881040

Avsändningsort Pol I, kr Tham/EL

Ärende Wallenberg

Datum 1989-09-20

Avd P | Grupp 2 | Mål Ell IV

POL

Adress Ambassaden
MOSKVA

Text Dnr..... Från Pol I re Wallenberg-ärendet:
Wallenberg-föreningens besök.

Föreningen införstådd sammanträffandet med Sacharov om nödvändig sker redan söndagen den 15 oktober. Vi hoppas dock att delegationen i alla fall i lugn och ro internt med ambassaden får möjlighet att gå igenom olika frågor inför besökets genomförande i övrigt.

Cabinet

-04 350 bl à 50 ex

ARKIVEX

UTRIKESDEPARTEMENTET

P 2 Kn I

1989-09-21

264 332

PM

Ambassadör Per Anger
91, rue Longue
06500 MENTON
Frankrike

Raoul Wallenberg

Broder,

I enlighet med vad vi kom överens om när vi träffades på UD onsdagen den 13 september sänder jag härmed några kommentarer till de vittnesuppgifter som figurerar i de papper Du delgav mig.

1. KGB-agenten Khokhlov, som förekommer i G-A Dahlströms brev. Mina kommentarer finns på baksidan av brevet. K hade absolut inga upplysningar att ge om R W.

2. Makinen har vi betraktat som seriös, men han har ju blott andrahandsuppgifter bl a från en viss Kruminsh. Vittnesmålet styrker Vladimirspåret.

3. Claudio Mohr är ju ett klassiskt vittne, omnämnd och citerad i vitboken 1957.

4. Roland Gottlieb erfor i slutet av 1947 genom knackningskontakt med en medfånge att en svensk diplomat funnes i Lefortovskajafängelset.

Exp 890921 m vanl post

Postadress	Gatuadress	Telefon	Fax	Telex
Box 16121	Gustav Adolfs torg 1	786 6000	723 11 76 (G3)	10590 MINFOR S
103 23 STOCKHOLM				

5. Generallöjtnant Moser; en fångvaktare skulle ha sagt Moser i juni 1948 att en svensk fanns i en cell "i korridoren längst bort".

6. Dr. Melzer; 1948 eller 1949 undersökte han en person som han flera år efteråt tror kan ha varit R W.

7. Mogens Carlsson; andrahandsuppgifter om att ungraren Zoltan Rivo nyåret 1951 delat cell med R W i Butyrka. Rivo har aldrig kunnat spåras.

8, 9, 10. Mulle, Rehekampf och Brugger har ansetts trovärdiga. Deras vittnesmål styrkte Vladimirspåret och låg till grund för en officiell framställning år 1959.

11. Abraham Kalinski; hans trovärdighet har ifrågasatts.

12. Nanna Swartz; tillmättes av regeringen stor trovärdighet.

13. Jan Kaplan; kunde aldrig höras. Hans uppgifter har blivit lidande av relationen till Kalinski.

14. Leonid Lubarski; upphov till uppgifterna om "an old Swede" i Blagoweshensk psykiatriska klinik 1978. Källa: "a reliable source in Moscow".

15. Generalen Kuprianovs anteckningar om att K och R W vari tillsammans under en fångtransport 1953. Spåret kom i dagen genom Kalinski. Enligt vissa uppgifter skulle K ha avlidit efter förhör av KGB 1979. Kuprianovs akt hos KGB skulle möjligen kunna innehålla uppgifter om R W.

16. André Shimkévitch. Okänd för UD före hearingen i Stockholm 1981. Därefter hade Berner samtal med honom i Paris. Delade cell med R W jultid 1947 i Ljubljanka. Svårt bedöma trovärdigheten av hans utsaga. Vissa av hans uppgifter har förefallit något fantasifulla.

17. Bifogar till sist ett brev från en Jacques Rossi som via en cellgranne i Vladimirfängelset (polacken Kalinowski) erfarit att R W våren 1956 funnits i Vladimir.

Vänliga hälsningar,
Ulrig
Vollrath Tham

Vollrath Tham

SVERIGES AMBASSAD

MOSKVA

Handläggare: Hans Magnusson

Pol I/kr Tham/lan

1989-09-27

1989-09-21 Nr 219

Ex till:

Kabs
Polch
Bitr Polch
Ch Pol I
Tham, Pol I
Hallqvist,
Press

Raoul Wallen-
berg-Föreningen

HEMLIG
2 Utrikesdepartementets sekretariat
89-09-21
AMBASSADEN
Moskva

Utrikesdepartementet

INK UTRIKESDEP
Dnr...../.....
1989-09-22
Avd P | Gr 2 | Mål Eu I

Pol

HEMLIG

EVP890927/LAN

Wallenberg-vittnesmål

(1 bil.)

Ambassaden uppsöktes den 19 september av en sovjetisk medborgare som uppgav sig under lägervistelse 1947 - 51 ha sett en person som kunde ha varit Raoul Wallenberg. En uppteckning av samtalet bifogas.

./.

Örjan Berner

ab

AMBASSADEN MOSKVA PROMEMORIA R 18

1989-09-21

H E M L I G

Möjligt Wallenbergvittne

Till ambassaden kom den 19 september oanmäld en sovjetisk medborgare Vasilij Nikitovitj Zinkin, 65 à 70 år, bosatt i Moskva på adress Novo-Arvorskaja, Dom 8, korpus 2, kv. 249 (telefon till sonen, Evgenij Vasiljevitj Zinkin, 141 44 68) som uppgav att han hade uppgifter som möjligen kunde ha intresse i Wallenbergärendet. Anledningen till att han kom vid denna tidpunkt var att han två dagar tidigare läst en artikel om Wallenberg i Komsomolskaja Pravda i vilken också ett foto av Wallenberg fanns återgivet. Artikeln hade fått honom att erinra sig en person han sett, huvudsakligen på avstånd, under vistelse i ett läger i nordöstra Sibirien 1947-1951. Denne person hade, enligt vad Zinkin hört, tagits i Budapest vid krigsslutet och sedan förts till Moskva där man först inte vetat vad man skulle göra med honom. Sedermera hade han dömts till 15 års läger. Zinkin, som tjänstgjorde som bokhållare i lägret ifråga (från våren 1947) hade fått dessa uppgifter från andra personer i lägeradministrationen.

Personen hade vistats i lägret under fel namn (Peterson eller Patterson) och felaktigt angiven nationalitet (engelsman). Den personbeskrivning som Zinkin lämnade var rätt vag: uppskattad ålder 30-35 år, rätt hopsjunken med insjunkna kinder.

Lägret låg i Om-Suktjanskij-distriktet mellan Magadan och Kolyma (Omsuktjan, OLP/Galimyj /nizjnij strojitelnyj lager/), och var ett läger av hög säkerhetsklass.

Förhållandena var inte så dåliga som i många andra läger: maten var hyfsad och arbetet inte alltför hårt, varför överlevnadschanserna var goda. 1951 hade emellertid många av fångarna skickats vidare till Berlag (vid Berings sund).

Zinkin erbjöd sig att vid behov söka kontakt med andra personer som befunnit sig i lägret vid samma tidpunkt. Det skulle också vara möjligt att kontakta administrationen för lägren i denna region: USVITL.

Zinkin betonade att han inte visste om personen ifråga hade varit Raoul Wallenberg, men det kunde inte uteslutas.

Zinkin gav på det hela taget ett rätt trovärdigt intryck och begärde inget från ambassadens sida.

Hans Magnusson

PS. Ambassaden avser be Zinkin kontakta andra personer som kunde veta något. PS.

ab

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

1989-09-20

Pol I/kr Tham/lan
1989-09-27

Ex till:

Tham, Pol I
Olsson, Pol I

Raoul Wallenberg-föreningen
EXP: 890927/LAN

Kanslirådet
Vollrath Tham
Utrikesdepartementet

243/001

INKOM UD
1989-09-22
AVD. P | GR. 2 | MAL Eu I

Stalintidens offer
Miso U 1989-09-~~11~~01
(2 bil.)

Broder,

Den av Dig åberopade förordningen, vilken antogs av Högsta Sovjet den 25 juli uppdrar endast åt parlamentets lagutskott att vid beredningen av presidiets ukaz av den 16 januari - som således ej bifölls i befintlig form - även beakta de olika förslag i frågan som framförts av parlamentarikerna. Utskottet skall framlägga ett reviderat lagstiftningsförslag under Högsta Sovjets höstsession, vilken inleds den 25 september. Huruvida tillgången till arkiven då kommer att ingå i förslaget eller ej, återstår således att se.

./. Kopior av de åberopade besluten bifogas.

Dag Hartelius

CF

Bil. 1 till Hartelius, Tham 1989-09-20

УКАЗ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР

19

О дополнительных мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших место в период 30 — 40-х и начала 50-х годов

В целях восстановления социальной справедливости и ликвидации последствий беззаконий, имевших место в период 30 — 40-х и начала 50-х годов, Президиум Верховного Совета СССР **постановляет:**

1. Отменить внесудебные решения, вынесенные в период 30—40-х и начала 50-х годов действовавшими в то время «тройками» НКВД — УНКВД, коллегиями ОГПУ и «особыми совещаниями» НКВД — МГБ — МВД СССР, не отмененные к моменту издания настоящего Указа Президиума Верховного Совета СССР. Считать всех граждан, которые были репрессированы решениями указанных органов, реабилитированными.

Это правило не распространяется на изменников Родины и карателей периода Великой Отечественной войны, нацистских преступников, участников националистических бандформирований и их пособников, работников, занимавшихся фальсификацией уголовных дел, а также лиц, совершивших умышленные убийства и другие уголовные преступления. В отношении таких лиц действует установленный законом порядок обжалования вынесенных приговоров и иных решений.

Спорные вопросы, возникающие при применении положений настоящей статьи, рассматриваются Генеральным прокурором СССР, прокурорами союзных и автономных республик, краев, областей, городов Москвы и Ленинграда.

2. Совету Министров СССР рассмотреть в отношении лиц, реабилитированных в соответствии со статьей 1 настоящего Указа, вопросы, связанные с распространением на них действующих правил пенсионного, жилищного и иного обеспечения.

3. Министерству юстиции СССР и Прокуратуре Союза ССР совместно с Министерством внутренних дел СССР и Комитетом государственной безопасности СССР определить порядок сообщения гражданам о реабилитации в соответствии с настоящим Указом.

4. Местным Советам народных депутатов совместно с общественными организациями и органами общественной самодеятельности обеспечить оказание необходимой помощи реабилитированным в осуществлении их прав и интересов, а также в создании памятников жертвам репрессий, в содержании в надлежащем порядке мест их захоронения.

С этой целью при краевых, областных, городских Советах народных депутатов, Верховных Советах союзных и автономных республик могут создаваться Комиссии из числа народных депутатов и представителей общественности.

Председатель Президиума Верховного Совета СССР М. ГОРБАЧЕВ.

Секретарь Президиума Верховного Совета СССР Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль. 16 января 1989 г.
№ 10036—XI.

Bil. 2 till Ber. Hartelius
Thun 1989.09.20

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР

184 О предложениях и замечаниях народных депутатов СССР, высказанных на первой сессии Верховного Совета СССР при обсуждении Указа Президиума Верховного Совета СССР «О дополнительных мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших место в период 30—40-х и начала 50-х годов»

Верховный Совет СССР **постановляет:**

Поручить Комитету Верховного Совета СССР по вопросам законодательства, законности и правопорядка с участием других комитетов и постоянных комиссий палат Верховного Совета СССР рассмотреть предложения и замечания, которые были высказаны народными депутатами СССР при обсуждении Указа Президиума Верховного Совета СССР от 16 января 1989 года «О дополнительных мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших место в период 30—40-х и начала 50-х годов», и представить на рассмотрение второй сессии Верховного Совета СССР предложения по совершенствованию законодательства о восстановлении справедливости в отношении лиц, пострадавших от массовых репрессий.

Председатель Верховного Совета СССР М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль. 25 июля 1989 г.
№ 272—I.

SVERIGES AMBASSAD

Moskva

1989-09-21

HEMLIG
enl 2 kap 1 § sekretesslagen
1989-09-21
AMBASSADEN
i Moskva

Chefen för politiska avdelningen

Ambassadör Torsten Örn

244/007

INKOM UD
1989-09-22
AVD. P GR. 2 MÅL Eu I

HEMLIG

Wallenbergärendet och Mjasnikovs memoarer

Broder,

Vår tystnad i ovannämnda ärende är inte liktydigt med att vi skulle ha varit helt passiva. Det har helt enkelt varit mycket svårt att komma någon vart. Våra försök att, via den journalist på Literaturnaja Gazeta som skrev artikeln om Mjasnikovs memoarer, komma fram till Mjasnikovs efterlevande släktingar slog slint. Först på sistone har vi via Helena Carlbäck som här bedriver efterforskningar rörande Wallenberg, kunnat erfara att Mjasnikovsläktingarna motsätter sig kontakter med utomstående eller att bereda tillgång till Mjasnikovs efterlämnade anteckningar. Så mycket skulle dock stå klart att memoarerna inte innehåller något om episoden med Nanna Svartz, vilket dock inte utesluter att anteckningar gjorts i det privata arkivet. Däremot hade Carlbäck fått höra att Mjasnikov hade varit mycket irriterad över affären. Det hade dock inte framgått exakt vad han var irriterad över.

Hans Magnusson

Avsändningsort Pol I, kr Tham|EL

Ärende

Wallenberg-ärendet: Kaplan-spåret

Datum 1989-09-22

Avd P | Grupp 2 | Mål Eu'

POL

Adress Ambassaden
MOSKVA

Text Dnr..... Från Pol I re Wallenberg-ärendet: Kaplan-spåret.

Vid den genomgång vi gjort av Wallenbergakten har vi inte kunnat finna persondata om Kaplan av det slag som efterfrågas.

Jan Kaplan torde emellertid vara född 1913.

Efterfrågade uppgifter skulle naturligtvis kunna erhållas från dottern Anna Bilder i Tel Aviv. Hon har dock hemligt telefonnummer och är yterligt svår att nå. Med hänsyn till att hon dessutom inte önskar vidare kontakter med oss i Wallenberg-ärendet, som hon anser bringat olycka över familjen, är vi knappast benägna att störa henne.

Cabinet

3-04 350 bl à 50 ex

P	2	Eu'

Pol

ARCHIVE COPY

MSG NO: 890922-570 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-09-22-15.42

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO:
MOSKVA	DISTRIBUTED	1989-09-22-15.42	0307

FROM: UDTEX 21 POSTED TIME: 1989-09-22-15.39

MSG NO: 890922-570

=LIST
MOSKVA
+

UD STOCKHOLM 1989-09-22

AMBASSADEN MOSKVA

FRAAN POL 1. RE WALLENBERGFOERENINGENS BESOEK.

FOERENINGEN HAR FOERSIKTIGT FRAAGAT OM DET SKULLE FINNAS MOEJLIGHET FOER DEM ATT FAA HJAELP MED TRANSPORTERNA
UNDER BESOEKET MOSKVA. VI MEDVETNA OM ATT DETTA DELVIS SAMMANFALLER MED BESOEK AV ETT STATSRAAD MEN HAR ANSETT OSS BOERA LAATA FRAAGAN GAA VIDEARE FOER DEN HAENDELSE NI SER NAAGON MOEJLIGHET ATT BISTAA FOERENINGEN.

CABINET

KR THAM/EL

- End of printout

ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM

P	2	EU'

(POL)

ARCHIVE COPY

MSG NO: 890929-100 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-09-29-11.3

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO
UD/POLCH	DISTRIBUTED	1989-09-29-09.26	
UD/POL 1	DISTRIBUTED	1989-09-29-09.26	
UD/VAKTHAVANDE	DISTRIBUTED	1989-09-29-11.33	

FROM: 29 10 33 POSTED TIME: 1989-09-29-09.26

MSG NO: 890929-100

MESSAGE HANDLED BY OPERATOR - ORIGINAL NO: 890929-54

W. Jönsson middelad
AA
M

=LIST
UD/POLCH
UD/POL 1
+

AMBASSADEN MOSKVA 1989-09-29

UD STOCKHOLM

823. FOER POL 1 RE WALLENBERGFOERENINGENS BESOEK

AMBASSADEN KOMMER ATT SOEKA BISTAA MED TRANSPORTER UNDER WALLENBERGFOERENINGENS BESOEK.

MAGNUSSON

AMBASSADEN MOSKVA KL 10.30/AB
NNNN

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

1989-09-26

Betr. åtgärd se bif. delgivningslista

Kanslirådet
Vollrath Tham
Utrikesdepartementet

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I
06 OKT. 1989
Kr Hallqvist

269/002

Par

PVB.	SA.	KVB.
P	2	Eu I

(A 10 Er)

KGB:s arkiv
(1 bil.)

Broder,

./.

För kännedom bifogas kopia av en intervju i Pravda den 26 september med chefen för KGB:s centralarkiv, V. Vinogradov. I substantiellt hänseende ger intervjun betydligt mindre än vad man möjligen hade kunna förvänta sig med avseende på hur stort den slagits upp i tidningen. Icke desto mindre kan det kanske vara av visst operativt värde att notera vad Vinogradov säger när han ombeds kommentera ryktena om en omfattande förstöring av arkivmaterial, bl a efter den 20 och 22 partikongressen, liksom av allt material rörande Karaganda-lägren.

Vinogradov formulerar sig härvid mycket bestämt: "Ryktena om förstöring av tjänstehandlingar från stalinepoken eller av andra liknande dokument är absolut grundlösa! Jag säger detta med fullt ansvar för mina ord". Beträffande lägren i Karaganda tillägger han emellertid att några uppgifter om dessa ej finns i KGB:s arkiv eftersom lägren sorterar under annan myndighet (inrikesministeriet). Huruvida Vinogradovs uttryck 'tjänstehandlingar' eller andra 'liknande dokument' innebär någon praktisk avgränsning härvidlag är naturligtvis dock svårt att säga liksom vad beträffar tidsbestämningen 'stalinepoken'.

Avslutningsvis kan det tilläggas att Vinogradov nämner att man på begäran från journalister m fl ibland lämnar ut "översikter" över arkivmaterial i ett visst ärende liksom vid vissa tillfällen även kopior av handlingar.

Dag Hartelius

cf

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ FAX ☐ RAPPORT ☒ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen
Enhet: 1 Datum: 89-10-05 Handläggare: Hallqvist/Roh

Godkännes: M

Ort/Datum/Nr eller namn: Moskva 89-09-26 Haskelius-Tha

Angående: KGB:s arkiv

☐ HEMLIGSTÄMPLAS
Delges för kännedom

☐ utan bil ☒ jämte samtl bil ☐ jämte bil nr ☐ jämte bil där så angivits ☐ bil kan lånas på UD tel:

	Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Konungen		☐ Statssekr		☐ BITS		☐ Europainstitutet	
☐ Regeringen 21 ex		☐ U-enh A		☐ SAREC		☐ Svenska FN-förbundet	
☐ Statsministern		☐ I-sekr A		☐ IMPOD		☐ Östekonomiska byrån	
☐ Statsrådsberedningen		☐ I-enh Fi		☐ Swedfund		☐ Bankföreningen	
☐ Chef Fö		☐ I-enh Fö		☐ LO/TCO:s bist nämnd		☐ Exportr	
☐ Chef I		☐ I-sekr I		☐ Sv kyrkans mission		☐ Industriförb	
☐ Statsrådet		☐ IAEA-del I		☐ IVA		☐ Grossistförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ STU		☐ Sthlms Handelsk 2 ex	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Svensk kärnbränsle AB		☐ LO	
☐ Riksdagens talman		☐ I-sekr		☐ Statens kärnkraftinsp		☐ AIC	
☐ Utrnämnd/Utrutsk/Europa-rådsdel 53 ex		☐ SSLP, Fö		☐ Statens strålskyddsinst		☐ TCO	
☐ Utrikesnämnden 21 ex		☐ ÖB		☐ Televerket		☐ SIF	
☐ Utrutsk 37 ex		☐ Ch Fst/Op 1		☐ Statens rymddeleg		☐ SACO/SR	
☐ Europarådsdel 12 ex		☐ Ch Fst/Op 5		☐ Invandrarverket 2 ex		☐ SAF	
☐ Utrutsk kanslichef		☐ Arméstaben FN-avd		☐ Forskningsberedningen		☐ Röda Korset	
☐ Förutsk kanslichef		☐ Stabsch MHS		☐ Miljövårdsberedningen		☒ Wallenberg-kretsen	
☐ Riksdagsman		☐ FOA 2 ex		☐ I-sekr Naturvårdsverk		☐	
☐ Riksdagsman		☐ SIPRI		☐ Sekr f framtidsstud		☐	
☐ Riksdagsman		☐ EKN		☐ Nordiska Rådets sv del		☐	
☐ Statssekr Fö		☐ KK 5 ex		☐ Svenska institutet		☐	
☐ Statssekr		☐ Riksbanken		☐ Nordiska Afrikainst		☐	
☐ Statssekr		☒ RPS		☐ Latinamerikainst		☐	
		☐ SIDA		☐ Utrikespol institutet		☐	

		Bil		Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Större beskickningar FN-representationen 9 ex	☐ Bonn ☐ London		☐ Moskva ☐ Paris		☐ Peking ☐ Tokyo		☐ Washington 2 ex ☐ FN-repr			
☐ Norden 4 ex	☐ Helsingfors		☐ Köpenhamn		☐ Oslo		☐ Reykjavik			
☐ Övriga Östeuropa 8 ex	☐ Belgrad ☐ Berlin A		☐ Budapest ☐ Bukarest		☒ Leningrad Gk ☐ Prag		☐ Sofia ☐ Warszawa			
☐ Övriga Västeuropa och Canada 18 ex	☐ Ankara ☐ Athen ☐ Berlin Gk		☐ Bern ☐ Bryssel ☐ Dublin		☐ Haag ☐ Lissabon ☐ Madrid		☐ Ottawa ☐ Rom ☐ Wien		☐ Bryssel-del ☐ Genève-del ☐ Nedr-del Genève	☐ Paris-del ☐ Strasbourg-repr ☐ ESK-del Wien
☐ Nordafrika 5 ex	☐ Alger		☐ Kairo		☐ Rabat		☐ Tunis		☐ Tripoli	
☐ Mellanöstern 9 ex	☐ Abu Dhabi ☐ Amman		☐ Bagdad ☐ Beirut		☐ Damaskus ☐ Kuwait		☐ Muscat ☐ Riyadh		☐ Tel Aviv	
☐ Övriga Asien och Australasien 18 ex	☐ Bangkok ☐ Canberra ☐ Colombo		☐ Dhaka ☐ Hanoi ☐ Hongkong Gk		☐ Islamabad ☐ Jakarta ☐ KualaLumpur		☐ Manila ☐ New Delhi ☐ Panmunjom		☐ Pyongyang ☐ Seoul ☐ Singapore	☐ Teheran ☐ Vientiane ☐ Wellington
☐ Övriga Afrika 14 ex	☐ Abidjan ☐ Addis Abeba		☐ Dar-es-Salaam ☐ Gaborone		☐ Harare ☐ Kinshasa		☐ Lagos ☐ Luanda		☐ Lusaka ☐ Maputo ☐ Maseru	☐ Monrovia ☐ Nairobi ☐ Pretoria
☐ Latinamerika 12 ex	☐ Bogotá ☐ Brasilia		☐ Buenos Aires ☐ Caracas		☐ Guatemala ☐ Havanna		☐ Lima ☐ Managua		☐ Mexico ☐ Montevideo	☐ Quito ☐ Santiago
☐ Vissa lönade konsulat 16 ex	☐ Barcelona ☐ Chicago ☐ Frankfurt		☐ Hamburg ☐ Istanbul ☐ Jeddah		☐ Los Angeles ☐ Mariehamn ☐ Minneapolis		☐ Montreal ☐ München ☐ New York Gk		☐ Rio de Janeiro ☐ Sydney ☐ Szczecin	☐ Vancouver

	Bil		Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Utrikesministern		☐ Chef Pol 1–6		☒ A 4		☐ Rättschefen UDH		☐ Chef NGO	
☐ Biståndsministern		☐ Chef Pol 1		☐ Inspektören		☐ Chef UDH		☐ ESK-gruppen	
☐ Utrikeshandelsmin		☐ KSA		☐ Chef protokollet		☐ Förhandlingsgruppen		☐	
☒ Kabinettssekr		☐ Chef Rättsavd		☐ Chef press- o inf enh		☐ Koordinatörerna		☐	
☐ UM:s inf sekr		☐ Folkrättsrådgivare		☐ Chef pressbyrån		☐ KMI		☐	
☐ Kansliråd UM:s kansli		☐ Chef R		☐ Chef inf byrån		☐ UDH 6 Transp		☐	
☐ Dep sekr UM:s kansli		☐ Expeditionschefen		☐ Chef SSB		☐ Statssekr int U-samarb		☐	
☒ Chef Pol avd		☐ Chef A:1		☐ Rapportoversikten		☐ Chef U		☐	
☒ Bitr. Chef Pol avd		☐ Chef A:2		☐ Statssekr UDH		☐ Regeringspärmen		☐ Åter enh ex	

Antal ex skr	sidor	Antal ex bil	sidor	Kopierad den	sign	Distribuerad den	sign	Åtg postexp	datum	sign
8	2	8	1	9/10 89		9/10 -89		☐ kurir ☐ luft-post		

Dep UD 363 Ny utgåva 1988-04 100 bl à 50 ex BCB Vbg 881040

1 — см
А 10 Ег

НАШИ ИНТЕРВЬЮ

СПЕЦХРАН БЕЗ ГРИФА «СЕКРЕТНО»

● Сегодня трудно кого-нибудь удивить сенсацией. Пожалуй, даже наоборот: сенсации стали настолько часты, что поневоле к каждой очередной относиться с сильной долей настороженности — не с мыльным ли пузырем приходится иметь дело! Ведь сколько их, звонких, «беспрогрышных» откровений, изложенных торопливой рукой подмоги, впоследствии оборачивалось конфузом!

С другой стороны, неточности, особенно что касается «белых пятен» истории, именитых судеб, в известной мере закладывались недоступностью, закрытостью для ученых, исследователей.

— Ваш архив в сознании многих непосвященных — своеобразная цитадель секретности, причем с оттенком мной мрачноватости. Насколько этот распространенный взгляд отвечает истине? Коснулись ли процессы «разворачивания» спецхранов хранилища КГБ?

— Не вдорово начинать беседу с поправок по существу вопроса, но очень уж режет слух эпитадель секретности». Архив КГБ, разумеется, не публичная, где каждый может поинтересоваться любой из книжек. Но говорить о «тотальной секретности» деятельности органов государственной безопасности на протяжении всего пути существования Советского государства было бы, убежден, неверно. Ведь гласность, тесная связь с народом стали гвоздем работы чекистских органов буквально с первых дней их существования.

Смотрите, в центральных газетах публиковалось то, чего не имеет даже и наш архив,—ну, в частности, протоколы II Всероссийской конференции чрезвычайных комиссий, публичные выступления руководителей ВЧК. Припомним: в 1918 году издавался открытый «Еженедельник ЧК», в котором можно было прочесть приказы, инструкции ВЧК, отчеты отделов, сведения с мест и с территорий, занятых белогвардейщиной, и даже списки контрреволюционеров, осужденных Советской властью, в том числе и всерия Ф. Каплан, покушавшейся на В. И. Ленина.

— Жаль, что по вине радиолетчиков еженедельник прожил недолго. Ведь, как свидетельствует сборник документов «В. И. Ленин и ВЧК», вышло в свет всего шесть номеров издания...

— Кстати, наши сотрудники участвовали в подготовке сборника. И в процессе этой большой работы были выявлены неизвестные документы, автографы Ильича. Все они хранятся сегодня в Центральном партийном архиве ИМЛ при ЦК КПСС.

— Неизвестные ленинские документы в наши дни обнаружить совсем непросто, равнозначно значительному открытию.

— Да, нужна соответствующая квалификация, ведь какая-то часть автографов была узнана лишь по почерку. Согласитесь, тут надобен профессиональный глаз.

А случается, что находки появляются даже там, где их трудно предположить. Скажем, вот такой уникальный факт: брошюровщик при реставрации обнаружил ленинскую запись на полях газеты, спрятанной под обложку книги еще в пору гражданской войны.

— Но вернемся, однако, к гласности в КГБ. Подготовка «открытого» варианта истории органов государственной безопасности сняла бы массу вопросов и разночтений и не вызвала оправданный флер сугубой секретности вокруг органов — вам не кажется?

— Тут я с вами полностью заодно. Тем более что сегодня наши историки — а они у нас есть и в учебных заведениях; и в подразделениях — всерьез задумались над работой по написанию такой истории. В настоящее время архив приступил к отбору и выявлению необходимых для этого документов.

Ну а если о гласности говорить пошире, в житейском плане, то нетрудно заметить: архивные материалы широко используются в кино, в разнообразной печати. Только в прошлом году в периодике напечатано более пяти тысяч материалов о деятельности КГБ, издано 11 сборников документов и материалов по истории органов госбезопасности, 143 наименования брошюр и книг, выпущено почти тридцать кино- и телефильмов плюс полторы тысячи телевизионных и радиопередач.

По-моему, на таком солидном, богатом фоне, определение, при котором секретность выглядит явно преувеличенной. Скорее наоборот, я отметил бы устойчивую тенденцию к заметному расширению границ открытости чекистских архивных данных. На этот счет есть решение коллегии комитета, специально касающееся развития гласности в деятельности КГБ. Архив тут, ясно, не исключение.

— А много ли у вас дел? Мы понимаем, вопрос, так сказать, бестактный, но с чем-то соизмеримо соотнести имеющиеся у вас фонды? Ну, скажем, с Центральным архивом Министерства обороны СССР, который располагается в г. Подольске Московской области. Известно, что в свое время Константин Симонов, выступая в Военно-политической академии им. В. И. Ленина перед слушателями, поражался: «В одном Подольском архиве девятнадцать миллионов — не дел, а папок с делами (о событиях минувшей войны.— Авт.). Папок с делами! Около полутора или двух миллионов — вся история Советской Армии, включая Халхин-Гол и гражданскую войну, а вот неполные четыре года Великой Отечественной войны — 19 миллионов папок».

Что в этом плане представляет собой Центральный архив КГБ СССР?

— Как говорится в репризе известных эстрадных авторов, вопрос, конечно, интересный... У нас есть дела, материалы как постоянного, так и временных, сроков хранения, поэтому их число колеблется. И все равно этих дел в хозяйстве нашем гораздо, я бы сказал, многократно больше, чем в названном вами Центральном архиве МО СССР. Пожалуй, это закономерно, так должно быть.

— Нельзя ли в общих чертах рассказать о характере, содержании документов, хранящихся в вашем архиве? Какие преобладают — связанные с розыском, предупреждением и пресечением действий всевозможной вражеской агентуры или характеризующие течение внутренних дел ВЧК — ОГПУ — НКВД, охоту на ведьм» среди советских честных людей в недобрей памяти годы сталинщины?

— Спектр содержания архивных данных довольно разнообразный. Тут вся история чекистских органов, включая светлые и темные ее стороны: борьба с контрреволюцией в годы гражданской войны и иностранной интервенции; пресечение подрывной деятельности иностранных разведок и зарубежных антисоветских центров; противодействие бандитизму, защита экономики и транспорта и охрана границ Советского государства; кроме этого — документы административно-хозяйственной деятельности, свойственные любому ведомству.

Есть, конечно, и материалы, отражающие репрессии в годы культа личности, те периоды, во времена которых по известным теперь причинам нарушались принципы социалистической демократии, а партийный и советский контроль подменялся контролем отдельных лиц. Надо думать, сегодня с этим покончено.

Тут уместно вспомнить ответ председателя КГБ В. Крючкова на вопросы, заданные ему на первой сессии Верховного Совета СССР: никаких досье, никаких карточек, никакой информации о гражданах нашей страны в Комитете госбезопасности нет. Кроме тех, кто встал на недозволенный путь, кто своими действиями причиняет беспокойство в точном значении интересов контрразведывательной безопасности.

И, само собой разумеется, в деятельности наших органов есть секретная сторона, находящая отражение в документах, делах архива. Я имею в виду главным образом материалы, раскрывающие формы и методы деятельности чекистов. Но об этом, как говорится, в свое время.

— Интерес к характеру документов продиктован не обывательским любопытством. Пустоты природа, как говорит, не терпит, в том числе и информационной. Недостаток прямых, достоверных сведений восполняется слухами, домыслами, а частенько тенденциозной трактовкой «фактов». Вот купюра из публикации доктора исторических наук Е. Илизарова («Московские новости», № 18 за 30 апреля с. г.) «Безмолвие спецхранов»:

«...Что делают в современных спецхранах, а тем более в фондах бывших карательных органов? Об этом мало кто знает, и потому множатся слухи, например, о том, что соответствующие органы, напуганные разоблачениями, сделанными на XX и XXII съездах, приняли решение об уничтожении судебных дел сталинской эпохи. Говорят, что от сотен тысяч дел остались только обломки. Недавно мне рассказали, что якобы уничтожены все архивные материалы НКВД-МГБ-КГБ. Так ли это? Нет ответа».

Как можно прокомментировать это и тому подобные заявления?

— Слухи об уничтожении судебных дел сталинской эпохи или каких-то иных, подобных им документов, абсолютно беспочвенны. Говорю об этом с полной ответственностью за свои слова. Об архивах карагандинских и других исправительно-трудовых лагерей хочего сказать не могу, не в курсе. В систему госбезопасности лагеря не входят, а стало быть, и хранить архивы у нас нужды нет.

Добавлю, что мы не только не избавляемся от документов, которые проливают свет на сталинские репрессии, но и немало делаем для того, чтобы вернуть общественности рукописи деятелей науки и культуры, отобранные при арестах.

В частности, по письму Союза театральных деятелей РСФСР в декабре прошлого года в Центральный госархив литературы и искусства направили отзывы 52 работников советской культуры о творчестве Мейерхольда, представленные при пересмотре его дела. (Часть из них напечатана в журнале «Театральная жизнь»). То же было сделано и с автографом стихотворения Осипа Мандельштама, переданным в Комиссию по литературному наследию поэта.

Раз уж зашел разговор о рукописях такого рода, то скажу, что у нас в архиве специально приняты меры по выявлению научного и творческого наследия ученых, писателей, общественных деятелей. И все, что нам удалось сохранить, направляется в госархивы или другие научные учреждения для открытого массового использования.

Хочу подчеркнуть, что реабилитация, восстановление доброго имени и законных прав советских людей, невинно пострадавших в годы репрессий,— для нас одна из важнейших, ответственнейших задач.

Другая важная сфера деятельности архива — рассмотрение заявлений бывших партизан и подпольщиков, военных контрразведчиков о подтверждении участия в Великой Отечественной войне, уточнение тех или иных событий прошлого. К слову, к нам по этим вопросам обращаются и творческие организации, музеи, школьные группы поиска.

— И часто ли удается найти концы, запутанные войной, повечи через столько лет?

— По счастью, довольно часто. Мы искренне рады каждому такому случаю, ведь наши сотрудники проживают жизнь, болеют болью людей, которым стараются помогать. Без милосердия, без порядочности работать у нас нельзя. В 1985 году, например, в КГБ поступило письмо из Алтайской организации с просьбой войти с ходатайством в Президиум Верховного Совета СССР о награждении бывшего командира спецгруппы НКГВ Михаила Ивановича Ассельборна. Мы проверили документы, установили боевую деятельность группы в тылу врага, героическую гибель ее командира при выходе из окружения. Ходатайство КГБ СССР правительство удовлетворило. М. Ассельборн был награжден посмертно орденом Красной Звезды. И примеров, подобных этому, очень и очень много.

Приведу еще один. Во время работы над сборником документов «В. И. Ленин и ВЧК» составлялся развернутый указатель имен. Оказалось, что о представителе НКПС в Транспортном отделе ВЧК Белякове, упомянутом в постановлении Совета Обороны от 28 февраля 1919 года, кроме фамилии, ничегошеньки не известно. Старший научный сотрудник Г. Николаев стал «раскапывать» биографию Белякова. Николай Кузьмич Беляков оказался членом партии с 1907 года, бывшим членом коллегии НКПС. Удалось также выяснить, что, являясь в 1937 году заместителем директора Ленинградского НИИ промышленного транспорта, Беляков был осужден так называемым особым совещанием НКВД к 5 годам лишения свободы, а в 1948 году умер. В материалах архивного дела мы обнаружили подлинное удостоверение от 4 декабря 1918 года, подписанное В. И. Лениным, об утверждении Н. Белякова членом коллегии НКПС. Большевик был реабилитирован. А подлинный ленинский документ мы направили на хранение в партархив ИМЛ при ЦК КПСС.

— Сейчас, нам известно, работает Комиссия Политбюро ЦК КПСС по дополнительному изучению материалов, связанных с репрессиями 30—40-х и начала 50-х годов. Историк Р. Медведев («Аргументы и факты», № 3 за 1989 г.) утверждает, что из числа арестованных в 1937—1938 годах почти миллион человек были приговорены к расстрелу, а остальные направлены в лагеря. Общее число жертв сталинизма, по его подсчетам, достигает примерно 40 миллионов человек. Что вы на это скажете?

— Скажу, что истинное число жертв сталинских репрессий назвать можно будет только после того, как полностью по стране завершится работа по пересмотру дел 30—40-х и начала 50-х годов. Сейчас говорить об этом, думаю, преждевременно. Работы — сужу по тому, чем заняты мы у себя в архиве,—как говорится, сверх головы.

Только за первое полугодие нынешнего года сотрудниками нашего архива рассмотрено 1,5 тысячи обращений реабилитированных и их родственников. Все известные из сообщений Комиссии Политбюро ЦК КПСС дела над участниками так называемых «центров» и «блоков» поднимались из Центрального архива КГБ СССР. По ним велась тщательнейшая работа на многих уровнях. И результаты известны всем: реабилитированы Н. Бухарин, А. Рыков, Л. Каменев, Г. Зиновьев, другие видные деятели большевистской партии и Советского государства.

Сейчас интенсивнейшим образом пересматриваются дела не только больших политических фигур, но и всех незаслуженно пострадавших во время беззаконий и необоснованных репрессий. Число реабилитированных в течение 1988 года и в первом квартале нынешнего составляет 47 тысяч 88 человек.

Если говорить о делах, хранящихся у нас в архиве, то за минувшее полугодие по протестам прокуроров судами прекращено 181 дело на 291 человека, по одному делу решение оставлено в силе. В соответствии с Указом Президиума Верховного Совета СССР от 16 января 1989 года реабилитировано 9.939 человек.

Конечно, вы понимаете, что не может идти и речи о реабилитации тех, кто действительно совершил тяжкие преступления перед народом и государством — истинных изменников Родины, карателей, пособников, участников банд и террористических формирований, террористов, злостных нарушителей социалистической законности и фальсификаторов дел из числа должностных лиц. Только в прошлом году по этим причинам органами прокуратуры и судами оставлены в силе прежние решения в отношении 3 тысяч 492 человек.

Примазаться к жертвам, спасать на большое людское горе свои грехи — что может быть кощунственнее таких попыток?! Но это напрасный нечистый труд...

— И последний вопрос, который интересует историков, писателей, журналистов, желающих иметь дело с подлинными документами: как поработать у вас в архиве?

— Я уже говорил о самых разнообразных формах работы с нашими материалами, включая открытую публикацию, выполнение запросов и заявлений. Естественно, документная информация, содержащаяся в архивных фондах, используется главным образом в служебных целях. Но это не означает, что журналистам, писателям, представителям других профессий к ней начисто закрыт доступ. Ведь по их просьбам предоставляются им обзоры имеющихся материалов, а также копии отдельных документов, уточняются подробности тех или иных событий, переданы иллюстративный материал.

И нужно сказать, что мы на этом не останавливаемся. КГБ в контакте с Главным архивным управлением при Совете Министров СССР участвует в разработке закона «Об архивном фонде СССР». В проекте его предусматриваются порядок рассекречивания документов в государственных и ведомственных архивах, а также сроки ограничения доступа к хранящимся в них секретам. Тем самым делается принципиальный шаг к использованию засекреченной информации в общегосударственных и общегосударственных интересах, предпосылка этой работе последовательного и целенаправленного характера.

Беседу вели
И. СТЕПАНИЩЕВ,
А. ФЕДОТОВ.

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

1989-09-28

Kanslirådet Vollrath Tham
Utrikesdepartementet

Beh. åtgärd se blf.
delgivningslista

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I
06 OKT. 1989
Kr Hallqvist

Artikel om Raoul Wallenberg
Tel 777 A 1989-09-18
(1 bil)

Broder,

Härmed insändes, såsom utlovats, i översättning A Kartsevs senaste artikel om Raoul Wallenberg, publicerad i Komsomolskaja Pravda den 15 september. Som vi redan indikerat finns där inte några nyheter av större intresse. Noteras kan dock den först återgivne brevskrivarens berättelse om mötet med Wallenberg på legationskansliet i Budapest den 13 eller 14 januari 1945.

Hans Magnusson

al

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ FAX ☐ RAPPORT ☒ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen
Enhet: 1 | Datum: 5/10 89 | Handläggare: Hallqvist/Fah

Godkännes: My

Ort/Datum/Nr eller namn: Moskva 89-09-28 Magnusson Thom

Angående: Artikel av Wallenberg

☐ HEMLIGSTÄMPLAS
Delges för kännedom

☐ utan bil ☒ jämte samtl bil ☐ jämte bil nr ☐ jämte bil där så angivits ☐ bil kan lånas på UD tel:

	Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Konungen		☐ Statssekr		☐ BITS		☐ Europainstitutet	
☐ Regeringen 21 ex		☐ U-enh A		☐ SAREC		☐ Svenska FN-förbundet	
☐ Statsministern		☐ I-sekr A		☐ IMPOD		☐ Östekonomiska byrån	
☐ Statsrådsberedningen		☐ I-enh Fi		☐ Swedfund		☐ Bankföreningen	
☐ Chef Fö		☐ I-enh Fö		☐ LO/TCO:s bist nämnd		☐ Exportr	
☐ Chef I		☐ I-sekr I		☐ Sv kyrkans mission		☐ Industriförb	
☐ Statsrådet		☐ IAEA-del I		☐ IVA		☐ Grossistförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ STU		☐ Sthlms Handelsk 2 ex	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Svensk kärnbränsle AB		☐ LO	
☐ Riksdagens talman		☐ I-sekr		☐ Statens kärnkraftinsp		☐ AIC	
☐ Utrnämnd/Utrutsk/Europa-rådsdel 53 ex		☐ SSLP, Fö		☐ Statens strålskyddsinst		☐ TCO	
☐ Utrikesnämnden 21 ex		☐ ÖB		☐ Televerket		☐ SIF	
☐ Utrutsk 37 ex		☐ Ch Fst/Op 1		☐ Statens rymddeleg		☐ SACO/SR	
☐ Europarådsdel 12 ex		☐ Ch Fst/Op 5		☐ Invandrarverket 2 ex		☐ SAF	
☐ Utrutsk kanslichef		☐ Arméstaben FN-avd		☐ Forskningsberedningen		☐ Röda Korset	
☐ Förutsk kanslichef		☐ Stabsch MHS		☐ Miljövårdsberedningen		☒ Wallenberg-Järnäng	
☐ Riksdagsman		☐ FOA 2 ex		☐ I-sekr Naturvårdsverk		☒ Ank-Järnäng	
☐ Riksdagsman		☐ SIPRI		☐ Sekr f framtidsstud		☐	
☐ Riksdagsman		☐ EKN		☐ Nordiska Rådets sv del		☐	
☐ Statssekr Fö		☐ KK 5 ex		☐ Svenska institutet		☐	
☐ Statssekr		☐ Riksbanken		☐ Nordiska Afrikainst		☐	
☐ Statssekr		☐ RPS		☐ Latinamerikainst		☐	
		☐ SIDA		☐ Utrikespol institutet		☐	

		Bil		Bil		Bil		Bil		Bil
Större beskickningar FN-representationen 9 ex	☐ Bonn ☐ London		☐ Moskva ☐ Paris		☐ Peking ☐ Tokyo		☐ Washington 2 ex ☐ FN-repr			
Norden 4 ex	☐ Helsingfors		☐ Köpenhamn		☐ Oslo		☐ Reykjavik			
Övriga Östeuropa 8 ex	☐ Belgrad ☐ Berlin A		☒ Budapest ☐ Bukarest		☐ Leninggrad Gk ☐ Prag		☐ Sofia ☐ Warszawa			
Övriga Västeuropa och Canada 18 ex	☐ Ankara ☐ Athen ☐ Berlin Gk		☐ Bern ☐ Bryssel ☐ Dublin		☐ Haag ☐ Lissabon ☐ Madrid		☐ Ottawa ☐ Rom ☐ Wien		☐ Bryssel-del ☐ Genève-del ☐ Nedr-del Genève	☐ Paris-del ☐ Strasbourg-repr ☐ ESK-del Wien
Nordafrika 5 ex	☐ Alger		☐ Kairo		☐ Rabat		☐ Tunis		☐ Tripoli	
Mellanöstern 9 ex	☐ Abu Dhabi ☐ Amman		☐ Bagdad ☐ Beirut		☐ Damaskus ☐ Kuwait		☐ Muscat ☐ Riyadh		☐ Tel Aviv	
Övriga Asien och Australasien 18 ex	☐ Bangkok ☐ Canberra ☐ Colombo		☐ Dhaka ☐ Hanoi ☐ Hongkong Gk		☐ Islamabad ☐ Jakarta ☐ KualaLumpur		☐ Manila ☐ New Delhi ☐ Panmunjom		☐ Pyongyang ☐ Seoul ☐ Singapore	☐ Teheran ☐ Vientiane ☐ Wellington
Övriga Afrika 14 ex	☐ Abidjan ☐ Addis Abeba		☐ Dar-es-Salaam ☐ Gaborone		☐ Harare ☐ Kinshasa		☐ Lagos ☐ Luanda		☐ Lusaka ☐ Maputo ☐ Maseru	☐ Monrovia ☐ Nairobi ☐ Pretoria
Latinamerika 12 ex	☐ Bogotá ☐ Brasilia		☐ Buenos Aires ☐ Caracas		☐ Guatemala ☐ Havanna		☐ Lima ☐ Managua		☐ Mexico ☐ Montevideo	☐ Quito ☐ Santiago
Vissa lönade konsulat 16 ex	☐ Barcelona ☐ Chicago ☐ Frankfurt		☐ Hamburg ☐ Istanbul ☐ Jeddah		☐ Los Angeles ☐ Mariehamn ☐ Minneapolis		☐ Montreal ☐ München ☐ New York Gk		☐ Rio de Janeiro ☐ Sydney ☐ Szczecin	☐ Vancouver

	Bil		Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Utrikesministern		☐ Chef Pol 1–6		☐		☐ Rätts-chefen UDH		☐ Chef NGO	
☐ Biståndsministern		☒ Chef Pol 1		☐ Inspektören		☐ Chef UDH		☐ ESK-gruppen	
☐ Utrikeshandelsmin		☐ KSA		☐ Chef protokollet		☐ Förhandlingsgruppen		☒ Hallqvist	
☒ Kabinettssekr		☐ Chef Rättsavd		☐ Chef press- o inf enh		☐ Koordinatörerna		☐	
☐ UM:s inf sekr		☐ Folkrättsrådgivare		☐ Chef pressbyrån		☐ KMI		☐	
☐ Kansliråd UM:s kansli		☐ Chef R		☐ Chef inf byrån		☐ UDH 6 Transp		☐	
☐ Dep sekr UM:s kansli		☐ Expeditionschefen		☐ Chef SSB		☐ Statssekr int U-samarb		☐	
☒ Chef Pol avd		☐ Chef A:1		☐ Rapportoversikten		☐ Chef U		☐	
☒ Bitr. Chef Pol avd		☐ Chef A:2		☐ Statssekr UDH		☐ Regeringspärmen		☐ Åter enh ex	

Antal ex skr	sidor	Antal ex bil	sidor	Kopierad den	sign	Distribuerad den	sign	Åtg postexp	datum	sign
8	1	8	11	9/10 89		9/10-89	GN	☐ kurir ☐ luft-post		

Dnp UD 363 Ny utgåva 1988-04 100 bl à 50 ex BCB Vbg 881040

Komsomolskaja pravda 890915

1

KP efterforskar

Fallet WALLENBERG:

Bil. handbrev Magnusson
Dnr d. 28/9-89

SPÅREN LEDER TILL SMERSj?

(INGRESS skall sättas in här. Se sid 9)

Det är antagligen onödigt att ännu en gång påminna läsaren om, att fascisternas förbittrade motstånd under det hemskaste krigets sista år förvandlade Budapest till ett brinnande inferno. Hus och hela kvarter var förvandlade till fästningar, där fanns minfält, bombplan, stridsvagnsstrider på gatorna, bränder. I försök att skydda sig mot eldraiderna gömde sig civilbefolkningen i källare och kloaksystem. Man frös och svalt och hade ingen tillgång till sjukvård. Dagligen var antalet tvåsiffrigt på dem som dödats av kulor, bomber, projektiler, minor och ras. Att få reda på något om någon konkret persons öde i Pest, som redan var befriat av våra trupper, eller i Buda, där fascisterna ännu höll sig kvar, var lika otroligt som att få ett meddelande från en person ombord på ett störtande flygplan. Men detta otroliga hände - 16 januari 1945 informerade vice folkkommissarien för utrikes ärenden V. Dekanozov den svenska sidan om, att sekreteraren vid den svenska legationen, enligt de militära rapporterna påträffats i Pest och att åtgärder för att skydda honom och hans egendom vidtagits av de sovjetiska myndigheterna.

Raoul Wallenberg,

Därefter dementerades Dekanozovs meddelande på olika sätt under tolv långa år, och den svenske diplomatens namn användes uteslutande i samband med orden "vet inte", "finns inte", "ingen information".

Därför blev vi angenämt överraskade, när det till redaktionen inkom ett brev från Irkutsk, från krigsveteranen Vasilij Vasiljevitj Siljava, som under de aktuella dagarna var chef för 317:e Röda fanan-divisionens 761:a skytteregementes 3:e skyttebataljon. Vasilij Vasiljevitj hade kastat en blick på det fotografi av

Raoul Wallenberg, som vi publicerat, och dragit sig till minnes... Här är ett utdrag ur hans brev: "Detta var 13 eller 14 januari 1945 på förmiddagen. Rapportkarlen kom springande till mig och meddelade, att det låg en ambassad ca fyrtio meter bort. Trots den kraftiga automatelden sprang vi dit och knackade på dörren. Man öppnade för oss. In steg jag, min ordonnans och rapportkarlen. Vid ett bord i rummet stod en ung man, som såg rätt bra ut, med högt hårfäste i pannan, och talade i telefon. Mitt ungerska ordförråd var ytterst begränsat, men vi förstod, att det var den svenske legationssekreteraren vi hade framför oss."

Vidare skriver Vasilij Vasiljevitj, att han aldrig hört Wallenbergs namn under alla dessa år, trots att han flera gånger varit i Ungern efter kriget och till och med blivit intervjuad av ungerska journalister. Men så läste han artikeln i "Komsomolskaja pravda", såg fotografiet och... I sitt andra brev till oss skriver Siljava: "Jag hävdar kategoriskt, att mannen med det höga hårfästet, som jag såg vid telefonen, och den som är avbildad på ert fotografi är en och samma person".

Av allt att döma har våra efterforskningar kommit åt den kedja, längs vilken informationen också till Dekanozov själv har gått.

Om detta stämmer, så blir den version synnerligen befängd, enligt vilken Wallenberg i Budapest rövats bort av sovjetiska diversions- och underrättelseförband, och till vilken många i väst fortfarande ansluter sig. För håll med om, att när nu Pest redan var befriat och det stod vakt utanför legationen, så var det möjligt att i värsta fall kvarhålla eller arrestera en diplomat, men en militär aktion, och en så komplicerad som ett bortrövande, blir en ren absurditet. Tack vare hjälp från Sovjet-

unionens utrikesdepartement, som till vårt förfogande ställt de viktigaste artiklarna som publicerats om Wallenberg i väst, har vi lyckats finna upphovet till kidnappningsversionen.

Den föddes 1981, när den stora svenska tidningen "Aftonbladet" i tre nummer i rad publicerade en intervju med den f d officeren i sovjetarmén Jakov Lachotskij-Menaker, som varit med i striderna vid Budapest och som 1979 emigrerade till Israel.

Lachotskij drar sig till minnes, att han i mitten på 70-talet träffade en viss Aminjev vid ett av de krigsveteranmöten som arrangerades i Tjeljabinsk. Denne arbetade som lagerförman vid sovchozen "Nagajbakskij". Med särskild stolthet bar Aminjev Alexander Nevskijorden på bröstet. Och när man var på hemväg på kvällen efter högtidssittningen, berättade Aminjev, att han fått orden för kidnappningen av Wallenberg. En diversionstrupp, som trängt in i Budapest, hade anfallit diplomaten. Denne hade börjat göra motstånd, blev misshandlad, bunden och försedd med munkavle förd genom de tyska ställningarna till de sovjetiska förbanden. Den tappre Aminjev skulle ha tjänstgjort i den s k "andra divisionen", som av 18:e armén
sattes in som hjälp åt förbanden i 2:a och 3:e Ukrainska fronterna, som stred om Budapest. 18 armén ingick i 4:e Ukrainska fronten, som bara rörde sig i Ungerns allra nordligaste del. Chef för politiska avdelningen vid 18 armén var... Leonid Iljitj Brezjnev.

Lachotskijs version förklarade utmärkt, varför vårt
Raoul folk inte känt till Wallenbergs namn under fyrtio långa år. Förutom Aminjev nämndes i "Aftonbladet"-intervjun också andra officerare från "andra divisio-

nen - major Kolotilo, Ivan Ivanovitj Ivanov, överste Levin, Viktor Aleksandrovitj Resjetnikov, som senare skulle ha blivit ordförande i 18:e arméns Veteranråd...

Så började vi metodiskt kontrollera Lachotskijs version. Och vi träffade genast på en mängd överraskningar. För det första förnekade personalavdelningen på sovchozen "Nagajbakskij" bestämt, att det skulle ha arbetat någon Aminjev hos dem i mitten på 70-talet. Det hade aldrig funnits någon person där med det namnet. För det andra hade ingen på räjongkrigskommissariatet i Fersjampenuaz, under vars förvaltning hela Nagajbak-räjongen i Tjeljabinsk-oblasten ligger, och i vars listor alla veteraner från Fosterländska kriget och alla olika ordensriddare finns, heller aldrig hört talas om Aminjev, belönad med Alexander Nevskijorden.

Vi fick ringa upp sekreteraren i 18:e arméns veteranråd Nikolaj Ivanovitj Okunev, som bor och arbetar i Moskva. När vi berättat vad saken gällde bad han om två dagar för att göra efterforskningar. Hans svar blev följande: "Vår armés veteraner bor idag i 46 städer i Sovjetunionen. Vi har måst kontrollera alla kartotek. Vi känner inte till vare sig Aminjev, Ivan Ivanovitj Ivanov, Kolotilo eller Levin. Hos oss har det inte funnits några sådana officerare. Jag kan tillägga, helt officiellt, att Resjetnikov är helt okänd för oss och därför alls inte kan ha varit ordförande i Veteranrådet. Dessutom deltog vår armé nästan inte alls i striderna i Ungern.

Den sista spiken i Lachotskijs versions likkista slås in av kandidaten i historia, krigshistorikern Vitalij Ivanovitj Fomin.

- Informationen om att 18:e armén i 4:e Ukrainska fronten vid den tiden kunde avdela några förband till Budapest, stämmer milt talat inte med verkligheten. Den arméns läge

var då sådant, att den själv inte skulle ha farit illa av förstärkningar. Under striderna i Ungern var det 2:a Ukrainska fronten som hjälpte den 4:e, och inte tvärtom. Det var under stagnationstiden som man började skriva särskilt aktivt om 18:e arméns förtjänster vid befriandet av Ungern, så att Leonid Iljitj kunde skriva i sina memoarer, att han var med och befriade även ungrarna.

Detta var i korthet de resultat vi fick fram när vi kontrollerade "kidnappningshistorien". Dock gav det faktum att den versionen var ohållbar ingen som helst ny information om vad som egentligen hände med Wallenberg. Men plötsligt hände något tursamt. Då vi sökte finna arkivet efter radiostationen "Kosut", som under krigsåren sände från Sovjetunionen till Ungern, träffade vi på Vadim Germanovitj Gusev, chef för sovjetiska statliga radions sändningar på Ungern. Det visade sig att han under den aktuella perioden tjänstgjorde i spaningetrupperna i 3:e Ukrainska fronten.

- När vi var i Budapest blev vi mötta av kolleger, som vi bara kände till utseendet och till förnamnet, och på fritiden brukade vi ofta berätta de senaste "yrkes"-nyheterna för varandra - vi berättade olika lustiga historier, drar sig Vadim Germanovitj till minnes. En gång när jag kommit till Budapest, fick jag höra att våra spanare bara några dagar tidigare på befriat område i staden hejdat en elegant bil, vars passagerare sade sig vara den svenske diplomaten Wallenberg. Av någon anledning behövde spanarna bilen, och trots passagerarens motstånd drog man ut honom ur bilen. Man sade åt honom, att bilen var konfiskerad. Då krävde han att få ett kvitto: och vem, konkret, skulle ersätta den svenska legationen med betalning för bilen? Våra spanare var fyndiga

och kvicka och ristade genast in ett kvitto på Wallenbergs portfölj, där det stod att den som skulle ersätta bilen var... Pusjkin - de menade den store ryske poeten.

Genom en ödets ironi kom den förste sovjetiske ambassadören i Budapest att bli Georgij Maksimovitj Pusjkin, till vilken de svenska diplomaterna också lämnade kvittot på den konfiskerade bilen. Det sägs att den numera avlidne Georgij Maksimovitj gärna berättade denna historia i vänkretsen.

Hur mycket av detta som är sant kan vi än så länge inte uttala oss om, men för det första har samma historia hörts av Vladimir Gavrilovitj Malychin, som 1945-47 tjänstgjorde som inspektör i Unionella kontrollkommissionens inspektion i Drebecen, och för det andra...

Här måste vi göra en liten avvikelse. I vår artikel "Ingenting utom sanningen" 9 augusti i år citerade vi ett brev från läsaren Sjelepov i Saratov. I brevet fanns så intressanta detaljer att vi tänkte: tänk om det är så att A.P.Sjelepov nu efter kriget faktiskt kommit i kontakt med "fallet Wallenberg"? Vi bad vår saratovkollega, ställföreträdande ansvarige sekreteraren på tidningen "Zarja molodjozji" Irina Sjilina, att besöka honom, vilket hon gjorde. Tyvärr infriades inte våra förhoppningar, men den situation, i vilken Sjelepov första gången stötte på Wallenbergs namn, tycks ändå vara intressant. Det var när han under berlinhändelserna 1953 tjänstgjorde i Tyskland. En grupp soldater under befäl av en major utförde kontroll av bilar på en väg. Plötsligt kom det en bil med diplomatskyltar.

- Släpp fram den utan kontroll! kommenderade majoren,

och förklarade sedan: jag tjänstgjorde i Budapest 1945, och en gång hejdade vi en svensk som hette Wallenberg och bråkade ordentligt med honom, och sedan klagade han för ledningen, och vi fick rejält på huden!

En rad naturliga frågor uppstår: för det första, handlar Gusevs och den okände majorens berättelser om en och samma episod? Antagligen gör de det. Och för det andra - hur gick det med Wallenberg efter denna konflikt? Omhändertogs han av spanarna som "konfiskerat" hans bil, eller lät de diplomaten vara fri? Det senare tycks bekräftat av kvittot, som svenskarna lämnade till den sovjetiske ambassadören Pusjkin. För svenskarna måste ju ha fått kvittot av någon, och det var Wallenberg som hade det!

Å andra sidan kommer Vadim Germanovitj Gusev själv ihåg att han skulle ha hört, att historien med "konfiskationen" slutade med att Wallenberg greps, och att spanarna sedan överlämnade diplomaten till SMERSj. För denna version talar också ett brev, som vi fått av den kände författaren och dramatikern Aleksandr Michajlovitj Borsjtjavgovskij, som ett flertal gånger varit i Sverige och som för några år sedan var vice ordförande i vänskapsförbundet Sovjetunionen-Sverige. Han berättar, att han i början på 60-talet var på en mottagning på sovjetiska ambassaden i Stockholm, där han blev presenterad för Raouls far och mor, som regelbundet brukade besöka ambassaden för att förhöra sig om hur sökandet efter deras son gick. Utan att känna till Raouls historia i detalj frågade Aleksandr Michajlovitj om det hade gått att få reda på något nytt om honom.

"Och då hände något oförutsett", skriver han. "Wallenbergs bleknade och vände mig ryggen utan att svara ett enda ord. De gick sin väg från mig eller de kanske lämnade ambassaden helt och hållet. Jag blev förbluffad av deras beteende". Efteråt förklarade de sovjetiska diplomaterna, att Raoul Wallenberg tagits till fånga av ett anfallande krigsförband, överlämnats till SMERSj och förd till Sovjetunionen.

Frågor, frågor, frågor. Gissningar, versioner och fakta, som efter kontroll visar sig vara vanliga falsarier - det är ännu för mycket av sådant kring Raoul Wallenbergs hemlighet. Dagen före denna artikels publicering ringde vi upp akademiledamoten A.D.Sacharov, som också intresserar sig för den svenske diplomatens öde.

- Under många år var den svenske diplomatens tragedi i väst den lykta, till vars ljus vännerna av lättköpta poänger kom flygande, sade Andrej Dmitrievitj. Ohederliga människor visste, att Wallenbergs rika familj var redo att betala stora pengar för varje information om honom. Av allt att döma har de flesta versionerna om att Wallenberg skulle sitta i det eller det lägret eller fängelset uppstått på det sättet.

Helen Carlbäck, svensk historiker som av Wallenbergs familj bemyndigats att arbeta i sovjetiska arkiv och som för närvarande befinner sig i Sovjetunionen, anser att man än så länge bara tar de första stegen i sökandet efter korrekta fakta om Wallenbergs öde. Hittills har det funnits många tips, men oftast har dessa uteslutit varandra.

Brev från er kan hjälpa oss att lyfta på förlåten till hemligheten med Wallenbergs öde. Därför ber vi alla våra läsare ännu en gång - om ni känner till något, det behöver inte vara mycket, så skriv till redaktionen, och märk kuvertet "Raoul Wallenberg".

(ingress:)

Vi har nu i mer än tre månader forskat i den svenske diplomaten Raoul Wallenbergs öde. Han försvann 1945 i Ungern och avled, enligt de officiella uppgifterna, i Ljubankafängelset två år senare. Under denna tid har vi fått tiotals läsarbrev, vi har sänt förfrågningar till ett stort antal organisationer (bland dem Sovjetunionens utrikesministerium och KGB), vi har träffat olika personer som på något sätt haft med den svenske diplomatens öde att göra och vi har fått fram nya fakta och namn.

РАССЛЕДОВАНИЕ «КП»

Дело ВАЛЛЕНБЕРГА: СЛЕДЫ ВЕДУТ В СМЕРШ?

Вот уже больше трех месяцев продолжается наше расследование судьбы шведского дипломата Рауля Валленберга, исчезнувшего в 1945 году из Венгрии и, по официальным данным, умершего через два года в Лубянской тюрьме. За это время мы получили десятки читательских писем, разослали запросы в многочисленные организации (включая МИД СССР и КГБ СССР), встречались с разными людьми, имевшими отношение к судьбе шведского дипломата, выяснили новые факты и имена.

Наверное, нет смысла лишний раз напоминать читателю, что в начале последнего года самой страшной войны ожесточенное сопротивление фашистов превратило Будапешт в огненный ад. Дома и целые кварталы, превращенные в крепости, минные поля, бомбардировки, танковые сражения на узких улицах, пожары. Спасаясь от огненного вала, гражданское население укрывалось в подвалах и канализации, холодало, голодало, не имело медицинской помощи. Ежедневно десятки людей гибли от пуль, бомб, снарядов, мин, обвалов. Узнать что-то о судьбе конкретного человека в Пеште, уже освобожденном нашими войсками, или в Буде, где еще держались фашисты, было так же невероятно, как получить записку от пассажира борта падающего авиалайнера. В этом смысле произошло невероятное — 16 января 1945 года заместитель народного комиссара иностранных дел В. Деканозов информировал шведскую сторону о том, что по донесениям военных в Пеште был обнаружен секретарь шведской миссии Рауль Валленберг и советскими властями приняты меры по охране его и его имущества.

После этого в течение долгих двенадцати лет записку Деканозова всячески опровергали, и имя шведского дипломата употреблялось исключительно в связи со словами «не знаем», «не имеется», «никакой информации нет».

Поэтому, когда в редакцию пришло письмо из Иркутска от ветерана войны Василия Васильевича Силявы, командовавшего в те дни 3-м стрелковым батальоном 761-го стрелкового полка 317-й Краснознаменной дивизии, мы пережили приятное изумление. Василий Васильевич взглянул на фотографию Р. Валленберга, опубликованную нами, и вспомнил... Вот строки из его письма: «Было это 13 или 14 января 1945 года. В первой половине дня ко мне подбежал связной и сообщил, что метрах в сорока находится каменное здание, в нем — шведская миссия. Я с ординарцем и связным пошел к зданию. Нас встретил высокий, с бородкой, в очках, в форме шведского офицера. Я доложил ему, что мы — советские войска, пришли сюда для охраны миссии. Он ответил, что в миссии есть раненые, больные, женщины, дети, просил не трогать миссию. Я ответил, что мы не трогаем, но нам нужно знать, что в ней есть. Он ответил, что в ней

14 января 1945 года. В первой половине дня ко мне подбежал связной и сообщил, что метрах в сорока находится какое-то посольство. Несмотря на сильный автоматный огонь, мы бросились к зданию и постучали в дверь. Нам открыли. Внутрь вошли я, мой ординарец и связной. В комнате у стола стоял молодой мужчина с залысинами на лбу, довольно симпатичный и разговаривал по телефону. Мой запас венгерских слов был весьма ограничен, но мы поняли, что перед нами секретарь шведской миссии».

Далее Василий Васильевич пишет, что никогда не слыхал все эти годы имени Валленберга, хотя неоднократно бывал в Венгрии после войны и даже давал интервью венгерским журналистам. Но прочитал статью в «Комсомольской правде», увидел снимок и... Во втором письме, полученном нами от Силявы, он пишет: «Категорически утверждаю, что человек с залысинами, которого я видел у телефона, и изображенный на вашем снимке — одно и то же лицо».

Судя по всему, расследование наше нащупало цепочку, по которой информацию о дипломате получил и сам Деканозов.

Если это так, то тогда становится весьма нелепой версия о том, что Валленберг в Будапеште был похищен советскими диверсионно-разведывательными подразделениями, как это и до сих пор считают многие на Западе. Ведь, согласитесь, раз Пешт уже был освобожден и у дверей миссии стоял караул, дипломата можно было, на худой конец, задержать, арестовать, но военная акция, да еще такая сложная, как похищение, превращается в полную нелепость. Благодаря помощи МИД СССР, предоставившего нам копии самых значительных публиковавшихся на Западе статей о Валленберге, нам удалось найти истоки версии о похищении.

Родилась она в 1981 году, когда крупная шведская газета «Афтонбладет» в трех номерах подряд опубликовала рассказ бывшего офицера Советской Армии Якова Лахотского-Менакера, воевавшего под Будапештом и в 1979 году уехавшего в Израиль.

Лахотский вспоминает, что в середине 70-х годов на одной из встреч ветеранов, которая проходила в Челябинске, он встретил некоего Аминьева, работавшего завскладом в совхозе «Нагайбакский». С особой гордостью Аминьев носил на груди орден Александра Невского. И вот, возвращаясь вечером после торжественного застолья, Аминьев рассказал, что орден получил за похищение Валленберга. Диверсионная группа, проникнув в Будапешт, напала на дипломата. Тот вздумал сопротивляться, был избит, связан и с кляпом во рту пронесен сквозь немецкие позиции в расположение советских частей. Доблестный Аминьев служил якобы в разведотделе Аминьева, награжденного орденом Александра Невского, тоже никто никогда не слыхал.

Пришлось позвонить секретарю Совета ветеранов 18-й армии Николаю Ивановичу Окуневу, живущему и работающему в Москве. Узнав, в чем дело, тот попросил на розыски два дня. Ответ его был таков: «Ветераны нашей армии сегодня живут в 46 городах Советского Союза, пришлось проверять все картотеки. Ни Аминьева, ни Ивана Ивановича Иванова, ни Колотило, ни Левина мы не знаем. Таких офицеров у нас не было. Могу совершенно официально добавить, что Решетников нам тоже совершенно неизвестен и поэтому никак не мог быть председателем Совета ветеранов. К тому же наша армия в Венгрии почти не сражалась».

Последним «хоронит» версию Лахотского кандидат исторических наук, военный историк Виталий Иванович Фомин.

— Информация о том, что в то время 18-я армия 4-го Украинского фронта могла передавать какие-то подразделения в район Будапешта, мягко говоря, действительности не соответствует. Положение этой армии было в то время таково, что ей самой не помешали бы подкрепления. Во время боев в Венгрии 2-й Украинский фронт помогал 4-му, а не наоборот. О заслугах 18-й армии при освобождении Венгрии начали писать особенно активно во времена застоя, чтобы Леонид Ильич мог в своих мемуарах утверждать, что освобождал еще и венгров.

Такими вкратце оказались наши результаты проверки истории «с похищением». Однако факт несостоятельности этой версии не давал какой-либо новой информации о том, что же случилось на самом деле с Валленбергом. И вдруг неожиданная удача. Пытаясь разыскать архивы радиостанции «Кошут», в годы войны вещавшей из Советского Союза на Венгрию, мы вышли на Вадима Германовича Гусева, заведующего отделом радиовещания на Венгрию Гостелерадио СССР. Оказалось, что в интересующий нас период он служил в разведке 3-го Украинского фронта.

— Когда мы приезжали в Будапешт, нас встречали коллеги, которых мы знали только в лицо и по именам, и в свободное время мы нередко обменивались последними «профессиональными» новостями, рассказывали друг другу разные забавные истории, — вспоминает Вадим Германович. — Один раз, когда я приехал в Будапешт, мне рассказали о том, что буквально за несколько дней до этого наши разведчики уже на освобожденной территории города остановили роскошный автомобиль, пассажир которого назвался шведским дипломатом Валленбергом. Машина эта разведчикам зачем-то понадобилась, и, несмотря на ахи у Валленберга!

С другой стороны, сам Вадим Германович Гусев вспоминает, будто ему рассказали, что история с «конфискацией» окончилась задержанием Валленберга, а потом разведчики передали дипломата СМЕРШу. В пользу этой версии говорит и письмо, полученное нами от известного писателя и драматурга Александра Михайловича Борщаговского, неоднократно бывавшего в Швеции и несколько лет назад бывшего заместителем председателя общества дружбы «СССР — Швеция». Он вспоминает, что в начале 60-х годов был на приеме в советском посольстве в Стокгольме, где его представили отцу и матери Рауля, регулярно посещавшим посольство, чтобы осведомляться, как идут розыски их сына. Не зная в подробностях истории Рауля, Александр Михайлович спросил, удалось ли узнать о нем что-то новое.

«И произошло непредвиденное, — пишет он. — Не ответив ни слова, побледнев, Валленберги повернулись ко мне спиной и отошли, если не совсем покинули посольство. Их поступок ошеломил меня». Позже советские дипломаты объяснили, что Рауль Валленберг был взят в плен наступавшей воинской частью, передан СМЕРШу, увезен в СССР.

Вопросы, вопросы, вопросы. Догадки, версии, факты, оказывающиеся после проверки обыкновенной «липой», — слишком много их окружает пока тайну Рауля Валленберга. Накануне выхода в свет этой статьи мы позвонили академику А. Д. Сахарову, который также интересуется судьбой шведского дипломата.

— В течение долгих лет трагедия шведского дипломата была на Западе тем фонариком, на свет которого слетались любители легкой наживы, — сказал Андрей Дмитриевич. — Нечестные люди знали, что за любую информацию о Валленберге его богатая семья готова заплатить большие деньги. Судя по всему, так и родилось большинство версий о содержании Валленберга в том или ином лагере или тюрьме.

Хелен Карлбек, шведский историк, уполномоченная семьей Валленберга работать в советских архивах и находящаяся сейчас в Советском Союзе, считает, что пока что делаются лишь первые шаги в отыскании точных фактов о судьбе Валленберга. До этого сообщений было множество, но чаще всего они взаимно исключали друг друга.

Приподнять завесу тайны над судьбой Валленберга нам помогают ваши письма. Поэтому просим всех наших читателей еще раз — если вам известно хоть что-нибудь — пишите в редакцию, а на конверте сделайте пометку «Рауль Валленберг».

А. КАРЦЕВ.

На снимке: Р. ВАЛЛЕНБЕРГ в форме сержанта шведской армии в 1943 г.

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

1989-09-28

Kanslirådet Vollrath Tham
Utrikesdepartementet

Betr. åtgärd se blf.
delgivningslista

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I
06 OKT. 1989
Kr Hallqvist

Wallenbergärendet
(1 bil)

Broder,

Bifogade artikel rörande Helene Carlbäcks efterforskningar i Wallenbergärendet var införd i senaste numret av Moscow News. Man redovisar hennes misslyckade försök att få tillgång till KGB:s arkiv och publicerar en vädjan till läsarna att höra av sig om de skulle känna till något om Wallenbergs öde.

Hans Magnusson

al

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ FAX ☐ RAPPORT ☒ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen
Enhet: 1 Datum: 89-10-05 Handläggare: Hallqvist

Godkännes: Ort/Datum/Nr eller namn: Moskva 89-09-28 Hagnerius Thaw
Angående: Wallenberg

☐ HEMLIGSTÄMPLAS
Delges för kännedom

☐ utan bil ☒ jämte samtl bil ☐ jämte bil nr ☐ jämte bil där så angivits ☐ bil kan lånas på UD tel:

	Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Konungen		☐ Statssekr		☐ BITS		☐ Europainstitutet	
☐ Regeringen 21 ex		☐ U-enh A		☐ SAREC		☐ Svenska FN-förbundet	
☐ Statsministern		☐ I-sekr A		☐ IMPOD		☐ Östekonomiska byrån	
☐ Statsrådsberedningen		☐ I-enh Fi		☐ Swedfund		☐ Bankföreningen	
☐ Chef Fö		☐ I-enh Fö		☐ LO/TCO:s bist nämnd		☐ Exportr	
☐ Chef I		☐ I-sekr I		☐ Sv kyrkans mission		☐ Industriförb	
☐ Statsrådet		☐ IAEA-del I		☐ IVA		☐ Grossistförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ STU		☐ Sthlms Handelsk 2 ex	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Svensk kärnbränsle AB		☐ LO	
☐ Riksdagens talman		☐ I-sekr		☐ Statens kärnkraftinsp		☐ AIC	
☐ Utrnämnd/Utrutsk/Europa-rådsdel 53 ex		☐ SSLP, Fö		☐ Statens strålskyddsinst		☐ TCO	
☐ Utrikesnämnden 21 ex		☐ ÖB		☐ Televerket		☐ SIF	
☐ Utrutsk 37 ex		☐ Ch Fst/Op 1		☐ Statens rymddeleg		☐ SACO/SR	
☐ Europarådsdel 12 ex		☐ Ch Fst/Op 5		☐ Invandrarverket 2 ex		☐ SAF	
☐ Utrutsk kanslichef		☐ Arméstaben FN-avd		☐ Forskningsberedningen		☐ Röda Korset	
☐ Förutsk kanslichef		☐ Stabsch MHS		☐ Miljövårdsberedningen		☒ Wallenberg-Jäntz	
☐ Riksdagsman		☐ FOA 2 ex		☐ I-sekr Naturvårdsverk		☐	
☐ Riksdagsman		☐ SIPRI		☐ Sekr f framtidsstud		☐	
☐ Riksdagsman		☐ EKN		☐ Nordiska Rådets sv del		☐	
☐ Statssekr Fö		☐ KK 5 ex		☐ Svenska institutet		☐	
☐ Statssekr		☐ Riksbanken		☐ Nordiska Afrikainst		☐	
☐ Statssekr		☐ RPS		☐ Latinamerikainst		☐	
		☐ SIDA		☐ Utrikespol institutet		☐	

☐ Större beskickningar FN-representationen 9 ex	☐ Bonn ☐ London	Bil	☐ Moskva ☐ Paris	Bil	☐ Peking ☐ Tokyo	Bil	☐ Washington 2 ex ☐ FN-repr	Bil		Bil		Bil
☐ Norden 4 ex	☐ Helsingfors		☐ Köpenhamn		☐ Oslo		☐ Reykjavik					
☐ Övriga Östeuropa 8 ex	☐ Belgrad ☐ Berlin A		☐ Budapest ☐ Bukarest		☐ Leningrad Gk ☐ Prag		☐ Sofia ☐ Warszawa					
☐ Övriga Västeuropa och Canada 18 ex	☐ Ankara ☐ Athen ☐ Berlin Gk		☐ Bern ☐ Bryssel ☐ Dublin		☐ Haag ☐ Lissabon ☐ Madrid		☐ Ottawa ☐ Rom ☐ Wien		☐ Bryssel-del ☐ Genève-del ☐ Nedr-del Genève		☐ Paris-del ☐ Strasbourg-repr ☐ ESK-del Wien	
☐ Nordafrika 5 ex	☐ Alger		☐ Kairo		☐ Rabat		☐ Tunis		☐ Tripoli			
☐ Mellanöstern 9 ex	☐ Abu Dhabi ☐ Amman		☐ Bagdad ☐ Beirut		☐ Damaskus ☐ Kuwait		☐ Muscat ☐ Riyadh		☐ Tel Aviv			
☐ Övriga Asien och Australasien 18 ex	☐ Bangkok ☐ Canberra ☐ Colombo		☐ Dhaka ☐ Hanoi ☐ Hongkong Gk		☐ Islamabad ☐ Jakarta ☐ KualaLumpur		☐ Manila ☐ New Delhi ☐ Panmunjom		☐ Pyongyang ☐ Seoul ☐ Singapore		☐ Teheran ☐ Vientiane ☐ Wellington	
☐ Övriga Afrika 14 ex	☐ Abidjan ☐ Addis Abeba		☐ Dar-es-Salaam ☐ Gaborone		☐ Harare ☐ Kinshasa		☐ Lagos ☐ Luanda		☐ Lusaka ☐ Maputo ☐ Maseru		☐ Monrovia ☐ Nairobi ☐ Pretoria	
☐ Latinamerika 12 ex	☐ Bogotá ☐ Brasilia		☐ Buenos Aires ☐ Caracas		☐ Guatemala ☐ Havanna		☐ Lima ☐ Managua		☐ Mexico ☐ Montevideo		☐ Quito ☐ Santiago	
☐ Vissa lönade konsulat 16 ex	☐ Barcelona ☐ Chicago ☐ Frankfurt		☐ Hamburg ☐ Istanbul ☐ Jeddah		☐ Los Angeles ☐ Mariehamn ☐ Minneapolis		☐ Montreal ☐ München ☐ New York Gk		☐ Rio de Janeiro ☐ Sydney ☐ Szczecin		☐ Vancouver	

	Bil		Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Utrikesministern		☐ Chef Pol 1–6		☐		Rätts-chefen UDH		☐ Chef NGO	
☐ Biståndsministern		☐ Chef Pol 1		☐ Inspektören		☐ Chef UDH		☐ ESK-gruppen	
☐ Utrikeshandelsmin		☐ KSA		☐ Chef protokollet		☐ Förhandlingsgruppen		☒ Hallqvist	
☒ Kabinettssekr		☐ Chef Rättsavd		☐ Chef press- o inf enh		☐ Koordinatörerna		☐	
☐ UM:s inf sekr		☐ Folkrättsrådgivare		☐ Chef pressbyrån		☐ KMI		☐	
☐ Kansliråd UM:s kansli		☐ Chef R		☐ Chef inf byrån		☐ UDH 6 Transp		☐	
☐ Dep sekr UM:s kansli		☐ Expeditionschefen		☐ Chef SSB		☐ Statssekr int U-samarb		☐	
☒ Chef Pol avd		☐ Chef A:1		☐ Rapportöversikten		☐ Chef U		☐	
☒ Bitr. Chef Pol avd		☐ Chef A:2		☐ Statssekr UDH		☐ Regeringspärmen		☐ Åter enh ex	

Antal ex skr	sidor	Antal ex bil	sidor	Kopierad den	sign	Distribuerad den	sign	Åtg postexp	datum	sign
6	1	6	1	9/10 89		9/10-89		☐ kurir ☐ luft-post		

Dep UD 363 Ny utgåva 1988-04 100 bl à 50 ex BCB Vbg 881040

Bil. handbrev Magnusson
Olsson d. 28/9-87

DO YOU KNOW ANYTHING ABOUT WALLENBERG?

As long as there is no documentation of the official version of the death of Raoul Wallenberg any other version has a right to exist.

This also goes for the version which believes that Wallenberg was alive after 1947, and thus could just as well still be alive today. This is the opinion of historian Helene Carlback of Sweden, empowered to act for the Wallenberg family and do research in Soviet archives. However, she didn't succeed in her attempt to get access to archival materials concerning the case of the Swedish diplomat.

"On September 1, I officially turned to the KGB with a request to see its materials," said Helene. "However, after a week's wait, I received an oral refusal: a KGB official who introduced himself as an archivist told me over the phone that there was no need for that until Raoul Wallenberg's relatives come to Moscow. The matter will be settled during their visit here," he said.

"It is distressing, of course," went on Helene. "The more so that the aim of my mission in Moscow, as an independent historian, is to maximize the preparations for the mid-October meeting between the Wallenberg family and experts of the KGB and the Ministry of Foreign Affairs of the USSR. I filed another request with the KGB and asked, among other things, to be shown documents destined to be kept forever, such as the prison record, and the certificates of death cremation and internment, or at least to be informed about the fate of these documents. This would help break the vicious circle of mutually exclusive and contradictory documents."

According to Helene Carlback, the attitude in the Soviet Union towards the fate of Raoul Wallenberg has lately taken a turn for the better: there have been press publications and TV programmes on the matter — something which was not there before. The mass media receive the audiences' responses. Researchers of history apparently are eager to take part in solving the mystery concerning the man's fate. Nevertheless, it is impossible to get to the rock bottom of the matter without some key information contained in Soviet archives. Nothing less than a revelation of the truth is due this heroic man of outstanding dignity and civic awareness.

Helene Carlback addresses MN readers in the USSR and abroad: **Would anyone who knows anything about the fate of Raoul Wallenberg please alert our Moscow bureau by telephone: 238-49-28.**

SVERIGES GENERALKONSULAT

LENINGRAD 1989-09-25 Nr 65

HEMLIG
enl kap § sekretesslagen
19..
GENERALKONSULATET
i.....

Utrikesdepartementet

HEMLIG SekrL 2:1

Uppgifter om Raoul Wallenberg

Författaren Eino Hanski befinner sig för närvarande i Sovjetunionen för att samla material till en ny roman. Det innebär att Hanski, som själv är född i Leningrad och talar ryska som modersmål, rör sig ute bland ryssar i Leningrad och Moskva.

Vid en lunch på generalkonsulatet berättade han följande:
På Pusjkinplatsen i Moskva hade han samtalat med olika Moskvabor för att få intryck från dagens sovjetiska samhälle. En av dem som levde i Sovjetsamhällets marginal hade berättat - när han fick klart för sig att Hanski bodde i Sverige - att han vid tre tillfällen mött olika personer som bland sina historier från fängelselivet helt oberoende av varandra också berättat om en person som kunde vara Wallenberg.

- Det första sammanträffandet avsåg 1969 och gällde en person som satt i fängelset i Vladimir åren 1957-59. Vid ett tillfälle hade en av vaktförmännen i berusat tillstånd skrutit om att det satt en svensk diplomat som fånge i den hemliga avdelningen av fängelset.

- Det andra sammanträffandet avsåg 1973 och gällde en person som åren 1971-72 suttit i fängelset i Vladimir. Även här hade uppgifter om en högt uppsatt

fånge kommit fram under berusning och namnet Wallenberg hade nämnts. Han skulle ha suttit i den hemliga avdelningen.

- Det tredje sammanträffandet avsåg 1988 och gällde en person som 1987 satt i fängelset i Vladimir och som fått veta om en högt uppsatt person vid namn Wallenberg som satt i den hemliga avdelningen. Också denna uppgift skulle ha framkommit vid berusning.

Författaren Eino Hanski kan nås under adressen Pölgatan 130, 414 60 Göteborg, tel 031 - 24 71 36.

Det är Hanski som tyrön / Ej han sin sagesmans namn eller adress

D.S.Ahlander

BO

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1
POL 2

ÅTGÄRD:
Pol I/kr Hallqvist/lan
1989-10-12

EXP: 891012/LAN

Pol

INK UTRIKESDEP
Dnr...../.....
1989-10-04
Avd P | Gr 2 | Mål Eu I

AMBASSADEN LONDON 1989-10-04

UD STOCKHOLM FOER POL 1

B R A A D S K A N D E

RE VLADIMIR BUKOVSKIJ OCH RAOUL WALLENBERG

FORTS

RE VLADIMIR BUKOVSKIJ OCH RAOUL WALLENBERG

P R I M O. DEN KAENDE EX-SOVJETISKE DISSIDENTEN VLADIMIR BUKOVSKIJ, SOM AER BOSATT I CAMBRIDGE, RINGDE 1989-10-04 STAFFANSSON. HAN HADE, SADE HAN, SEDAN LAANG TID VARIT I KONTAKT MED RAOUL WALLENBERG-FOERENINGEN I SVERIGE. SOM BEKANT HAR REPRESENTANTER FOER FOERENINGEN BLIVIT INBJUDNA TILL MOSKVA FOER SAMTAL OM WALLENBERG. ENLIGT VAD BUKOVSKIJ BERAETTADE AVSAAG GRUPPEN RESA DEN 15 OKTOBER.

S E C U N D O. PROBLEMET VAR NU ATT WALLENBERGFOERENINGEN HADE BETT BUKOVSKIJ RESA MED TILL MOSKVA SOM "TOLK OCH RAADGIVARE". DE PERSONER FRAAN FOERENINGEN SOM AVSAAG RESA TILL MOSKVA VAR GAMLA OCH SAKNADE SOVJETERFARENHET. DE VAR RAEDDA ATT DE SKULLE KOMMA ATT MANIPULERAS AV DE SOVJETISKA FOERETRAEDARE DE SANNOLIKT KOMME ATT TRAEFFA OCH VILLE DAERFOER HA MED SIG EN ERFAREN MAN SOM BUKOVSKIJ (SOM HAR NAESTAN 15 AARS FAENGELSEVISTELSE BAKOM SIG). BUKOVSKIJ SADE SIG SJAELV HA VARIT TVEKSAM FOERST TILL IDEN. INOM WALLENBERGFOERENINGEN "STOD MAN DOCK PAA SIG" OCH INSISTERADE PAA HANS NAERVARO. I DETTA FALL KAENDE HAN EN MORALISK FOERPLIKTELSE ATT RESA TILLBAKA PAA SITT FOERSTA BESOEK SEDAN HAN UTVISADES (UTVAEXLADES) I MITTEN AV 1970-TALET.

T E R T I O. BUKOVSKIJ SADE, ATT HAN AVSAAG SOEKA VISUM I STOCKHOLM, TILLSAMMANS MED MEDLEMMARNA AV WALLENBERG-FOERENINGEN. HAN HOPPADES ATT DEN SVENSKA REGERINGEN SKULLE STOETTA HANS VISUMANSOEKAN. DETTA VAR JU EN SVENSK ANGELAEGENHET OCH HAN SKULLE SAA ATT SAEGA INTE RESA OEVER I EGEN EGENSKAP UTAN "SOM BIHANG" TILL WALLENBERGFOERENINGEN. HAN FOERUTSAAG VISUMPROBLEM. VISSERLIGEN HADE MAANGA I VAEST BOSATTA DISSIDENTER SLAEPPTS TILLBAKA TILL SOVJETUNIONEN PAA SENARE TID. BUKOVSKIJ VAR DOCK, MED SIN STARKA ANTISOVJETISKA FRAMTONING, FORTFARANDE I ALLRA HOEGSTA GRAD PAA SVARTA LISTAN OCH MAN KUNDE FOERUTSAETTA ATT DEN SOVJETISKA REAKTIONEN PAA HANS VISUMANSOEKAN SKULLE BLI ALLT ANNAT AEN ENTUSIASTISK.

Q U A R T O. STAFFANSSON TOG BLOTT BUKOVSKIJS INFORMATION AD NOTAM, OCH LOVADE FRAMFOERA DENNES BEGAERAN OM "SVENSKT VISUMSTOED" TILL STOCKHOLM, VILKET HAERMED SAALEDES SKETT.

FORTS

BUKOVSKIJ AER, BOER TILLAEGGAS, BRITISK MEDBORGARE. HAN KAN NAAS I CAMBRIDGE PAA TELEFON 0223/328735.

LEIFLAND

Pol

276/007
1989 10-04
AVD. P GR. 2 EU!

Utrikesdepartementet/Informationsavdelningen
Stockholm

Ang. Specialarbete rörande Raoul Wallenberg

Mitt namn är Malin Wallén, jag är 18 år och går in på Aranässkolans gymnasium - humanistisk linje, i Kungsbacka.
Som alla tredjeringare skall även jag under detta sista gymnasieår skriva ett specialarbete och i mitt fall är det tänkt att detta skall behandla Raoul Wallenberg.
Ämnet har länge intresserat mig och jag skulle därför nu vilja ta tillfället i akt att fördjupa mina kunskaper på området.
Kungsbacka statsbibliotek kan dock i detta fall inte hjälpa mig mycket och jag vänder mig därför till er.

Har ni några tips att ge mig - har ni klipp att sända mig?

Eventuella litteratur- eller klipplån kunde kanske förmedlas via interurbanlån till mitt statsbibliotek i Kungsbacka?

Uppsatser av detta slag blir ofta ytliga och summariska - hjälp mig bevisa att motsatsen också är möjlig.

Med vänlig hälsning Malin Wallén

Malin Wallén
Äleviksv. 44
430 40 Särö

Sänt material 891108
Pol I, Hallqvist/Bh

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I
13 OKT. 1989
kr HALLQVIST/LAN

P	2	EU'

Pol PR

Beträffande åtgärd se delgivningslista

ARCHIVE COPY

MSG NO: 891006-50 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-10-06-08.4

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO
UD/POLCH	DISTRIBUTED	1989-10-06-08.46	
UD/POL 1	DISTRIBUTED	1989-10-06-08.46	
UD/PRESSBYRAAN	DISTRIBUTED	1989-10-06-08.46	

FROM: 06 09 31 POSTED TIME: 1989-10-06-08.45

MSG NO: 891006-50

MESSAGE HANDLED BY OPERATOR - ORIGINAL NO: 891006-21

=LIST, URGENT
UD/POLCH
UD/POL 1
UD/PRESSBYRAAN
+

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-06

UD STOCKHOLM

B R A A D S K A N D E

847. FOER POL 1 OCH PRESS. RE RAOUL WALLENBERG

P R I M O SOVJETISK TV HADE IGAAR KVAELL I NYHETSPROGRAMMET ''VREMJA'' EN KORT INTERVJU MED NINA LAGERGREN. INTERVJUN FOEREGICKS AV EN RESUME AV WALLENBERGS INSATSER I BUDAPEST SOM AVSLUTADES MED KONSTATERANDET ATT HAN DOG AV HJAERTINFARKT I LJUBJANKA 1947. NINA LAGERGREN UTTRYCKTE NATURLIGTVIS SIN OEVERTYGELSE ATT RAOUL VAR I LIVET. EFTER ATT HA VISAT TVAA FOTON AV RW, VILKA STAELLTS TILL FOERFOGANDE AV AMBASSADEN, UPPMANADES TITTARNA RINGA TILL WALLENBERGFOERENINGENS REPRESENTANT (HELEN CARLBAECK) OCH MEDDELA OM DE KAENDE TILL NAAGOT OM DENNE PERSONS OEDEN.

S E C U N D O TASS HADE OCKSAA IGAAR FOELJANDE MEDDELANDE MED

ANLEDNING AV WALLENBERGDAGEN.

CIT THE RAUL WALLENBERG DAY IS BEING OBSERVED IN SWEDEN TODAY. WALLENBERG, A SWEDISH DIPLOMAT WHO WAS ON A SPECIAL MISSION TO BUDAPEST DURING THE SECOND WORLD WAR, SAVED THOUSANDS OF HUNGARIAN JEWS FROM ANNIHILATION BY NAZIS.''

WALLENBERG TRAGICALLY LOST HIS LIFE. AT THE END OF THE WAR HE WAS ARRESTED BY SOVIET TROOPS IN AN AREA OF COMBAT ACTIONS ON HUNGARIAN TERRITORY AND DIED IN THE LUBYANKA PRISON TWO YEARS LATER.

THE SWEDISH DIPLOMAT'S RELATIVES AND FRIENDS WILL PAY THEIR FIRST VISIT TO MOSCOW THIS MONTH. THEY WILL MEET THE REPRESENTATIVES OF TH SOVIET FOREIGN MINISTRY AND THE STATE SECURITY COMMITTEE REPRESENTATIVES AND WILL BE SHOWN THE DOCUMENT THAT CONFIRMS THE DAT OF WALLENBERG'S DEATH, JULY 1947.

THE DEATH OF THE SWEDISH CITIZEN, A VICTIM OF STALIN'S REPRESSIONS, IS BEING MOURNED IN THE SOVIET UNION. THE SOVIET PEOPLE ARE PAYING THEIR RESPECTS TO THE HUMANIST, A MAN OF COURAGE.

ALFRED SHNITKE'S +RITUAL+ WILL BE PERFORMED IN THE STOCKHOLM CONCERT HUSET THIS NIGHT. THE SOVIET COMPOSER DEVOTED THE PREMIERE OF HIS COMPOSITION IN SWEDEN TO RAUL WALLENBERG.

PEOPLE'S ARTIST OF THE USSR GENNADY ROZHDESTVENSKY AND THE ORCHESTRA OF THE STOCKHOLM PHILHARMONIC SOCIETY WILL PARTICIPATE IN THE CONCERT. SLUT CIT

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA KL 09.30/AB
NNNN

- End of printout

ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ FAX ☐ RAPPORT ☐ HANDBREV ☒ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen
Enhet: 1 Datum: 89-10-09 Handläggare: Hellqvist/LAN

Godkännes: MT

Ort/Datum/Nr eller namn: MOSKVA 89-10-06 847

Angående: RAOUL WALLENBERG

☐ HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

☐ utan bil ☐ jämte samtl bil ☐ jämte bil nr ☐ jämte bil där så angivits ☐ bil kan lånas på UD tel:

	Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Konungen		☐ Statssekr		☐ BITS		☐ Europainstitutet	
☐ Regeringen 21 ex		☐ U-enh A		☐ SAREC		☐ Svenska FN-förbundet	
☐ Statsministern		☐ I-sekr A		☐ IMPOD		☐ Östekonomiska byrån	
☐ Statsrådsberedningen		☐ I-enh Fi		☐ Swedfund		☐ Bankföreningen	
☐ Chef Fö		☐ I-enh Fö		☐ LO/TCO:s bist nämnd		☐ Exportr	
☐ Chef I		☐ I-sekr I		☐ Sv kyrkans mission		☐ Industriförb	
☐ Statsrådet		☐ IAEA-del I		☐ IVA		☐ Grossistförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ STU		☐ Sthlms Handelsk 2 ex	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Svensk kärnbränsle AB		☐ LO	
☐ Riksdagens talman		☐ I-sekr		☐ Statens kärnkraftinsp		☐ AIC	
☐ Utrnämnd/Utrutsk/Europa-		☐ SSLP, Fö		☐ Statens strålskyddsinst		☐ TCO	
rådsdel 53 ex		☐ ÖB		☐ Televerket		☐ SIF	
☐ Utrikesnämnden 21 ex		☐ Ch Fst/Op 1		☐ Statens rymddeleg		☐ SACO/SR	
☐ Utrutsk 37 ex		☐ Ch Fst/Op 5		☐ Invandrarverket 2 ex		☐ SAF	
☐ Europarådsdel 12 ex		☐ Arméstaben FN-avd		☐ Forskningsberedningen		☐ Röda Korset	
☐ Utrutsk kanslichef		☐ Stabsch MHS		☐ Miljövårdsberedningen		☒ Wallenberg, förlängs	
☐ Förutsk kanslichef		☐ FOA 2 ex		☐ I-sekr Naturvårdsverk		☐	
☐ Riksdagsman		☐ SIPRI		☐ Sekr f framtidsstud		☐	
☐ Riksdagsman		☐ EKN		☐ Nordiska Rådets sv del		☐	
☐ Riksdagsman		☐ KK 5 ex		☐ Svenska institutet		☐	
☐ Statssekr Fö		☐ Riksbanken		☐ Nordiska Afrikainst		☐	
☐ Statssekr		☐ RPS ( )		☐ Latinamerikainst		☐	
☐ Statssekr		☐ SIDA		☐ Utrikespol institutet		☐	

Större beskickningar FN-representationen	9 ex	☐ Bonn ☐ London	Bil	☐ Moskva ☐ Paris	Bil	☐ Peking ☐ Tokyo	Bil	☐ Washington 2 ex ☐ FN-repr	Bil		Bil		Bil
Norden	4 ex	☐ Helsingfors		☐ Köpenhamn		☐ Oslo		☐ Reykjavik					
Övriga Östeuropa	8 ex	☐ Belgrad ☐ Berlin A		☐ Budapest ☐ Bukarest		☐ Leningrad Gk ☐ Prag		☐ Sofia ☐ Warszawa					
Övriga Västeuropa och Canada	18 ex	☐ Ankara ☐ Athen ☐ Berlin Gk		☐ Bern ☐ Bryssel ☐ Dublin		☐ Haag ☐ Lissabon ☐ Madrid		☐ Ottawa ☐ Rom ☐ Wien		☐ Bryssel-del ☐ Genève-del ☐ Nedr-del Genève		☐ Paris-del ☐ Strasbourg-repr ☐ ESK-del Wien	
Nordafrika	5 ex	☐ Alger		☐ Kairo		☐ Rabat		☐ Tunis		☐ Tripoli			
Mellanöstern	9 ex	☐ Abu Dhabi ☐ Amman		☐ Bagdad ☐ Beirut		☐ Damaskus ☐ Kuwait		☐ Muscat ☐ Riyadh		☐ Tel Aviv			
Övriga Asien och Australasien	18 ex	☐ Bangkok ☐ Canberra ☐ Colombo		☐ Dhaka ☐ Hanoi ☐ Hongkong Gk		☐ Islamabad ☐ Jakarta ☐ KualaLumpur		☐ Manila ☐ New Delhi ☐ Panmunjom		☐ Pyongyang ☐ Seoul ☐ Singapore		☐ Teheran ☐ Vientiane ☐ Wellington	
Övriga Afrika	14 ex	☐ Abidjan ☐ Addis Abeba		☐ Dar-es-Salaam ☐ Gaborone		☐ Harare ☐ Kinshasa		☐ Lagos ☐ Luanda		☐ Lusaka ☐ Maputo ☐ Maseru		☐ Monrovia ☐ Nairobi ☐ Pretoria	
Latinamerika	12 ex	☐ Bogotå ☐ Brasilia		☐ Buenos Aires ☐ Caracas		☐ Guatemala ☐ Havanna		☐ Lima ☐ Managua		☐ Mexico ☐ Montevideo		☐ Quito ☐ Santiago	
Vissa lönade konsulat	16 ex	☐ Barcelona ☐ Chicago ☐ Frankfurt		☐ Hamburg ☐ Istanbul ☐ Jeddah		☐ Los Angeles ☐ Mariehamn ☐ Minneapolis		☐ Montreal ☐ München ☐ New York Gk		☐ Rio de Janeiro ☐ Sydney ☐ Szczecin		☐ Vancouver	

	Bil		Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Utrikesministern		☐ Chef Pol 1–6		☐ Verksamhetsplan		☐ Exp-chefen UDH		☐ Chef NGO	
☐ Biståndsministern		☐ Chef Pol 1		☐ Inspektören		☐ Chef UDH		☐ ESK-gruppen	
☐ Utrikeshandelsmin		☐ KSA		☐ Chef protokollet		☐ Förhandlingsgruppen		☒ Hellqvist	
☒ Kabinettssekr		☐ Chef Rättsavd		☒ Chef press- o inf enh		☐ Koordinatörerna		☐	
☐ UM:s inf sekr		☐ Folkrättsrådgivare		☐ Chef pressbyrån		☐ KMI		☐	
☐ Kansliråd UM:s kansli		☐ Chef R		☐ Chef inf byrån		☐ UDH 6 Transp		☐	
☐ Dep sekr UM:s kansli		☐ Expeditionschefen		☐ Chef SSB		☐ Statssekr int U-samarb		☐	
☒ Chef Pol avd		☐ Chef A:1		☐ Rapportoversikten		☐ Chef U		☐	
☒ Bitr. Chef Pol avd		☐ Chef A:2		☐ Statssekr UDH		☐ Regeringspärmen		☐ Åter enh ex	

Antal ex skr	sidor	Antal ex bil	sidor	Kopierad den	sign	Distribuerad den	sign	Åtg postexp	datum	sign
7	2			891013	CF	13/10-89		kurir / luftpost		

Dnr UD 363 Ny utgåva 1988-04 100 bl à 50 ex BCB Vbg 881040

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

1989-10-04

Kanslirådet Martin Hallqvist
Utrikesdepartementet

H E M L I G

INKOMUD
1989-10-06
AVD. P | GR 2 | MAL. Eu I

Wallenbergärendet
(2 bil)

Broder,

Publiciteten om Raoul Wallenberg i sovjetiska massmedia genererar alltfler reaktioner från sovjetmedborgare. Nyligen erhöll ambassaden ett brev från en person i Vitryssland som sade sig ha uppgifter om Wallenberg. Vi svarade och framhöll att vi var intresserade av att träffa honom. Häromdagen fick vi ett nytt brev där han förklarade sig beredd att komma vartsomhelst. Han tillade också att Wallenberg skulle ha dött 1948 i Jakutskaja SSR, Aldan, byn Verchnij Kuranach och ligga begravd på fångkyrkogården (se bif brev).

Även detta spår bör väl följas upp och vi avser därför vid lämpligt tillfälle ordna ett sammanträffande med mannen.

Hans Magnusson

al

MD.

/ Bil. handbrev Diagnostik
Наруж d. 4/10-87

INK. AMB. MOSKVA
D.
19 89-04-28
AVD. R | GR. 18 | MÅL 87

Wallenberg

Представителю посольства Швеции.
Сообщаю, что Ваше письмо получил.
Вы пишете что интересуетесь встретиться со мной и спрашиваете при каких условиях можно это сделать.
Поясняю, что это зависит от Вас.
Я согласен быть туда, меня руководство колхоза отпустить.
Одновременно сообщаю, если я умру то если останутся родственники дяди матери Валленберга, чтобы передали им что Валленберг погиб в Якутской АСР город Алдан посёлок Верхний Куранах, похоронен на кладбище заключенных в 1948г. Срок он получил пожизненный, за то что он работал на нашу разведку, одновременно и на одну из зарубежных.

Брагинский р-н
дер. Ст. Храковичи
Шевченко Петр Нес.

Пишите индекс предприятия связи места назначения

kopia till (a-b) (2)

2 Bil. handbrev Magnusson Hällqvist d. 4/10 87

Till Sveriges ambassads representant.

Jag kan meddela, att jag fått Ert brev. Ni skriver att Ni är intresserad av att träffa mig och frågar under vilka förhållanden det går att ordna. Jag vill säga, att det beror på Er. Jag går med på att komma vart som helst kolchozledningen släpper iväg mig.

Samtidigt vill jag meddela, om jag skulle dö, så om det finns kvar några släktingar till diplomaten Wallenberg skall de meddelas att Wallenberg dog i Jakutskaja SSR, Aldan, byn Verchnij Kuranach, och begravdes på fångkyrkogården 1948. Han fick livstid för att han arbetade för vår underrättelsetjänst och en utländsk underrättelsetjänst samtidigt.

Beklagar.

F d lägerfången i det läger där den svenske diplomaten fanns.

Pjotr Nesterovitj Sjevtjenko
15 september 1989

Avsändningsort Polch Örn/it

Ärende Wallenberg

Datum 1989-10-06

Avd P | Grupp 2 | Mål Eu I

Adress Ambassaden MOSKVA

Text

För ambassadören från polchefen re Wallenberg.

Stämmer det verkligen - tror Du - att myndigheterna nu tänker visa föreningen sådan dokumentation som regeringen på högsta nivå utbett sig? Statsrådsberedningen ställer sig något undrande, som Du kan förstå, över varför inte regeringen får se materialet först.

Cabinet

Ex till:
Pol 1

1983-04 350 bl à 50 ex

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

Pol

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-09

UD STOCKHOLM FOER POLCH OCH POL 1

RE WALLENBERGFOERENINGENS BESOEK

P.M. 30/10

FORTS

RE WALLENBERGFOERENINGENS BESOEK

PRIMO

INTRESSET KRING WALLENBERGFOERENINGENS BESOEK I MOSKVA VECKA 42 TRISSAS NU UPP ALLT MER, INTE BARA FRAAN SVENSKA MASSMEDIAS SIDA UTAN AEVEN FRAAN DE SOVJETISKA OCH DE INTERNATIONELLA. TORSDAGENS INSLAG I VREMJA GAV UTAN TVIVEL YTTERLIGARE EN REJAEL SKJUTS AAT DETTA INTRESSE. ETT INSLAG I VREMJA HAR DESSUTOM EN SAAPASS OFFICIELL PRAEGEL ATT DET TORDE KUNNA LOCKA FRAM INFORMATION FRAAN PERSONER SOM ANNARS SKULLE HA DRAGIT SIG FOER ATT HOERA AV SIG. HELENE CARLBAECK HAR SAALEDES BLIVIT NAESTAN NEDRINGD IGAAR KVAELL OCH IDAG PAA FOERMIDDAGEN. YTTERLIGARE EN EFFEKT AV PROGRAMMET KAN BLI ATT EN SOVJETISK WALLENBERGKOMMITTE BILDAS, EV I FORM AV EN KOMMTTE FOER UTLAENDSKA STALINOFFER.

SECUNDO

MASSMEDIAINTRESSET RESER AATERIGEN FRAAGAN HUR MYCKET KONTAKT WALLENBERGFOERENINGEN OENSKAR MED JOURNALISTER UNDER SITT BESOEK. VI HAR OENSKEMAAL OM INTERVJUER FRAAN BL A AFP OCH BBC. SOVJETISK TV M FL VILL FOELJA FOERENINGEN UNDER HELA DESS BESOEK. DET HAR OCKSAA STAELLTS FRAAGOR OM EN PRESSKONFERENS KOMMER ATT ANORDNAS. VI HAR SVARAT ATT EN SAADAN TROLIGEN KOMMER ATT ANORDNAS PAA AMBASSADEN NAER SAMTALEN AER AVSLUTADE. SLUTLIGEN VILL JOURNALISTEN KARTSEV FRAAN KOMSOMOLSKAJA PRAVDA, SOM NU SYSSELSAETTER SIG MED FALLET MER ELLER MINDRE PAA HELTID, ORDNA NAAGOT SORTS RUNDABORDSSAMTAL PAA TIDNINGENS REDAKTION (JFR VAART KRYPTO 655) (HELENE CARLBAECK AER OCKSAA INVOLVERAD I DETTA). FOERENINGEN HAR STAELLT SIG AVVISANDE HAERTILL.

AMBASSADEN HAR VID ALLA KONTAKTER SAGT ATT FOERENINGEN INTE OENSKAR JOURNALISTNAERVARO VID DE OFFICIELLA SAMTALEN.

TERTIO

VI HAR AENNU INTE ERHAALLIT NAAGOT PROGRAM FRAAN MID. DET ENDA VI VET AER ATT DET GEMENSAMMA MOETET MED KGB OCH MID AEGER RUM PAA MAANDAG FOERMIDDAG. DETTA MEDFOER ATT PARET SACHAROV INBJUDITS TILL MIN MIDDAG KVAELLEN FOERE. INGA ANDRA UTOMSTAAENDE DELTAR

FORTS

UTOM HELENE CARLBAECK, VILKET WALLENBERGFOERENINGEN AER D"ACCORD HAERMED ENLIGT VAD JAG FOERSTOD AV PER ANGER I TIEL.SAMTAL FREDAG.

QUARTO

ALLT HITTILLS TYDER PAA ATT KGB KOMMER ATT VISA UPP ETT GANSKA BEGRAENSAT MATERIAL OCH ATT FOERSLAGET OM TILLSAETTANDET AV EN GEMENSAM ARBETSGRUPP DAA KAN AKTUALISERAS FRAAN FOERENINGENS SIDA. EN SAADAN GRUPP SKULLE DAA, FOERESTAELLER VI OSS, HA I UPPGIFT DELS ATT GRANSKA YTTERLIGARE ARKIVDOKUMENT, DELS INTERVJUA PERSONER SOM KAN HA KOMMIT I KONTAKT MED WALLENBERGAERENDET, KANSKE OCKSAA BESOEKA LAEGER. I DEN MAAN YTTERLIGARE INFORMATION SKULLE KOMMA FRAM SENARE AER DET NATURLIGTVIS VIKTIGT ATT DENNA I FOERSTA HAND DELGES SVENSKA REGERINGEN OCH FAMILJEN. EN TANKE SOM SACHAROV FRAMFOERDE I VAARAS VAR ATT EN EV ARBETSGRUPP BORDE HA EN RAETT SNAEV SAMMANSAETTNING MEN I VARJE FALL HA MED EN OFFICIELL SVENSK REPRESENTANT. DET KRAEVS DAERFOER EN BEREDSKAP HUR VI SKULLE STAELLA OSS TILL DYLIK OFFICIELL MEDVERKAN OM DETTA BLEV AKTUELLT. TACKSAM FOER ERA SYNPUNKTER HAERPAA I GOD TID FOERE SOENDAG.

BERNER

HP 80

JÜDISCHES MUSEUM MÜNCHEN

Richard Grimm · Maximilianstraße 36 · 8000 München 22

891004-
Ö f. kdm
till UD/Pol 1 (nr 75)
till Amb. Bonn nr 22

Mats: 1

Reg. i avsaknad av arkivex.

September 1989

INK UTRIKESDEP
Dnr...../.....
1989-10-09
AVD. P | GR. 2 | MAL. Eu'

Sehr geehrte Damen und Herren,

erlauben Sie mir bitte, daß ich Sie auf folgende Ausstellung im Jüdischen Museum München aufmerksam mache:

Pol

Schüler in Bayern malen
zum Versöhnungstag (Jom Kippur)
Ausstellung ausgewählter Arbeiten
5. – 21. Oktober 1989

aa

Bei dieser Gelegenheit übersende ich Ihnen das Programm der Sonderausstellungen und bitte Sie vielmals, die nicht benötigten Plakate in Ihrem Wirkungskreis weiterzureichen - dies wäre eine große Hilfe für meine Arbeit. Die Sonderausstellungen finden in bescheidenem Rahmen statt; bitte haben Sie dafür Verständnis, daß keine "Eröffnungen" veranstaltet werden.

Das Jüdische Museum München - eine Privatinitiative - wurde im Januar dieses Jahres ins Leben gerufen und im April mit der Ausstellung "Ein bescheidener Anfang" eröffnet; seither haben über 3.000 Besucher aus dem In- und Ausland das Museum aufgesucht.

Über Ihren Besuch, Ihre Anregungen und Ideen würde ich mich sehr freuen.

Mit freundlichen Grüßen
und guten Wünschen

Ihr Richard Grimm

P.S.: Während der Ausstellung "Raoul Wallenberg" ist das Jüdische Museum täglich von 14 - 18 Uhr geöffnet (Freitag von 11 - 15 Uhr, Samstag geschlossen).

!!

SVERIGES AMBASSAD
TEL AVIV

1989-10-03

Beträffande åtgärd se delgivningsbok

Departementsrådet K-W Wöhler

Pol 1

Utrikesdepartementet

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I
13 OKT. 1989
Kr HALLQVIST/LAN

276/001

Pol

1989-10-

AVD.	GR.	MÅL
D	2	

Giorgio Perlasca och Raoul Wallenberg

Broder,

Mot slutet av andra världskriget, sedan de lokala fascisterna, pilkorsarna, i skydd av tyskarna, tagit över makten i Ungern, förestods den spanska ambassaden i Budapest av Giorgio Perlasca. Perlasca var inte ens spanjor utan bara en lokalanställd italienare som väl närmast var chargé des affaires. Denne utställde emellertid, användande det avresta spanska sändebudets stämpel, i likhet med Schweiz, Portugal och våra legationer jämte Vatikanens nuntie, åtskilliga skyddspass. Perlasca, som nu är 81 år, har i dagarna hyllats här i Israel och i likhet med Raoul Wallenberg utsetts till en "righteous gentile". I en artikel i Jerusalem Post den 29 september uppges att han kanske bidragit till att rädda 3.000 judar undan Eichmanns klor.

Perlascas historia kan läsas i sin helhet. I vad avser Raoul Wallenberg uppger Perlasca att han aldrig kontaktats av Wallenbergs familj och endast en gång 1952 av vår GK i Milano uppmanats lämna en redogörelse om vad han visste. Perlasca uppger nu att Wallenberg dödades den 19 januari 1945 antingen av hämndlystna

...2

Adress
Asia House
4, Weizmann Street
64 239 TEL AVIV, Israel

Telefon
258 111

Telegram
Svensk

Telex
33 650

tyskar eller av ryssarna men kan enligt intervjuaren endast uppge vaga källor som stöd för detta påstående. När han fick frågan om hur detta hängde ihop med ryssarnas senare medgivande att han dött i fängelset 1947 svarar Perlasca bara att ryssarna inte visste om hans verkliga öde. Perlasca antyder också att en del av Wallenbergs kollegor på ambassaden endast halvhjärtat stödde honom.

Hur Perlasca själv kom undan i Budapest har intervjuaren endast delvis kunnat få fram: han fick ett slags rekommendationsbrev från nya ungerska makthavare såväl som räddade och lämnade inte Ungern förrän mot slutet av maj 1945, tydligen i alla fall ostörd av ryssarna.

Jag antar att Perlascas historia är känd sedan tidigare, men närsluter ändå för det intresse den kan ha artikeln.

./.

Mats Bergquist

/EBj

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ FAX ☐ RAPPORT ☒ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen
Enhet: 1 Datum: 8 Handläggare: Hallqvist/LAN

Godkännes: My

Ort/Datum/Nr eller namn: TEL AVIV 89-10-03

Angående: GIORGIO PERLASCA OCH R. WALLENBERG

☐ HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom ☐ utan bil ☒ jämte samtl bil ☐ jämte bil nr ☐ jämte bil där så angivits ☐ bil kan lånas på UD tel:

	Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Konungen		☐ Statssekr		☐ BITS		☐ Europainstitutet	
☐ Regeringen 21 ex		☐ U-enh A		☐ SAREC		☐ Svenska FN-förbundet	
☐ Statsministern		☐ I-sekr A		☐ IMPOD		☐ Östekonomiska byrån	
☐ Statsrådsberedningen		☐ I-enh Fi		☐ Swedfund		☐ Bankföreningen	
☐ Chef Fö		☐ I-enh Fö		☐ LO/TCO:s bist nämnd		☐ Exportr	
☐ Chef I		☐ I-sekr I		☐ Sv kyrkans mission		☐ Industriförb	
☐ Statsrådet		☐ IAEA-del I		☐ IVA		☐ Grossistförb	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ STU		☐ Sthlms Handelsk 2 ex	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Svensk kärnbränsle AB		☐ LO	
☐ Riksdagens talman		☐ I-sekr		☐ Statens kärnkraftinsp		☐ AIC	
☐ Utrnämnd/Utrutsk/Europa-		☐ SSLP, Fö		☐ Statens strålskyddsinst		☐ TCO	
rådsdel 53 ex		☐ ÖB		☐ Televerket		☐ SIF	
☐ Utrikesnämnden 21 ex		☐ Ch Fst/Op 1		☐ Statens rymddeleg		☐ SACO/SR	
☐ Utrutsk 37 ex		☐ Ch Fst/Op 5		☐ Invandrarverket 2 ex		☐ SAF	
☐ Europarådsdel 12 ex		☐ Arméstaben FN-avd		☐ Forskningsberedningen		☐ Röda Korset	
☐ Utrutsk kanslichef		☐ Stabsch MHS		☐ Miljövårdsberedningen		☒ Wallenberg-familjen	
☐ Förutsk kanslichef		☐ FOA 2 ex		☐ I-sekr Naturvårdsverk		☐	
☐ Riksdagsman		☐ SIPRI		☐ Sekr f framtidsstud		☐	
☐ Riksdagsman		☐ EKN		☐ Nordiska Rådets sv del		☐	
☐ Riksdagsman		☐ KK 5 ex		☐ Svenska institutet		☐	
☐ Statssekr Fö		☐ Riksbanken		☐ Nordiska Afrikainst		☐	
☐ Statssekr		☐ RPS ( )		☐ Latinamerikainst		☐	
☐ Statssekr		☐ SIDA		☐ Utrikespol institutet		☐	

			Bil		Bil		Bil		Bil		Bil
Större beskickningar FN-representationen	9 ex	☐ Bonn ☐ London		☒ Moskva ☐ Paris		☐ Peking ☐ Tokyo		☐ Washington 2 ex ☐ FN-repr			
Norden	4 ex	☐ Helsingfors		☐ Köpenhamn		☐ Oslo		☐ Reykjavik			
Övriga Östeuropa	3 ex	☐ Belgrad ☐ Berlin A		☒ Budapest ☐ Bukarest		☐ Leningrad Gk ☐ Prag		☐ Sofia ☐ Warszawa			
Övriga Västeuropa och Canada	18 ex	☐ Ankara ☐ Athen ☐ Berlin Gk		☐ Bern ☐ Bryssel ☐ Dublin		☐ Haag ☐ Lissabon ☐ Madrid		☐ Ottawa ☐ Rom ☐ Wien		☐ Bryssel-del ☐ Genève-del ☐ Nedr-del Genève	☐ Paris-del ☐ Strasbourg-repr ☐ ESK-del Wien
Nordafrika	5 ex	☐ Alger		☐ Kairo		☐ Rabat		☐ Tunis		☐ Tripoli	
Mellanöstern	9 ex	☐ Abu Dhabi ☐ Amman		☐ Bagdad ☐ Beirut		☐ Damaskus ☐ Kuwait		☐ Muscat ☐ Riyadh		☐ Tel Aviv	
Övriga Asien och Australasien	18 ex	☐ Bangkok ☐ Canberra ☐ Colombo		☐ Dhaka ☐ Hanoi ☐ Hongkong Gk		☐ Islamabad ☐ Jakarta ☐ KualaLumpur		☐ Manila ☐ New Delhi ☐ Panmunjom		☐ Pyongyang ☐ Seoul ☐ Singapore	☐ Teheran ☐ Vientiane ☐ Wellington
Övriga Afrika	14 ex	☐ Abidjan ☐ Addis Abeba		☐ Dar-es-Salaam ☐ Gaborone		☐ Harare ☐ Kinshasa		☐ Lagos ☐ Luanda		☐ Lusaka ☐ Maputo ☐ Maseru	☐ Monrovia ☐ Nairobi ☐ Pretoria
Latinamerika	12 ex	☐ Bogotá ☐ Brasilia		☐ Buenos Aires ☐ Caracas		☐ Guatemala ☐ Havanna		☐ Lima ☐ Managua		☐ Mexico ☐ Montevideo	☐ Quito ☐ Santiago
Vissa lönade konsulat	16 ex	☐ Barcelona ☐ Chicago ☐ Frankfurt		☐ Hamburg ☐ Istanbul ☐ Jeddah		☐ Los Angeles ☐ Mariehamn ☐ Minneapolis		☐ Montreal ☐ München ☐ New York Gk		☐ Rio de Janeiro ☐ Sydney ☐ Szczecin	☐ Vancouver

	Bil		Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Utrikesministern		☐ Chef Pol 1–6		☐ Verksamhetsplan		☐ Exp-chefen UDH		☐ Chef NGO	
☐ Biståndsministern		☐ Chef Pol		☐ Inspektören		☐ Chef UDH		☐ ESK-gruppen	
☐ Utrikeshandelsmin		☐ KSA		☐ Chef protokollet		☐ Förhandlingsgruppen		☒ Wahlen	
☐ Kabinettssekr		☐ Chef Rättsavd		☐ Chef press- o inf enh		☐ Koordinatörerna		☒ Hallqvist	
☐ UM:s inf sekr		☐ Folkrättsrådgivare		☐ Chef pressbyrån		☐ KMI		☐	
☐ Kansliråd UM:s kansli		☐ Chef R		☐ Chef inf byrån		☐ UDH 6 Transp		☐	
☐ Dep sekr UM:s kansli		☐ Expeditionschefen		☐ Chef SSB		☐ Statssekr int U-samarb		☐	
☒ Chef Pol avd		☐ Chef A:1		☐ Rapportoversikten		☐ Chef U		☐	
☒ Bitr. Chef Pol avd		☐ Chef A:2		☐ Statssekr UDH		☐ Regeringspärmen		☐ Åter enh ex	

Antal ex skr	sidor	Antal ex bil	sidor	Kopierad den	sign	Distribuerad den	sign	Åtg postexp	datum	sign
7	2	7	4	891013	CF	13/10-89	[illegible]	☐ kurir ☐ luftpost		

Dep UD 363 Ny utgåva 1988-04 100 bl à 50 ex BCB Vbg 881040

The second Wallenberg

Giorgio Perlasca saved thousands of Hungarian Jews from annihilation by placing them under the protective flag of Spain. But why did it take so long for this 'Italian Wallenberg' to come to light?

Ernie Meyer

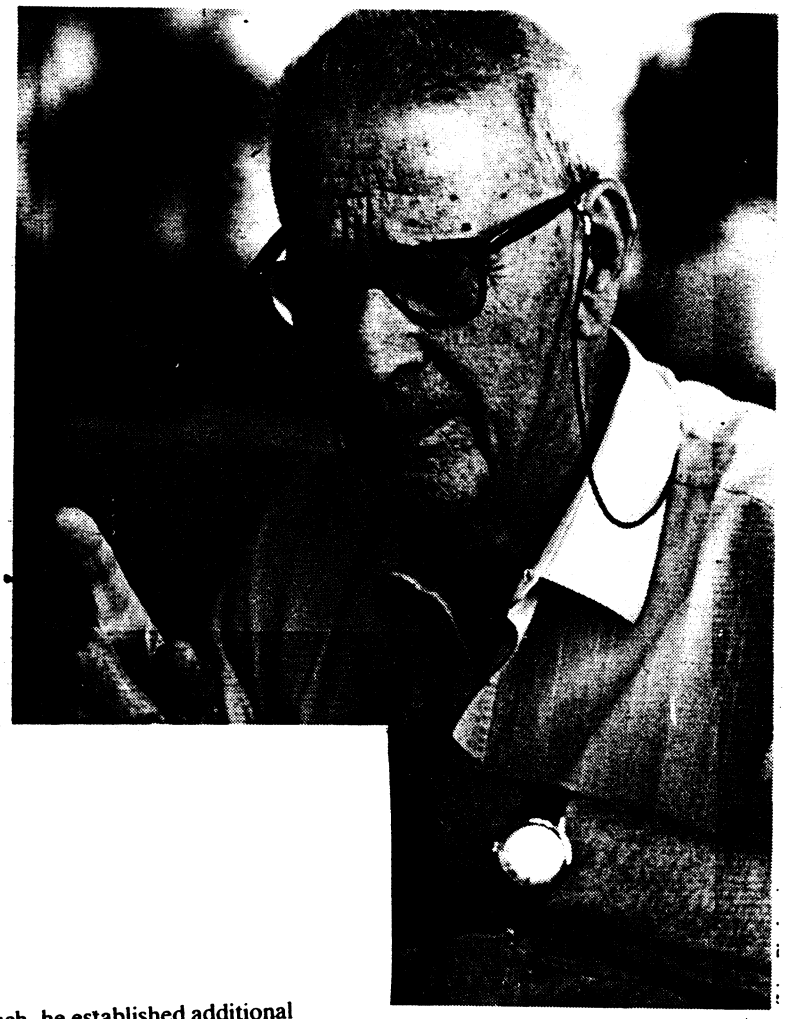

Giorgio Perlasca in Jerusalem this week (above) *and in a photo* (at left) *taken during the war.*

ITALY, HUNGARY and Israel are rediscovering a hero of the Holocaust who saved hundreds – perhaps as many as 3,000 – Budapest Jews during the chaotic days before the Russians occupied the Hungarian capital in January, 1945.

Giorgio Perlasca of Padua was employed by the Spanish legation in Budapest. After the ambassador left the capital in November 1944, he changed his first name from the Italian Giorgio to the Spanish Jorge and boldly bamboozled officials of Szalasi's newly installed and viciously anti-Semitic Arrow Cross government into accepting him as the charge d'affaires of the Spanish government.

As such, he established additional "safe houses" for Jews and issued protective passes to anyone who could establish even the remotest connection with Spain. In doing so he put his life at risk, because – unlike Raoul Wallenberg, the representatives of Switzerland, the Red Cross or the Vatican – even a cursory investigation by the Hungarians or the Germans, who then occupied the country, would have established that he was not a bona fide diplomat.

His bluff was no doubt facilitated by the fact that "his" pretended home country, ruled by General Franco, was then the only fascist neutral country in Europe. Since few of the diplomats spoke Hungarian and the lingua franca at the time was German, Perlasca's accented Spanish did not hamper his activities.

Perlasca, 81, arrived here with his wife Romilda last week. In an impressive ceremony on Monday, he planted a tree in Yad Vashem's Avenue of the Righteous Among the Nations.

Last April, the Hungarians rolled out the red carpet for him and awarded him a distinguished civilian decoration at a ceremony held in a Budapest synagogue and attended by the ambassadors of Italy, Sweden, Switzerland, Portugal and Spain, and the representative of Israel. The Italian press played up the affair, dubbing Perlasca "the Italian Wallenberg."

In May 1988, Perlasca was among a group of Italian recipients of Yad Vashem's Righteous Gentile medals, which were distributed in Milan. On that occasion, Italian newspapers called Yad Vashem for additional information about him, but officials here gave no special publicity to the case.

Forty years earlier, in 1948, Perlasca was mentioned in Eugene Levai's *Black Book on the Martyrdom of Hungarian Jewry*. And in 1981, Randolph Braham, the leading historian of Hungarian Jewry, also credited Perlasca in his authoritative book with having saved approximately 3,000 Jews.

WHY HAS GIORGIO Perlasca remained unknown for so many years? The answer is unclear. Perhaps it has to do with his reticence and modesty. A parallel may be drawn with the case of Friedrich Born, the representative of the International Red Cross in Budapest at the time, whose merit was only revealed years after his death through the research of Tel Aviv lawyer Arieh Ben-Tov.

The credit for rediscovering Perlasca goes to Dr. Eveline Blitstein-Willinger of Berlin, who wrote a letter in December 1987 to Mordecai Paldiel, head of Yad Vashem's department for the Righteous Among the Nations, suggesting that Perlasca be honoured.

She was born in Romania in 1944 and maintained an interest in all things connected with the Holocaust, since her own family had been miraculously spared. At a social gathering two years ago, she met a member of the Hungarian nobility, Irene von Borosceny, who in 1944 had worked with Friedrich Born, the director of the International Swiss Red Cross in Budapest. Reminiscing about the period, von Borosceny mentioned Giorgio Perlasca and his role in saving Jewish lives. Intrigued, Blitstein-Willinger picked up the lead and began making enquiries about Perlasca, which eventually resulted in her letter to Yad Vashem. Paldiel began an investigation and, six months later, Perlasca gained recognition as one of the Righteous.

Here is his story as it emerges from his Yad Vashem file and an interview with *The Jerusalem Post*.

AS A YOUNG MAN, Perlasca served as an army private during Italy's 1935 invasion of Abyssinia. For the next two and a half years, his artillery unit fought as part of the Italian contingent supporting Franco in the Spanish civil war; during that time, he advanced to staff sergeant. (He said he was in Guernica, "which was not as badly destroyed as Picasso made out." The town was not hit from the air, but by artillery.) Once demobilized, he got married in Trieste and joined an Italian firm importing agricultural products, which sent him to Budapest.

When Mussolini fell in July 1943, all Italians in Hungary were requested to return home, but Perlasca refused to go to a German-ruled Italian puppet state. "I was neither a fascist nor an anti-fascist, but I was anti-Nazi," he told *The Post*. (At that time, Hungary was still an independent country, although allied with the Germans.)

Perlasca was subsequently interned, along with other Italians who had remained, under very tolerable conditions. On October 13, 1944, however, he talked his way out of the hotel he was being held in. Since he knew Spanish from his years in that country and had earlier made the acquaintance of Angel Sanz-Briz, the Spanish envoy in Budapest, he applied to him for a job. Sanz-Briz put him in charge of the "safe houses" sheltering Jews from deportation and from the Arrow Cross militia.

From the spring of 1944, when Jews started being deported to Auschwitz from the provinces, Sanz-Briz had been issuing protective passes to Budapest Jews, along with the representatives of Switzerland, Sweden, the Vatican, the Red Cross and Portugal. In November, with the Russian front approaching Budapest, the neutral countries told their ambassadors to leave the capital.

Perlasca takes up the tale: "On the morning of November 30, 1944, I got up and found that Sanz-Briz had gone. He had left me a note saying that I could get a visa to Switzerland through the Spanish embassy in Vienna. There was no official letter appointing me charge d'affaires of Spain, although the foreign ministry in Madrid later backed me up.

"At first, I didn't know what to do, but then I began to feel like a fish in water. I continued giving out protective passes and looked after the Jews in the 'safe' houses flying the Spanish flag. As the proverb says, 'Opportunity makes the thief.' "

(Lisa Fleskow)

In those hectic last six weeks before the arrival of the Russians, Perlasca continued doing what he had assisted the ambassador to do before – only now he was doing it on his own responsibility.

Was Perlasca religiously or politically motivated?

"Neither," he answered. "I found myself in a given situation and I reacted to it. I couldn't ignore it."

Pressing further through our interpreter, I asked him about Jewish friends. "I knew some Jews in Padua and Fiume," Perlasca said diffidently, but did not give the impression that this constituted a large part of his motivation.

According to Yad Vashem's Dr. Paldiel, such a reaction is typical of many Righteous Gentiles. They do not attribute their action to any specific religious or philosophical *Weltanschauung*, but rather to a vague human obligation. "I did what I had to do. I was lucky. I had friends among the Jews who were being killed by the Nazis; that gave me courage," Perlasca said.

His daring and astuteness were such that, meeting with the Hungarian interior minister, Perlasca dangled in front of him the possibility that if his government did not harm Jews under Spanish protection, Madrid might upgrade its de facto recognition of the Szalasi regime to de jure status.

Being the representative of fascist Spain, Perlasca had access to the highest Hungarian authorities, and all were anxious for Spanish support. His entry to ministries was perhaps even easier than that of Swe-

den's Raoul Wallenberg, Swiss consul Karl Lutz or Friedrich Born of the Red Cross, all of whom laboured to protect Jews.

In a meeting with the Budapest police chief, Perlasca insisted that "his" country's interests be protected, and that this included the safety of Jews holding Spanish protective passes. The Germans were perturbed by the Spanish action.

Adolf Eichmann returned to Budapest in October 1944. Although deportations to Auschwitz had stopped by then, Eichmann now sent some 80,000 Budapest Jews on death marches towards Austria; these cost the lives of between 30,000 and 40,000. At that time, the Arrow Cross men were also hunting Jews in the city, shooting them and dumping them in the Danube.

HERE IS ONE MAN'S testimony how he and his family were saved by Perlasca: Avraham Ronai is today a veteran Habimah actor and chairman of the Hungary-Israel Friendship League. He was born in Budapest in 1932. Early in the war, his father was taken into a forced labour battalion, but later escaped to Romania. The elder Ronai had been in the business of importing cork from Spain. In March 1944, a Seville firm he had dealt with sent the family a letter, asking whether it could be of any help.

Avraham Ronai, then 12, worked as a messenger for the Jewish community. He had heard of the protective passes issued by the Swiss and the Swedes, and conceived the idea of taking the letter from Seville to the Spanish embassy and asking it for help. He describes what happened:

"The gate-keeper at the embassy tried to keep me out, but I got in by a miracle. Using what little German I knew, I presented the letter to a secretary. As I was speaking to her, a man came out of an adjoining room and looked over her shoulder at the letter. I presented passport pictures of my father, my mother, my older sister and myself. The man nodded and went back to his room. A short while later, he came back and handed me a *Schutzpass* (protective pass) made out to all four of us. Later, I learned that the man had been Mr. Perlasca."

Shortly after this, Avraham, his mother and sister moved into one of the houses flying the Spanish flag. They lived seven to 10 people in a room. Several hundred Jews found shelter there, Ronai estimates. "I personally saw Perlasca come to our house almost every day, bringing powdered milk and food."

One day, a group of Arrow Cross men broke into the house, lined up all the adults in the large foyer and prepared to march them to the Danube and shoot them. Young Ronai was exempted because of his age, but his mother and sister were in the group. He recalls watching the scene, standing halfway up the large circular staircase leading down to the foyer.

Suddenly Perlasca walked into the hallway and demanded, "Who is in charge here?"

Walking up to the officer, he shouted in his broken German: "How dare you behave like this on the property of a friendly country? I insist that you release these people, otherwise you will have problems with your superiors. If I have to cable Madrid about this violation of Spanish interests, there will be grave consequences."

The Arrow Cross officer began to apologize and ordered his men to let the people go. Perlasca had saved the Jews from certain death.

On November 17, 1944, Perlasca joined the charges d'affaires of Sweden, Switzerland, Portugal, and Angelo Rotta of the Apostolic Nuncio in a long and detailed memorandum to the Hungarian government. The document urged that "for the sake of its age-old Christian traditions and its standing as a civilized country, deserving of the admiration of the whole world," Hungary desist from persecuting the remnant of its Jewish population.

The protective passes Perlasca issued freely were printed on official embassy stationery, while the photos affixed to them were liberally stamped with the seal *Legacion de Espana, Budapest*. The brief text in Hungarian and German – but not Spanish – stated that the bearers had applied for Spanish citizenship and that the embassy was entitled to issue them with entry permits. In the last sentence, the embassy requested all competent authorities to keep this fact in mind, "in connection with any possible measures," and to grant the bearers favourable consideration and exempt them from labour service.

The passes were signed by Angel Sanz-Briz. Perlasca had used the departed envoy's stamp, Perlasca told *The Post*, habitually pre-dating the passes to November 4, so they would correspond to the period Sanz-Briz was still in Budapest.

ONE DAY, Perlasca told *The Post*, he ran into Eichmann, "who even helped me, after a fashion." Perlasca was at a railway station, helping Jews get out of a transport. When he picked out a boy and a girl of about 12, an SS major threatened him with his pistol and tried to get the youngsters back in the line. Wallenberg, who was with Perlasca at the time, told the SS officer, "This man is my colleague."

SS man: "But he disturbs my work."

Wallenberg: "You call this work?"

At that moment, an SS colonel approached and ordered the major to "leave the youngsters, their turn will come."

When Perlasca later asked Wallenberg who the colonel had been, he was told it was Adolf Eichmann.

Perlasca told *The Post* that after Israeli agents apprehended Eichmann in 1960, two Germans came to his house in Padua and asked whether he was ready to come to Jerusalem and testify on behalf of the German. "I refused," Perlasca said simply.

On the fate of Raoul Wallenberg, Perlasca has a version that flies in the face of all accepted evidence. According to the testimony of many members of the Swedish diplomat's staff, on January 17, 1945, he was taken from Pest in a Russian car, ostensibly to meet General Malinovsky, commander of the Soviet forces. As he left, Wallenberg remarked: "I don't know whether I'm going as a guest or as a prisoner."

Perlasca maintains that he was killed on January 19, either by the vengeful Germans or by a Russian shell. He does not claim to have witnessed the event, and cites only vague sources to support his theory. Asked why the Russians should subsequently have admitted that Wallenberg had indeed been in their hands, but had then died in the Lubianka prison in 1947, Perlasca replied: "The Russians didn't know of his true fate."

Perlasca says Wallenberg's family never asked him about Raoul, and the Swedish government, through

its Milan consul, only once asked him for a statement, in 1952. Beyond this, Perlasca hints at the fact that Wallenberg was only half-heartedly supported by some of his colleagues at the embassy. "Some of them stone-walled me," he says.

When the Russians entered Budapest on January 17, 1945, Perlasca was almost shot by two drunk Red Army men. "The next day, soldiers made me clean the streets, but I soon escaped," he said. Later, however, he received a letter of recommendation from the new Hungarian government, and this served him as a safe-conduct.

The letter, in French and Hungarian, says in part: "The organization of the IV *arondissement* of the Social Democratic Party certifies that during the previous regime, Mr. Giorgio Perlasca made superhuman efforts on behalf of the oppressed and persecuted. As the person charged with the supervision of protected houses, he at all times, often at risk of his life, intervened on behalf of his wards. His brilliant demonstrations of the true spirit of philanthrophy and humanity deserve our deepest respect and gratitude."

Twenty residents of one of his protected houses also wrote Perlasca a letter on January 16, 1945.

"Today, when Soviet troops are entering our section of town and we are at last free from Nazi tyranny, we feel it our duty to thank you for all you have done for us, and for saving us from certain death."

Perlasca is vague about how he spent the four months until he left Hungary on May 29, 1945. He only says that he rejoined his wife in Trieste, travelling via Bucharest, Sofia and Istanbul. The Perlascas have one son and one grandson.

After the war, the family lived a quiet life. "In 1961, a Bologna paper wrote a full page about me, but the only reaction came from my landlord," Perlasca said wrily, adding that at one time, he also told the head of the Milan Jewish community about his past, but nothing happened. "I'm happy the way things are," he said.

Asked about the number of Jews he saved, Perlasca says he cannot be sure. Near the end of his activities, the Spanish flag flew over eight buildings and a hospital. "People were sleeping on the staircases. Once I snatched about 150 people out of a group of 300 assembled in front of the embassy, who were in danger of being sent on a death march. I don't know how many protective passes I handed out and how many people were helped by them."

Perlasca, now 81, added: "At times, I may not remember what happened yesterday, but the events of 45 years ago I remember well."

Reports appearing in the Hungarian press after the war mention a figure of 5,200 saved by the Spanish embassy, but the figure of 3,000 is probably closer to the truth.

On April 5, 1945, a Dr. Hugo Dukesz, one of Perlasca's wards, wrote to him: "We are sorry to learn that you are about to leave Hungary for your native Italy. On this occasion we want to express the affection and gratitude of the several thousand Jews who survived thanks to your protection.

"There are not enough words to praise the tenderness with which you fed us and with which you cared for the old and the sick among us. You encouraged us when we were close to despair, and your name will never be omitted from our prayers. May the Almighty grant you your reward.

"Signed, commission of residents of house number 35, St. Istvan Street, Budapest." □

Pol | P | 2 | Ex I

ARCHIVE COPY

MSG NO: 891010-419 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-10-10-12.5

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO
UD/POLCH	DISTRIBUTED	1989-10-10-12.52	
UD/POL 1	DISTRIBUTED	1989-10-10-12.52	

FROM: 10 14 44 POSTED TIME: 1989-10-10-12.51

MSG NO: 891010-419

MESSAGE HANDLED BY OPERATOR - ORIGINAL NO: 891010-410

=LIST,URGENT
UD/POLCH
UD/POL 1
+

SVERIGES AMBASSAD MOSKVA 1989-10-10

B R A A D S K A N D E

UD STOCKHOLM

868. FOER POL 1

RE HOTELLBOKNING FOER WALLENBERGFOERENINGEN

TACKSAMMA NI HOS FOERENINGEN EFTERHOER OM MAN VERKLIGEN FAATT BEKRAEFTELSE PAA SIN HOTELLBOKNING. HAER I MOSKVA GAAR DET INTE ATT UTVERKA EN SAADAN. VILKEN RESEBYRAA HAR HAND OM RESAN?

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA KL 14.40/CF
NNNN

Fake Moskva 12/10 ok

- End of printout

UTRIKESDEPARTEMENTET
BF

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

INK UTRREDISLEF
Dnr...../.....
1989-10-10
Avd | Ser | ASM
P | 2 | Eu I

INKOM UD 1989-10-10

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-10

UD STOCKHOLM FOER POLCHEFEN

B R A A D S K A N D E

RE WALLENBERG.

P.M. ✓
30/10

FORTS

RE WALLENBERG.

P R I M O.

I TILLAEGG TILL VAAR FRAAGA OM EV SVENSK OFFICIELL REPRESENTATION I EN UNDERSOEKNINGSGRUPP SOM MOEJLIGEN KAN BILDAS SOM RESULTAT AV WALLENBERGKOMMITTENS BESOEK VILL JAG PAAPEKA MOEJLIGHETEN AV ATT EN DYLIK KAN BLI EJ BILATERAL UTAN I ENLIGHET MED VON DARDELS TANKEGAANGAR INTERNATIONELL. VET EJ VAD ERA DISKUSSIONER MED WALLENBERGKOMMITTEN INNEHAALLIT PAA DENNA PUNKT MEN JAG FOERESTAELLER MIG ATT VAART DELTAGANDE KAN BLI MER PROBLEMATISKT MED DYLIK SAMMANSAETTNING. VI HAR JU HELA TIDEN HAEVDAT FRAAGAN AER BILATERAL. FRAAGAN BLIR VAEL AKTUELL UNDER BESOEKET SAA VI BOER HA VISS VAEGLEDNING VAD NI TYCKER.

S E C U N D O.

VILL FOER SAEKERHETS SKULL BEDRAEFTA ATT VI EJ AVSER LAATA AMBASSADEN VARA REPRESENTERAD VID WALLENBERGKOMMITTENS MOETE MED MID/KGB PAA ANNAT SAETT AEN GENOM TOLKEN, MAGNUS DAHNBERG. SJAELVFALLET KUNDE DET VARA BRA ATT T EX MAGNUSSON DELTOG MEN VI TAENKER ATT DETTA MOEJLIGEN BINDER UPP AMBASSADEN OCH GOER SENARE EV OENSKVAERD DEMARCHE I AERENDET BESVAERLIGARE. NI SER VAEL SAKEN PAA SAMMA SAETT ENLIGT

T E R T I O.

RE FRAAGAN SOVJETSIDAN KOMMER VAEL AATMINSTONE ENLIGT VAD PANKIN JU UPPGAV (LAATA WALLEN-BERGFOERENINGEN TA DEL AV SMOLTSOVS PM I ORIGINAL. REDAN DAERIGENOM GAAR MAN VAEL LAENGRE AEN VAD SOM TIDIGARE ERBJUDITS SVENSKA REGERINGEN. VILL DOCK ERINRA OM PROPAAN FRAAN ADAMISHIN ATT JAG SKULLE BESOEKA KGB-CHEFEN VARVID KANSKE MAN TAENKT SIG JAG SKULLE FAATT SAMMA MOEJLIGHET GRANSKA DOKUMENTET. DETTA BESOEK HAR JU DOCK F N BLIVIT INAKTUELLT GENOM INBJUDAN TILL WALLENBERGFOERENINGEN OCH DENNA PROCEDUR AER KANSKE EGENTLIGEN VAEL SAA BRA. DET SANNOLIKA AER VAEL BL A MOT BAKGRUND AV DEN VAELDIGA UPPMAERKSAMHET RESAN FAAT INTERNATIONELLT (I RADIO SVOBODA HOER JAG ATT BUSH OENSKAT WALLENBERGKOMMITTEN LYCKA TILL INFOER MOSKVABESOEKET OCH NAAGOT LIKNANDE LAER HA KOMMIT FRAAN KOHL) ATT MAN FOERSOEKER LAEGGA SAA

FORTS

MYCKET SOM MOEJLIGT PAA BORDET.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1
POL 2

ÅTGÄRD:
Pol I/kr Hallqvist/lan
1989-10-12

EXP: 891012/LAN

Pol

INK UTRIKESDEPARTEMENTET
Dnr
1989-10-11
P 2 Exp I

AMBASSADEN LONDON 1989-10-11

UD STOCKHOLM FOER POL 1

RE VLADIMIR BUKOVSKIJ OCH RAOUL WALLENBERG

FORTS

RE VLADIMIR BUKOVSKIJ OCH RAOUL WALLENBERG

FINNS NAAGOT ATT SAEGA I FRAAGAN?

LEIFLAND

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

Pol

P 2 Eu I

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-12

UD STOCKHOLM FOER POLCH OCH POL 1

B R A A D S K A N D E

RE WALLENBERGFOERENINGENS BESOEK

ad M

FORTS

RE WALLENBERGFOERENINGENS BESOEK

VID BESOEK HOS USPENSKIJ IGAAR MEDDELADE DENNE ATT MOETET MED WALLENBERGFOERENINGEN AEGER RUM KL 10.00 PAA MAANDAGEN I UTRIKES-INISTERIETS ANNEX PAA ALEXEJ TOLSTOJGATAN. PAA SOVJETISK SIDA DELTAR VICEUTRIKESMINISTER NIKTFOROV (ANSVARIG FOER PERSONAL-FRAAGOR), VICEORDFOERANDEN I KGB PIROZJKOV SAMT CHEFEN FOER ANDRA EUROPEISKA AVDELNINGEN I MID, USPENSKIJ. DESSUTOM DELTAR SOVJETISK TOLK SAMT EV NAAGON PERSON FRAAN KGB:S ARKIV.

DET FOEREFOELL SOM OM MAN FRAAN SOVJETISK SIDA INTE PAA FOERHAND PLANERAT NAAGRA YTTERLIGARE MOETEN. BEHOVET AV SAADANA FAAR VAEL DISKUTERAS VID MOETET PAA MAANDAG.

JAG HAR PER TELEFON MEDDELAT PER ANGER OVANSTAAENDE. VI AVSER INTE SAEGA NAAGOT TILL PRESSEN OM TIDPUNKT ELLER PLATS FOER MAANDAGSMOETET UTAN HAENVISAR FRAAGESTAELLARE TILL WALLENBERG-KOMMITTEN.

BERNER

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
CL

KOPIA TILL:
POLCH

ÅTGÄRD:

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-12

UD STOCKHOLM T J A E N S T E FOER POLCHEFEN

FORTS

JAG HAR BETT MARKOV ATT KOMMA PAA LUNCH DEN 19 OKTOBER KL 13 TILLSAMMANS MED LINDMARKER. KAN DU LAATA FRAMFOERA DETTA TILL LINDMARKER?

BERNER

Avsändningsort

Pol I/kr Hallqvist/lan

Ärende

Bukovskij och Raoul Wallenberg

Datum 1989-10-12

Avd	Grupp	Mål
P	2	Eu I

Adress

Ambassaden LONDON DNR.....

POL

Text

Från Pol I re Bukovskij och Raoul Wallenberg.

Per Anger har delgivits innehållet i Hans lite generade kommentar var att detta var en av Guy von Dardels idéer - andra namn på möjliga "tolkar och rådgivare" hade också nämnts i sammanhanget.

Anger ansåg inte att man borde försöka få med någon person med dessa uppgifter och bad oss följaktligen inte att stödja en viseringsansökan för Bukovskij.

CABINET

Ex till:

Kabs
Polch
Bitr Polch
Wöhler, Pol I
Hallqvist, Pol I

EXP 891012/LAN

Avsändningsort

Pol I/kr Hallqvist/lan

Ärende

Ev undersökningsgrupp Wallenberg

Datum 1989-10-12

Avd P | Grupp 2 | Mål EU 1

POL

Adress

Ambassaden MOSKVA DNR.....

Text

Från Pol I re ev undersökningsgrupp Wallenberg.

I händelse förslag väcks om bildandet av en arbets- eller undersökningsgrupp ser vi detta som en fråga främst för Wallenberg-föreningen. Helst vill vi givetvis undvika ett officiellt svenskt deltagande som väl i varje fall endast kan tänkas i samråd med föreningen. Vi delar även Er bedömning att ett officiellt deltagande kan bli än mer problematiskt i händelse av en internationell sammansättning av gruppen.

Wallenberg-föreningen har informerats om vår inställning.

CABINET

Ex till:

Kabsek
Polch
Bitr Polch
Wöhler, Pol I
Hallqvist, Pol I

EXP 891012/LAN

Pol | D | 2 | Ex I

ARCHIVE COPY

MSG NO: 891012-170 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-10-12-09.59

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO:
MOSKVA	DISTRIBUTED	1989-10-12-09.59	0332

FROM: UD/POL 1 POSTED TIME: 1989-10-12-09.56

MSG NO: 891012-170

=LIST
MOSKVA
+

UD STOCKHOLM 1989-10-12

AMBASSADEN MOSKVA

FOER MAGNUSSON FRAAN HALLQVIST, POL I RE WALLEN-
BERG-FOERENINGENS BESOEK. ERT 868 OCH SAMTAL MED OLSSON.

P R I M O. MAN HAR FAATT SKRIFTLIG BEKRAEFTELSE HOTELLRUM
FRAAN RESEBYRAAN.

S E C U N D O. TV-FILMNING VID ANKOMSTEN AER OK. SANNOLIKT
KOMMER MAN DAA OCKSAA ATT SAEGA NAAGRA MYCKET ALLMAENT HAALLNA -
OCH KORTFATTADE - ORD OM BESOEKET TILL DESSA OCH ANDRA
JOURNALISTER.

CABINET

UD STOCKHOLM KL 09.50/LAN

- End of printout

ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL: ÅTGÄRD: a.a.

(Skickat m. telex av CC 16.30 13/10)

13

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-13

P 2 Eu 1

UD STOCKHOLM FOER A 5/KOMKRY

FORTS

VI VAENTAR PAA ERT BRAADSKANDE MISO I WALLENBERFRAAGAN FRAAN POLCHEFEN.

BERNER

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

1989-10-12

Kanslirådet Martin Hallqvist
Utrikesdepartementet

Hr Hallqvist-Sonnenfeld, W-F 89 12 11 +

285/002

Pol

P 2 EU I

Moscow News om Raoul Wallenberg
(1 bil)

Broder,

I senaste numret av Moscow News publiceras för första gången i Sovjet ett urval av den officiella skriftväxlingen mellan Sverige och Sovjet rörande Raoul Wallenberg. Urvalet sträcker sig från december 1944 till februari 1957, då Gromykos memorandum överlämnades.

I samma nummer publiceras det vittnesmål som inlämnades till ambassaden för några veckor sedan av en V Zinkin. Denne har upprepat sin berättelse på Helen Carlbäcks kontor. De läsare som har några upplysningar i saken uppmanas kontakta tidningen.

Hans Magnusson

Bil. handbrev Magnusson
Hallqvist d. 12/10-89

OFFICIALLY...

Raoul Wallenberg's destiny in documents 1944-1957

Raoul Wallenberg was a Swedish diplomat who disappeared without a trace in the last months of the war. He was posted in Budapest, where he headed a mission charged with rescuing the Hungarian capital's Jewish population. Two years later — this was announced much later — he was supposed to have died in the Lubyanka prison. Moscow's inconsistent and contradictory official replies, given at different times to Stockholm's requests, did not introduce any clarity to the mystery of his fate. Much of what has been written about in the West is only now becoming a revelation for the Soviet mass media. Notably, the selection of official documents from the archives of Sweden's Ministry of Foreign Affairs, now being published for the first time in the USSR, has been declassified since 1981. They were given to us by Helene CARLBÄCK, a historian who has been authorized by Raoul Wallenberg's family to work in the Soviet archives. The documents are published in a slightly abridged form.

Moscow, December 31, 1944

Mr. V. Dekanozov, Deputy People's Commissar for Foreign Affairs

Dear Mr. Dekanozov,

I have the honour — addressing you this way to gain time — to notify you that the Swedish Mission in Budapest has remained in the encircled city. The Mission consists of the following persons: **K. I. Danielsson**, Envoy; **Per Anger**, Secretary; **Yngve Ekmark**, Consul; **Waldemar Langlet**, Lecturer, with wife; **Raoul Wallenberg**, Secretary; **Lars Berg**, Attache; **D. von Mezey**, member of the Chancellory; **Göte Carlsson**, member of the Chancellory; **Margareta Bauer**, stenographer; **A.M.K. Nilsson**, stenographer.

Considering that the local authorities threatened the Mission with forced evacuation, they have had to go into hiding.

I would be grateful if it were possible to notify the Soviet military authorities of the aforesaid with a request to render assistance to the members of the Mission upon the liberation of the city.

To clarify the situation for you, let me add that the Mission has stayed in the Hungarian capital for the sole reason that its presence was found necessary for the discharge of the duties in defending the interests of the USSR and for the sake of roughly 15,000 Jews under the protection of the Mission....

S. SÖDERBLOM,
Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary of Sweden

Moscow, January 16, 1945

Mr. S. Söderblom, Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary of Sweden

Dear Mr. Söderblom,

According to reports from Budapest, in the part of the city captured by Soviet troops, in Benczur Street, there has been found one Mr. Raoul Wallenberg, a Swedish subject, who identified himself as Secretary of the Swedish Mission in Hungary, about whom you told me in your letter dated December 31 last.

According to Mr. R. Wallenberg, the other members of the Swedish Mission were in the western part of the city. The Soviet military authorities have taken steps for the protection of Mr. R. Wallenberg and his property.

V. Dekanozov

Moscow, December 12, 1946

Ministry of Foreign Affairs of the USSR

No information has been received from the Soviet bodies to the numerous inquiries from the Swedish Mission in relation to Wallenberg.

On June 15, 1946, Generalissimo Stalin received Envoy Söderblom and, in connection with his request, promised to give instructions on a search for Raoul Wallenberg.

Considering that almost two years have elapsed since Raoul Wallenberg was taken under protection by the Soviet military authorities and no information about him has yet been granted, Wallenberg's case has attracted the attention of Swedish public opinion. In connection with an inquiry in the Swedish Riksdag relative to Wallenberg, the Prime Minister presented a report on the measures taken in the search for him.

The Swedish government finds that it is entitled to expect a definite answer in relation to the search, which the Soviet authorities at different times promised to carry out.

Moscow, August 18, 1947

Mr. R. Sohlman, Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary of Sweden

In view of the fact that, in a talk with Deputy Minister of Foreign Affairs Ya. A. Malik on June 12 this year, you raised the question of Raoul Wallenberg's whereabouts, I made inquiries at the relevant bodies. **As a result of careful verification, it has been established that Wallenberg is not in the Soviet Union and we do not know anything about him.**

Indeed, on January 14, 1945, the Ministry of Foreign Affairs of the USSR received a short report based on indirect evidence from one of the commanders of a military unit which was engaged in fighting in Budapest to the effect that Wallenberg has allegedly been found in Benczur Street.

At that moment it was impossible to check on the report because fierce fighting for the city continued for about a month, and the Soviet Army captured the city only on February 12, 1945.

Subsequently, with a view to verifying the report of January 14, 1945, about Wallenberg, careful investigations and searches for Wallenberg were carried out, yet this did not bring about positive results, and the Soviet officer who reported about Wallenberg was not found. Wallenberg was not found in camps for prisoners of war and interned persons either.

All the measures taken after January 30 this year to investigate the report on Wallenberg and to find him have been unsuccessful. It only remains to be presumed that Wallenberg was either killed during the fighting in the city of Budapest or was taken prisoner by the Szálasists.

A. VYSHINSKY,
Deputy Minister of Foreign Affairs of the USSR

Stockholm, May 23, 1952

Embassy of the USSR in Sweden

...after the receipt of the Soviet government's reply of August 1947, the Swedish authorities do not rule out the possibility, considering the postwar conditions, that Wallenberg is in the Soviet Union and that it is possible to establish his identity. As a result of careful investigations by the Swedish authorities, it has turned out that now there are a number of indications that since 1945 Wallenberg has been in imprisonment in the Moscow Region, possibly in the Lefortovo prison....

Therefore the Swedish government received with surprise the reply of the Soviet Embassy dated April 16, 1952, which pointed out that the relevant Soviet bodies did not possess any additional information on Raoul Wallenberg's destiny over and above what had already been reported in the letter of the then Deputy Minister of Foreign Affairs A. Ya. Vyshinsky to Envoy Sohlman on August 18, 1947.

As regards, specifically, the question of Wallenberg's disappearance in early 1945 in Budapest, it cannot be doubted that he is in the hands of Soviet authorities. In connection with the Soviet Army's capture of Buda, in the next few months some members of the Swedish Mission and other persons were summoned for questioning by the Soviet authorities. These sessions showed that the relevant Soviet bodies believed that they had material allegedly testifying that during his service at the Swedish Mission Wallenberg had issued false passports and other legitimating documents to people close to the then Hungarian regime and that he was suspected of illegal intelligence activities.

The Swedish government wants to emphasize in the most categoric way that such suspicions with respect to Wallenberg must be considered totally unfounded. If in some cases passports and other legitimating documents got into the wrong hands this must not be blamed on Wallenberg, but must be explained by their thefts or forgeries by other persons in connection with the chaotic situation which prevailed in Budapest during the city's siege by the Soviet Army. Wallenberg's efforts were aimed to help the Jewish population and other persons brutally oppressed and persecuted by the then Hungarian authorities for political reasons....

February 10, 1955

Marshal Voroshilov Kliment Yefremovich, President of the Presidium of the USSR Supreme Soviet

Since January 1945, according to available information, my son has been imprisoned in the Soviet Union.... The government of Sweden has repeatedly addressed the government of the Soviet Union with a request for his release, explaining in so doing all the circumstances relating to his fate. I also know that all the time my son served in Budapest, he looked forward to the arrival of the Red Army with hope, as the liberator of both himself and those under his patronage.

I appeal to you and your colleagues with a request to see to it that Raoul Wallenberg, a Swedish diplomat and antifascist, should at last be released and be able to return to his country, to his mother. For ten years, day and night, I have been longing for my beloved son and worried about him. He was born without a father, as I became a widow three months before his birth.

... I shall never forget what you do to ensure my son's return.

Respectfully yours,
Maj von Dardel
Stockholm

Stockholm, March 9, 1956

K. K. Rodionov, Ambassador of the USSR in Sweden

... The Swedish Ministry of Foreign Affairs has received fresh evidence about Wallenberg being in the Soviet Union from persons who have been released from POW camps... Many testimonies about R. Wallenberg's detention by the Soviet bodies in Budapest and his stay in captivity in the Soviet Union have been given under oath with the signatures of those giving the testimonies authenticated by a notary. These testimonies have been further checked by Swedish legal experts. The affidavit stating that, according to Swedish law, they establish the proof of R. Wallenberg's detention by Soviet authorities in Budapest and his stay in captivity in the Soviet Union, is enclosed herewith....

Stockholm, August 5, 1956

Statement made by K. K. Rodionov, Soviet Ambassador in Stockholm, to A. Lundberg, Deputy Minister of Foreign Affairs of Sweden

... The relevant Soviet bodies have carried out a thorough investigation and search for R. Wallenberg, as a result of which it has been established that **Wallenberg has not been and is not in the Soviet Union, and that he is unknown to us.** Considering that R. Wallenberg was reported missing in Budapest at a time when fierce fighting was under way there, it can only be presumed that he either died an accidental death during the street fighting or fell into the hands of the Szálasists.

On the other hand, the question of Raoul Wallenberg has for several years been most brazenly used for purposes hostile to the Soviet Union. For the same purposes some Swedish newspapers have lately been circulating slanderous concoctions about Wallenberg, palming them off, allegedly, as testimonies by some witnesses.

The Embassy of the USSR has been authorized to confirm the statements previously made by us on this question, and declare that all attempts to tie the question of Wallenberg's destiny with his alleged stay in the USSR are devoid of any grounds whatsoever.

Moscow, February 6, 1957

MEMORANDUM

In connection with the request of the government of Sweden, the Soviet government instructed corresponding Soviet bodies to carry out an examination and check-up of the materials concerning Raoul Wallenberg, received from the Swedish side.... The Soviet bodies have carefully examined the archives relating to the registration of prisoners and to investigatory cases with a view to finding out possible information about Wallenberg. They have also questioned many persons who might have any relation to the circumstances mentioned in the materials received from the Swedish side.

However, these measures have not made it possible to reveal any data on Wallenberg's presence in the USSR.... None of those questioned knew any person by the name of Wallenberg.

In this connection the relevant Soviet bodies undertook a rigorous search of the archival documents of all auxiliary services in certain prisons. As a result of this search, in the archival documents of the sanitary service of the Lubyanka prison there was found a document which there are reasons to regard as being related to Raoul Wallenberg. This document amounts to a handwritten report addressed to the former Minister of State Security of the USSR Abakumov by A. I. Smoltsov, chief of that prison's sanitary service, the content of which is the following:

"I report that prisoner Wallenberg, known to you, suddenly died last night in his cell, presumably from a heart attack.

"In connection with the instruction received from you to personally observe Wallenberg, I request your instruction as to who should be authorized to carry out a postmortem of the corpse with a view to ascertaining the reason of death.

"July 17, 1947 — chief of the prison sanitary service — Colone of Medical Service Smoltsov."

On this report there is the following inscription in Smoltsov's handwriting:

"Reported personally to the minister. The corpse was ordered to be cremated without a postmortem.

"July 17. Smoltsov."

It was impossible to find any other information of a documentary or eyewitness character, the more so that A. I. Smoltsov, mentioned above, died on May 7, 1953.

On the basis of the aforesaid it should be concluded that Raoul Wallenberg died in July 1947.

Raoul Wallenberg was evidently detained among other persons in the area of the Soviet troops' combat operations. On the other hand, it can be considered indisputable that Wallenberg's subsequent detention in prison, as well as the incorrect information on him given by Ministry of Foreign Affairs security officials over a number of years, was a result of Abakumov's criminal activities. It is well known that Abakumov, who acted in contravention of the laws of the USSR and sought to inflict every possible damage on the Soviet Union, was convicted and shot on a verdict of the Supreme Court of the USSR.

The Soviet government sincerely regrets what happened and extends its profound condolences to the government of Sweden, and also to Raoul Wallenberg's relatives.

(The memorandum was handed over by Andrei Gromyko, First Deputy Minister of Foreign Affairs of the USSR, to R. Sohlman, Sweden's Ambassador in the USSR.)

EDITORS' NOTE:

As **Moscow News** has already reported (MN No. 35), members of the Raoul Wallenberg Society and representatives from his family are in Moscow for meetings and talks with experts from the State Security Committee and the Ministry of Foreign Affairs.

We hope that the documents which are presented to the Swedish side will help once and for all to untie the knot that has been tightened over the years around the Wallenberg case.

VERSION

WAS 'PATTERSSON' THE SAME PERSON AS WALLENBERG?

Vasily ZINKIN, 65, now a pensioner, made this supposition the other day in the Moscow office of the Raoul Wallenberg Society. (He had learned about the Swedish diplomat's mysterious destiny only quite recently from reading "Moscow News".) This is what he said:

Between 1947 and 1951 he worked as the chief accountant of the construction-assembly department of the Omsukchan mining administration (prior to 1950 — Dalstroi Construction Site No. 4) in the Magadan Region, and thus had access to the personal files of prisoners in a camp in the settlement of Galimy.

In late 1947 or early 1948, a prisoner was brought by plane to Omsukchan, a remote area of Kolyma. On the camp list he was designated under the name of "Pattersson" or "Pettersson" (Zinkin doesn't remember the exact spelling) and his nationality was indicated as "English".

"In a confidential talk," Zinkin reminisces. "Major Kislyakovsky, chief of the Omsukchansk district department of the Ministry of State Security, with whom I had good relations, told me about that prisoner. According to him, a foreign diplomat, believed to be in one of the intelligence services, was captured at the very end of the war in Budapest and taken to Moscow by plane. There it became clear, however, that it was a mistake, that he was not the person they were "hunting" for, that the diplomat was not involved in intelligence work. By that time he had already passed through investigation in the internal prison of the Ministry of State Security in Lubyanka, and it was decided not to release him. Just in case, he was sentenced to 15 years for espionage, given a different name — 'Pattersson' (or 'Pettersson'), and sent on a special transport first to Magadan and then to Omsukchan. This is how he found himself in this camp. This was confirmed by Senior Lieutenant Bobrov, an official of the Galimy camp. Yet no one knew the diplomat's real name or what country he came from."

Zinkin saw Pattersson both in the camp and on the construction site where he worked as a carpenter in a team of prisoners.

In 1951, Zinkin went on a leave and did not return to Omsukchan. He never heard anything more about Pattersson's destiny, yet he knows that in late 1951-early 1952 all political prisoners were taken to Magadan and then redirected to the camps of the Berlag system.

V. Zinkin's information bears striking similarity to the events surrounding Raoul Wallenberg's disappearance, and was received with great interest by the Moscow office of the Raoul Wallenberg Society which sent an inquiry to the USSR Ministry of Internal Affairs and its administration in the Magadan Region with a request that the Pattersson case be checked and his fate explained.

For its part, our newspaper asks all those who know anything about this person to contact us (telephone: 292-20-91). The address where Pattersson (Pettersson) served his sentence from 1948 to 1951 is:

Magadan, Dalstroi USVITL Omsukchan ITL,
OLP Galimy (Lower building camp)

Arkivexemplar

Dnr	Avd	Grupp	Akt
–	P2	Eu	Y

Pressbyrån/Wirén/af
1989-10-13
Uttalande av utrikesministern om
Raoul Wallenberg-Föreningens resa
till Moskva

Exp 1989-10-13

Pk

Bifogade pressmeddelande har expedierats till:

Storstadspress
Landsortspress
Övriga tidningar och tidskrifter
Sveriges Radio och Television
Svenska Nyhetsbyråer
Svenska Bildbyråer
Utländska korrespondenter i Norden
Utländska nyhetsbyråer i Sverige
Utländska beskickningar i Sverige
Pressattachéer vid utländska ambassader i Sverige
Svenska beskickningar utomlands
Svenska pressattachéer utomlands
Svenska journalister utomlands
Riksdag, regering , departement och myndigheter
Organisationer och institutioner
Politiska organisationer
Fackliga organisationer
Övriga (privatpersoner, forskare, freelancers)
Utländska beskickningar utomlands
Utländska journalister utomlands
Svenska kulturattachéer utomlands

--

Internt UD (350 ex)
UD/H (125 ex)

Ifylles av postexp

Avsänt med				Avsändn datum	Sign
☐ av bevis	☐ utl bevis	☐ lufpost	☐ vanlig post		

Dep U 228

1989-10-13

Uttalande av utrikesministern om Raoul Wallenberg-Föreningens resa till Moskva

Det är glädjande att Raoul Wallenberg-Föreningen har inbjudits till samtal i Moskva med sovjetiska myndigheter.

Jag ser i denna inbjudan, liksom i det faktum att man i Sovjetunionen nu ger publicitet åt ansträngningarna att vinna klarhet om Raoul Wallenbergs öde, som lovande inslag i den nya öppnare politiken i Sovjetunionen.

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

UTR UTRIKESDEP
Dnr...../.....
1989-10-16

P 2 Eu

POL

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-16

UD STOCKHOLM FOER POLCH OCH POL 1

RE WALLENBERGAERENDET

P.M. 30/10

FORTS

RE WALLENBERGAERENDET

PRIMO

EFTER DE SENASTE MAANADERNAS ARTIKLAR OM RAOUL WALLENBERG I SOVJETISK PRESS (FRAEMST KOMSOMOLSKAJA PRAVDA OCH MOSCOW NEWS) OCH FRAMFOERALLT EFTER DET ATT INTERVJUN MED NINA LAGERGREN, FOELJD AV EN UPPMANING TILL TITTARNA ATT MEDDELA EV UPPLYSNINGAR I FALLET, SAENDES I TV-AKTUELLT "VREMJA" FOER DRYGT 10 DAGAR SEDAN, HAR WALLENBERGAERENDET VERKLIGEN FAATT EN REJAEL FOERANKRING AEVEN I SOVJETUNIONEN. DET TENDERAR NAESTAN ATT VAEXA I OMFATTNING DAG FOER DAG. HELENE CARL-BAECK, SOM JU HAER DOKTORERAR OCH AER VERKSAM FOER DET S K UPPSALA-PROJEKTET (VAD HAENDE RAOUL WALLENBERG I BUDAPEST? OCH TIDEN FRAM TILL 1957) SYSSELSAETTER SIG NU PRAKTISKT TAGET PAA HELTID MED ATT TA EMOT OCH BEARBETA INFORMATION SOM STROEMMAR IN, DETTA TILLSAMMANS MED SIN MAKE OCH TVAA SOVJETISKA ANSTAELLDA. ALLA UPPGIFTER LAGRAS PAA DATA. DESSUTOM "ARVODERAS" EN FOERTIDSPENSIONERAD SOVJETISK POLIS MED GODA FOERBINDELSER I KGB. DE FINANSIELLA RESURSERNA AER NU EMELLERTID PAA UPPHAELLNINGEN. VIDARE AER JOURNALISTEN KARTSEV PAA KOMSOMOLSKAJA PRAVDA LIKSOM FILMTEAMET RODNJANSKIJ FRAAN KIEV MYCKET AKTIVA MED ATT FOELJA UPP ALLA SPAAR. AEVEN AMBASSADEN FAAR TA EMOT ETT OCH ANNAT VITTNESMAAL.

I LOERDAGS MOETTES, ENLIGT FOERHANDSUPPGIFTER VI ERHAALLIT, MED-LEMMAR AV MEMORIAL I MOSKVA FOER ATT DIRKUTERA BILDANDET AV EN SAERSKILD UNDERAVDELNING/KOMMITTE FOER UTLAENNINGAR SOM DRABBATS AV STALINS FOERFOELJELSER, DAERIBLAND WALLENBERG. ANDREJ SACHAROV HAR AVBOEJT ATT BLI ORDFOERANDE. MAN LAER INTE HA KONSTITUERAT NAAGON SAADAN KOMMITTE VID DETTA FOERSTA MOETE.

SECUNDO

CARLBAECKS MAKE, I IISOTALO, REDOVISADE I FREDAGS FOER MAGNUSSON I ALL KORTHET NAAGOT AV DET SOM FRAMKOMMIT DE SENASTE VECKORNA. FLERTALET HAERRØER FRAAN OVANNAEMNDE PENSIONERADE POLISMAN, ALEXANDER DMITRIJEV.

- DENNE HADE BL A HAFT ETT LAANGT SAMTLL MED FAENGELSELAEKAREN SMOLTROVS SONSON. IISOTALO HADE AENNU INTE ERHAALLIT NAAGOT AV INTRESSE ATT REDOVISA FRAAN DET SAMTALET.

FORTS

- DMITRIJEV HADE SAMLAT IN ETT STORT ANTAL NAMN OCH ADRESSER AVSEENDE F D LAEGERVAKTER OCH NKVD-MEDARBETARE SOM SKULLE KUNNA UTFRAAGAS.

- HAN HADE SAMTALAT MED DEN IDAG ENDE KVARLEVANDE HOEGE "ABUKUMOV-MANNEN", KGB:GENERALEN REICHMAN, 80 AAR.

- DMITRIJEV HADE LAEST MJASNIKOVS MEMOARER. TILL SKILLNAD FRAAN VAD VI TIDIGARE FAATT HOERA (HBR MAGNUSSON-OERN 1989-09-21) INNEHOELL DE VERKLIGEN ETT AVSNITT OM EPISODEN MED NANNA SUARTZ. AVSNITTET ANDADES EN VISS LEDSNAD OEVER ATT SUARTZ "STAELLT TILL DET FOER HONOM", MEN VAR ENLIGT IISOTALO FORMALISTISKT OCH FOEGA OEVERTYGANDE. NAAGRA YTTERLIGARE DAGBOKSANTECKNINGAR LAER INTE F FINNAS.

- IISOTALO HADE SJAELV TRAEFFAT MJASNIKOVS SONSON. EN UPPGIFT AV VISST INTRESSE FRAAN SONSONEN VAR ATT MJASNIKOV HAFT EN OVANA ATT OFTA OCH REFLEXMAESSIGT NICKA UTAN ATT DET BETYDDE NAAGONTING (JFR NANNA SUARTZ BERAETTELSE).

- DMITRIJEV HADE LAATIT FOERANSTALTA EN POLITISK ANALYS AV GROMYKOS MEMORANDUM 1957 OCH GJORT EN PERSONANALYS AV DE TJAENSTEMAEN SOM VARIT ANSVARIGA FOER WALLENBERGFRAAGAN VID DEN TIDEN. (VI HOPPAS FAA TILLGAANG TILL DENNA). INTRESSANT VAR UPPGIFTEN ATT MOLOTOV FORTFARANDE SKULLE HA HAFT ETT VISST ANSVAR FOER FRAAGAN (HAN VAR T O M 1956 UTRIKESMINISTER OCH T O M 1957 I POLITBYRAAN).

EN PERSON SOM UPPSOEKTE AMBASSADEN I FOERRA VECKAN OCH SOM SAMTALAT MED WALLENBERG I BUDAPEST DEN 14 JANUARI 1945 (REDOVISAS SEPARAT) AATERGAV RYKTEN I SOVJETISKA MILITAERHOEGKVARTERET I BUDAPEST OM ATT DET VARIT MOLOTOV SOM BEORDRAT ATT WALLENBERG SKULLE SAENDAS TILL MOSKVA.

- VLADIMIRFAENGELSET HADE BESOEKTS OCH ARKIVET DAER GAATTS IGENOM. MAN HADE HITTAT UPPGIFTER OM FAANGAR SOM SENARE BERAETTAT OM WALLENBERG MEN INGET OM WALLENBERG SJAELV.

AEVEN ANDRA FAENGELSER OCH LAEGER SKULLE GRANSKAS. DET KAN NAEMNAS ATT FILMTEAMET FAATT TILLSTAAND ATT KOMMA IN I ALLA FAENGELSER TILL-HOERANDE INRIKESMINISTERIET (KGB LAER HA ETT ELLER TVAA LAEGER) OCH GRANSKA ALLA FAENGELSEARKIV.

INTRESSANT NOG TRODDE DMITRIJEV ATT RW FORTFARANDE LEVDE OCH ATT HAN SATT I ETT LAEGER MED KATYNPOLACKER MED UNDERRAETTELSEANKNYTNING. HAN HADE ADRESSEN TILL DETTA LAEGER. DAERMED AER HAN PAA SAMMA LINJE SOM SONJA SONNENFELD.

TERTIO

DET AER ONEKLIGEN OMTUMLANDE ATT SE ALL DENNA AKTIVITET UTVECKLAS PAA SOVJETISK MARK, OCH VI HAR ALL ANLEDNING FOERMODA ATT DEN KOMMER ATT SVAELLA YTTERLIGARE, OCH DETTA OAVSETT RESULTATET AV WALLENBERG-FOERENINGENS MOETE MED KGB OCH MID IDAG.

BERNER

FORTS

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

UTRIKESDEP
1989-10-16
P 2 Eu

POL

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-16

UD STOCKHOLM FOER KABS, POLCH OCH POL 1

O M E D E L B A R T

RE SAMTAL MELLAN WALLENBERGDELEGATIONEN, MID OCH KGB

P.M. 30/10

FORTS

RE SAMTAL MELLAN WALLENBERGDELEGATIONEN, MID OCH KGB

PRIMO

VID DAGENS SAMTAL I WALLENBERGFRAAGAN FRAMFOERDE SOVJETSIDAN ATT MAN AER OEVERTYGAD OM ATT WALLENBERG VERKLIGEN DOG I JULI 1947. SOM BEVIS HAERFOER AABEROPADES SMOLTSOVRAPPORTEN, SOM AEVEN VISADES UPP I ORGINAL.

SECUNDO

FRAAN SOVJETSIDAN OEVERLAEMNADES DESSUTOM EN RAD FOEREMAAL, SOM MAN SADE SIG HA FUNNIT VID GENOMGAANG AV OSORTERAT MATERIAL PAA KGB DEN 22 SEPTEMBER I AAR. DET VAR WALLENBERGS DIPLOMATPASS, ETT PAR ANTECKNINGSBOECKER, UNGERSK LEGITIMATION, TILLSTAANDS-BEVIS, SEDLAR I OLIKA VALUTOR SAMT EN PUDERDOSA. FOERUTOM DETTA OEVERLAEMNADES KOPIA PAA SMOLTSOVRAPPORTEN SAMT PAA ETT DOKUMENT, SOM AEVEN DET VISADES I ORGINAL, FRAAN 6/2 1945, DAER WALLENBERG FOERKLARAS SOM SOVJETISK KRIGSFAANGE OCH DAER DET STAAR ATT HAN DEN DAGEN KOMMIT TILL SOVJETUNIONEN FRAAN BUDAPEST, DITFOERD AV SMERSJ. DEN SVENSKA DELEGATIONEN TOG EMOT DESSA FOEREMAAL MEN VAEGRADE KVITTERA DEM SKRIFTLIGT, VILKET SOVJETSIDAN EFTER VISST KNORRANDE GICK MED PAA.

TERTIO

FRAAN DEN SVENSKA SIDAN FRAMFOERDES ATT MAN INTE AER OEVERTYGAD AV DEN SOVJETISKA BEVISNINGEN. MAN OEVERLAEMNADE ETT ANTAL PAPPER MED UPPGIFTER AV MER ELLER MINDRE FAERSKT DATUM SOM TYDER PAA ATT WALLENBERG VARIT I LIVET SENARE AEN 1947 OCH BAD SOVJETSIDAN ATT KONTROLLERA DESSA UPPGIFTER. DEN SOVJETISKA SIDAN LOVADE ATT SAA GOERA MEN SADE SIG SAMTIDIGT VARA OEVERTYGAD OM ATT DENNA KONTROLL INTE SKULLE LEDA NAAGONVART.

QUARTO

DEN SOVJETISKA SIDAN INTOG NAERMAST EN BEKLAGANDE MEN BESTAEMD ATTITYD: MAN FOERSTOD SAA VAEL KAENSLORNA HOS WALLENBERGS SLAEK-TINGAR, MEN NU VAR DET DAGS ATT KONSTATERA FAKTUM: DET FINNS I N G E N T I N G SOM TALAR FOER ATT WALLENBERG SKULLE HA FUNNITS

FORTS

I LIVET SENARE AEN I JULI 1947. DET FINNS INGEN ANLEDNING ATT BETVIVLA SMOLTSOVRAPPORTENS AEKTHET.

DEN SVENSKA SIDAN UTTRYCKTE ATT MAN DEFINITIVT INTE HADE KOMMIT BARA FOER ATT TITTA PAA ETT PAPPER SOM MAN LIKA GAERNA KUNDE HA FAATT SE I STOCKHOLM, UTAN ATT MAN VILLE HA EN DIALOG MED SOVJETSIDAN SOM SKULLE KUNNA LEDA FRAM TILL ETT SAMARBETE FOER ATT FAA FRAM SANNINGEN OM WALLENBERG. SOVJETSIDAN VAR I OCH FOER SIG INTE OVILLIG ATT REDA UTA LLT SOM SVENSKARNA TOG UPP MEN MAN VAR, SOM SAGT, OEVERTYGAD OM ATT MAN INTE SKULLE FAA FRAM NAAGOT NYTT.

QUINTO

DEN SVENSKA DELEGATIONEN KOMMER ONSDAG 18 OKTOBER ATT HA ETT NYTT SAMTAL MED CHEFEN FOER MID:S 2:A EUROPEISKA AVDELNING USPENSKIJ, OCH MAN HAR PRELIMINAERT BESLUTAT ATT HA ETT ANDRA OCH AVSLUTANDE MOETE MED HELA SOVJETDELEGATIONEN NAERVARANDE FREDAG 20 OKTOBER ELLER LOERDAG 21 OKTOBER.

SEXTO

PAA SOVJETSIDAN DELTOG VICE UTRIKESMINISTER NIKIFOROV, CHEFEN FOER MID:S 2:A EUROPEISKA AVD USPENSKIJ, CHEFEN FOER MID:S HISTORISKA ARKIV FOKIN SAMT 3:E-SEKRETERAREN VID MID:S 2:A EUROPEISKA AVD TATARINTSEV (TOLK). FRAAN SVENSKA SIDAN DELTOG PER ANGER, GUY VON DARDEL, NINA LAGERGREN, SONJA SONNENFELD SAMT MAGNUS DAHNBERG FRAAN AMBASSADEN SOM TOLK.

BERNER

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

P 2 Ru'

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-16

UD STOCKHOLM

T J A E N S T E FOER KABS, POLCH OCH POL 1

O M E D E L B A R T

RE WALLENBERG VAART

FORTS

RE WALLENBERG

UNDER SEXTO I VAART KRYPTO 762 UTELAEMNADES NAMNEN PAA KGB-DELTAGARNA. VI UPPREPAR KORREKT SEXTO.

S E X T O PAA SOVJETSIDAN DELTOG VICE UTRIKESMINISTER NIKIFOROV, CHEFEN FOER MID:S 2:A EUROPEISKA AVD USPENSKIJ, CHEFEN FOER MID:S HISTORISKA ARKIV KOVALJOV, VICE KGB-CHEFEN PIROSJKOV, CHEFEN FOER KGB:S ARKIV FOKIN SAMT 3:E SEKRETERAREN VID MID:S 2:A EUROPEISKA AVD TATARINTSEV (TOLK). FRAAN SVENSKA SIDAN DELTOG PER ANGER, GUY VON DARDEL, NINA LAGERGREN, SONJA SONNENFELD SAMT MAGNUS DAHNBERG FRAAN AMBASSADEN SOM TOLK.

BERNER

P	2	EU'

(POI) (PR)

ARCHIVE COPY

MSG NO: 891016-579 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-10-16-15.4

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO
UD/POLCH	DISTRIBUTED	1989-10-16-15.48	
UD/POL 1	DISTRIBUTED	1989-10-16-15.48	
UD/PRESSBYRAAN	DISTRIBUTED	1989-10-16-15.48	

FROM: 16 16 56 POSTED TIME: 1989-10-16-15.46

MSG NO: 891016-579

MESSAGE HANDLED BY OPERATOR - ORIGINAL NO: 891016-516

=LIST,URGENT
UD/POLCH
UD/POL 1
UD/PRESSBYRAAN
+

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-16

UD STOCKHOLM

O M E D E L B A R T

891. FOER POL 1 OCH PRESS RE WALLENBERGFOERENINGENS BESOEK I MOSKVA

PRIMO

UNDER EN PRESSBRIEFING PAA MAANDAGSEFTERMIDDAGEN BEROERDE MID:S PRESSTALESMAN GENNADIJ GERASIMOV WALLENBERGFOERENINGENS MOETE TIDIGARE SAMMA DAG MED VICE UTRIKESMINISTER NIKIFOROV OCH STF KGB-CHEFEN PIROZJKOV.

GERASIMOV FRAMHOELL ATT MAN I SOVJETUNIONEN HYLLADE RAOUL WALLENBERG MINNE FOER DENNES BETYDANDE INSATSER FOER ATT RAEDDA MAENNISKOR UNDA NAZISMEN. GRIPANDET AV WALLENBERG 1945 BETECKNADES SOM ETT ''TRAGISK MISSTAG''. VID MAANDAGENS MOETE I MOSKVA HADE DEN SOVJETISKA SIDAN OEVERLAEMNAT ETT ANTAL DOKUMENT TILL WALLENBERGFOERENINGEN SAMT FRAMFOERT SITT DJUPA BEKLAGANDE OEVER RAOUL WALLENBERGS BORTGAANG 1947.

ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM

SECUNDO

I ETT TILLAEGG TILL GERASIMOVS KOMMENTAR PRECISERADE CHEFEN FOER MID:S ANDRA EUROPEISKA AVDELNING, NIKOLAJ USPENSKIJ, VILKA DOKUMENT SOM HADE OEVERLAEMNATS:

1) ORIGINALET AV SMOLTSOVS RAPPORT TILL ABAKUMOV OM WALLENBERGS DOED HADE FOEREVISATS OCH EN KOPIA HAERAV OEVERLAEMNATS.

2) WALLENBERGS FAENGELSEKORT UTFAERDAT AV NKGB.

3) WALLENBERGS DIPLOMATPASS JAEMTE TVAA LEGITIMATIONSHANDLINGAR OCH VISSA PERSONLIGA TILLHOERIGHETER (ANTECKNINGSBOK OCH KONTANTER).

TERTIO

USPENSKIJ TILLFOGADE ATT DESSA DOKUMENT, SMOLTSOVS RAPPORT UNDANTAGEN, HADE PAATRAEFFATS HELT NYLIGEN, MEN ATT MAN INTE HITTAT NAAGOT YTTERLIGARE ROERANDE GRIPANDET ELLER VISTELSEN I FAANGENSKAP. PAA EN DIREKT FRAAGA FRAAN EN POLSK JOURNALIST SADE HAN SIG VIDARE ''UTGAA FRAAN'' ATT SAMTLIGA RELEVANTA ARKIV KONTROLLERATS AEVEN OM ARKIVUNDERSOEKNINGARNA AENNU EJ VAR HELT AVSLUTADE. DET FANNS DOCK, MENADE HAN, KNAPPAST NAAGRA MOEJLIGHETER ATT DOELJA NAAGOT YTTERLIGARE OCH DET FOERELAAG I PRAKTIKEN INTE NAAGON GRUND FOER ATT TRO ATT WALLENBERG SKULLE HA VARIT I LIVET EFTER 1947.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA KL 16.50/EZ

- End of printout

Ans. Raoul Wallenberg

(Pol)

INK. UTRIKES DEP.
D. N:o 279/0041
AVD. P | 2 | MAL. EU I

Palacedanne Court,
South Douglas Road,
CORK, IRELAND.

6th October 1989.

Dear Sir/MADAM,

Quite some time ago I sent a clipping from the Sunday Times to the Swedish ambassador in Dublin asking him if his Government was aware of its content that is, the sighting of Raoul Wallenberg by a Soviet citizen in Russia. I asked, if cognisant of the fact had the matter been pursued.

The reply that I received from your office was very surprising and thought provoking. The questions raised in my letter were answered almost monosyllabically with no reference made to the authenticity of the statement or to the present fate of Mr Wallenberg — my primary purpose in writing.

Because I am still saddened at the tenor of your letter I feel I must convey my sentiments to you.

Yours faithfully,

Eileen Howe. (Miss)

1989-11-08
utr min kansli, lo
Skr tit. Kr Hallqvist/pol I.
U/S Andersson

Västerås 10/10 1989

Ink. Utr.min.
1989 -10- 16 /5

283/027

INK. UTRIKES DEP.
D. N:o 16 ~~10 NOV~~ 1989
AVD. P | GR. 2 | MAL. Eu 1

Utrikesminster Sten Andersson
Utrikesdepartementet
Stockholm

Fallet ~~är~~ Raoul Wallenberg är åter aktuellt. Diskussionerna mellan U.D. och Sovjet går som vanligt när och var han dog, eller om han ev. fortfarande lever kvar i något fångläger. Men har den primära frågan någonsin ställts till Sovjet: Vad anledningen var till hans tillfångatagande? Den frågan har Sverige under 44 år aldrig fått något svar på. Tag vara på glasnost och ställ den frågan snarast möjligt till Sovjet.

Wallenberg var en diplomat i svensk tjänst. Har vi glömt det?

Ann Marie Hecht
Ann Marie Hecht
Högbergsgatan 16
72462 Västerås

Till

Taa

ex: Hallqvist, pol I

Ink. Utr.min.
1989 -10- 16 /7

afrikas ministu Sten Andersson

Plockas kan Raul Wallenberg

Han finnes på ett arbetsläger

i Sibirien

Pu Bergfeldt

Skolvägen 11

182 31 Enebyberg

P 2 Eu

INKOM
1989-10-~~18~~ 16
UD:s ARKIV

(pol)

P	2	EU'

Pol PR

ARCHIVE COPY

MSG NO: 891017-161 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-10-17-09.5

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO
UD/POL 1	DISTRIBUTED	1989-10-17-09.57	
UD/POLCH	DISTRIBUTED	1989-10-17-09.57	
UD/PRESSBYRAAN	DISTRIBUTED	1989-10-17-09.57	

FROM: 17 10 34 POSTED TIME: 1989-10-17-09.55

MSG NO: 891017-161

MESSAGE HANDLED BY OPERATOR - ORIGINAL NO: 891017-39

=LIST, URGENT
UD/POL 1
UD/POLCH
UD/PRESSBYRAAN
+

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-17

UD STOCKHOLM

B R A A D S K A N D E

894. FOER POL 1 OCH PRESS. RE WALLENBERGAERENDET

HAER FOELJER TASS VERSION AV MOETET IGAAR MELLAN MID/KGB OCH WALLENBERGFOERENINGEN. DEN VERSIONEN LAESTES OCKSAA UPP I TV-PROGRAMMET ''VREMJA''.

CIT THE ARREST OF SWEDISH DIPLOMAT RAOUL WALLENBERG BY THE SOVIET MILITARY AUTHORITIES IN BUDAPEST IN 1945 WAS A TRAGIC MISTAKE WHICH HAS NEVER BEEN CORRECTED, SOVIET FOREIGN MINISTRY OFFICIALS TOLD A NEWS CONFERENCE HERE TODAY.

WALENBERG DIED IN THE LUBYANKA PRISON IN 1947. HIS DEATH IS AN IRREPUTABLE FACT. THOSE STATEMETNS WERE MADE IN MOSCOW TODAY WHEN USSR DEPUTY FOREIGN MINISTER VALENTIN NIKIFOROV AND KGB DEPUTY CHIEF VLADIMIR PIROZHKOV MET LEADERS OF THE SWEDISH SOCIETY OF RAOUL WALLENBERG AND MEMBERS OF WALLENBERG'S FAMILY WHO ARRIVED IN MOSCOW YESTERDAY.

AMONG THE ARRIVALS WERE CHAIRMAN OF THE SOCIETY PER ANGER, ITS SECRETARY SONYA SONNENFELDT, WALLENBERG'S HALF SISTER NINA LAGERGREN AND HIS HALF BROTHER GUY VON DARDEL.

WALLENBERG'S IDENTITY CARDS AND SOME PERSONAL BELONGINGS UNCOVERED DURING A SEARCH OF THE SOVIET ARCHIVES WERE TURNED OVER TO THE SWEDISH PARTY.

THE ONLY DOCUMENT PERTAINING TO THE CASE THAT REMAINED IN THE SOVIET ARCHIVES REPORTS WALLENBERG'S DEATH, DATED JULY 1947. IT WAS SIGNED BY THE CHIEF DOCTOR IN THE LUBYANKA PRISON A. SMOLTSOV.

THE ORIGINAL REPORT OF WALLENBERG'S DEATH WAS SHOWN TO THE VISITING PARTY, AND A COPY OF THE REPORT WAS GIVVEN TO THEM.

NIKOLAI USPENSKY, HEAD OF THE SECOND EUROPEAN DEPARTMENT OF THE USSR FOREIGN MINISTRY, TOLD THE NEW CONFERENCE THAT WALLENBERG'S NOBLE ACTIVITY IS HIGHLY APPRECIATED IN THE USSR.
MUCH IMPORTANCE IS ATTACHED TO CLARIFYING THE MATTER OF HIS DEATH, +WHICH HAS BEEN CAUSING PUBLIC CONCERN IN MANY COUNTRIES, INCLUDING THE SOVIET UNION, FOR SO LONG+.

THE SOVIET SIDE HAS NO INFORMATION AS TO WHERE WALLENBERG IS BURIED. +THE ONLY FACT WE KNOW IS THAT THERE IS NO HOPE THAT WALLENBERG IS ALIVE OR WAS ALIVE AFTER 1947. HIS DEATH HAS NOW BEEN CERTIFIED BY THE DOCUMENT THAT WAS SHOWN TO HIS RELATIVES+. CHIEF DOCTOR OF THE LUBYANKA PRISON A. SMOLTSOV DIED IN MAY, 1953, SO +NOTHING MORE COUL BE LEARNED FROM HIM+, USPENSKY SAID.

USPENSKY EXPRESSED THE HOPE THAT TODAY'S MEETING HAS FULLY CLARIFIED THE FACTS ABOUT RAOUL WALLENBERG'S TRAGIC DEATH. SLUT CIT

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA KL 10.30/AB

- End of printout

ORIGINAL TELEGRAM

ORIGINAL TELEGRAM

ORIGINAL TELEGRAM

P	2	Eu'

Pol PR

ARCHIVE COPY

MSG NO: 891017-502 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-10-17-13.5

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO
UD/POLCH	DISTRIBUTED	1989-10-17-13.56	
UD/POL 1	DISTRIBUTED	1989-10-17-13.56	
UD/PRESSBYRAAN	DISTRIBUTED	1989-10-17-13.56	

FROM: 17 15 32 POSTED TIME: 1989-10-17-13.54

MSG NO: 891017-502

MESSAGE HANDLED BY OPERATOR - ORIGINAL NO: 891017-474

=LIST,URGENT
UD/POLCH
UD/POL 1
UD/PRESSBYRAAN
+

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-17

UD STOCKHOLM

699. FOER POL 1 OCH PRESSBYRAAN. RE WALLENBERGAERENDET

INTRESSANT NOG REDOVISAR TASS AEVEN WALLENBERGFOERENINGENS PRESSKONFERENS IGAAR PAA AMBASSADEN:

CIT. 'OUR FIRST MEETINGS AND TALKS IN MOSCOW WERE FRIENDLY,' PER ANGER, CHAIRMAN OF THE SWEDISH 'RAOUL WALLENBERG SOCIETY' SAID AT A PRESS CONFERENCE IN THE SWEDISH EMBASSY HERE ON MONDAY.

DURING THE WAR PER ANGER WAS ASSIGNED TO THE SWEDISH MISSION IN BUDAPEST AND KNEW RAOUL WALLENBERG, A SWEDISH DIPLOMAT ARRESTED BY SOVIET MILITARY AUTHORITIES IN THE HUNGARIAN CAPITAL IN 1945.

ANGER COME TO MOSCOW TOGETHER WITH RAOUL WALLENBERG'S STEPSISTER AND BROTHER - NINA LAGERGREN AND GUY VON DARDEL - TO MEET REPRESENTATIVE OF THE SOVIET FOREIGN MINISTRY, KGB AND OTHER ORGANISATIONS. THEY WERE ACCOMPANIED BY THE SOCIETY'S SECRETARY SONIA SONNENFELDT.

THE SWEDISH DELEGATION WAS RECEIVED ON THE VERY FIRST DAY OF ITS STA

ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM

IN MOSCOW BY VALENTIN NIKIFOROV, SOVIET DEPUTY FOREIGN MINISTER, AND VLADIMIR PIROZHKOV, DEPUTY CHAIRMAN OF THE STATE SECURITY COMMITTEE (KGB).

IN THE COURSE OF THESE MEETINGS NEW LIGHT WAS SHED ON THE RAOUL WALLENBERG CASE', AS IT IS CALLED IN SWEDEN. THE RELATIVES WERE GIVE DOCUMENTS AND WALLENBERG'S PERSONAL BELONGINGS, HIS NOTEBOOKS AND DIPLOMATIC PASSPORT. ACCORDING TO ANGER, WALLENBERG'S PASSPORT IS AUTHENTIC. HE HIMSELF HAD PROLONGED IT WHEN ATTACHED TO THE SWEDISH MISSION IN BUDAPEST.

NEVERTHELESS, THE SOCIETYS REPRESENTATIVES AND WALLENBERG'S RELATIVE STRESSED THAT THE COPY OF THE PAPER ISSUED BY A. SMOLTSOV, CHIEF OF THE LUBYANKA JAIL SANITARY DEPARTMENT CERTIFYING THE SWEDISH DIPLOMAT'S DEATH IN JULY 1947, WHICH WAS HANDED OVER TO THEM ON OCTOBER 16, +SHED NO NEW LIGHT ON THE CASE+. THIS DOCUMENT, THEY SAID, REPEATS WORD BY WORD THE MEMORANDUM OF 1857 HANDED TO THE SWEDISH AMBASSADOR IN THE USSR BY ANDREI GROMYKO, WHO WAS THEN SOVIE DEPUTY FOREIGN MINISTER.

WALLENBERG'S RELATIVES REITERATED THEIR VIEW THAT RAOUL WALENBERG WA ALIVE THEN OR DIED MUCH LATER THAN OFFICIALLY CLAIMED. THEY ARGUE THAT THERE WERE INMATES OF SOVIET JAILS WHO SAW WALLENBERG AFTER HIS OFFICIAL DATE OF DEATH. THEY POINTED OUT THAT THEREFORE THEY COULD NOT BE ABSOLUTELY SURE THAT THE SOVIET VERSION OF WALLENBERG'S DEATH SUPPOSEDLY FROM A HEART ATTACK, WAS TRUE.

SOVIET AND FOREIGN PRESSMEN ASKED WHAT PROOF WAS NEEDED TO CONVINCE THE RELATIVES OF WALLENBERG'S DEATH. BUT THEY DID NOT GET AN EXHAUSTIVE ANSWER FROM THE RELATIVES OR FROM MEMBERS OF THE +WALLENBERG SOCIETY+.

ON THE SAME DAY NIKOLAI USPENSKY , CHIEF OF THE SOVIET FOREIGN MINISTRY'S SECOND EUROPEAN DEPARTMENT, MADE A STATEMENT AT THE MINISTRY'S PRESS CENTRE . +THE NOBLE ACTIVITIES OF RAOUL WALLENBERG ARE HIGHLY APPRECIATED IN THE USSR,+ HE SAID, +AND IT IS IMPORTANT T CLARIFY THIS QUESTION TO THE END, SINCE +IT DISTURBS THE GENERAL PUBLIC IN MANY COUNTRIES, INCLUDING THE SOVIET UNION+.

THE SOVIET SIDE HAS NO INFORMATION ON THE WHEREABOUTS OF RAOUL WALLENBERG'S REMAINS. +THE ONLY FACT WE RELY ON,+ THE FOREIGN MINISTRY SPOKESMAN SAID, +INDICATES THAT THERE IS PRACTICALLY NO HOPE THAT WALLENBERG IS STILL ALIVE OR WAS ALIVE AFTER 1947. HIS DEATH HAS BEEN ESTABLISHED BY THE DOCUMENT HANDED OVER TO HIS RELATIVES+. MOREOVER, A. SMOLTSOV, CHIEF OF THE LUBYANKA JAIL SANITARY DEPARTMENT, DIED IN MAY 1953 AND THEREFORE +WE CAN ASK HIM NOTHING NOW+.

SLUT CIT

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA KL 15.20/EZ

ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM

NNNN

- End of printout

ORIGINAL TELEGRAM

ORIGINAL TELEGRAM

ORIGINAL TELEGRAM

COPY P01 18/10'89 08:01

TELEFAX

Amb Washington Lars Romert XXXXXXXXXXXXXX

Re Raoul Wallenberg 1989-10-17 Fax

P2 Eu 4

Pol 1
Press

pol

Public Television (PBS) sände i går över Washingtonområdet ett 90 minuter långt program om Raoul Wallenberg. I programmet kritiserades Sverige hårt för sin passiva hållning under de första efterkrigsåren. Man underlät emellertid att berätta om de ansträngningar, som t.ex. gjordes av Erlander inför och under Chrustjovs besök i Sverige m.m. Inte heller nämndes något om de talrika framställningar, som gjordes av ambassaden i Moskva m.m.

State Department utsätts också för kritik. I det av State offentliggjorda materialet saknas många sidor och uppgifter, som fortfarande är hemligstämplade av hänsyn till landets intressen etc.

Förutom kritiken mot bl.a. USA och Sverige pekar dock programmet på att Wallenberg blev ett offer för omständigheterna. I USA fick man en ny president, det kalla kriget inleddes och Wallenberg kom i skuggan av storpolitiken.

Ett stort antal människor intervjuas i programmet, många inspelade för länge sedan, däribland Söderblom, Anger, Lagergren, von Dardel, Wiesenthal och flera vittnen, som uppger sig ha träffat Wallenberg i fångenskap.

En tape sänds till pressbyrån med nästa lägenhet.

Nedan följer därutöver en artikel i tisdagens NYT om släktingarna och Wallebergsföreningens besök i Moskva.

Soviets Admit Mistake In Wallenberg Arrest

More than 45 years after Raoul Wallenberg disappeared into the Soviet prison system after saving thousands of Jews from the Nazis, the Soviet authorities called his arrest "a tragic mistake" and gave his family some of his personal belongings.

Moscow repeated that the Swedish diplomat died in 1947, but its gesture reinforced suspicions that it is withholding the full story and that Mr. Wallenberg may still be alive.

Article, page A10.

Hbr Hallqvist
Sommerfeld, W-F,
89 12 11

Soviets Give Kin Wallenberg Papers

By ESTHER B. FEIN

Special to The New York Times

MOSCOW, Dec. 16 — More than 45 years after Raoul Wallenberg disappeared into the Soviet prison system after saving thousands of Jews from the Nazis, the Soviet authorities gave his family some of his personal belongings: a blue Swedish diplomatic passport embossed with the royal crown, some money and several notebooks.

In a meeting here today with his family and friends, the Soviet authorities reiterated their assertion that Mr. Wallenberg, a Swedish diplomat who managed through heroism and ingenuity to issue lifesaving Swedish identity papers to condemned Hungarian Jews in the final days of World War II, had died of a heart attack in Lubyanka Prison in Moscow in 1947.

This is the first time since Mr. Wallenberg was taken prisoner by Soviet troops in January 1945 that officials here have produced any of his personal effects, leading family and friends to believe that there is other information the Soviet authorities are withholding from them. Among this information, some believe, is the possibility that Mr. Wallenberg is still alive, as several witnesses have reported him to be over the years since he was imprisoned.

"It was just terribly emotional to see Raoul's handwriting and his passport, his portrait, his identity papers in Budapest," said Nina Lagergren, Mr. Wallenberg's half-sister.

'Do Not Prove Raoul Is Dead'

But, Mrs. Lagergren said, these items "do not prove that Raoul is dead."

"They only prove that the Soviet authorities have been lying to us all these years when they said they had no more information on Raoul, and it only strengthens our belief that Raoul is alive today," she said.

A spokesman for the Soviet Foreign Ministry, Gennadi I. Gerasimov, said today that Mr. Wallenberg's documents were uncovered during a recent search of the archives of the K.G.B., but that their discovery did not change the "irrefutable fact that Raoul Wallenberg died in 1947."

Mr. Gerasimov called Mr. Wallenberg's arrest by the Soviet military authorities a "tragic mistake which has never been corrected."

At the unusual invitation of the K.G.B., the state security service, Mrs. Lagergren came to Moscow with Guy von Dardel, Mr. Wallenberg's half-brother; Sonia Sonnefeld, the secretary of the Swedish Raoul Wallenberg Association, and Per Anger, a diplomat who served with Mr. Wallenberg in Budapest during the war. The visit gave Mr. Wallenberg's friends and relatives their first opportunity to talk about his case with K.G.B. officials in Moscow.

The Soviet authorities have never said why they arrested Mr. Wallenberg. Soviet officials were said to have suspected him of being a spy, possibly for the Americans since they financed his lifesaving mission.

The relatives refuse to accept Moscow's claim of the death.

Mrs. Lagergren said that Soviet officials had expressed remorse about Mr. Wallenberg's arrest and described it as a crime of the Stalin era. But she made it clear that she was not satisfied by their remarks.

Mr. Anger said that in a meeting today with K.G.B. officials, the visiting delegation gave to Vladimir Pirozhkov, the deputy K.G.B. chief, and Valentin Nikiforov, the Deputy Foreign Minister, a list of some 20 witnesses who have said over the years that they had seen Mr. Wallenberg alive after the date the Soviet authorities say he died.

Further Meetings Scheduled

"We have been promised they are going to look into this document," Mr. Anger said, adding that further meetings with Soviet officials were scheduled for later this week.

He described the group as being "in a negotiation now, in a dialogue" with the Soviet authorities.

At today's meeting, the Soviet officials showed the visiting delegation the original document, signed by Lubyanka's chief doctor, A. Smoltsov, saying Mr. Wallenberg, a healthy 35-year-old at the time of his disappearance, died of heart failure two and a half years later on July 17, 1947, in Lubyanka.

There was no death certificate or other corroborating evidence, and the doctor who signed the original letter died in 1953.

The family was first told of this Soviet version of Mr. Wallenberg's fate in a memo signed by Deputy Foreign Minister Andrei A. Gromyko on February 1957.

Document Is Not Believed

"We didn't come to Moscow just to receive and to look at the same document that has been referred to during all these years, that Raoul Wallenberg died in Lubyanka Prison in 1947," Mr. Anger said. "Nobody on our part has ever believed that document. The Swedish Government has always put in doubt that this was truthworthy, and we don't think that it has any importance as evidence."

Members of the Swedish delegation said they believed that Mr. Wallenberg was still living in a Soviet prison, under another name, and that the Soviet authorities are either unwilling or unable to track him down.

Mr. Wallenberg, a member of a prominent family of bankers and industrialists, was assigned to Sweden's legation in Budapest in 1944, with a special mission of saving as many Jewish lives as possible. He became famous for the temerity with which he pulled passengers off cattle cars en route to death camps, sheltered thousands of Jews in protective houses flying the neutral Swedish flag and issued Swedish work documents, many of them forged, to Jews slated for death.

He was last seen in Hungary on Jan. 17, 1945, shortly after Soviet troops entered Nazi-occupied Budapest, with a Soviet officer and his driver, heading to Soviet military headquarters in the town of Debrecen.

Several Soviet newspapers, including Moscow News and the youth daily Komsomolskaya Pravda, have recently joined the Wallenberg association in its efforts to find out what happened to Mr. Wallenberg, as has a main Soviet television news program.

P	2	Eu'

PR

ARCHIVE COPY

MSG NO: 891017-342 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-10-17-11.59

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO:
MOSKVA	DISTRIBUTED	1989-10-17-11.59	0336

FROM: UD/PRESSBYRAAN POSTED TIME: 1989-10-17-11.55

MSG NO: 891017-342

=URGENT
MOSKVA
+

UD STOCKHOLM 1989-10-17

AMBASSADEN MOSKVA

B R AA D S K A N D E

FRAAN WIREN PRESSBYRAAN RE SVAR PAA PRESSFRAAGA OM WALLENBERGFOERENINGENS BESOEK I MOSKVA

PRESSBYRAAN HAR UTARBETAT FOELJANDE 'SVAR PAA PRESSFRAAGA'

WALLENBERGFOERENINGENS BESOEK I MOSKVA

PAA FRAAGA OM HUR UD SER PAA ATT DE SOVJETISKA MYNDIGHETERNA FOERST NU, EFTER CA 40 AARS PAASTOETNINGAR FRAAN SVENSKA UD, OEVERLAEMNAT WALLENBERGS PASS M M SOM MAN 'NYLIGEN HITTAT', KAN VI ENLIGT PIERRE SCHORI SVARA SAA HAER:

SVERIGE HAR STAENDIGT KRAEVT ATT FAA KLARHET I RAOUL WALLENBERGS OEDE. VI HAR EJ ACCEPTERAT DEN OFFICIELLA SOVJETISKA VERSION SOM VI FAATT.

INFOER WALLENBERGSKOMMITTENS RESA TILL MOSKVA, I VILKEN UD VARIT MYCKET BEHJAELPLIG, UTTRYCKTES FOERHOPPNINGAR OM

ORIGINALTELEGRAM

FRAMGAANG I SAMTALEN.

HITTILLS HAR INTE FRAMKOMMIT NAAGOT NYTT I SAK. MEN AERENDET AER AENNU EJ AVSLUTAT.

DETTA HAR DN PAA FROEFRAAGAN FAATT UTAN ANGIVANDE AV NAMNGIVEN KAELLA.

CABINET

UD STOCKHOLM

PRESSBYRAAN
WIREN/ILAA

- End of printout

ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

INK UTRIKESDEP
Dnr...../.....
1989-10-18
P | 2 | Eu

POL

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-18

UD STOCKHOLM FOER POLCH OCH POL 1

B R A A D S K A N D E

RE WALLENBERGDELEGATIONEN

P.M. 30/10
gg
n

FORTS

RE WALLENBERGDELEGATIONEN

P R I M O VID ONSDAGENS SAMTAL PAA MID TOGS DELEGATIONEN, AATFOELJD AV DAHNBERG, EMOT AV CHEFEN FOER 2:A EUROPEISKA AVD USPENSKIJ OCH VICECHEFEN RYMKO SAMT TOLKEN TATARINTSEV.

S E C U N D O FRAAN DEN SVENSKA DELEGATIONENS SIDA FRAMFOERDE SONJA SONNENFELD UPPGIFTEN ATT EN CARL-GUSTAF SWINGEL, BOSATT I VAESTBERLIN, UNDER 60-TALET SKULLE HA HAFT KONTAKT MED EN REPRESENTANT FOER OESTBLOCKET ROERANDE EN TAENKBAR UTVAEXLING AV WALLENBERG MOT STIG WENNERSTROEM. SONNENFELD SADE SIG HAFT KONTAKT MED SWINGEL PER TELEFON DAGEN INNAN OCH SADE ATT HAN VORE BEREDD ATT LAEMNA UPPGIFTER OM KONTAKTEN TILL USPENSKIJ OM DENNE RINGDE HONOM. HON LAEMNADE HANS TELEFONNUMMER, 30/8838855. USPENSKIJ LOVADE ATT MAN SKULLE KONTAKTA SWINGEL UNDER DAGEN OCH STAELLA FRAAGOR TILL HONOM.

T E R T I O GUY VON DARDEL BAD ATT AMERIKANEN MARVIN MAKINEN, SOM SUTTIT I VLADIMIRFAENGELSET 1962-63 OCH SOM NU AER BOSATT I USA, SKULLE FAA RESA TILLSAMMANS MED GUY VON DARDEL TILL VLADIMIRFAENGELSET OCH DAER GAA IGENOM REGISTRERINGSKORTEN PAA FAANGARNA. VON DARDEL HADE NYLIGEN FATT UPPGIFT OM ATT DESSA REGISTERKORT VORE TILLGAENGLIGA FOER VEM SOM VILL SE DEM. MAKINEN HADE UNDER FAENGELSETIDEN HOERT AV MEDFAANGAR ATT EN SVENSK, "VAN DEN BERG", SUTTIT I HANS CELL FOERE HONOM. VON DARDEL OENSKADE ATT MAKINEN SKULLE FAA VISUM PER OMGAAENDE SAA ATT HAN GENAST KUNDE KOMMA. USPENSKIJ LOVADE GOERA VAD SOM KUNDES FOER ATT TILLMOETESGAA DETTA.

BERNER

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KRYPTOTELEGRAM

KOPIA TILL:
KABS
POLCH
KRY T AMB MOSKVA DNR 1006

ÅTGÄRD: 89 14 01 Pol I, Hallqvist/Ek

Cop 1989-10-19-0700

UTRIKESDEP
Dnr...../.....
1989-10-18
A 2 Eu

GENERALKONSULATET I NEW YORK 1989-10-18

UD STOCKHOLM

ENDAST TILL AMBASSADOEREN
I MOSKVA ELLER STAELLFOERETRAEDARE.

POL

Pol I

FORTS

M Y C K E T B R A A D S K A N D E

FOELJANDE MEDDELANDE SKALL GAA TILL NINA LAGERGREN ELLER GUY VON DARDEL I MOSKVA MED HAELSNING FRAAN RACHEL HASPEL OCH ALAN GREENBERG

ENLIGT UPPGIFT TILL GREENBERG I MORSE FRAAN KAELLA SOM HAN BETRAKTAR SOM "UTOMORDENTLIGT SAEKER OCH TILLFOERLITLIG" AER RAOUL WALLENBERG FORTFARANDE VID LIV OCH DEN ADRESS DAER HAN KAN SOEKAS AER:

PAGRINIU SENELIU INVAIDU NAMAI (PAGRINS AALDERDOMSHEM)
MACIKAI, SILUTE, LITHUANIA, 130 MILES FRAAN VILNA ALLDELES INTILL OESTERSJOEN.

"MACIKAI" AER BYNAMN OCH "SILUTE" AER STADSNAMN I LITHUANIA.

UPPGIFTERNA HAR LAEMNATS TILL THOREN, NEW YORK, SENT PAA ONSDAGEN NEW YORK-TID, KLOCKAN 23.00 SVENSK TID.

TACKSAM OM DETTA KAN VIDAREBEFORDRAS DIREKT TILL AMBASSADEN MOSKVA F V B FRU LAGERGREN OCH HR VON DARDEL.

THOREN

TELEFAX

Amb Washington Lars Romert XXXXXXXXXXXXXXX

1989-10-17 Fax

Re Raoul Wallenberg

Nr 761:A

INK UTRIKESDEP
Dnr...../.....
1989-10-18
Avd P | Gr 2 | Mål EU1

X Pol 1
X Press

Pol PC

Public Television (PBS) sände i går över Washingtonområdet ett 90 minuter långt program om Raoul Wallenberg. I programmet kritiserades Sverige hårt för sin passiva hållning under de första efterkrigsåren. Man underlät emellertid att berätta om de ansträngningar, som t.ex. gjordes av Erlander inför och under Chrustjovs besök i Sverige m.m. Inte heller nämndes något om de talrika framställningar, som gjordes av ambassaden i Moskva m.m.

State Department utsätts också för kritik. I det av State offentliggjorda materialet saknas många sidor och uppgifter, som fortfarande är hemligstämplade av hänsyn till landets intressen etc.

Förutom kritiken mot bl.a. USA och Sverige pekar dock programmet på att Wallenberg blev ett offer för omständigheterna. I USA fick man en ny president, det kalla kriget inleddes och Wallenberg kom i skuggan av storpolitiken.

Ett stort antal människor intervjuas i programmet, många inspelade för länge sedan, däribland Söderblom, Anger, Lagergren, von Dardel, Wiesenthal och flera vittnen, som uppger sig ha träffat Wallenberg i fångenskap.

En tape sänds till pressbyrån med nästa lägenhet.

Nedan följer därutöver en artikel i tisdagens NYT om släktingarna och Wallebergsföreningens besök i Moskva.

Soviets Admit Mistake In Wallenberg Arrest

More than 45 years after Raoul Wallenberg disappeared into the Soviet prison system after saving thousands of Jews from the Nazis, the Soviet authorities called his arrest "a tragic mistake" and gave his family some of his personal belongings.

Moscow repeated that the Swedish diplomat died in 1947, but its gesture reinforced suspicions that it is withholding the full story and that Mr. Wallenberg may still be alive.

Article, page A10.

Hbr Hallqvist-Sommerfeld, W-F, 891211

Soviets Give Kin Wallenberg Papers

By ESTHER B. FEIN
Special to The New York Times

MOSCOW, Oct. 16 — More than 45 years after Raoul Wallenberg disappeared into the Soviet prison system after saving thousands of Jews from the Nazis, the Soviet authorities gave his family some of his personal belongings: a blue Swedish diplomatic passport embossed with the royal crown, some money and several notebooks.

In a meeting here today with his family and friends, the Soviet authorities reiterated their assertion that Mr. Wallenberg, a Swedish diplomat who managed through heroism and ingenuity to issue lifesaving Swedish identity papers to condemned Hungarian Jews in the final days of World War II, had died of a heart attack in Lubyanka Prison in Moscow in 1947.

This is the first time since Mr. Wallenberg was taken prisoner by Soviet troops in January 1945 that officials here have produced any of his personal effects, leading family and friends to believe that there is other information the Soviet authorities are withholding from them. Among this information, some believe, is the possibility that Mr. Wallenberg is still alive, as several witnesses have reported him to be over the years since he was imprisoned.

"It was just terribly emotional to see Raoul's handwriting and his passport, his portrait, his identity papers in Budapest," said Nina Lagergren, Mr. Wallenberg's half-sister.

'Do Not Prove Raoul Is Dead'

But, Mrs. Lagergren said, these items "do not prove that Raoul is dead."

"They only prove that the Soviet authorities have been lying to us all these years when they said they had no more information on Raoul, and it only strengthens our belief that Raoul is alive today," she said.

A spokesman for the Soviet Foreign Ministry, Gennadi I. Gerasimov, said today that Mr. Wallenberg's documents were uncovered during a recent search of the archives of the K.G.B., but that their discovery did not change the "irrefutable fact that Raoul Wallenberg died in 1947."

Mr. Gerasimov called Mr. Wallenberg's arrest by the Soviet military authorities a "tragic mistake which has never been corrected."

At the unusual invitation of the K.G.B., the state security service, Mrs. Lagergren came to Moscow with Guy von Dardel, Mr. Wallenberg's half-brother; Sonia Sonnefeld, the secretary of the Swedish Raoul Wallenberg Association, and Per Anger, a diplomat who served with Mr. Wallenberg in Budapest during the war. The visit gave Mr. Wallenberg's friends and relatives their first opportunity to talk about his case with K.G.B. officials in Moscow.

The Soviet authorities have never said why they arrested Mr. Wallenberg. Soviet officials were said to have suspected him of being a spy, possibly for the Americans since they financed his lifesaving mission.

The relatives refuse to accept Moscow's claim of the death.

Mrs. Lagergren said that Soviet officials had expressed remorse about Mr. Wallenberg's arrest and described it as a crime of the Stalin era. But she made it clear that she was not satisfied by their remarks.

Mr. Anger said that in a meeting today with K.G.B. officials, the visiting delegation gave to Vladimir Pirozhkov, the deputy K.G.B. chief, and Valentin Nikiforov, the Deputy Foreign Minister, a list of some 20 witnesses who have said over the years that they had seen Mr. Wallenberg alive after the date the Soviet authorities say he died.

Further Meetings Scheduled

"We have been promised they are going to look into this document," Mr. Anger said, adding that further meetings with Soviet officials were scheduled for later this week.

He described the group as being "in a negotiation now, in a dialogue" with the Soviet authorities.

At today's meeting, the Soviet officials showed the visiting delegation the original document, signed by Lubyanka's chief doctor, A. Smoltsov, saying Mr. Wallenberg, a healthy 35-year-old at the time of his disappearance, died of heart failure two and a half years later on July 17, 1947, in Lubyanka.

There was no death certificate or other corroborating evidence, and the doctor who signed the original letter died in 1953.

The family was first told of this Soviet version of Mr. Wallenberg's fate in a memo signed by Deputy Foreign Minister Andrei A. Gromyko on February 1957.

Document Is Not Believed

"We didn't come to Moscow just to receive and to look at the same document that has been referred to during all these years, that Raoul Wallenberg died in Lubyanka Prison in 1947," Mr. Anger said. "Nobody on our part has ever believed that document. The Swedish Government has always put in doubt that this was truthworthy, and we don't think that it has any importance as evidence."

Members of the Swedish delegation said they believed that Mr. Wallenberg was still living in a Soviet prison, under another name, and that the Soviet authorities are either unwilling or unable to track him down.

Mr. Wallenberg, a member of a prominent family of bankers and industrialists, was assigned to Sweden's legation in Budapest in 1944, with a special mission of saving as many Jewish lives as possible. He became famous for the temerity with which he pulled passengers off cattle cars en route to death camps, sheltered thousands of Jews in protective houses flying the neutral Swedish flag and issued Swedish work documents, many of them forged, to Jews slated for death.

He was last seen in Hungary on Jan. 17, 1945, shortly after Soviet troops entered Nazi-occupied Budapest, with a Soviet officer and his driver, heading to Soviet military headquarters in the town of Debrecen.

Several Soviet newspapers, including Moscow News and the youth daily Komsomolskaya Pravda, have recently joined the Wallenberg association in its efforts to find out what happened to Mr. Wallenberg, as has a main Soviet television news program.

SVERIGES AMBASSAD

BELGRAD

1989 10 17 nr 188

Handläggare: Åke Peterson

Pol I/kr Martin Hallqvist/ik
1989-10-25

Utrikesdepartementet

Ex till:
a+b till Wallenberg-föreningen

Till Amb Moskva för kommentarer
Utp 1989-10-25/ik Nr 106

Re Wallenberg
($ bil)

Ambassaden uppsöktes på eftermiddagen den 6 oktober av herr Vasilij Nikolajevitj Melnitjuk, född 22 december 1924 i Ivano-Frankovskaja obl. i Ukraina. Anledningen till besöket var ett löfte som Melnitjuk en gång på 1970-talet (1976 eller 1977) i Moskva givi doktor Kaplan som i telefon till sin dotter i Israel uppgivit att Wallenberg levde ännu vid mitten på 1970-talet. Rent konkret var löftet att "vid första, bästa tillfälle" för en svensk myndighet bekräfta att Kapla verkligen per telefon uppgivit att Wallenberg då levd Melnitjuk hade själv som en gammal god vän från Gulag suttit i Kaplans våning vid tiden för dennes samtal med dottern. I och med detta besök på ambassaden hade Melnitjuk uppfyllt löftet och lämnade Belgrad. Av förklarliga skäl hade han inte kunnat söka upp svensk myndigheter i Sovjetunionen och detta var första gång en Melnitjuk lyckats uppsöka svensk myndighet utanför DSRU.

Melnitjuks berättelse, som i koncentrerad form återge härnedan, har nedtecknats och delvis inspelats på ban av Örjan Landelius och Åke Peterson. Banden insänds härmed tillsammans med en del annat material som Melnitjuk inte hade behov av längre. Materialet synes främst ha medtagits och visats för att styrka Melnitjuk identitet och personliga bakgrund. Vid samtalen upp-

./.
./.

trädde Melnitjuk hela tiden lugnt och något humorfyllt. Utan tecken på brådska väntade han i ca en timme i receptionen på att någon rysktalande person skulle bli tillgänglig. Melnitjuk ombads att berätta sin historia flera gånger och återgav ungefär likalydande varianter. De angivna tidpunkterna synes emellertid avvika från de skriftliga uppgifterna i frigivningsintygen. Detta får till stor del tillskrivas den svenska personalens bristande kunskaper i ryska och ukrainska. Melnitjuks uppgifter om och kontakter med Kaplan bahöver inte vara påhittade även om det inte helt kan uteslutas. Vid åtminstone ett tillfälle uppgav nämligen Melnitjuk att han någon gång efter Kaplans telefonsamtal med dottern på radio (Radio Free Europe) hört om den uppståndelse hennes uppgifter vållat.

Melnitjuk om Kaplan

Melnitjuk var på besök hos Kaplan den dag som Kaplans dotter samtalade med fadern per telefon från Israel. Melnitjuk och Kaplan var vänner sedan Gulag-tiden. Vid tidpunkten för samtalet var Kaplan frigiven och bosatt i Moskva. Melnitjuk var också frigiven från lägret men förvisad till att bo i regionen Komi. Han hade dock tillstånd till tillfälligt besök i Moskva. Efter det att dottern spritt uppgiften om att fadern per telefon uppgivit att Wallenberg levde när Kaplan frigavs från lägret erfor Melnitjuk att myndigheterna (ej klart exakt vilka) ifrågasatt frigivningen av Kaplan. "Vem fattade beslut om frigivningen?" Efter cirka en till en och en halv vecka erfor Melnitjuk också att Kaplan skulle arresteras på nytt. Melnitjuk varnade Kaplan som snabbt lämnade Moskva och uppehöll sig ca ett år i Baku, då han arresterades på nytt. Innan Kaplan lämnade Moskva bad han Melnitjuk att vid

första tillfälle för svenska myndigheter bekräfta att vad han sagt på telefon till dottern var sant.

Kontakten med Kaplan

Melnitjuk hade lärt känna Kaplan i lägret Uchta (adress OS 3418 gor Uchta) där Melnitjuk befann sig omkring åren 1972-1977. Kaplan befann sig i ett annat läger, Rakpas, också i Komi ASSR, nära Mikulstanitsa 1000 km öster om Moskva. Kaplan tjänstgjorde som läkar och besökte regelbundet också lägret Uchta. Melnitjuk är till yrket tandtekniker och samarbetade med läkare och tandläkare i de olika lägren.
Melnitjuk uppgav att Kaplan redan under lägertiden berättat om Wallenberg.

Melnitjuks bakgrund

Vistelsen i lägret Uchta var för Melnitjuk tredje omgången. Första gången arresterades han 1950 och dömdes till lägervistelse 1951-1956. Tiden tillbringades då i Siktyvkar-området. Melnitjuk anklagades och dömdes för samröre med nationella element i Ukraina. Melnitjuk antydde att detta berott på att han under andra världskriget som 16-åring rest till Österrike där han erhöll arbete. Vid Sovjetunionens intåg befann sig Melnitjuk i den zon som kom att bli sovjetisk. Melnitjuk återfördes till hembyn. Han försökte dölja att han sökt sig till Österrike frivilligt.

Efter frigivningen 1956 erhöll Melnitjuk inte tillstånd att återvända till Ukraina utan arbetade som tandtekniker i Komi-området. 1959 arresterades han på nytt och satt i läger en till synes kortare period.

Anledning okänd.
Anledningen till interneringen 1972, som varade till 1977, var att Melnitjuk anklagats för att bedriva illegal handel med bl a guld och andra metaller. Efter avtjänat straff förvisades Melnitjuk att med sin familj (hustru och en son) bo i Komi ASSR.

Familjen Melnitjuk bodde kvar i norra Ryssland till 1978 då familjen återvände till Ukraina, Ivanofrankovskaja ob, i närheten av Uzjgorod. Melnitjuk uppgav att detta tillgick så att först hustrun och sonen lyckades återskriva sig i den ukrainska hembygden. Maken medföljde i lönndom. Efter det han etablera en del kontakter med olika lokala befattningshavare lyckades det således Melnitjuk att genom tandteknikertjänster kunna skriva sig på samma ort som övriga familjen.

Melnitjuk dömdes 1984 på nytt till 3,5 års fängelse på grund av att han framhärdade i sin berättelse om Kaplan och dennes påstående om Wallenberg. Straffet avtjänades denna gång bl a i Dnepropetrovsk.
Oavsett anklagelsepunkt anser sig Melnitjuk vid samtliga ovan relaterade tillfällen ha dömts av politiska skäl.

Resan till Jugoslavien

Anledningen till att Melnitjuk rest till Jugoslavien för att berätta sin historia är inte klarlagd. Klart är att hela familjen reste med och att Melnitjuk besökte ambassaden (utan hustruns vetskap) redan andra eller tredje dagen efter ankomsten till norra Jugoslavien (staden Subotica). Utresetillståndet erhölls genom övertalning och vänskapstjänster. Officiellt

skulle familjen resa med en grupp resenärer på turistresa till Dubrovnik. Vid sidan av flygbiljetter inköptes emellertid tågbiljetter som tog familjen till Subotica. Vad som hädanefter skulle hända med familjen framgick inte. Å ena sidan syntes Melnitjuk själv tillsammans med sonen vilja söka sig till Canada där man hade släktingar och där det finns en stor ukrainsk minoritet. Något vagt antydde Melnitjuk att han också kunde tänka sig att hamna i Sverige men ställde inga frågor huruvida detta var möjligt eller inte. Hustrun ville av allt att döma återvända till Sovjetunionen vilket Melnitjuk således inte helt uteslöt för egen del.

Melnitjuk lämnade ambassaden vid 19.00-tiden fredagen den 6 oktober. Efter drygt en vecka, tisdagen den 17 oktober sökte Melnitjuk åter upp ambassaden. Han berättade nu att han i mellantiden rest tillbaka med sin familj till Uzjgorod. För två dagar sedan blev han uppringd av en judisk vän som under åberopande av ett TV-program som just då sänts med Wallenbergs syster varnade Melnitjuk för KGB. Melnitjuk beslutade sig omedelbart för att åter lämna Sovjetunionen vilket han lyckades med. Samtidigt beslagtogs emellertid vid den sovjetiska gränsen Melnitjuks utrikespass. Melnitjuk anlände till Belgrad tisdag morgon, synbarligen på sitt gamla inrikespass, och uppsökte omedelbart ambassaden. Efter ett kortare samtal varav framgick att Melnitjuk nu önskade söka asyl i Canada rekommenderades Melnitjuk att uppsöka UNHCR:s kontor.

Jan af Sillén

Gs

P	2	EU'

(Pol) (PR)

ARCHIVE COPY

MSG NO: 891020-711 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-10-20-15.3

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO
UD/POLCH	DISTRIBUTED	1989-10-20-15.32	
UD/POL 1	DISTRIBUTED	1989-10-20-15.33	
UD/PRESSBYRAAN	DISTRIBUTED	1989-10-20-15.33	

FROM: 20 16 55 POSTED TIME: 1989-10-20-15.28

MSG NO: 891020-711

MESSAGE HANDLED BY OPERATOR - ORIGINAL NO: 891020-655

=LIST,URGENT
UD/POLCH
UD/POL 1
UD/PRESSBYRAAN
+

RA
M

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-20

UD STOCKHOLM

B R A A D S K A N D E

916. FOER POL 1, PRESS. RE DET SOVJETISKA UTRIKESMINISTERIETS PRESSKONFERENS OM RAOUL WALLENBERG DEN 20 OKTOBER

DET SOVJETISKA UTRIKESMINISTERIET ANORDNADE DEN 16 OKTOBER EN PRESSKONFERENS MED ANLEDNING AV ATT SAMTALEN MED RAOUL WALLENBERGFOERENINGENS REPRESENTANTER AVSLUTATS. VID PRESSKONFERENSE FRAMTRAEDDE CHEFEN FOER UTRIKESMINISTERIETS ANDRA EUROPEISKA AVDELNING NIKOLAJ USPENSKIJ, VILKEN INTRODUCERADES AV PRESSTALESMANNEN GENNADIJ GERASIMOV.

USPENSKIJ BERAETTADE ATT DISKUSSIONEN UNDER FREDAGEN FRAEMST ROERT D VITTNESMAAL SOM ENLIGT FOERENINGEN SKULLE STYRKA ATT WALLENBERG FORTFARANDE VAR I LIVET. UPPGIFTERNA PAA DEN LISTA OEVER VITTNEN SOM OEVERLAEMNADES TILL DEN SOVJETISKA SIDAN PAA MAANDAGEN DEN 16 HADE UNDER VECKAN STUDERATS, DOCK UTAN ATT RESULTERA I NAAGOT SOM SKULLE GE ANLEDNING BETVIVLA UPPGIFTEN OM WALLENBERGS DOED. USPENSKIJ

ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM

BETECKNADE VITTNESMAALEN SOM ''INDIREKTA, DIMMIGA OCH MOTSAEGELSEFULLA''.

VAD BETRAEFFAR DE VIKTIGASTE VITTNESMAALEN HAEVDADE USPENSKIJ ATT PROFESSOR MJASNIKOV REDAN 1965 KATEGORISKT VAEGRADE KAENNAS VID DEN UPPGIFT SOM HAN NAAGRA AAR TIDIGARE GIVIT TILL NANNA SWARTZ OM ATT WALLENBERG SKULLE FINNAS PAA ETT MENTALSJUKHUS. FOERENINGENS REPRESENTANTER HADE FOEREVISATS EN SAMTALSUPPTECKNING FRAAN DET MOETE AAR 1965, DAER MJASNIKOV HOERDES OM SAKEN. DEN TJAENSTEMAN SOM GJORDE UPPTECKNINGEN, FARAFONOV, HADE OCKSAA VARIT NAERVARANDE VID FREDAGENS MOETE.

VIDARE MEDDELADE USPENSKIJ ATT JELENA BUTOVA, SOM 1956-1968 HADE ARBETAT I VLADIMIR-FAENGELSET, UNDER VECKAN HADE HOERTS I VLADIMIR, VARVID HON EMELLERTID HADE FOERNEKAT ATT HON OEVERHUVUDTAGET HADE HOERT TALAS OM WALLENBERG. USPENSKIJ TILLADE ATT DE SVENSKA REPRESENTANTERNA SKULLE FAA RESA TILL VLADIMIR FOER ATT KONTROLLERA UPPGIFTERNA, OM DE SKULLE OENSKA DETTA.

WALLENBERG-FOERENINGEN HADE, ENLIGT USPENSKIJ, TAGIT DE SOVJETISKA UPPGIFTERNA AD NOTAM, OCH SAMTIDIGT MEDDELAT ATT DE SKULLE FORTSAETTA SOEKANDET. USPENSKIJ TILLADE ATT DETTA VAR DERAS RAETTIGHET OCH ATT MAN SKULLE HJAELPA DEM OM NYA UPPGIFTER SKULLE KOMMA FRAM.

DAEREFTER SVARADE USPENSKIJ PAA FRAAGOR FRAAN JOURNALISTERNA. HAERVID VAR REPRESENTANTERNA FOER UNGERSKA MEDIA SAERSKILT AKTIVA.

PAA FRAAGAN VILKA KAELLOR SOM UNDERSOEKTS UNDER DEN GAANGNA VECKAN SVARADE USPENSKIJ ATT DET FRAEMST ROERDE SIG OM ARKIVMATERIAL, I SYNNERHET FRAAN KGB, MEN OCKSAA PERSONLIGA SAMTAL, BL A MED BUTOVA. PAA FOELJDFRAAGAN OM NAAGRA YTTERLIGARE UNDERSOEKNINGAR VIDTAGITS BETRAEFFANDE PERSONERNA PAA DEN OEVERLAEMNADE LISTAN SVARADE USPENSKIJ EMELLERTID NEKANDE.

FRAAN UNGERSK TV STAELLDES FRAAGAN VARFOER DE NU OEVERLAEMNADE DOKUMENTEN INTE AATERFUNNITS REDAN FOER 5-10 AAR SEDAN. USPENSKIJ SVARADE ATT DE AATERFUNNITS SOM ETT RESULTAT AV DET ALLMAENNA ARBETE SOM FOER NAERVARANDE BEDRIVS, BL A INOM KGB, PAA ATT REHABILITERA OFFREN FRAAN STALIN-TIDEN. BETRAEFFANDE ANDRA DOKUMENT, BL A RAPPORTEN FRAAN SAMTALET MED MJASNIKOV, HADE MAN INTE SETT NAAGOT BEHOV AV ATT OFFENTLIGGOERA DEM. IFRAAGA OM MJASNIKOV HADE FOER OEVRIGT DEN SVENSKE AMBASSADOEREN VARIT NAERVARANDE VID SAMTALET. BUTOVA HADE TIDIGARE OEVERHUVUDTAGET INTE NAEMNTS SOM VITTNE.

SAAG DE SOVJETISKA MYNDIGHETERNA VECKAN DISKUSSIONER SOM BOERJAN PAA EN DIALOG, VILKET HADE FRAMHAALLITS AV WALLENBERGFOERENINGENS REPRESENTANTER, ELLER VAR DE NU AVSLUTADE? USPENSKIJ SVARADE ATT DET IDAG INTE FANNS NAAGRA NYA FAKTA SOM OUPPKLARADE, MEN ATT MAN FRAAN SOVJETISK SIDA VAR BEREDD ATT ARBETA VIDARE OM NYA UPPGIFTER SKULLE KOMMA FRAM.

SOM SVAR PAA FRAAGAN VARFOER WALLENBERG INTE AATERFUNNITS I KGB:S ARKIV FRAMHOELLS ATT HANS STATUS, ENLIGT DET REGISTERKORT SOM AATERFUNNITS TILLSAMMANS MED DE NU OEVERLAEMNADE PERSONLIGA AEGODELARNA, ANGIVITS SOM KRIGSFAANGE. DAERMED HADE HANS FALL INTE

ORIGINALTELEGRAM

TAGITS UPP I RAETTSLIGA INSTANSER, VILKET SKULLE FOERKLARA FRAANVARO
AV DOKUMENTATION.

EN UNGERSK JOURNALIST FRAAGADE OM DET FANNS TECKEN SOM TYDDE PAA ATT
GRIPANDET AV WALLENBERG VARIT PLANERAT I FOERVAEG. USPENSKIJ SVARADE
ATT DET INTE KOMMIT FRAM NAAGRA NYA UPPGIFTER I DETTA AVSEENDE.

SLUTLIGEN GJORDE UNGERSKA TV:S KORRESPONDENT REFLEKTIONEN ATT DET VA
UNDERLIGT ATT WALLENBERG SOM KRIGSFAANGE HAALLITS FAENGSLAD I
LUBJANKA, DAA INGA ANDRA KRIGSFAANGAR HOELLS DAER. PAA DENNA FRAAGA
UNDVEK USPENSKIJ ATT GE ETT DIREKT SVAR.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA KL 16.45/EZ

ORIGINALTELEGRAM
ORIGINALTELEGRAM
ORIGINALTELEGRAM

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

1989-10-19

Chefen för politiska avdelningen
Torsten Örn
Utrikesdepartementet

292/003

Pol

1989-10-20
AVD. P | GR. 2 | MAL. Eu I

Wallenberg

Broder,

Bifogat insänds det memorandum som Wallenberggruppen lämnade till den sovjetiska sidan vid mötet den 16 oktober med MID/KGB. Därutöver gavs informationer varom vi inberättat i.s.o.

Vänligt hälsning

Örjan Berner

al

Bil. handbrev Beiner
om d. 17/10-89

MOSCOW TALKS ON RAOUL WALLENBERG

Tentative agenda October 16, 1989

1) Choice of language and other practical questions

2) Aim of meeting

3) Review of Swedish information

4) Review of Soviet information

5) Discussion

6) Plan for hearing of witnesses to Swedish information

LIST OF WITNESSES

Claudio de Mohr, Cultural Counsel of the Italian Embassy in Madrid, gave evidence at the Swedish Embassy in Cologne on January 21, 1956. He had been captured by Soviet troupes in September 1944 and taken to the Lefortovskaja prison in Moscow where he had knocking contacts with Raoul Wallenberg until April 1948.

Claudio de Mohr has passed away.

Roland Gottlieb, German citizen, living in Sweden. Consul at the German Embassy in Sofia, he was captured by the Russians in 1944, taken to Lefortovskaja. At the end of 1947 a co-prisoner informed him that Raoul Wallenberg was in Lefortovskaja.

A German, General Moser, imprisoned in Ljubljanka from Christmas 1947 to until Midsummer 1948, testifies that during this period a Swedish diplomat was placed in the same department of Ljubljank as Moser himself.

Dr Menachim Melzer, born 1907 in Austria, was heard at the Swedish Embassy in Vienna on the 16th of April, 1974. He had moved to USSR because of unemployment in Austria and, after having finished his studies in the USSR, he had worked as a doctor in the Northern part of Ural. In summer 1948 he came to the labour camp of Chalmer-Ju, where he examined Raoul Wallenberg.

Dr Melzer died in 1978.

The Dane Morgens Carlsson reports that in February 1951 he was taken to the Butyrka prison, where he met Zoltan Rivo - Hungarian prof. of languages. Rivo told that one week around the New Year of 1951 he had shared his prison cell in Butyrka with a Swedish diplomat.

According to the Hungarian engineer Georg Lybik, in Ljubljanka the Hungarian Horwath talked about having entered into knocking contact with a prisoner, who stated that his name was Wallenberg asking him, if and when he were set free, to inform Swedish authorities of his imprisonment.

Two Germans, H.T. Mülle and C. Rehekampf (both unable to attend the hearing) have reported that in 1956, in the Vladimir prison they had been sharing their prison cell with a Georgian Gogoberidse, who had been there ever since 1945. He was exceedingly well informed as to the prominent prisoners of Vladimir. Gogoberidse thus reported that a considerable space of time - somewhere in 1948-1953 - Wallenberg had been kept in this prison. Gogoberidse had for some time been confined to the prison hospital. All prisoners whom the Russians were anxious to isolate, were kept there in a special section of the building. Wallenberg was among them.

Emil Brugger from Switzerland, reports that in the spring of 1 he was taken to the Vladimir prison. After a while he was transported to the prison hospital, where he had - in August 1954 - entered into knocking contact with a prisoner in the neighbouring cell who said that he was Wallenberg. First Secretary to the Swedish Legation in Budapest. He asked Brugge - if he were released - to report to some Swedish Consulate or Legation that he was not permitted to write of to receive letters.

Emil Brugger died some years ago.

The French Major Lucien Gouazé reports that he had been kept i the Vladimir prison 1953 - 1958 and had shared his cell with Brugger, who had told him that while in the prison hospital probably in summer 1954 - he had had knocking contact with a prisoner stating that he was Raoul Wallenberg, formerly Swedis Consul in Budapest.

Upon his release - without delay - Gouazé informed the French Embassy in Moscow of Brugger's contact with the Swedish ex-Consul.

An Austrian-desiring to have his name kept secret - reports that in the autumn 1953 he had been taken to the Vladimir pris

Some day in January of February 1954, having undergone an operation, he was put in a cell in the prison hospital. There he met a prisoner who told him that he had spent many years in solitary confinement and asked, in case he were set free, to report that he had been in contact with him, Wallenberg. In case he would forget this name, he just should say "a Swede from Budapest", and people would know him at once. Next morning the political officer of the prison had been angry finding the Austrian there, and ordered him instantly to be removed to another cell. Later he was requested to promise not to reveal his meeting with the Swede.

Abraham Kalinski, born in Poland, was captured in 1944 and spent 16 years in Soviet prisons. In 1951 it was the first time he heard about Raoul Wallenberg through the author Vendrovski, who had shared a cell with Wallenberg in the Verjne-Uralskaja prison. Kalinski was released from Vladimir on October 29, 1959 and reported to have seen Raoul Wallenberg 2 days prior to his release. Kalinski too is referring to Gogoberidse.

Professor Nanna Svartz, Sweden, reports that in January 1961, attending a scientific congress in Moscow, she had been talking to an eminent Russian man of Science, Myasnikov, at his institute near Moscow. He told Prof. Svartz, that Wallenberg was in a mental asylum. Some time after this meeting Myasnikov, as he told her himself, was summoned to Chrushtschov and scolded by him, whereupon Myasnikov took back his statement. It is likely that at this time Chrushtschov ordered Raoul Wallenberg to be removed.

Anna Bilder representing her imprisoned father Jan Kaplan. Mrs Bilder, who lives in Israel, received a letter from her mother, still in the USSR, with a description of Jan Kaplan's meeting a Swede in the Butyrka prison, who had spent 30 years

in prison but still seemed healthy. Jan Kaplan was then punished and imprisoned again. That was in 1975.

According to the Swedish Foreign Office on 20/2-80 a former Sov citizen - desiring to have his name kept secret - reports that his friend's father, a high-ranking KGB-officer, at an occasion in the latter's home in Moscow in the spring of 1978, in answer to a suggestion by the two young men "how about leaving this country" said "you must be very eager to come and see me at the Ljubljanka - there you will have plenty of time to make plans for the future. There is company too: a Swede has been sitting there for 34 years now."

Gunnar Roße, Latvian, now living in Sweden, was captured by the Russians in 1962, accused of anti-sovietic activity, sentenced to 15 years hard labour. He was an inmate in various prisons and camps and his cell mates were merely Soviet citizen but he remembers an episode from 1973 or 1974 in connection wit a prison transport near the Javas village in Mordovia, when he met a man who proclaimed to have recently been cellmate with a Swedish diplomat, having been imprisoned for 28 years.

Additional comments Oct. 13, 1989

Abraham Kalinski managed to send postcards to his sister in Haifa, Israel, from the Vladimir prison, referring to Raoul Wallenberg as "a Swede who saved Jews in Rumania". (See photocopy of postcard).

Marvin Makinen, American, Professor of Biophysics, now living in Chicago, was prisoner in the Vladimir prison in 'Korpus 2' 1962-1963. From a coprisoner, Vaailij Vorobei, he heard that a Swede, called 'van den Berg', had been in Vladimir earlier, and had shared cell with a Latvian, Zigurds Dzidris Krūmiņš, who was generally regarded as a 'stool pigeon', i. e. informer on other prisoners. Krumins had also shared cell with the American U2 pilot, Francis Powers, and after him with Makinen. Powers in his diary gave the following address for Krūmiņš: Aloya Komjaunatnes Ielā 133, Latvijas, PSR.

Makinen gave the following names of officers with whom he was in contact in the Vladimir prison:

Chief administrator: Kapitan Nikolaev
Officer in charge of Korpus 2: Lieutenant Julaev
KGB-officers assigned to Makinen and Powers: Polkovnik Shevtjenko,
assisted by Major Jakovitch.
Prison doctor: Elena Nikolajevna Butova X)

Josip Terelja, released 1987, also spend time in Korpus 2 in Vladimir, and there met an isolated prisoner in 1970, presumably Wallenberg but held under a different name. He also found a round table, "Tambuchka", with the name "Raoul Wallenberg Sweden" carved below the table top.

Nikolai Lalikov, imprisoned at the age of 14 in relation of the Katyn murder, in the Vladimir prison, Korpus 2 and said to be still there. He has informed a co-prisoner, now in the West, that in the late fifties he shared cell with Raoul Wallenberg. As far as we know, he is still in prison.

X) Dr Butova treated Raoul in the Vladimir prison around 1980. Her address, when retired:

Leninskaja ul 71
Vladimirskoj Obl.
Jurev Polskij

СТРАНА И МИР

DAS LAND UND DIE WELT · OUR COUNTRY AND THE WORLD · LE PAYS ET LE MONDE · EL PAIS Y EL MUNDO

DAS LAND UND DIE WELT e.V.

Schwanthalerstr. 73/V
D-8000 München 2
Fed. Rep. of Germany

Tel. (089) 53 05 14
Telex 5218017

Deutsche Bank München 331 96 13
(BLZ 700 700 100)

Postgiroamt München 223981-804
(BLZ 700 100 80)

В Комитет Рауля Валленберга
Стокгольм, Швеция

По Вашей просьбе мною изучен текст рапорта д-ра А.Л.Смольцова о смерти Р.Валленберга, включенный в текст "Памятной записки" Советского Правительства Правительству Швеции от 6 февраля 1957 г.

К сожалению, рапорт воспроизводится в перепечатанном виде, копия его (не говоря уж об оригинале) для исследования недоступна. Указано лишь, что рапорт - рукописный, нет никаких указаний, что он написан на бланке тюрьмы. Поэтому можно исходить в выводах только из внутренней непротиворечивости текста. В этой связи вызывает удивление следующее:

I. Начальник санчасти тюрьмы обращается с рапортом к министру через голову своего непосредственного начальника - начальника тюрьмы. Это является явным нарушением субординации и могло быть для служащего тюрьмы весьма опасным.

2. В подписи А.Смольцова подробно указано его звание, но отсутствует указание на то, начальником санчасти какой именно тюрьмы он является.

Оба эти несоответствия становятся понятными только в двух случаях:

I. "Рапорт Смольцова" - подделка, притом неумелая.

2. А.Смольцов помимо своей официальной должности имел еще одну - тайного агента, личного осведомителя министра Абакумова. В пользу этого предположения говорит пометка: "Доложил лично министру". Против этого, однако, имеется более серьезное соображение: документ тайного агента едва ли бы хранился "в архивах санитарной службы".

Для окончательных выводов требуется криминалистическое исследование оригинала рапорта. Однако целесообразно также провести проверку архивов не только тюрем, но и МВД (списки тайных агентов).

I.9.89

К.Любарский
Редактор

ВЕСТИ ИЗ СССР
ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

USSR NEWS BRIEF
HUMAN RIGHTS

Редактор Кронид Любарский
Editor Cronid Lubarsky
Wolfartshauser Str. 68/III · 8000 München 70 · Tel. (89) 723 25 34

ГОД ИЗДАНИЯ
Издается 2 раза в месяц

Munich, 8.2.1981

TO THE WALLENBERG COMMITTEE

I got for the examination the Memorandum of the Soviet Government to the Government of Sweden of Feb.6, 1957, in Russian. I was asked to write my opinion on the report of Col.Smoltsov, included in this Memorandum.

Letting aside the later evidences on the fate of Wallenberg the report itself looks very similar except two points:

1.It's against the Soviet regulations and subordination that the head of the medical service of the prison sends a report directly to the Minister, not via the Head of prison. The Head of the Lubian prison always was a top confidential person and it is difficult to understand that the correspondence or negotiation on such important question had place without him.

2.The form of Smoltsov signature is very suspicious. His title is written as following: "Head of the medical department of a prison Colonel of medical service Smoltsov", without more precise definition WHAT prison it was. Of course, it is possible that in the secret correspondence between the familiar persons such a definition could be omitted, but it is very strange that at the same time Smoltsov used his full rank and the name of his official post.

Editor of the "USSR News Brief"
Dr.Cronid Lubarsky

Published fortnightly by CAHIERS DU SAMIZDAT asbl
Editeur responsable: Anthony de Meeûs, 48 rue du Lac, 1050 - Bruxelles, Belgium

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
CE1

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

UTRIKESDEP
Dnr...../.....
1989-10-20
P 2 Eu

POL

INKOM UD 1989-10-20

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-20

UD STOCKHOLM

FOER POL 1 OCH POLCHEFEN

B R AA D S K A N D E

RE WALLENBERGSAMTALEN

PM 20/10
ge
M

FORTS

RE WALLENBERGSAMTALEN

P R I M O. VID DAGENS MOETE PAA MID MEDVERKADE ALLA SOM DELTOG I MOETET I MAANDAGS OCH DESSUTOM FOERRE AMBASSADOEREN FARAFONOV.

S E C U N D O. SOVJETSIDAN PRESENTERADE DE RESULTAT MAN HITTILLS HUNNIT UPPNAA I DE EFTERFORSKNINGARN MAN PAABOERJAT UNDER DE SENASTE DAGARNA MED ANLEDNING AV DET MATERIAL DEN SVENSKA DELEGATIONEN TILLHANDAHOELL VID DET FOERSTA MOETET. MAN PRESETERADE B L A TRE UNDER DE SENASTE DAGARNA FUNNA DOKUMENT, TVAA SKRIVNA AV JAN KAPLAN OCH ETT AV DENNES HUSTRU, DAER DE BAADA INTYGAR ATT DE ALDRIG HAFT NAAGOT ATT GOERA MED WALLENBERG. KAPLAN HAEVDAR ATT HAN ALDRIG SUTTIT VARE SIG I VLADIMIR- ELLER BUTYRKAFÄNGELSET. DESSA PAPPER VAR DATERADE 1979. PIROSJKOV BEKRAEFTADE PAA FRAAGA ATT DESSA PAPPERS EXISTENS ALDRIG RAPPORTERATS VARE SIG TILL MID ELLER SVENSKA UD.

T E R T I O. PAA FRAAGA FRAAN SONNEFELD SADE USPENSKIJ ATT MAN INTE RINGT TILL SWINGEL I BERLIN OCH ATT MAN INTE AVSAAG GOERA DET. DET VORE SVENSKA SIDANS SAK ATT PRESENTERA NAMNET PAA OESTSIDANS REPRESENTANT I DE FÖRMENTA FÖRHANDLINGARNA.

Q U A R T O. FARAFONOV YTTRADE "DET AER VAEL MOEJLIGT ATT SMOLTSOVRAPPORTEN INTE AER HELT OCH HAALLET ATT BETRAKTA SOM JURIDISKT KORREKT BEVISMATERIAL, MEN DET AER JU DET ENDA DOKUMENT VI HAR SOM HAR NAAGON D I R E K T MED WALLENBERG ATT GOERA.

Q I U N T O. SOVJETSIDAN FOERKLARADE SIG REDO FORTSAETTA EFTERFORSKNINGARNA ALLTEFTER SOM NYA FAKTA SKULLE KOMM UPP.
GUY VON DARDEL SKULLE FAA BESOEKA VLADIMIRFAENGELSET I BOERJAN AV NAESTA VECKA, MEN UTAN SAELLSKAP AV MARVIN MAKINEN. SONNENFELD OCH DAHNBERG KOMMER ATT MEDFOELJA VON DARDEL TILL VLADIMIR MAANDAG 23/10.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

UTR DTRIKESDEP
DN...../.....
1989-10-22

P 2 Ene

POK

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-21

UD STOCKHOLM

FOER POLCHEFEN.

O M E D E L B A R T

RE WALLENBERGAERENDET

P.M. 20/10

FORTS

RE WALLENBERGAERENDET

P R I M O. WALLENBERGFOERENINGEN HADE PAA FREDAGEN SITT TREDJE MOETE HAER I MOSKVA, NU AATERIGEN MED KGB OCH MID GEMENSAMT. VILKA RESULTAT HAR DERAS MOETEN GIVIT? FRAAN SOVJETISK SIDA HAALLER MAN FORTFARANDE FAST VID VERSIONEN ATT RW DOG 1947 OCH ATT SMOLTROV-RAPPORTEN BEVISAR DETTA. UPPGIFTERNA PAA ETT REGISTERKORT FRAAN KGB:S ARKIV PRECISERAR NU TIDPUNKTEN FOER RW:S ARRESTERING TILL DEN 19:E JANUARI OCH FOER ANKOMSTEN TILL LJUBJANKAFAENGELSET TILL DEN 6 FEBRUARI 1945. FYNDET AV DETTA M FL FOEREMAAL ENDAST NAAGRA VECKOR FOERE WALLENBERG-FOERENINGENS MOSKVARESA HAR MEDFOERT ATT MAN INTE FRAAN SOVJETISK SIDA KAN AVBOEJA ATT FOERETA FORTSATTA ARKIVFORSKNINGAR.

DAERTILL KOMMER ATT WALLENBERGAERENDET FAATT YTTERLIGARE EX-PONERING I SOVJETISKA MASSMEDIA OCH ATT RW:S ANHOERIGA FAATT TILLFAELLE REDOVISA SIN SYN I PRESS OCH I TV, SENAST GENOM EN LAENGRE INTERVJU MED NINA LAGERGREN I GAARDAGENS VREMJA. JOUR-NALISTER OCH FILMTEAMET FRAAN KIEV TORDE FORTSAETTA ATT BEDRIVA SINA EFTERFORSKNINGAR OCH HAALLA AERENDET VID LIV AEVEN OM MAN FRAAN OFFICIELLT SOVJETISKT HAALL SKULLE MOTSAETTA SIG YTTER-LIGARE AATGAERDER.

S E C U N D O. DEN SVENSKA REGERINGENS (ELLER UD:S) REAKTION PAA ALLT DETTA BOER VAEL VARA ATT UTTRYCKA TILLFREDSSTAELLELSE OEVER ATT WALLENBERGFOERENINGEN TAGITS EMOT I MOSKVA OCH INTE BARA GIVITS TILLFAELLE TILL ETT SAMTAL UTAN KUNNAT INLEDA NAAGOT AV EN DIALOG SOM VI FOERUTSAETTER SKALL KUNNA FORTSAETTA. ARKIVGENOMGAANGEN BOER NATURLIGTVIS FORTSAETTA SAA LAENGE DET FINNS SKUGGAN AV EN CHANS ATT MAN SKALL KUNNA HITTA NAAGOT RELEVANT DOKUMENT. HITTILLS FINNS EJ ANLEDNING FRAAN SVENSK SIDA UPPHAEVA RESERVATIONERNA KRING SMOLTROVRAPPORTEN OCH GROMYKOS MEMORANDUM. VI BOER OCKSAA FOERUTSAETTA ATT DE PERSONER SOM KAN HA NAAGOT AV INTRESSE ATT BERAETTA HOERS OM INTE SAA REDAN SKETT. EVENTUELLT NYA UPPGIFTER BOER OMGAAENDE GRANSKAS, OCH MAN BOER FRAAN SOVJETISK SIDA TILLMOETESGAA FRAMSTAELLNINGAR OM ATT BESOEKA LAEGER ELLER FAENGELSER. MAN KANSKE OCKSAA FRAAN SVENSK SIDA KAN UTTRYCKA GLAEDJE OEVER DE ANSTRAENGNINGAR SOM NU GOERS AV SOVJETISKA JOURNALISTER ETC.

FORTS

VI BOER OEVERVAEGA OM VI SKALL BEGAERA ATT FAA DELTA I EN TEKNISK ANALYS AV SMOLTSOVPAPPRET. DEN SOVJETISKA SIDAN HAR TILL WALLENBERGFOERENINGEN ERBJUDIT SIG ATT PAA EGEN HAND FOERETA EN SAADAN. FOERENINGEN REAGERADE INTE HAERPAA - DE ANHOERIGA MENAR ATT EN ANALYS VISSERLIGEN KAN GE VID HANDEN ATT SMOLTSOVS MEDDELANDE AER AUTENTISKT, DVS ATT DET SANNOLIKT SKRIVITS 1947 (AEVEN OM STARKA TVIVEL KAN HYSAS ROERANDE MOEJLIGHETEN ATT FASTSTAELLA NAAGOT SAADANT) MEN ATT DET KAN HA VARIT FOERFALSKAT FRAAN BOERJAN OCH SAALUNDA LEDER FEL.

DET FINNS OCKSAA EN MOEJLIGHET ATT VERKA FOER ATT EN INTERNATIONELL GRUPP UNDERSOEKER MATERIELET OCH DRAR SINA SLUTSATSER FRAAN DETTA. EN DYLIK TANKE KAN VARA VAERD TA FASTA PAA (BL A SACHAROV HAR VARIT INNE HAERPAA) EFTERSOM MAN DAA FAAR EN SAA OBJEKTIV VAERDERING SOM MOEJLIGT AV PERSONER SOM EJ HAR EGNA KAENSLOR ELLER PRESTIGE I FRAAGAN. GRUPPEN TORDE I SAA FALLL VARA RENT EXPERTMAESSIG UTAN REGERINGSREPRESENTANTER. RYSSARNA AER NOG SKEPTISKA TILL TANKEN EFTERSOM DEN YTTERLIGARE KAN FOERLAENGA DEN PINA DE HADE HOPPATS SKULLE NU VARA OEVERSTAANDEN MEN DE KAN OCKSAA DRA SLUTSATSEN ATT EN DYLIK GRUPP AER MER BENAEGEN ACCEPTERA ETT SORGLIGT FAKTUM AEN VAD FAMILJEN OCH SVENSKA REGERINGEN KAN VARA.

T E R T I O. WALLENBERGFOERENINGEN HAR SAAVITT VI KAN FOERSTAA INTE HAFT NAAGOT EGENTLIGT NYTT ATT KOMMA MED. UNDANTAGET SKULLE MOEJLIGEN VARA TESEN ATT "OESTSIDAN" 1964 SKULLE HA SOEKT KONTAKT FOER ATT DISKUTERA UTVAEXLING WENNERSTROEM - WALLENBERG NAAGOT SOM HAERROER FRAAN EN KAELLA I BERLIN VILKEN NU EV. KONTAKTAS AV MID (") FOER ATT UTROENA VEM SOM PAA "OESTSIDAN" SKULLE HA FOERT DYLIKA DISKUSSIONER. SONNENFELD UPPGER SIG DAERUTOEVER HA UPPGIFTER SOM DE ANDRA INTE FAATT, NAERMARE VETSKAP OM MEN HON HAR HITTILLS INTE VELAT LAEGGA FRAM DEM FOER SOVJETISKA VEDERBOERANDE. UTAN KAELLHAENVISNING HAR HON BETT ANDREJ SACHAROV TA UPP DETTA PAA HOEGSTA NIVAA OCH MOEJLIGEN KOMMER SAA OCKSAA ATT SKE, NAAGOT SOM DOCK BEHANDLAS SOM SYNNERLIGEN FOERTROLIGT.

BERNER

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
KABS
POLCH

ÅTGÄRD:

INK UTRIKESDEP
Dnr ...../.....
1989-10-22
P 2 Eu

POK

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-22

UD STOCKHOLM

ENDAST FOER POLCHEFEN.

O M E D E L B A R T

RE WALLENBERGAERENDET

PdI: M

PM. 30/10

FORTS

RE WALLENBERGAERENDET

P R I M O.
ANDREJ SACHAROV RINGDE PAA LOERDAGSKVAELLEN OCH BAD MIG OM ETT SAMMANTRAEFFANDE. I SAELLSKAP MED MAGNUSSON BEGAV JAG MIG TILL HANS BOSTAD, OCH VI HADE DAER ETT TIMSLAANGT SAMTAL MED SACHAROV OCH JELENA BONNER.

BONNER/SACHAROV DELGAV OSS SINA FUNDERINGAR ROERANDE SMOLTSOV-RAPPORTEN, FRAEMST OEVER DET FAKTUM ATT ABAKURNOV BEORDRAT KREMERING AV KROPPEN UTAN OBDUKTION. DEN ENDA FOERKLARINGEN DE KUNDE SE TILL DETTA VAR ATT RW INTE DOETT AV HJAERTINFARKT UTAN AVRAETTATS (MOEJLIGEN AV BERIJA PERSONLIGEN, ENLIGT VISSA UPPGIFTER, INSKOET BONNER).

OM RW SKOETS VAR, TROLIGEN SMOLTSOVRAPPORTEN AEKTA. I ANNAT FALL VAR DET MERA SANNOLIKT DEN VAR FABRICERAD 1956. 1947 FANNS INGEN ANLEDNING ATT GOERA NAAGON FOERFALSKNING.

SVERIGE BORDE, ENLIGT BONNER/SACHAROV, KRAEVA ATT FAA GOERA EN EGEN ANALYS AV SMOLTSOVPAPPRET. DET VORE VISSERLIGEN LAET-TARE FOER SOVJET ATT FOERETA EN SAADAN ANALYS MED TILLGAANG TILL PAPPERSPROVEN FRAAN 1947 (EN SAADAN ANALYS KOMMER JU ATT GOERAS ENLIGT BESKED I VECKAN TILL WALLENBERGFOERENINGEN). ICKE DESSTO MINDRE BORDE MAN FRAAN SVENSK SIDA OEVERVAEGA ATT GENOMFOERA EN LIKADAN ANALYS, UTAN ATT OFFENTLIGGOERA SAKEN INNAN ETT RESULTAT FOERELAAG. JAG INVAENDE ATT MAN KUNDE HA ANVAENT SIG AV PAPPER FRAAN 1947 OM MAN SKREV EN FOERFALSKAD RAPPORT 1956, MEN BONNER MENADE ATT EN KEMISK ANALYS (SPEKTRALANALYS) AENDAA KANSKE KUNDE AVSLOEJA SANNINGEN.

BONNER PAAPEKADE OCKSAA ATT DET I ENA HOERNET AV DEN KOPIA AV SMOLTSOVRAPPORTEN VI ERHAALLIT STOD (SID ?) 159, VILKET ANTYDDE ATT PAPPRET INGICK I EN STOERRE DOSSIER. VI BORDE BEGAERA ATT FAA TA DEL AV HELA DOSSIERN (ELLER AATMINSTONE AVSLUTANDE SIDOR). MAERKEN AV HAALSLAG VAR OCKSAA SYNLIGA PAA KOPIAN.

S E C U N D O.
PARET UPPGAV OCKSAA ATT MAANGA PAPPER LIKNANDE SMOLTSOVRAPPORTEN FABRICERATS FOER SOVJETISKA FAANGAR SOM AVRAETTATS.

FORTS

EFTER ATT VI FAEST DERAS UPPMAERKSAMHET PAA DETTA FALL, ANSAAG DE DET I SAMMANHANGET VARA AV INTRESSE ATT TA DEL AV DEN DOEDSATTEST SOM UTVISADE ATT OESTERRIKES SAENDEBUD I PRAG, MAREK, DOETT AV HJAERTFEL I SOVJETISKT FAENGELSE I MAJ 1947. DENNE FOERSVANN MED RYSKA OFFICERARE I MAJ 1945 OCH AATERFANNS ALDRIG TROTS OESTERRIKISKA UNDERSOEKNINGAR I NIO AAR. FALLET FINNS BESKRIVET I DE DOKUMENT UD SLAEPPTE FRIA 1982. OMSTAENDIGHETERNA I DETTA FALL OEKADE, ENLIGT BONNER, SANNOLIKHETEN FOER ATT RW (LIKSOM MAREK) SKJUTITS.

T E R T I O.
BONNER/SACHAROV PAAPEKADE ATT DET SKULLE HA VARIT TILL STOR NYTTA FOER GORBATJOV OCH KRJUTJKOV ATT KUNNA VISA UPP RW LEVANDE.

SACHAROV FRAMHOELL ATT HAN F N INTE HADE NAAGRA PLANER PAA ATT AANYO TA UPP AERENDET PAA HOEG NIVAA. SONJA SONNENFELD HADE VID ETT SAMTAL MED HONOM PAA TORSDAGSKVAELLEN INTE LAEMNAT NAAGRA YTTERLIGARE UPPLYSNINGAR OM SIN HEMLIGHETSFULLA KAELLA MER AEN ATT HAN SKULLE KOMMA TILL SOVJET I NOVEMBER (SIC)

SACHAROV TYCKTE INTE HELLER ATT EN INTERNATIONELL KOMMISSION VORE LAEMPLIG FOER OEGONBLICKET.

Q U A R T O.
BONNER/SACHAROV VISSTE INTE OM KGB TALADE SANNING NAER DE PAASTOD ATT RW:SKS PASS M FL TILLHOERIGHETER AATERFUNNITS FOERST DEN 22 SEPTEMBER. DET KUNDE VARA SAA ATT MAN KAENT TILL DERAS EXISTENS REDAN TIDIGARE MEN ATT GORBATJOV/KRJUTJKOV HELT ENKELT GIVIT ORDER OM ATT OEVERLAEMNA ALLT MAN HADE FOER ATT "SAETTA PUNKT FOER AERENDET".

Q U I N T O.
SACHAROV UPPGAV ATT HAN AANYO SKULLE KONTAKTA EN PERSON SOM SAGT SIG HA SETT RW I ETT LAEGER 1954.

S E X T O.
BONNER/SACHAROV LUTADE, SOM FRAMGAAR AV OVANSTAAENDE, AAT FOERMODANDET ATT RW FAKTISKT AVLIVADES 1947. OM DET TEKNISKT VORE MOEJLIGT DATERA SMOLTSOVRAPPORTEN TILL DENNA TID VORE DET SAA BINDANDE BEVISNING MAN KUNDE TAENKA SIG. SJAELVFALLET FICK MAN DOCK AENDAA UNDERSOEKA DE OLIKA TIPS SOM NU KOMMER FRAM MER, MED ALL RESPEKT FOER WALLENBERG-KOMMITTEN KUNDE MAN INTE GRUNDA SITT AGERANDE BLOTT PAA DERAS FASTA TES ATT RW AENNU VAR VID LIV.

BERNER

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

gk Leningrad
89 11 01
Pol I, Hallqvist/Koh

1989-10-23

P 2 Eu

POL

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-23

UD STOCKHOLM FOER POL 1.

RE WALLENBERGAERENDET

FORTS

RE WALLENBERGAERENDET

TIPSET FRAAN NEW YORK TOGS ALDRIG UPP AV NINA LAGERGREN UNDER BESOEKET HAER EFTERSOM HON ANSAAG DET BORDE UTREDAS AV UD. VI FOERESLAAR NI VIDAREBEFORDRAR DET TILL GK LENINGRAD OCH BER DEM UNDERSOEKA.

BERNER

P	2	Eu 1

Pol

Press

ARCHIVE COPY

MSG NO: 891023-45 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-10-23-08.3

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO
UD/POLCH	DISTRIBUTED	1989-10-23-08.38	
UD/POL 1	DISTRIBUTED	1989-10-23-08.38	
UD/PRESSBYRAAN	DISTRIBUTED	1989-10-23-08.38	

FROM: 23 10 11 POSTED TIME: 1989-10-23-08.36

MSG NO: 891023-45

MESSAGE HANDLED BY OPERATOR - ORIGINAL NO: 891023-37

=LIST, URGENT
UD/POLCH
UD/POL 1
UD/PRESSBYRAAN
+

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-23

UD STOCKHOLM

B R A A D S K A N D E

917. FOER POL 1 OCH PRESS. RE WALLENBERGAERENDET

TASS HADE DEN 20 OKTOBER FOELJANDE REDOVISNING AV NIKOLAJ USPENSKIJS PRESSBRIEFING I MID EFTER DET AVSLUTANDE MOETET MELLAN WALLENBERGFOERENINGEN OCH MID+KGB.

CIT SOVIET OFFICIALS EMPHASISED TODAY THAT RAOUL WALLENBERG, A SWEDISH DIPLOMAT WHO HELPED SAVE THOUSANDS OF PEOPLE DURING THE SECOND WORLD WAR IN HUNGARY, DIED IN LUBYANKA PRISON IN 1947.

ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM

WALLENBERG'S RELATIVES AND LEADERS OF THE WALLENBERG SOCIETY ARE CURRENTLY VISITING MOSCOW TO OBTAIN ADDITIONAL FACTS ABOUT WALLENBERG'S FATE, AFTER HIS ARREST BY SOVIET MILITARY AUTHORITIES I 1945 IN BUDAPEST.

SOVIET DEPUTY FOREIGN MINISTER VALENTIN NIKIFOROV AND DEPUTY KGB CHAIRMAN VLADIMIR PIROZHKOV TOLD THE SWEDISH DELEGATION THAT THE FAC OF WALLENBERG'S DEATH IN 1947 IS UNDISPUTABLE.

TODAY'S MEETING DISCUSSED THE EVIDENCE OF WITNESSES WHO CLAIMED TO HAVE SEEN RAOUL WALLENBERG OR HEARD THAT HE WAS ALIVE LONG AFTER 1947, SOVIET FOREIGN MINISTRY SPOKESMAN NIKOLAI USPENSKY TOLD REPORTERS AT THE SOVIET FOREIGN MINISTRY PRESS CENTRE TODAY.

THE SOVIET SIDE CAREFULLY STUDIED THESE REPORTS, BUT THEY PROVIDE NO GROUNDS TO DOUBT WALLENBERG'S DEATH IN 1947, USPENSKY SAID.

+ALL REPORTS OF WITNESSES WHO ALLEGEDLY SAW OR HEARD THAT WALLENBERG WAS SERVING IN DIFFERENT PRISONS ARE SO INDIRECT, VAGUE AND CONTRADICTORY THAT THEY CANNOT ELICIT ANY SERIOUS CONCLUSIONS,+ HE SAID.

SINCE MANY REPORTS MENTIONED THE VLADIMIR PRISON, WALLENBERG'S RELATIVES WERE READ AN OFFICIAL STATEMENT BY PENSIONER YELENA BUTOVA WHO WAS HEAD OF THE PRISON'S MEDICAL DEPARTMENT FROM 1946 TO 1978.

IN THE STATEMENT, BUTOVA SAYS THAT SHE FIRST HEARD ABOUT WALLENBERG IN 1988, AND THAT NO ONE WITH SUCH A NAME EVER SOUGHT HER HELP.

A STATEMENT OF ANOTHER DOCTOR, LARISA SUKHACHEVA,WHO WORKED IN THE PRISON FROM 1953 TO 1962, WAS ALSO SHOWN TO THE RELATIVES. SUKHACHEV DENIED EVER HEARING ABOUT OR TREATING WALLENBERG.

SIMILAR STATEMENTS FROM OTHER WITNESSES MENTIONED IN THE LIST PRESENTED BY THE SWEDISH SIDE WERE SHOWN TO THE SWEDISH DELEGATION. ALL THESE DOCUMENTS WILL BE MADE AVAILABLE TO WALLENBERG'S RELATIVES

THEY WERE ALSO TOLD THAT THEY CAN GO TO VLADIMIR AT ANY TIME TO CHEC THE REPORTS.

THE SWEDISH REPRESENTATIVES TOOK NOTICE OF THESE EXPLANATIONS, BUT SAID THEY INTEND TO CONTINUE THE SEARCH FOR WALLENBERG, ACCORDING TO USPENSKY.

+THIS IS THEIR RIGHT, AND SHOULD THEY HAVE NEW QUESTIONS, THE SOVIET SIDE IS PREPARED TO OFFER HELP AND COOPERATION, + USPENSKY CONCLUDED SLUT CIT

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA KL 09.00/AB

ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM ORIGINALTELEGRAM

P	2	Eu 1

Pol

Press

ARCHIVE COPY

MSG NO: 891023-46 DISTRIBUTION STATUS AT: 1989-10-23-08.4

TO:	STATUS:	TIME:	DIARY NO
UD/POLCH	DISTRIBUTED	1989-10-23-08.40	
UD/POL 1	DISTRIBUTED	1989-10-23-08.40	
UD/PRESSBYRAAN	DISTRIBUTED	1989-10-23-08.40	

FROM: 23 10 11 POSTED TIME: 1989-10-23-08.37

MSG NO: 891023-46

MESSAGE HANDLED BY OPERATOR - ORIGINAL NO: 891023-39

=LIST, URGENT
UD/POLCH
UD/POL 1
UD/PRESSBYRAAN
+

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-23

UD STOCKHOLM

B R A A D S K A N D E

918. FOER POL 1 OCH PRESS. RE WALLENBERGAERENDET

OCKSAA FRAAN WALLENBERGFOERENINGENS ANDRA PRESSKONFERENS I MOSKVA HA TASS EN RAETT FYLLIG RAPPORT.

CIT MEMBERS OF THE RAOUL WALLENBERG'S FAMILY AND REPRESENTATIVES OF THE WALLENBERG ASSOCIATION TODAY HAD A SECOND MEETING WITH USSR DEPUTY FOREIGN MINISTER VALENTIN NIKIFOROV AND KGB DEPUTY CHAIRMAN VLADIMIR PIROZHKOV. UPON THE CONCLUSION OF THE MEETING THE SWEDISH DELEGATION GAVE A NEWS CONFERENCE AT THE SWEDISH EMBASSY IN MOSCOW.

ORIGINAL TELEGRAM

CHAIRMAN OF THE WALLENBERG ASSOCIATION PER ANGER WORKED AT THE SWEDISH MISSION IN BUDAPEST DURING THE WAR AND COLLABORATED WITH WALLENBERG.

PER ANGER SAID THAT DURING THE LATEST ROUND OF TALKS WITH SOVIET REPRESENTATIVES, THE SWEDISH SIDE SUBMITTED A LIST OF WITNESSES WHO MET RAOUL WALLENBERG IN SOVIET PRISONS OVER THE YEARS OR HEARD HIM MENTIONED.

PER ANGER SAID THE SOVIET SIDE ANSWERED VIRTUALLY ALL THE QUESTIONS PUT BY THE SWEDISH SIDE.

+WE WOULD LIKE TO EXPRESS GRATITUDE TO THE SOVIET SIDE FOR THE VAST AMOUNT OF WORK IT ACCOMPLISHED WITHIN A SHORT PERIOD OF TIME+, PER ANGER SAID. +SOME PERSONAL BELONGINGS AND DOCUMENTS OF WALLENBERG HAVE BEEN FOUND AND HANDED OVER TO US+, HE SAID.

HE EMPHASIZED PARTICULARLY THAT THE MEETINGS AND CONVERSATIONS IN MOSCOW PROCEEDED IN A FRIENDLY ATMOSPHERE AND THAT THE SOVIET SIDE READILY RESPONDED TO REQUESTS OF THE SWEDISH DIPLOMAT'S RELATIVES.

THANKS TO THIS ATTITUDE, WALLENBERG'S HALF-BROTHER GUY VON DARDEL AN SECRETARY OF THE ASSOCIATION SONIA SONNENFELDT WILL LEAVE NEXT MONDA FOR VLADIMIR, CENTRAL RUSSIA. THERE THEY WILL VISIT THE PRISON IN WHICH, AS ASSERTED BY A NUMBER OF WITNESSES, RAOUL WALLENBERG MAY HAVE BEEN ALIVE, EVEN AFTER JULY 17, 1947 -- THE DATE OF HIS DEATH ACCORDING TO THE SOVIET OFFICIAL SOURCES.

WALLENBERG'S HALF-SISTER NINA LAGERGREN AND PER ANGER LEAVE FOR HOME TODAY.

SWEDISH REPRESENTATIVES MADE IT PLAIN THAT THEY EXPECT TO FIND NEW WITNESSES TO THROW MORE LIGHT ON THE MATTER. THE MEMBERS OF THE SWEDISH DELEGATION CITED AS POSITIVE THE SOVIET SIDE'S WILLINGNESS T INVITE ANY POSSIBLE WITNESSES IN THE WALLENBERG CASE.

ASKED ABOUT THE CONTACTS HELD, PER ANGER EMPHASIZED THAT THEY WERE VERY USEFUL AND EFFECTIVE.

+THE SOVIET SIDE HAS DONE A GREAT DEAL, AND THIS IS EVIDENCE OF ITS OPENNESS. THIS IS ALSO CONFIRMED BY THE FACT THAT SOVIET NEWS ORGANISATIONS, AMONNG THEM TASS, BROADCAST OBJECTIVE AND LENGTHY REPORTS ABOUT OUR STAY IN THE SOVIET CAPITAL, OUR MEETINGS AND CONVERSATIONS+, PER ANGER SAID.

AT THE SAME TIME HE NOTED THAT THE CONFIDENCE OF WALLENBERG'S RELATIVES AND THE WALLENBERG ASSOCIATION THAT WALLENBERG IS STILL ALIVE HAS NOT BEEN SHAKEN, DESPITE THE DOCUMENT CERTIFYING HIS DEATH IN 1947 THAT WAS PRODUCED BY THE SOVIET SOURCES.

NIKOLAI USPENSKY, CHIEF OF THE SECOND EUROPEAN DEPARTMENT OF THE SOVIET FOREIGN MINISTRY, TOLD A BRIEFING AT THE FOREIGN MINISTRY

PRESS CENTRE TODAY THAT THE SOVIET SIDE HAS NO DOUBTS THAT THE SWEDISH DIPLOMAT DIED IN THE LUBYANKA PRISON IN 1947. HOWEVER, WALLENBERG'S RELATIVES HAVE A RIGHT TO CONTINUE THEIR QUEST.

THE FOREIGN MINISTRY SPOKESMAN SAID THAT IF THEY HAVE MORE REQUESTS, THE SOVIET SIDE WILL BE PREPARED TO HELP THEM. SLUT CIT

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA KL 09.20/AB

- End of printout

ORIGINALTELEGRAM

ORIGINALTELEGRAM

ORIGINALTELEGRAM

RIKSDAGEN

FRÅGA TILL STATSRÅD 1989/90:120

Kammarkansliet

Datum: 1989-10-19

Besvarad av utrikesminister Sten Andersson vid riksdagens frågestund tisdagen den 24 oktober 1989.

Till utrikesminister Sten Andersson

UTR. DEPARTEMENTET
D. No 292/90/2
1989
AVD. P | 2 | Eu

Raoul Wallenbergs försvinnande

pol

Fråga:

Ang. Raoul Wallenbergaffären

Den senaste veckans händelseutveckling har gett nya förhoppningar om ett trovärdigt besked om vad som inträffade när Raoul Wallenberg försvann från Budapest vid andra världskrigets slut.

Personliga tillhörigheter såsom pass och körkort överlämnades vid syskonens besök i Moskva. Detta är med stor sannolikhet den mest positiva utvecklingen på många år. Något bevis, vare sig för att Raoul Wallenberg lever eller är död, innebär händelsen dock inte.

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta, mot bakgrund av den uppkomna situationen?

Frågeställare:

Per Stenmarck (m) 179

namn	parti	bänknr
Per Stenmarck	(m)	179

Överlämnas enligt uppdrag

Inga Sjöstedt

UTRIKESDEPARTEMENTET
Utrikesministern

FRÅGA
Nr 1989/90:120

Svaret lämnas tisdagen
den 24 oktober 1989.

Svar på fråga av Per Stenmarck om Raoul Wallenbergs försvinnande

Herr/Fru talman!

Per Stenmarck har frågat mig vad regeringen ämnar göra mot bakgrund av vad som framkommit under Raoul Wallenberg-föreningens besök i Moskva i förra veckan.

Att man från sovjetisk sida till Raoul Wallenbergs släktingar överlämnade vissa föremål som tillhört Wallenberg bevisar mycket riktigt varken att Wallenberg lever eller är död. Det styrker egentligen bara vad som medgavs redan 1957, nämligen att Wallenberg varit fängslad i Sovjetunionen.

Jag ser det emellertid som positivt att Wallenberg-föreningen inbjudits till Sovjetunionen för samtal, och att en dialog uppenbarligen kommit igång.

Föreningens ordförande Per Anger och Raoul Wallenbergs halvsyster Nina Lagergren har redan informerat mig om besöket. Två medlemmar av föreningen är alltjämt kvar i Moskva bl. a. för att besöka fängelset i Vladimir. Närmast vill vi nu höra vad de har att berätta.

Regeringen är självfallet inställd på att fortsätta ansträngningarna att söka klarhet i frågan. Vi förväntar oss också att man på sovjetisk sida nu skall gå vidare i detta arbete med större öppenhet än hittills.

Jag får för övrigt själv tillfälle att ta upp frågan på nytt vid mitt besök i Moskva i mitten av november.

Avsändningsort Polch Örn/it

Ärende

Datum 1989-10-23

Avd P | Grupp 2 | Mål Eee'

Wallenberg

Ex till:
Utr min
Kabs
Polch
Bitr polch
Ch pol I
Hallquist, pol I

POL

Adress

Ambassaden MOSKVA

Text

B R Å D S K A N D E

För ambassadören från polchefen re Wallenberg.

Tack för värdefull rapportering. Vid UD-middagen söndag kväll för ungerske utrikesministern fick utrikesministern, jag och Pol 1 tillfälle till enskilt samtal med Nina Lagergren och Per Anger. De hade väl inget nytt i sak att berätta utöver Er och massmedias rapportering, men vi noterade deras approach att letandet efter klarhet nu nästan blivit ett "joint venture" med sovjetiska vederbörande. Utrikesministern lovade att i denna anda ta upp saken under sitt besök. I en särskild skål för dem underströk utrikesministern betydelsen av fortsatt "glasnost och perestrojka". Frågan om dokumentanalys togs ej upp med utrikesministern. Anger sade mig dock att Sonnenfeld kunde tänkas återkomma härtill efter sin återkomst.

Anger prisade också inför utrikesministern de fina insatser ambassaden gjort och framhöll hur imponerad han blivit av Moskva-ambassadens allmänna effektivitet från vaktmännen uppåt. Inte minst Dahnberg fick mycket beröm.
Cabinet

1983-04 350 bl à 50 ex

Arkivexemplar

Dar	Avd	Grupp	Mål
	P	2	Ein

Pressbyrån/Wirén/af
1989-10-24
Svar av utrikesminister Sten Andersson
på fråga av Per Stenmarck om
Raoul Wallenbergs försvinnande

Exp 1989-10-24 (eng)

Bifogade pressmeddelande har expedierats till:

Storstadspress
Landsortspress
Övriga tidningar och tidskrifter
Sveriges Radio och Television
Svenska Nyhetsbyråer
Svenska Bildbyråer
Utländska korrespondenter i Norden
Utländska nyhetsbyråer i Sverige
Utländska beskickningar i Sverige
Pressattachéer vid utländska ambassader i Sverige
Svenska beskickningar utomlands
Svenska pressattachéer utomlands
Svenska journalister utomlands
Riksdag, regering , departement och myndigheter
Organisationer och institutioner
Politiska organisationer
Fackliga organisationer
Övriga (privatpersoner, forskare, freelancers)
Utländska beskickningar utomlands
Utländska journalister utomlands
Svenska kulturattachéer utomlands

--

Internt UD (350 ex)
UD/H (125 ex)

Ifylles av postexp

Avsänt med				Avsända datum	Sign
☐ av bortr	☐ utl bortr	☐ luftpost	☐ vanlig post		

Dep U 228

1989-10-24

FRÅGA
Nr 1989/90:120

Svaret lämnas tisdagen
den 24 oktober 1989.

Svar av utrikesminister Sten Andersson på fråga av
Per Stenmarck om Raoul Wallenbergs försvinnande

Herr/Fru talman!

Per Stenmarck har frågat mig vad regeringen ämnar göra mot bakgrund av vad som framkommit under Raoul Wallenberg-föreningens besök i Moskva i förra veckan.

Att man från sovjetisk sida till Raoul Wallenbergs släktingar överlämnade vissa föremål som tillhört Wallenberg bevisar mycket riktigt varken att Wallenberg lever eller är död. Det styrker egentligen bara vad som medgavs redan 1957, nämligen att Wallenberg varit fängslad i Sovjetunionen.

Jag ser det emellertid som positivt att Wallenberg-föreningen inbjudits till Sovjetunionen för samtal, och att en dialog uppenbarligen kommit igång.

Föreningens ordförande Per Anger och Raoul Wallenbergs halvsyster Nina Lagergren har redan informerat mig om besöket. Två medlemmar av föreningen är alltjämt kvar i Moskva bl. a. för att besöka fängelset i Vladimir. Närmast vill vi nu höra vad de har att berätta.

Regeringen är självfallet inställd på att fortsätta ansträngningarna att söka klarhet i frågan. Vi förväntar oss också att man på sovjetisk sida nu skall gå vidare i detta arbete med större öppenhet än hittills.

Jag får för övrigt själv tillfälle att ta upp frågan på nytt vid mitt besök i Moskva i mitten av november.

(eng)

Arkivexemplar

Dnr	Avd	Grupp	Mål
	P 2	Eu	7

Pressbyrån/Lundberg/af
1989-10-24
Reply by the Minister for Foreign Affairs, Mr Sten Andersson, to a question from Mr Per Stenmarck concerning Raoul Wallenberg's disapperance

Pol

Exp 1989-10-24

Pu

Bifogade pressmeddelande har expedierats till:

Storstadspress
Landsortspress
Övriga tidningar och tidskrifter
Sveriges Radio och Television
Svenska Nyhetsbyråer
Svenska Bildbyråer
Utländska korrespondenter i Norden
Utländska nyhetsbyråer i Sverige
Utländska beskickningar i Sverige
Pressattachéer vid utländska ambassader i Sverige
Svenska beskickningar utomlands
Svenska pressattachéer utomlands
Svenska journalister utomlands
Riksdag, regering , departement och myndigheter
Organisationer och institutioner
Politiska organisationer
Fackliga organisationer
Övriga (privatpersoner, forskare, freelancers)
Utländska beskickningar utomlands
Utländska journalister utomlands
Svenska kulturattachéer utomlands

--

Internt UD (350 ex)
UD/H (125 ex)

Hylles av postexp

Avsänt med				Avsänds datum	Sign
☐ av kurir	☐ utl kurir	☐ luftpost	☐ vanlig post		

Dep U 228

24 October 1989

QUESTION
No. 1989/90:120

Reply given on Tuesday 24 October 1989

Unofficial translation

Reply by the Minister for Foreign Affairs, Mr Sten Andersson, to a question from Mr Per Stenmarck concerning Raoul Wallenberg's disappearance

Mr/Madam Speaker,

Per Stenmarck has asked me what the Government intends to do against the background of what emerged at the visit of the Raoul Wallenberg Association to Moscow last week.

It is very true that the handing over of certain of Raoul Wallenberg's belongings to his relatives by the Soviet side proves neither that Wallenberg is alive nor that he is dead. It really only confirms what was already admitted in 1957, notably that Wallenberg was imprisoned in the Soviet Union.

However, I consider it a positive development that the Wallenberg Association was invited to the Soviet Union for discussions, and that a dialogue has obviously been initiated.

The Chairman of the Association, Mr Per Anger, and Raoul Wallenberg's half-sister, Mrs Nina Lagergren, have already informed me about their visit. Two members of the Association have remained in Moscow in order, amongst other things, to visit the prison at Vladimir. Most immediately, we want to hear what they have to tell.

The Government is naturally prepared to continue its efforts to clarify this question. And we expect the Soviet side to carry on their work with greater openness than hitherto.

I myself will, moreover, have an opportunity to bring up the matter again in connection with my visit to Moscow in mid-November.

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

1989-10-25

P 2 Ell I

POL

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-25

UD STOCKHOLM FOER POL 1 OCH POLCHEFEN

RE WALLENBERGDELEGATIONENS BESOEK I VLADIMIRFAENGELSET

P.M. 30/10

FORTS

RE WALLENBERGDELEGATIONENS BESOEK I VLADIMIRFAENGELSET

P R I M O SONJA SONNENFELD OCH GUY VON DARDEL BESOEKTE 23 OKTOBER FAENGELSET I VLADIMIR TILLSAMMANS MED DAHNBERG SAMT TATARINTSEV FRAAN MID. MAN TOGS EMOT AV FAENGELSEDIREKTOEREN GORSJKOV OCH YTTERLIGARE TVAA PERSONER.

S E C U N D O PAA BEGAERAN FICK SVENSKARNA SE ETT ANTAL REGISTERKORT UR FAENGELSETS KARTOTEK OEVER FAANGAR. SVENSKARNA FICK INTE SJAELVA GAA IN I KARTOTEKSRUMMET OCH SOEKA UTAN EN FAENGELSEMEDARBETARE SAENDES DIT. DE NAMN SOM BEGAERDES VAR DE I DET AV WALLENBERGFOERENINGEN SAMMANSTAELLDA MATERIALET SOM UPPGIVITS HA SUTTIT I JUST VLADIMIRFAENGELSET. MATERIALET HADE VID FOERSTA MOETET MED MID OCH KGB OEVERLAEMNATS TILL SOVJETSIDAN FRAAN DEN SVENSKA DELEGATIONEN OCH FOERELAAG NU I MID:S OEVERSAETTNING TILL RYSKA, SOM FAENGELSELEDNINGEN FICK TA DEL AV.

T E R T I O WALLENBERGS NAMN FANNS INTE I KARTOTEKET, UPPGAVS DET. SAAVAEL MAKINEN SOM BRUGGER SAKNADES OCKSAA. DAEREMOT FANNS BL A KORTET FOER LETTEN ZIGURDS KRUMINS, SOM I FOERENINGENS MATERIAL UPPGES UNDER EN PERIOD HA DELAT CELL MED EN "VAN DEN BERG", OCH AV KORTET FRAMGICK VILKA CELLER KRUMINS SUTTIT I OCH NAER.

Q U A R T O GUY VON DARDEL FOTOGRAFERADE ALLA DE UPPVISADE REGISTERKORTEN SAMT DE DELAR AV FAENGELSETS KORPUS 2 SOM VISADES FOER DELEGATIONEN.

Q U I N T O FAENGELSELEDNINGEN AATOG SIG ATT GAA IGENOM HELA SITT FAANGKARTOTEK (MER AEN 10 000 KORT) FOER ATT FASTSTAELLA VILKA SKANDINAVER SOM GENOM TIDERNA SUTTIT I FAENGELSET.

S E X T O NAEMNAS KAN SLUTLIGEN ATT FILMTEAMET KIEVNAUTJFILM FILMADE DELEGATIONENS ANKOMST OCH AVRESA. FAENGELSET HADE DE FILMAT TIDIGARE MEN FICK DENNA GAANG EJ TILLSTAAND KOMMA IN I NAAGRA INRE DELAR.

BERNER

FORTS

IWO WIKLANDER
Östgötagatan 76
116 64 STOCKHOLM
Tel. 08 - 44 73 87

Stockholm den 26 okt. 1989.

1989-11-08
utr min kansli, lo
Skr tit. Kr Hallqvist, pol
U/ S Andersson

Pol

Ink. Utr.min.
26/7

Utrikesminister Sten Andersson.

D. 1989/007
1989 10-27 26
AVD. 0 GR. 2 INF. EU

Raoul Wallenberg

Broder!

Den 20:e januari 1985 skrev jag ett långt brev till Michail Gorbatjov och bad honom tillsätta en utredning vad som hänt Raoul Wallenberg och han chaufför Wilmos Langfelder. Han försvann ju samtidigt och ingen tyks ens ha frågat efter honom.

Samtidigt sände jag även SKANDALEN I HJORTGALLERIET, en historisk roman om drottning Kristina samt min bokDET SKA JAG FÖRKLARA SENARE, en närbild av min släkting Dag Hammarskjöld.med erbjudan att de fick översättas till ryska - ett bokförlag hade tidigare gjort en förfrågan - och jag önskade att författarhonoraren skulle utbetalas till en kommission eller de som utredde fallet Langfelder och Wallenberg.

Senare fick jag beskedet att en utredning skulle tillsättas men inte förrän Gromyko gått ur tiden.

Nu är ju utredningen i full gång.

Men chauffören Wilmos Langfelder nämns inte.

Jag medsänder ett par tidningsklipp, där jag efterlyser honom.

I Dagens Nyheter ser jag att du ska göra ett Moskvabesök och ska då agera betr. fallet Wallenberg. Jag ska vara dig högst förbunden om du även vill ta reda

på vad som hänt Wilmos Langfelder.

Jag har också i dag skrivit till Red. Alexej Kartsev, Komsomolskaja Pravda i Moskva och bett honom lämna ett besked till dig och även till mig.

Den 11 nov. reser jag till New York men jag återkommer i slutet av månaden.

För kännedom om min person bilägger jag min bok om Dag Hammarskjöld och min senaste bok NÄTTER PÅ SAVOY. Båda som gåva.

Med vänliga hälsningar

Iwo Wiklander

Iwo Wiklander

PS

Red. Alexej Kartsev är den mest aktive i utredningen av fallet Raoul Wallenberg.

DS

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA
Handläggare: J-C Åhlander

1989-10-25 Nr 239

HEMLIG
enl 2 kap 1 § sekretesslagen
1989-10-25
AMBASSADEN
MOSKVA

Utrikesdepartementet

Pol I, Hallqvist/EL 1989-12-15
Överlämnas till Wallenberg-
Föreningen för kännedom.
Exp 89-12-15

INK UTRIKES
Dnr...../.....
1989-10-27
Avd P | Gr 2 | Mal Eu I

Vittnesmålet om Raoul Wallenberg
(1 bil.)

./. Jag får närslutet insända en uppteckning från ett samtal på ambassaden med en person som uppgivit att Wallenberg avled i början av 1948 i ett läger i Jakutskaja Autonoma Rådsrepubliken.

Uppgifterna är av den karaktären att jag anser att vi via härvarande utrikesministerium bör söka få klarlagt om de är riktiga.

Örjan Berner

cf

P 2 tu

1989-10-20

2 1
1989 10 20
AMBASSADEN
i Moskva

HEMLIG

Vittnesmål om Raoul Wallenberg

Jag sammanträffade idag med en Petr Nèsterovitj Sjevtjenko, enligt företedd identitetshandling f. 19 november 1924.

Sjvetjenko skrev till ambassaden för någon tid sedan och nämnde då i sitt brev att han hade upplysningar om Wallenberg. Från ambassadens sida svarade vi att vi önskade komma i kontakt med honom. Som han själv förklarade saken hade han sett skriverier i pressen om besök av Wallenbergs släktingar och han hade då beslutat att själv åka till Moskva från den plats i Vitryssland där han bodde. Vägledande för hans beslut hade varit att han ville tala om att de uppgifter som lämnats från sovjetisk sida inte var riktiga.

Sjevtjenko uppgav att han i början av 1948 suttit fängslad i samma läger som Raoul Wallenberg, eller Wallenburg som denne kallades i lägret. Lägret, som var ett arbetsläger, låg i byn Verchnij Kuranach tillhörande staden Aldan i Jakutskaja Autonoma Rådsrepubliken.

Wallenberg hade i lägret varit känd som "den svenske diplomaten". Han hade avlidit i mars-april 1948 och begravts i den gemensamma massgraven tillhörande lägret.

Enligt Sjevtjenko var det möjligt att kontrollera dessa uppgifter eftersom det fördes diarier över inkomna fångar och också borde finnas antecknat om Wallenberg avlidit och begravts där.

Sjevtjenko var delvis svår att förstå. Han talade förmodligen en vitrysk dialekt. Han bodde på landet. Han gjorde ett trovärdigt intryck. Upprepade kontrollfrågor från min sida besvarades på sätt som ovan redovisats.

Jag företedde tre foton föreställande Wallenberg, varvid Sjevtjenko utbrast "Nej, så såg han inte ut. Han var yngre, magrare".

Sjevtjenkos tveksamhet vid visningen av fotografierna styrker snarare enligt min uppfattning trovärdigheten i de lämnade uppgifterna, även om man inte kan utesluta att de inte är riktiga. Jag tror dock inte att han medvetet sökt kontakt med ambassaden i syfte att lämna vilseledande uppgifter.

Han nämnde under samtalet att han för någon tid sedan haft besök av en korrespondent från Izvestija, en Masuzjinskij från Minsk, sedan han tillskrivit Izvestija. Masuzjinskij hade gjort en bandad intervju med honom.

John-Christer Åhlander

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

1989-10-26

Betr. åtgärd se bif. delgivningslista

HEMLIG
enl. 2 kap. 1 § sekretesslagen
19.8.26
AMBASSADEN
i Moskva

Kanslirådet Martin Hallqvist

Utrikesdepartementet

Överlämnas för kännedom av UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I
13 NOV 1989
Kr Hallqvist

299/061
INKOM UD
1989-10-27
AVD. P | GR. 2 | MÅL 6

HEMLIGT

Wallenbergärendet - uppföljning av Wallenbergföreningens besök
(3 bil)

Broder,

I anslutning till vår rapportering i särskild ordning översändes härmed kopia av Smoltsovrapporten samt av det registerkort för Raoul Wallenberg som återfunnits i Ljubljanka. Dessutom bifogas en förteckning över MID-tjänstemän som under årens lopp haft beröring med RW-ärendet, varit stationerade i Sverige och dessutom skall ha tillhört KGB. Detta enligt Seppo Iisotalo som erhållit förteckningen från den f d polis vars tjänster paret Carlbäck-Iisotalo tagit i anspråk. De årtal som anges avser, om inte annat anges, stationeringsperioderna i Sverige. Ett namn är åtminstone välkänt: den förre chefen för Skandinavienavdelningen i MID, Farafonov (felstavat Farafanov). Ni bör naturligtvis vara försiktiga vid hanteringen av denna lista, även om den bara omfattar tiden fram till ca 1970.

Avslutningsvis inbjöd B till "informationsutbyte"på basis av tillgängligt material vid lämpligt tillfälle.

Hans Magnusson

UTRIKESDEPARTEMENTET

☐ FAX ☐ RAPPORT ☒ HANDBREV ☐ TELEGRAM ☐ PM ☐ ÖVR

Politiska avdelningen
Enhet: I — Datum: 2/11 — Handläggare: Hallgren

Godkännes: M

Ort/Datum/Nr eller namn: Moskva 26/10 Magnusson-Hallgren

Angående: Wallenbergärendet – uppföljning

☒ HEMLIGSTÄMPLAS

Delges för kännedom

☐ utan bil ☐ jämte samtl bil ☐ jämte bil nr ☐ jämte bil där så angivits ☐ bil kan lånas på UD tel:

	Bil		Bil		Bil		Bil
☐ Konungen		☐ Statssekr		☐ IMPOD		☐ Östekonomiska byrån	
☐ Regeringen 21 ex		☐ IM-enh A		☐ Swedfund		☐ Bankföreningen	
☐ Statsministern		☐ I-sekr A		☐ LO/TCO:s bist nämnd		☐ Exportr	
☐ Statsrådsberedningen		☐ I-enh Fi		☐ Sv kyrkans mission		☐ Industriförb	
☐ Chef Fö		☐ I-enh Fö		☐ IVA		☐ Grossistförb	
☐ Chef I		☐ I-sekr I		☐ STU		☐ Sthlms Handelsk 2 ex	
☐ Statsrådet		☐ IAEA-del I		☐ Svensk kärnbränsle AB		☐ LO	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Statens kärnkraftinsp		☐ AIC	
☐ Statsrådet		☐ I-sekr		☐ Statens strålskyddsinst		☐ TCO	
☐ Riksdagens talman		☐ I-sekr		☐ Televerket		☐ SACO/SR	
☐ Utrnämnd/Utrutsk/Europa-		☐ SSLP, Fö		☐ Statens rymddeleg		☐ SAF	
rådsdel 53 ex		☐ ÖB		☐ Invandrarverket 2 ex		☒ Pohlzen SÖ	
☐ Utrikesnämnden 23 ex		☐ Ch Fst/Op 5		☐ Forskningsberedningen		☐	
☐ Utrutsk 33 ex		☐ Arméstaben FN-avd		☐ Miljövårdsberedningen		☐	
☐ Europarådsdel 12 ex		☐ FOA 2 ex		☐ I-sekr Naturvårdsverk		☐	
☐ Utrutsk kanslichef		☐ SIPRI		☐ Sekr f framtidsstud		☐	
☐ Förutsk kanslichef		☐ EKN		☐ Nordiska Rådets sv del		☐	
☐ Riksdagsman		☐ KK 5 ex		☐ Svenska institutet		☐	
☐ Riksdagsman		☐ Riksbanken		☐ Nordiska Afrikainst		☐	
☐ Riksdagsman		☐ RPS		☐ Latinamerikainst		☐	
☐ Statssekr Fö		☐ SIDA		☐ Utrikespol institutet		☐	
☐ Statssekr		☐ BITS		☐ Europainstitutet		☐	
☐ Statssekr		☐ SAREC		☐ Svenska FN-förbundet		☐	

☐ Större beskickningar FN-representationen 9 ex	☐ Beijing	☐ London	☐ Paris	☐ Washington 2 ex			
	☐ Bonn	☐ Moskva	☐ Tokyo	☐ FN-repr			
☐ Norden 4 ex	☐ Helsingfors	☐ Köpenhamn	☐ Oslo	☐ Reykjavik			
☐ Övriga Östeuropa 7 ex	☐ Belgrad	☐ Budapest	☐ Prag	☐ Warszawa			
	☐ Berlin A	☐ Bukarest	☐ Sofia				
☐ Övriga Västeuropa och Canada 17 ex	☐ Ankara	☐ Bryssel	☐ Lissabon	☐ Rom	☐ Genève-del	☐ Strasbourg-repr	
	☐ Athen	☐ Dublin	☐ Madrid	☐ Wien	☐ Nedrustn-del Genève		
	☐ Bern	☐ Haag	☐ Ottawa	☐ Bryssel-del	☐ Paris-del	☐ ESK-del Wien	
☐ Nordafrika 5 ex	☐ Alger	☐ Kairo	☐ Rabat	☐ Tunis	☐ Tripoli		
☐ Mellanöstern 8 ex	☐ Abu Dhabi	☐ Bagdad	☐ Damaskus	☐ Kuwait	☐ Riyadh		
	☐ Amman	☐ Beirut	☐	☐ Muscat	☐ Tel Aviv		
☐ Övriga Asien och Australasien 18 ex	☐ Bangkok	☐ Dhaka	☐ Jakarta	☐ New Delhi	☐ Seoul	☐ Vientiane	
	☐ Canberra	☐ Hanoi	☐ Kuala Lumpur	☐ Panmunjom	☐ Singapore	☐ Wellington	
	☐ Colombo	☐ Islamabad	☐ Manila	☐ Pyongyang	☐ Teheran		
☐ Övriga Afrika 14 ex	☐ Abidjan	☐ Dar-es-Salaam	☐ Harare	☐ Lagos	☐ Lusaka	☐ Monrovia	
	☐ Addis Abeba	☐ Gaborone	☐ Kinshasa	☐ Luanda	☐ Maputo	☐ Nairobi	
					☐ Maseru	☐ Pretoria	
☐ Latinamerika 12 ex	☐ Bogatá	☐ Buenos Aires	☐ Guatemala	☐ Lima	☐ Mexico	☐ Quito	
	☐ Brasilia	☐ Caracas	☐ Havanna	☐ Managua	☐ Montevideo	☐ Santiago	
☐ Vissa lönade konsulat 17 ex	☐ Barcelona	☐ Frankfurt	☐ Istanbul	☐ Los Angeles	☐ Montreal	☐ Rio de Janeiro	
	☐ Berlin Gk	☐ Hamburg	☐ Jeddah	☐ Mariehamn	☐ München	☐ Sydney	
	☐ Chicago	☐ Hongkong	☐ Leningrad	☐ Minneapolis	☐ New York Gk	☐ Szczecin	

☐ Utrikesministern	☐ Folkrättssakkunnige	☐ Chef Rättsavd	☐ Inspektören	☐ Sundbom
☐ Biståndsministern	☐ Statssekr f utr hand	☐ Chef R	☐ Chef protokollet	☐ Brodin
☐ Utrikeshandelsmin	☐ Exp-chefen UDH	☐ Expeditionschefen	☐ Chef press- o inf enh	☐ ESK-gruppen
☒ Kabinettssekr	☐ Chef H-enh	☐ Chef PA:I	☐ Chef pressbyrån	☒ Wahlen
☐ Näslund	☐ Förhandlingsgruppen	☐ Chef BOR	☐ Chef inf byrån	☒ Hallgren
☐ Petersson	☐ Koordinatörerna	☐ Verksamhetsplan	☐ Chef SSB	☒ Olsson
☒ Chef Pol avd	☐ KMI	☐ Statssekr f int u-samarb	☐ Rapportöversikten	☒ A. Svärd
☐ Chef Pol 1–6	☐ Transportsekt	☐ Chef multilat enh	☐ Regeringspärmen	☐
☐ Chef Pol	☐ KSA	☐ Chef bilat enh	☐ Theorin	☐ Åter enh ex

Antal ex skr	sidor	Antal ex bil	sidor	Kopierad den	sign	Distribuerad den	sign	Åtg postexp	datum	sign
8	3	8	5	891113	CE	14/11-89	HP	☐ kurir ☐ luftpost		

Dep UD 363 1987-01 100 bl à 50 ex BCB Vbg 87189

Р 2 Ен' (Рос)

1. Фам. Вилленберг
2. Имя Рауль
3. Отч. Густав
4. Год рожд. 1912 5. Место рожд. Стокгольм
6. Адрес Будапешт ул. Фенеш № 3
7. Проф. (спец.): дипломатический работник
8. Место работы, должн. Шведское посольство в Будапеште
9. Парт. б/п. 10. Нац. Швед 11. Гражд. Швед.
12. Арестован 19-I 1945 г. 13. Характер преступления
14. Ст. ст. УК 15. Карточка заполнена

Орган НКО СССР
Кем арестован НКГБ Венгрии
без сокращений
Отдел
№ дел
Сл.
Арх.
Сл.
Арх.
Дано
Розыск

ВНУТРЕННЯЯ ТЮРЬМА НКГБ СССР Гор. Москва
указать название тюрьмы, КПЗ, лагеря, колонии
6 - II 1945 г. Новиков
фамилия составив. карточку
Указательный палец правой руки

Кем осужден
Когда ст. ст. УК срок лет
Начало срока конец срока
Военнопленный
Прид. 6/II 45 г. из г. Будапешта
в расп. НКГБ Венгрии

Форма № 1 зак. 1529

Р 2 Ен' (Р-1)

1. Фам. Валленберг
2. Имя Рауль
3. Отч. Густав
4. Год рожд. 1912 5. Место рожд. Стокгольм
6. Адрес Будапешт ул. Вешу № 3
7. Проф. (спец.) дипломатический работник
8. Место работы, должн. Шведское посольство в Будапеште
9. Парт. б/п. 10. Нац. Швед 11. Гражд. Швед.
12. Арестован 17 I 1945 г. 13. Характер преступления
14. Ст. ст. УК 15. Карточка заполнена

Орган НКО СССР
Кем арестован НКГБ Венгрии
без сокращений
Отдел
№ № дел
Сл.
Арх.
Сл.
Арх.
Дано
Дело

ВНУТРЕННЯЯ ТЮРЬМА НКГБ СССР Гор. Москва
указать название тюрьмы, КПЗ, лагеря, колонии
6 • II 1945 г. Левитин
фамилия составив. карточку
Указательный палец правой руки

Кем осужден
Когда ст. ст. УК срок лет
Начало срока конец срока
Военнопленный
Приб. 6/II 45 г. из г. Будапешта в рас. НКГБ Венгрии

Форма № 1 зак. 1529

Сов. секретно. S.C.

Министру Государственной безопасности
Союза ССР – Генерал-полковнику
тов. Абакумову В. С.

Рапорт.

Докладываю, что имеющий Вам заключенный Валенберг сегодня ночью в камере внезапно скончался предположительно вследствие наступившего инфаркта миокарда.

В связи с имеющимся от Вас распоряжением о личном наблюдении за Валенбергом прошу указания, кому поручить вскрыть трупа на предмет установления причины смерти.

Начальник санчасти Горлыг
полковник медицинской службы

17/VII 47 г. Семолвуев

Доложено лично Министру
Приказано тот
произвести вскрытие
Семолвуев
17/VII

Overtaimatar 1151 Pleo 1989-10-13/ [illegible] Pol

*1. Павлов Александр Швеция 1939-44гг Дания 1959-64гг
*2. Никишов Николай 1939-45гг
*3. Артемьев Стеф(п)ан 1940-42гг Норв. 1945-46гг
4. Фоменко Павел Николаевич 1940-41гг ФРГ 1957-61гг
5. Губерман Валентин А. 1940-44гг
6. Гусев Петр Михайлович 1940-44гг
7. Иванов Константин 1940-42гг
8. Панов(Попов) Алексей 1940-45гг
9. Васильев Николай Иванович(?) 1940-46гг выслан
Франция 1940г выслан
КНР 1966г выслан
10. Скотников Николай 1940-45гг
11. Старостин Виктор 1940-41гг выслан
*12. Сидоренко Василий 1941-42гг
*13. Виноградов Константин Федорович 42-47гг Индия 1962г
14. Ерофеев Владимир Иванович 1942-44гг
15. Шишкин Игорь 1942-44гг
16. Онучков Николай 1942г выслан
17. Иванченко Владимир Гаврилович 1943-47гг
*18. Маркушкин Федор Семенович 1943-47гг
19. Степанков Захар 1943-45гг
20. Самсон Эрнест Рудольфович 1945-49гг
*21. Васильев Александр Николаевич 1945-48гг
*22. Батурин Александр 1944-45гг Италия 1953-56гг
23. Дегтярев Кузьма Илларионович 1945-47гг
24. Петропавловский Владимир Александрович 1945-51гг
*25. Михайлов Георгий 1947г выслан
26. Черный Степан 1948-51гг
27. Денисов Иван Александрович 1948-50гг
28. Фролов Юрий(?)Васильевич 1948-51гг
29. Егоров Виктор Михайлович 1948-52гг выслан

---

*30. Ерин Аркадий Алексеевич 1948-53гг
31. Ларинчев Дмитрий 1947-50гг Турция 1946г
32. Голован Леонид Леонидович 1946-48гг
33. Грачев Николай Матвеевич 1950-53гг
*34. Грачев Андрей г. (?) 1951г выслан
35. Мокретцов Илья Алексеевич 1950-56гг
36. Новиков Павел Филипович 1949-54гг Финл. 1966-71гг
37. Панчевский Алексей Афанасьевич 1951-54гг

38. Мирошников Петр Сергеевич 1951-56 выслан
ГДР 1957-58гг

40. Лисовски Иван 1951-56гг Венгрия 1947-50гг
(может это и есть Лисиевский)

---

*41. Загниевский Генадий Александрович 1952-54гг
42. Тарабрин Евгений Анатольевич 1950-54гг Австрия 1955г

---

43. Фарафанов Георгий Николаевич 1949-52;58-63гг
Финл. 1966-71гг
44. Виилов Адольф Александрович 1953г
45. Фильков Михаил Кузьмич 1952-56гг
*46. Гаврилов Николай Федорович 1953-54гг
*47. Маркин Василий Петрович 1952-55гг
48. Луков Степан Михайлович 1953-56гг
49. Вилью Адольф А. 1953г выслан
50. Белоусов Виктор Васильевич 1950-57гг выслан
51. Белохвостиков Николай 1053-57гг выслан
52. Чумак Иван Васильевич 1950-54гг Бельгия 1949г
53. Щедрин Валентин Иванович 1954-58гг ФРГ 1962-63гг
54. Степанов Захар 1943-45гг
*55. Сокол Николай Ильич 1954-56гг Норв. 1964-69гг
ФРГ 1946-49г
56. Лепешкин Леонид Ильич 1954-57гг Норв. 1960-64,66-71гг
57. Лемехов Дмитрий Александрович 1944-48гг Дания 1956-58гг
58. Каплин Анатолий Степанович 1947-53гг Дания 1946-47;54-56гг
Норв. 1961-65гг ФРГ 1971г
59. Кабалин Владимир Николаевич 1954-67гг
60. Третьяков Константин Георгиевич 1955-61гг Вашингтон 70-73гг
61. Студянкин Иван Яковлевич 1956-62гг
62. Давыдов Дмитрий Дмитриевич 1955-57
Норв. 1955-57гг (одновременно)
Финл. 1966-70гг
Австрия 1972г
*63. Даренский Дмитрий Афанасьевич 1956-58гг
Англия 1957-62;63-66гг
Дания 1969г
*64. Чегвинтцев Георгий Никофорович 1955-59гг
Вашингтон 1965-68гг
65. Лукьянов Сергей Георгиевич 1955-56гг

66. Рязанов Александр Афанасьевич 1956-59гг финл. 1955-56гг
Норв. 1960-64гг
67. Огнев Александр Тихонович 1957-60гг
68. Яковлев Николай Федорович 1948-53гг Дания 1957-59гг
Заир 1960г Ирак 1963г

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET
CE1

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

1989-10-27

P 2 EU

POL

INKOM UD 1989-10-27

AMBASSADEN MOSKVA 1989-10-27

UD STOCKHOLM FOER POLCHEFEN OCH POL 1

RE WALLENBERGDELEGATIONEN

PM 30/10

FORTS

RE WALLENBERGDELEGATIONEN

PRIMO. VON DARDEL OCH SONNENFELD BESOEKTE 25 OKTOBER SOM AVTALAT MID AATFOELJDA AV DAHNBERG. DAER TOGS MAN EMOT AV RYMKO, KUGUJENKO OCH TATARINTSEV. MOETET VARADE I CA EN TIMME.

SECUNDO. SOVJETSIDAN OEVERLAEMNADE TIDIGARE UTLOVADE KOPIOR PAA JAN KAPLANS MED HUSTRUS UTTALANDEN FRAAN 1979 ATT DE EJ HAFT MED WALLENBERG ATT GOERA, ETT NYSKRIVET INTYG FRAAN VLADIMIRFAENGELSE-CHEFEN GORSJKOV ATT INGEN WALLENBERG ELLER "VAINBERG" SUTTIT I VLADIMIRFAENGELSET, F D FAENGELSELAEKAREN BUTOVAS OCH HENNES KOLLEGA SUCHATJEVAS INTYG ATT DE EJ BEHANDLAT ELLER HOERT TALAS OM WALLENBERG, OCH DESSUTOM DE SOVJETISKA UPPTECKNINGARNA AV SAMTAL MELLAN NANNA SVARTZ OCH MJASNIKOV RESP GUNNAR JARRING OCH MJASNIKOV.

TERTIO. GUY VON DARDEL UTTRYCKTE OENSKEMAAL ATT FAA BESOEKA VLADIMIRFAENGELSET PAA NYTT OM NAAGON TID, OCH DENNA GAANG I SAELLSKAP AV MARVIN MAKINEN, FOER CA EN VECKAS BESOEK. SOVJET-SIDAN SATTE SIG INTE OMEDELBART EMOT DETTA UTAN SADE ATT MAN SKULLE UNDERSOEKA SAKEN.

QUINTO. VON DARDEL FRAAGADE OCKSAA OM MOEJLIGHETEN ATT FAA TILL-GAANG TILL KGB:S CENTRALA ARKIV OCH AAKLAGARAEMBETETS ARKIV. HAN EFTERFRAAGADE OCKSAA MOEJLIGHET ATT FAA SE DE PERSONLIGA DOSSIERER, SOM FINNS OEVER VISSA FAANGAR, SAMT VLADIMIRFAENGELSETS FOERTECK-NING OEVER VILKA FAANGKORT MAN HAR. SOVJETSIDAN LOVADE AATERKOMMA MED REAKTION PAA DESSA OENSKEMAAL.

SEXTO. EN RAETT LIVLIG DISKUSSION UPPSTOD ROERANDE SMOLTSOVRAPPOR-TENS AUTENTICITET OCH BEVISVAERDE. SONNENFELD KONSTATERADE ATT RAPPORTEN HADE SIFFRAN 159 SKRIVEN OEVERST I HOEGRA HOERNET, FOERMODADE ATT DET INNEBAR EN SIDNUMRERING OCH FRAAGADE VAR DE ANDRA 158 SIDORNA ELLER FLER PAPPEREN I DOSSIEREN FANNS. RYMKO SVARADE ATT HAN TRODDE ATT DE ANDRA PAPPEREN I DOSSIEREN GAELLDE ANDRA SAKER MEN SKULLE UNDERSOEKA DETTA. SONNENFELD CITERADE FARAFONOVS UTTALANDE FRAAN MOETET 20 OKTOBER, UTAN ATT NAMNGE FARAFONOV, ATT SMOLTSOVRAPPORTEN NOG EJ VAR JURIDISKT HAALLBAR SOM BEVIS MEN FICK DUGA I BRIST PAA BAETTRE, OCH SADE DENNA HAALLNING VARA HOEGST TVIVELAKTIG. RYMKO SVARADE BARA "NI VET

FORTS

JU VAAR POSITION".

SEPTO. STRAX INNAN MOETET VAR SLUT FRAMFOERDE VON DARDEL ETT FOERSLAG ATT MAN SKULLE BILDA EN INTERNATIONELL ARBETSGRUPP FOER ATT STUDERA WALLENBERGFRAAGAN. HAN FOERESLOG ATT HAN SJAELV, SONJA SONNENFELD OCH MARVIN MAKINEN SKULLE INGAA TILLSAMMANS MED ANDREJ SACHAROV, ADVOKATEN JURIJ LURIE, UTVANDRAD FRAAN SOVJETUNIONEN OCH BOSATT I CANADA (?) SAMT CRONID LUBARSKY. SOVJETUNIONEN SKULLE FAA UTSE FYRA LEDAMOETER FOERUTOM SACHAROV. VON DARDEL SADE SIG HA MUNTLIGEN FRAMFOERT FOERSLAGET TILL ADAMISJIN I GENEVE. HAN HADE HOERT ATT ADAMISJIN VID SENARE TILLFAELLE FOERVAANAT SIG OEVER ATT DETTA INITIATIV KOMMIT SAMTIDIGT SOM MAN LAATIT EN AMERIKANSK DOMSTOL TA UPP FALLET. VON DARDEL FRAMHOELL ATT DOMSTOLSSAKEN SATTES IGAANG AV FOERENINGEN REDAN FOER SEX AAR SEDAN MEN ATT MAN NU TVAERTOM SOEKT LAEGGA NED DET MAALET.

SOM ORDFOERANDE I ARBETSGRUPPEN FOERESLOG VON DARDEL EN NEUTRAL PERSON, KANSKE "NAAGON TJAENSTEMAN I GENEVE". RYMKO GJORDE MARKERINGEN "SKALL DENNA ARBETSGRUPP TA REDA PAA OM WALLENBERG LEVER? DET BEHOEVS INTE EFTERSOM HAN JU AER DOED" MEN LOVADE AENDAA ATT MAN SKULLE "FRAMFOERA" IDEN OM EN ARBETSGRUPP SAMT RAPPORTERA DEN TILL ADAMISJIN. (SOM VAAR KOMMENTAR KAN PAAMINNAS OM ATT SACHAROV I SAMTAL MED OSS - VAART CH 780 - SAGT HAN EJ VILL DELTA I NAAGON DYLIK KOMMISSION).

OCTO. MAN KOM OEVERENS OM ATT HAALLA FORTSATT KONTAKT OCH SKILDES AAT I VAD SOM SYNTES GOD STAEMNING.

BERNER

AMBASSADEN MOSKVA

SVERIGES AMBASSAD
REYKJAVIK
Handläggare:
U Svenér

1989-10-27 Nr 53 PR 1

UTRIKESDEPARTEMENTET

Hr Hellqvist-Brunnfeld, W-F, 89 1211

Pol

INK UTRIKESDEP
Dnr...../.....
1989-10-30
Avd P | Gr 2 | Mål Eu I

Artikel om Raoul Wallenberg
(3 bil)

Den isländska motsvarigheten till det bästa heter "Úrval" och utkommer met ett häfte i månaden. Utgivare ar samma tidningsföretag som står bakom eftermiddagstidningen Dagbladid-Vísir (DV).

I magasinets oktobernummer 1989 finns en artikel om Raoul Wallenberg, som huvudsakligen är baserad på UD:s informationsskrift om Raoul Wallenberg utgiven 1987 och Svenska institutets skrift i serien Svenska personligheter författad av Jan Larsson och utkommen 1988.

Den kommentar eller fråga som redaktören Sigurdur Hreidar tillfogat i en ruta på sid 55 gäller Wallenbergs chaufför Vilmos Langfelder. Vad hände med Langfelder och vilka framställningar har gjorts för att få klarhet om hans öde?

Som bilagor bifogas ett exemplar av Urvals oktobernummer 1989, kopia av artikeln om Wallenberg samt exempel på annonseringen om oktobernumret i DV.

Sänd i orig. /1
t Wallenberg- /2
Frien /3

Per Olof Forshell

Per Olof Forshell

Postadress Box 490 121 REYKJAVIK | Gatuadress Lágmúli 7 | Telefon 82022 | Telegram Svensk REYKJAVIK | Telex 2087 landnr 069

Bil. 2 till Ambassader Reykjavik
skr. nr. 53 ..... 19 87.10.27

Flestir þekkja nafn Raouls Wallenberg, sænska sendiráðsstarfsmannsins sem hvarf undir lok heimsstyrjaldarinnar síðari. Sovétmenn sögðu þá strax að hann væri fundinn og í þeirra vörslu. Síðan neituðu þeir árum saman að hafa hann né vita nokkuð um hann. Loks tilkynntu þeir að hann hefði verið fangi þeirra og látist í júlí 1947. En vitni bera að þau hafi séð hann eða rætt við hann eftir það – allt fram undir þennan dag. Hver er sannleikurinn? Hvernig stendur á þessum feluleik? Það veit enginn enn – en frásögnin hér á eftir dregur fram það sem vitað er.

WALLENBERG – LÍFS EÐA LIÐINN Í SOVÉT?

HVAÐ VARÐ UM Wallenberg? Það er ein af þeim ráðgátum sem sennilega fæst aldrei svar við nema framfarastefnan, sem Sovétríkin segjast nú fylgja, nái svo miklum viðgangi að hulunni verði svipt af því sem Sovétmenn ættu að vita og geta svarað. Því hvað sem hæft er í því að fangar í sovéskum fangelsum eftir stríðið og allt fram undir okkar daga hafi hitt Wallenberg þar og spjallað við hann er þó óruggt að það voru Sovétmenn sem síðastir manna vissu um ferðir og

Meðfylgjandi grein er unnin upp úr bæklingi sem ber nafn Raouls Wallenberg og Sænska stofnunin gaf út á ensku á síðasta ári. Í inngangi þess bæklings segir að burtséð frá smávægilegum lagfæringum sé hann bein þýðing á sænskum upplýsingabæklingi með sama nafni sem sænska utanríkisráðuneytið gaf út árið 1987.

gerðir Wallenbergs í Búdapest í Ungverjalandi þar sem hann starfaði síðustu ár stríðsins að því að bjarga gyðingum undan gereyðingu. Einnig er það óruggt að hann var fluttur til Sovétríkjanna og sat þar í fangelsi. Spurningin er hve lengi, hvers vegna og hvenær hann dó – ef hann er þá dáinn.

Ungverjar voru bandamenn Þjóðverja í heimsstyrjöldinni síðari gegn Sovétríkjunum. Samt var Ungverjaland, undir stjórn Miklósar Horthy aðmíráls, tiltölulega örugg borg fyrir landflótta gyðinga úr þeim löndum Evrópu sem nasisminn náði tangarhaldi á. Af þeim fast að 800 þúsund gyðingum, sem höfðust við í Ungverjalandi í byrjun árs 1944, var helmingurinn flóttafólk frá öðrum Evrópulöndum.

Raoul Wallenberg á námsárum sínum.

Að vísu setti Horthystjórnin lög þegar árið 1942 sem stórlega skertu persónufrelsi og borgararétt gyðinga í landinu. En ekki fór alvarlega að syrta í álinn fyrir þeim fyrr en eftir að þýskar hersveitir lögðu Ungverjaland undir sig 19. mars 1944. Hernám Ungverjalands fylgdi í kjölfar tilraunar Horthys og manna hans til að slíta sambandinu við Hitlers-Þýskaland og draga Ungverjaland út úr stríðinu.

Nasistar áttu sína fylgjendur í Ungverjalandi sem víðar. Samtök ungverskra nasista hétu Örvakrossinn. Þegar Þjóðverjar höfðu hernumið Ungverjaland fóru þeir í samvinnu við Örvakrossinn að vinna markvisst að ofsóknum á hendur gyðingum og útrýmingu þeirra. Markmiðið var „endanleg lausn á gyðingavandanum", eins og nasistar kölluðu það. Ein þeirra aðferða, sem notaðar voru við þessa „lausn", var að leiða gyðinga hópum saman í gasklefana í einangrunarfangabúðum nasista. Einn helsti stjórnandi aðfararinnar gegn gyðingum í Ungverjalandi var Adolf Eichmann.

Þegar áður en nasistar lögðu landið undir sig voru sendiráð hlutlausra þjóða í Búdapest – Portúgals, Spánar, Svíþjóðar, Sviss og Vatíkansins – farin að leitast við að hjálpa ungverskum gyðingum. Fram til mars-

mánaðar 1944 var þessi hjálp þó í litlum mæli og fólst einkum í að hjálpa þeim landflótta gyðingum sem með einhverjum hætti áttu tengsl við viðkomandi land. En þegar nasistar tóku að ofsækja gyðinga í stórum stíl og aflífa þá jókst þessi hjálp til mikilla muna. Gyðingaofsóknirnar keyrðu um þverbak eftir að Örvakrossinn komst formlega til valda í október 1944, með stjórn þeirri sem kennd var við Ferenc Szálasi.

Gættu hagsmuna sjö þjóða

Þegar hér var komið sögu höfðu bandamenn – þau vestræn ríki sem börðust móti Þjóðverjum og fylgifiskum þeirra, Möndulveldunum svokölluðu – reynt ýmsar leiðir til að hjálpa ofsóttum gyðingum í Evrópu. Í Bandaríkjunum setti ríkisstjórn Roosevelts á fót Stríðsflóttamannaráðið (The War Refugee Board – WRB) í þessum tilgangi. Ráðið beindi kröftum sínum mjög að Ungverjalandi í kjölfar þýska hernámsins þar.

Fyrir milligöngu Ivers Olsen, fulltrúa WRB í Stokkhólmi, setti ráðið sig í samband við sænska utanríkisráðuneytið og fór þess á leit að heppilegur aðili yrði fenginn til að leiða stórfellda, hlutlausa áætlun um að hjálpa gyðingum í Ungverjalandi. Að nokkrum hluta átti þetta að greiðast af bandarísku fé. Af hálfu Svía varð Raoul Wallenberg fyrir valinu. 9. júlí 1944 mætti þessi 32 ára gamli Svíi til þjónustu hjá sænsku sendinefndinni í Búdapest.

Undir lok stríðsins höfðu Svíar tekið að sér að gæta hagsmuna hvorki meira né minna en sjö þjóða í Ungverjalandi, þeirra á meðal Sovétríkjanna. Deild B í sendiráðinu sá um þessi mál. Þegar Wallenberg var kominn til starfa var stofnuð deild C innan sendiráðsins til að stjórna hjálparstarfinu við gyðinga. Yfirmaður deildarinnar var Wallenberg. Beinn yfirmaður hans var Carl Ivar Danielsson, sendiherra Svía í Búdapest. Wallenberg var skráður hjá ungverskum yfirvöldum sem sendiráðsritari. Hann hafði sænskt diplómatavegabréf og naut friðhelgi diplómata.

Fjölþætt menntun og starfsþjálfun

Raoul Wallenberg fæddist í Stokkhólmi 4. ágúst 1912. Þegar hann fæddist voru þrír mánuðir liðnir síðan faðir hans lést af krabbameini. Móðir hans, Maj Wallenberg, giftist aftur þegar drengurinn var fárra ára. Síðari maður hennar var Fredrik von Dadel, framkvæmdastjóri Karolinska sjúkrahússins.

Pilturinn hlaut næsta alþjóðlega menntun og starfsþjálfun. Þegar hann hafði lokið menntaskólanámi heima í Svíþjóð lagði hann stund á arkitektúr við Michiganháskóla í Ann Arbor. Þaðan lauk hann námi árið 1935. Nokkur næstu árin var hann á faraldsfæti við nám og störf á ýmsum stöðum í Suður-Ameríku,

Hvað varð um Langfelder?

Svíar hafa alla tíð lagt áherslu á að Raoul Wallenberg hafi verið hetja. Þannig geymist nafn hans í sögunni og víst er að tugþúsundir manna áttu honum líf að launa. Varla fer milli mála að Wallenberg hefur verið úrræðagóður, áræðinn og djarfur og næsta víst að hann hefði haldið áfram að láta að sér kveða hefði hann ekki verið sviptur frelsi er Ungverjaland féll í hendur Sovétmanna.

Engan skal undra þó að Svíar hafi lagt mikla áherslu á að bjarga þessum syni þjóðarinnar og heimta hann heim aftur. Í meðfylgjandi grein kemur glögglega fram að þar hafa þeir hvergi gefið eftir í samskiptum við bangsann í austri. Í þessu máli hefur bangsinn samt, eins og í svo ótrúlega mörgum öðrum, komið fram eins og leikfangabangsi: með þverhausinn fullan af tróði. Þannig koma viðbrögð Sovétmanna að minnsta kosti fólki af vestrænni menningu fyrir sjónir.

Meðfylgjandi skýrsla um Wallenbergmálið er greinargott og ítarlegt yfirlit um tilurð þess og feril gegnum tíðina. Verulegur fengur er að þessari samantekt sem verður varla betri fyrr en Sovétmenn leysa frá skjóðunni – ef þeir gera það þá nokkurn tíma.

Lestur skýrslunnar vekur margar spurningar. Þeirra á meðal er spurningin um það hvað Svíar hafa gert til þess að fá Vilmos Langfelder, bílstjóra Wallenbergs, leystan til sín. Að vísu var Langfelder „aðeins" bílstjóri en sem slíkur hlýtur hann iðulega að hafa komist í hann krappan með Wallenberg, húsbónda sínum, og er ekki að efa að einhver verulegur hluti af hetjuskap Wallenbergs má skrifast á reikning bílstjórans. Fram kemur að Langfelder var einnig settur í fangelsi í Sovét þegar þeir Wallenberg voru fluttir þangað árið 1945 og skildir að. Hvergi kemur hins vegar fram að Svíar hafi krafist afhendingar hans eða spurst fyrir um örlög hans yfirleitt.

Ef til vill kemur það fram í annarri álíka skýrslu.

Ritstjóri

Suður-Afríku og í Palestínu. Hann starfaði einnig fyrir nokkra banka í ýmsum löndum. Árið 1939 varð hann hluthafi í matvælaheildsölu, Mellaneuropeiska Handels AB. Forstjóri heildsölunnar var ungverskur flóttagyðingur, Koloman Lauer. Wallenberg heimsótti Ungverjaland árið 1943 sem fulltrúi Mellaneuropeiska og sá þá af eigin raun að jafnt og þétt kreppti að gyðingum.

Einn þeirra Svía, sem störfuðu með Wallenberg í Búdapest á þessum tíma, var Per Anger sem um áraraðir var sendifulltrúi og sendiherra Svía erlendis. Hann setti saman bók um samstarf sitt við Raoul Wallenberg þar sem hann segir meðal annars frá því að Wallenberg hafi þótt hafa með sér heldur óvanalegan búnað þegar hann kom til starfa í Búdapest. Hann var með tvo bakpoka, svefnpoka, vindúlpu og skammbyssu. En svo óvanalegur sem þessi búnaður var fyrir nýbakaðan diplómat reyndist hann vera það sem við átti næstu mánuðina.

Það var við hæfi að Wallenberg byggi sig með óvenjulegum hætti til starfans því starfinn var óvenjulegur. Þegar áður en hann kom til Ungverjalands hafði sænska sendiráðið tekið, með samþykki Horthystjórnarinnar, að gefa út „verndarvegabréf" (Schutz-pass) til þeirra gyðinga sem sendiráðið óskaði að veita vernd sína. Ungverjar hétu því að gyðingar með sænsk verndarvegabréf skyldu ekki fluttir úr landi. Þeir fengu að hafast við í húsum sem sérstaklega voru leigð til þessara nota í Pesthluta Búdapest þar sem þau voru kölluð „sænsku húsin". Szálasistjórnin leyfði einnig útgáfu verndarvegabréfanna fyrst eftir að hún komst til valda í október 1944 þótt hún afturkallaði það leyfi síðar.

Wallenberg gerði sér fljótt grein fyrir þeim möguleikum sem fólust í verndarvegabréfunum. Með samþykki Danielssons teiknaði hann ný, íburðarmikil vegabréf, skreytt með sænska skjaldarmerkinu og sæg af alls konar stimplum. Verndarvegabréf veittu engin formleg réttindi samkvæmt alþjóðalögum en þau vöktu nokkra virðingu þegar þau voru sýnd. Þar að auki veittu þau þeim sem þau báru töluverða sjálfsvirðingu og nokkra öryggistilfinningu, og það skipti kannski ekki minnstu máli.

Hætti oft eigin lífi

Framan af takmarkaði ungverska utanríkisráðuneytið verulega þann fjölda verndarvegabréfa sem út mátti gefa. Í þessu tilviki kom það sér mjög vel hve mikla hæfileika Wallenberg hafði til að tala fólk til og til þess að spila eftir eyranu eins og best hentaði hverju sinni. Ekki leið á löngu áður en verndarvegabréfin voru komin talsvert fram úr leyfðum kvóta. Þegar með þurfti skarst Wallenberg þá sjálfur í leikinn til að koma í veg fyrir brottflutning og árásir þó

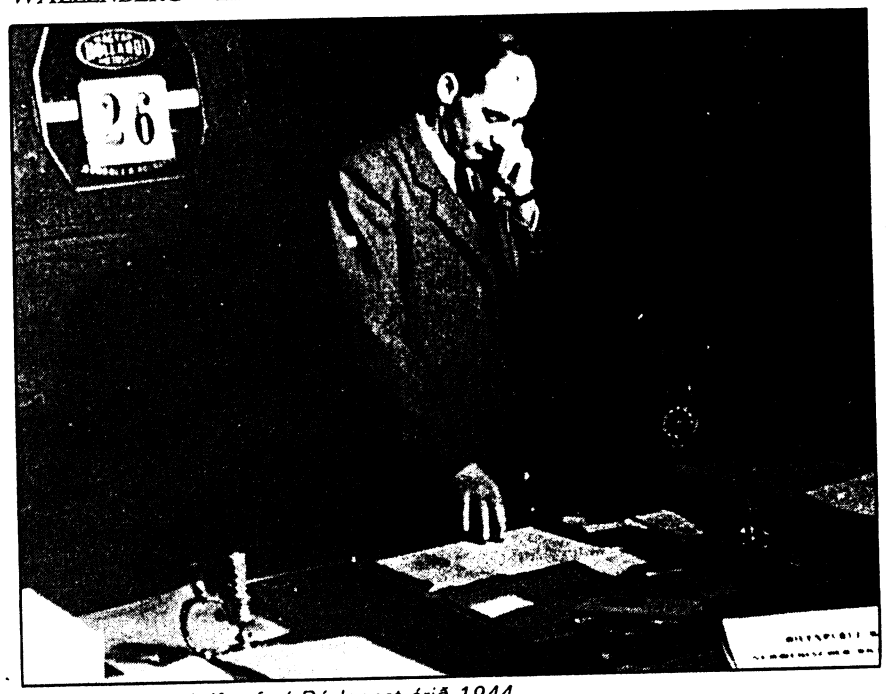

Wallenberg á skrifstofu í Búdapest árið 1944.

að með því hætti hann oft og einatt sínu eigin lífi.

Sífellt fjölgaði íbúum sænsku húsanna í Pest. Erfitt er að gera sér grein fyrir því hve margir áttu þar samastað en í opinberri sænskri skýrslu um Wallenbergmálið, sem út kom árið 1957 og kölluð var „hvíta skýrslan", er hófsamlega giskað á að þar hafi um tuttugu þúsund manns átt athvarf undir lok árs 1944. Það var líka mjög í anda Wallenbergs og í samræmi við skipulagshæfileika hans og hæfileikann til að hrífa aðra með sér að hann kom fljótlega upp sístækkandi hópi heimamanna til að hjálpa þessum gyðingum og sjá þeim fyrir mat og læknishjálp.

Deild Wallenbergs varð sú langstærsta í sænska sendiráðinu í Búdapest. Hann átti líka mestan þátt í að samræma starfsemi sendiráða hlutlausra ríkja í borginni. Sendiráðsfólk þessara þjóða vitnaði um það eftir stríðið hvernig Wallenberg bjargaði tugþúsundum fólks með því að skerast í leikinn, bæði sem einstaklingur og sem sendiráðsstarfsmaður. Hve margir héldu lífi beinlínis fyrir milli-

göngu Wallenbergs verður aldrei fullyrt með vissu. En í hvítu skýrslunni segir: „Sem yfirmaður deildar C vann Wallenberg hetjudáð. Hann [illegible]n sleitulaust og hætti sínu eigin lí[illegible] til að bjarga gyðingum undan ofsóknum. Enginn annar Svíi í sögunni hefur haft möguleika á að bjarga þúsundum mannslífa með svo beinum og persónulegum hætti." Við þetta er því að bæta að það sem hann gerði fyrir þá sem höfðust við í lokuðum gyðingahverfum Búdapest hefur sennilega bjargað tugþúsundum mannslífa í viðbót.

Tilkynntu Wallenberg fundinn

Yfirráð Þjóðverja yfir Ungverjalandi urðu skammvinn. Lokaatlaga Rauða hers Sovétmanna að Búdapest hófst á aðfangadagskvöld jóla árið 1944. Síðustu beinu boðskipti sænska sendiráðsins í Búdapest heim til Stokkhólms bárust þangað á Þorláksmessu. Eftir það fréttist ekkert í nokkrar vikur af því hvernig starfsfólki sænska sendiráðsins hefði reitt af. Pest-hlutinn af Búdapest, þar sem Wallenberg hafðist við, féll Sovétmönnum í hendur 15. janúar 1945. Daginn eftir tilkynnti Vladimír Dekanósov, aðstoðar-utanríkisráðherra Sovétríkjanna, yfirmanni sænska sendiráðsins í Moskvu, Staffan Söderblom, að Wallenberg væri fundinn og sovésk hernaðaryfirvöld hefðu gert ráðstafanir til [illegible]ernda hann og eigur hans.

[illegible]lkynning varð til þess að opinberir aðilar í Stokkhólmi ályktuðu að Wallenberg væri í öruggum höndum. Menn hættu að hafa áhyggjur af Raoul Wallenberg og einbeittu sér að því að hafa uppi á Danielsson sendiherra og starfsfólki hans í Búdapest, að Wallenberg undanskildum. Það var þó ekki fyrr en 23. mars að Svíum barst áreiðanleg njósn af því að megnið af starfsfólki sænska sendiráðsins væri í Búkarest í Rúmeníu.

Við vitnaleiðslur kom í ljós að 17. janúar fóru Wallenberg og Wilmos Langfelder, bílstjóri hans, í fylgd með sovéskum hermönnum frá Pest. Engin fullnægjandi skýring hefur nokkru sinni verið gefin á því hvers vegna sovéska utanríkisráðuneytið kaus að tilkynna sænska sendiráðinu í Moskvu það daginn áður, 16. janúar, að Wallenberg hefði verið tekinn undir sovéska vernd ásamt eigum sínum.

Sem fyrr segir varð tilkynning sovéska aðstoðar-utanríkisráðherrans til þess að Svíar hættu að óttast um öryggi Wallenbergs en töldu því borgið undir sovéskri vernd. Í febrúar leituðu sænskir sendiráðsstarfsmenn í Moskvu nokkrum sinnum eftir því við sovéska utanríkisráðuneytið að Sovétmenn hjálpuðu þeim einnig að hafa uppi á öðrum starfsmönnum sænska sendiráðsins í Búdapest.

En það olli nokkrum áhyggjum 15. mars þegar sænska utanríkisráðuneytinu í Stokkhólmi var sagt að

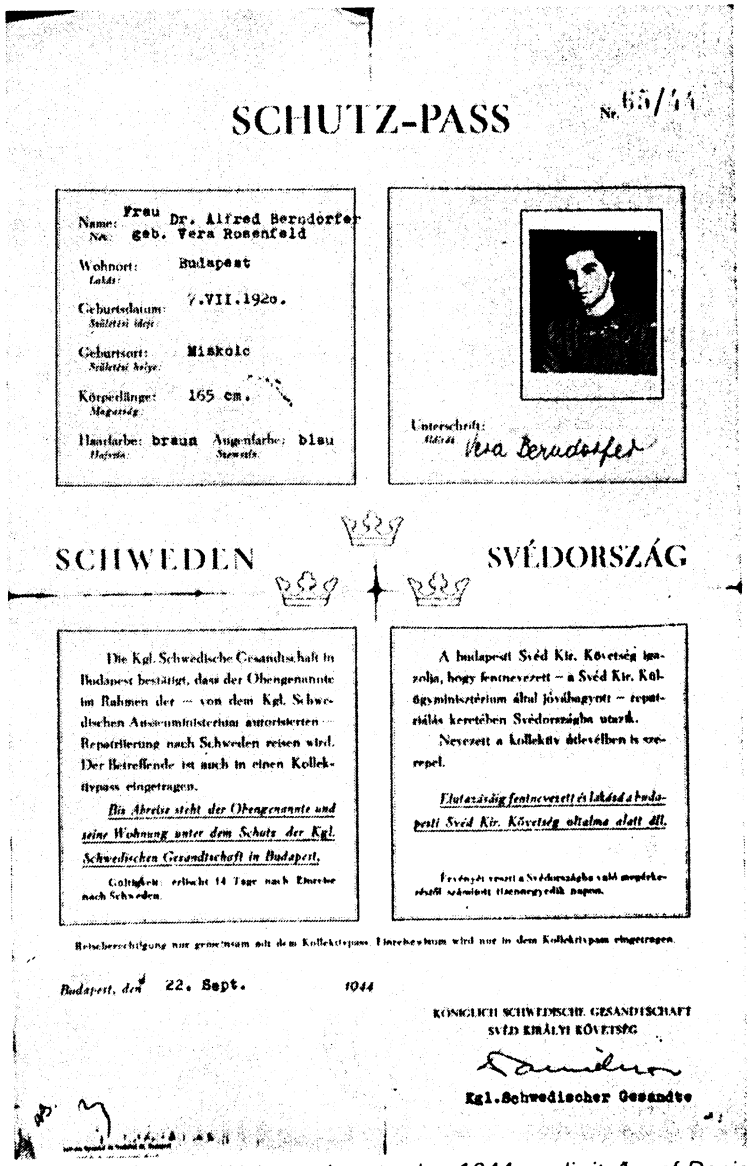

SCHUTZ-PASS

Nr. 65/44

Name: Frau Dr. Alfred Berndorfer
Nev: geb. Vera Rosenfeld

Wohnort: Budapest
Lakóhely:

Geburtsdatum: 7.VII.1920.
Születési idő:

Geburtsort: Miskolc
Születési hely:

Körperlänge: 165 cm.
Magasság:

Haarfarbe: braun Augenfarbe: blau
Hajszín: Szemszín:

Unterschrift: Vera Berndorfer
Aláírás

SCHWEDEN SVÉDORSZÁG

Die Kgl. Schwedische Gesandtschaft in Budapest bestätigt, dass der Obengenannte im Rahmen der — von dem Kgl. Schwedischen Aussenministerium autorisierten — Repatriierung nach Schweden reisen wird. Der Betreffende ist auch in einem Kollektivpass eingetragen.

Bis Abreise steht der Obengenannte und seine Wohnung unter dem Schutz der Kgl. Schwedischen Gesandtschaft in Budapest.

Gültigkeit: erlischt 14 Tage nach Einreise nach Schweden.

A budapesti Svéd Kir. Követség igazolja, hogy fentnevezett – a Svéd Kir. Külügyminisztérium által jóváhagyott – repatriálás keretében Svédországba utazik.

Nevezett a kollektív útlevélben is szerepel.

Elutazásáig fentnevezett és lakása a budapesti Svéd Kir. Követség oltalma alatt áll.

Fentnevezett szóban a Svédországba való megérkezésétől számított tizenegy napon.

Reiseberechtigung nur gemeinsam mit dem Kollektivpass. Eintrag in dem Kollektivpass eingetragen.

Budapest, den 22. Sept. 1944

KÖNIGLICH SCHWEDISCHE GESANDTSCHAFT
SVÉD KIRÁLYI KÖVETSÉG

Danielsson

Kgl. Schwedischer Gesandte

Verndarpassi, gefinn út í Búdapest í september 1944, undirritaður af Danielsson sendiherra.

útvarpsstöðin Kossuth í Ungverjalandi hefði flutt frétt 8. mars þess efnis að Raoul Wallenberg hefði horfið 17. janúar og hefði sennilega fallið fyrir hendi morðingja, útsendara Gestapó, í framhaldi af því. Þetta varð til þess að 17. mars voru Söderblom sendiherra gefin fyrirmæli um að spyrjast rækilega fyrir um hvar Danielsson, Anger og Wallenberg væru niðurkomnir.

Segja má að þetta hafi markað upphaf opinberrar leitar að Wallenberg.

„. . .vitum ekkert um Wallenberg. . ."

Nokkrum dögum síðar, 23. mars, fékk utanríkisráðuneytið í Svíþjóð áðurnefnd boð um það frá sænska sendiráðinu í Búkarest að Danielsson væri kominn þangað með nokkuð af sínu liði. Upp frá því var þunga leitarinnar beint að Wallenberg. Það leynir sér ekki að í ráðuneytinu hafa menn framan af vonað að Wallenberg myndi fljótlega koma í leitirnar, líkt og þeir félagar hans sem skiluðu sér til Búkarest. Söderblom fékk skeyti um það 27. mars að Danielsson væri kominn til Rúmeníu og nú væri sérlega mikilvægt að fá fréttir af Wallenberg.

Í framhaldi af því var fast knúið á í Moskvu að fá skýr svör um hvar Wallenberg væri niðurkominn. 28. apríl sendi svo Marcus Wallenberg, þekktur banka- og iðnjöfur í Svíþjóð, bréf til sovéska ambassadorsins í Stokkhólmi, Alexöndru Kollontæ, og bað um hjálp hennar við leitina að frænda sínum. Það sem eftir var ársins 1945 var diplómatíska leiðin hvað eftir annað farin í Moskvu. Eina svarið, sem fékkst, var að enn væru engar upplýsingar fyrir hendi um niðurstöður rannsóknar sem sovésk hernaðaryfirvöld ynnu nú að.

Árið 1946 og fyrri hluta árs 1947 var þessum diplómatísku fyrirspurnum haldið áfram af hálfu Svía. Gunnari Hägglöf, sem við tók af Staffan Söderblom sem ambassador Svía í Moskvu, var tjáð 30. janúar 1947 að þrátt fyrir umfangsmikla leit af hálfu sovéska herforingjaráðsins, herlögreglunnar, öryggislögreglunnar og fleiri yfirvalda hefði ekki tangur né tetur fundist af Raoul Wallenberg. Í orðsendingu til Rolfs Sohlman, sem við tók af Gunnari Hägglöf, dagsettri 18. ágúst 1947, vísaði Andrei Vissinskí aðstoðarutanríkisráðherra til yfirlýsingarinnar frá 30. janúar. Svar Vissinskís var fyrsta ítarlega svar Sovétmanna við fjölmörgum fyrirspurnum Svía. Í svari Vissinskís er meðal annars þetta:

„Það er niðurstaða ítarlegrar rannsóknar að Wallenberg er ekki í Sovétríkjunum og við vitum ekki um hann."

„. . . Það er rétt að 14. janúar 1945 fékk utanríkisráðuneyti Sovétríkjanna stutt skilaboð, byggð á óbeinum upplýsingum liðsforingja sem barðist í Búdapest, þess efnis að

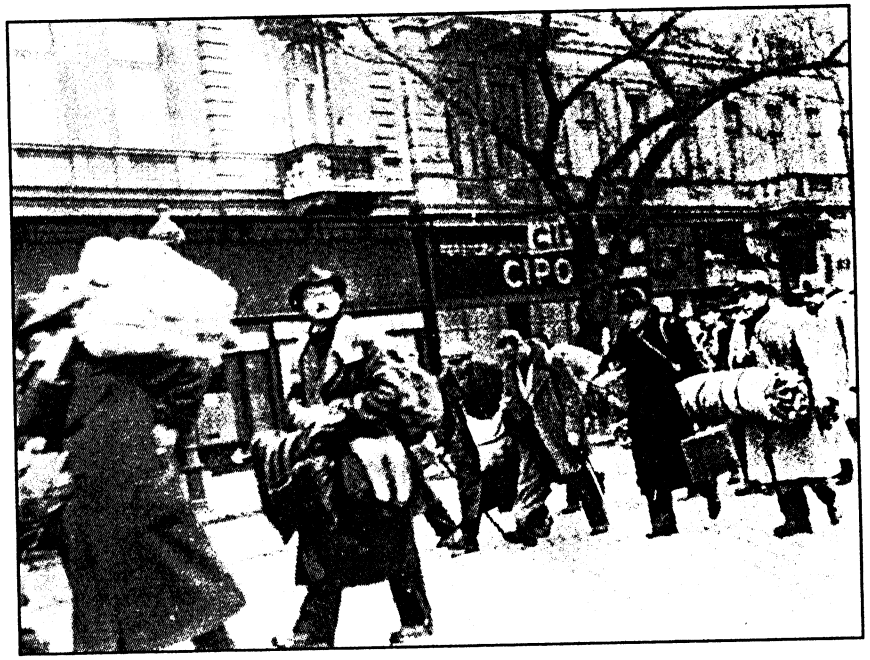

Flóttafólk í Búdapest á styrjaldarárunum.

Wallenberg hefði fundist á Benzurstræti.

Á þeim tíma var ógerningur að sannprófa þessi skilaboð því orrustan um borgina, sem var áköf, stóð nærri mánuð í viðbót og sovéski herinn náði ekki valdi á borginni fyrr en 12. febrúar 1945.

Síðar var nákvæm rannsókn og leit gerð að Wallenberg til þess að sannreyna skilaboðin frá 14. janúar 1945. Þessi rannsókn hefur ekki borið árangur og ekki hefur reynst unnt að hafa uppi á sovéska liðsforingjanum sem sagði frá því að Wallenberg væri fundinn. Né heldur hefur Wallenberg fundist í stríðsfangabúðum eða kyrrsetningarbúðum.

Á grundvelli þess sem hér segir að framan sagði K.V. Nóvíkov, félagi í stjórnarnefnd utanríkisráðuneytis Sovétríkjanna, ambassador Svíþjóðar, herra Hägglöf, frá því í samtali þegar 30. janúar 1947 að viðeigandi sovésk yfirvöld hefðu varið verulegum tíma í Wallenbergmálið en tilraunir þeirra til að finna hann hefðu ekki borið árangur. Í þessu sambandi benti K.V. Nóvíkov á að vitaskuld

væri ekki hægt að horfa fram hjá þeirri staðreynd að Wallenberg hefði verið á svæði þar sem sovéskur her átti í harðvítugum orrustum í Ungverjalandi og þá getur allt gerst. Wallenberg kann að hafa farið af sovésku hernámssvæði að eigin frumkvæði. Loftárásir óvinanna kunna að hafa komið fyrir. Wallenberg kann að hafa orðið fyrir óvinaskoti – og þannig mætti áfram telja.

Frekari ráðstafanir, gerðar eftir 30. janúar í ár, til þess að kanna skilaboðin um Wallenberg og leit að honum hafa heldur ekki leitt til árangurs. Ekki verður annað ályktað en að Wallenberg hafi fallið í bardaganum um Búdapest eða verið hnepptur í varðhald af stuðningsmönnum Szálasis."

Vitnisburður samfanga

Í nokkur ár var ekki annað að sjá en þessi nóta Vissinskís yrði lokasvar Sovétmanna í Wallenbergmálinu. Tilraunir sænska utanríkisráðuneytisins á árunum 1947 til 1951 urðu líka árangurslausar, nema hvað orðasveimur var á kreiki þess efnis að Wallenberg kynni að vera hafður í haldi í Sovétríkjunum. Þetta byggðist þó ekki á áreiðanlegum heimildum. Það lá vitaskuld ljóst fyrir að Wallenberg hafði verið tekinn í sovéska gæslu. En eftir það var allt óljóst.

Myndin varð aðeins ljósari undir lok ársins 1951 þegar sænska utanríkisráðuneytið fékk vitnisburð Ítala sem verið hafði fangi í Sovétríkjunum. Framburður hans renndi mjög styrkum stoðum undir þá skoðun að Wallenberg hefði verið fangi í Moskvu. Östen Undén, utanríkisráðherra Svía, sendi sovéska ambassadornum orðsendingu 11. febrúar 1952 í framhaldi af þessu. Þar bendir hann á að í ljósi þess að fullsannað megi telja að Wallenberg hafi verið fangi í Lefortóvó-fangelsinu í ársbyrjun 1945, að minnsta kosti, hljóti Sovétríkin að geta hlutast til um það að Wallenberg fái tafarlaust að snúa aftur heim til Svíþjóðar.

Svarið kom í nokkrum línum tveim mánuðum seinna. Þar segir stutt og laggott að ekkert frekar sé að segja um örlög Wallenbergs en fram hafi komið í bréfi Vissinskís til Sohlmans 18. ágúst 1947. Undén lét ekki deigan síga en sendi nótu á móti sem lýsir undrun Svía á viðbrögðum Sovétmanna í þessu máli.

Sovétmenn létu fimmtán mánuði líða áður en þeir sýndu nokkur viðbrögð við þessari orðsendingu Undéns. Það var ekki fyrr en í ágúst 1953 að Ródíónov ambassador svaraði henni munnlega við Arne S. Lundberg aðstoðarráðherra. Efnislega var svarið hjakk í sama farið, að þar sem vitað væri að Raoul Wallenberg hefði horfið sporlaust í Búdapest á tíma ófriðar og upplausnar væri ekki hægt annað en gera því skóna að hann hefði fallið þar í götubardaga eða lent í höndum stuðningsmanna Szálasis.

Úr sjúkrahúsi fyrir flóttafólk í Búdapest á stríðsárunum.

Niðurlag þessarar orðsendingar var harla snúðugt:

„Á sama tíma hefur mál Raouls Wallenberg verið notað með skammarlegum hætti til þess að kynda undir óvináttu í garð Sovétríkjanna. Einmitt í þeim tilgangi hafa sum sænsk blöð upp á síðkastið dreift sérandi lygagreinum um Wallenberg sem í orði kveðnu byggjast á upplýsingum einhvers konar vitna.

Sovéska sendiráðið hefur umboð til þess að staðfesta fyrri upplýsingar sem við höfum veitt um þetta mál og tilkynna yður að enginn fótur er fyrir neinum tilraunum til að tengja sögur um örlög Wallenbergs við meinta dvöl hans í Sovétríkjunum."

Sovétmönnum afhent skýrsla

Sumarið 1954 bárust frekari skýrslur sem staðfestu eldri vitnisburð um fangavist Wallenbergs í Sovétríkjunum. Þetta varð til þess að Sohlman ambassador afhenti Valerían Sórín, þáverandi utanríkisráðherra Sovétmanna, ítarlega skýrslu um málið í lok september 1954. Þar var dregið saman það sem vitað var um fangavist Wallenbergs fram að því. Þar kemur fram að vitað sé að Wallenberg og Vilmos Langfelder, bílstjóri hans, voru fluttir til Moskvu eftir að

þeir voru handteknir í Búdapest í janúar 1945. Þar voru þeir aðskildir og fangelsaðir hvor í sínu lagi. Vorið 1945 var farið með Wallenberg í Lefortóvó-fangelsið, fyrst í klefa á þriðju hæð en síðan var hann fluttur á þá fjórðu þar sem klefi hans var að heita mátti beint upp af þeim á þriðju hæð. Áhersla var lögð á að þetta hefði komið fram í vitnisburði sex vitna sem öllum bæri saman í veigamestu atriðum.

Einnig var bent á vitnisburð þess efnis að fjöldi fanga í sovéskum fangelsum hefði verið yfirheyrður um samband þeirra við Wallenberg og Langfelder sumarið 1947, áður en Vissinskí sendi svar sitt, dagsett 18. ágúst.

Í skýrslunni var einnig komið inn á vitneskju Svía um grunsemdir af hálfu Sovétmanna um að Wallenberg hefði stundað njósnir fyrir Þjóðverja og Bandaríkjamenn. Þessar grunsemdir komu fyrst fram hjá sovéskum embættismönnum er aðrir úr sænsku sendinefndinni voru yfirheyrðir í Búdapest og síðar í yfirheyrslum í Moskvu yfir þeim föngum sem höfðu haft samband við Wallenberg og Langfelder. Í sænsku skýrslunni er þessum grunsemdum vísað á bug sem tilhæfulausum.

Í sænsku skýrslunni var líka langur og ítarlegur kafli um hið stórfellda björgunarstarf sem Wallenberg stjórnaði í Búdapest. Niðurlag þess kafla er á þessa leið:

„Þannig hefur hræðilegur harmleikur gerst. Wallenberg, sem langtímum saman átti stöðugt yfir höfði sér að nasistar eða félagar Örvakrossins myrtu hann og barðist af mikilli hetjulund við að bjarga fólki, þar á meðal sósíalistum og kommúnistum, þó að þeir væru ekki gyðingar, undan hörmungum fasista, var grunaður um njósnir og handtekinn."

Fyrri upplýsingar um Wallenberg í Sovétríkjunum styrktust enn frekar árið 1955. Það var ekki fyrr en þá sem kanslara Austurríkis tókst að fá austurríska herfanga látna lausa og sama ár var þýskum herföngum í Sovétríkjunum sleppt. Fréttir af Wallenberg sem fanga hrönnuðust upp.

Klefafélagi finnst

Einn þeirra sem þannig vitnuðu var Gustav Richter, lögreglufulltrúi við þýska sendiráðið í Búkarest í stríðslokin. Hann var ásamt Austurríkismanninum Schauer klefafélagi Wallenbergs í Lúbjanskæja-fangelsinu í Moskvu frá 31. janúar til 1. mars 1945. Hann lýsti því að Wallenberg hefði verið í góðu skapi þennan tíma og vel á sig kominn en haft miklar áhyggjur af því hvað fólkið hans myndi segja ef það vissi að hann sæti í fangelsi. Richter rakti ýmislegt um feril Wallenbergs og hafði það rétt eftir. Richter var svo fluttur úr þessum klefa 1. mars en Schauer og Wallenberg urðu eftir.

27. júlí var Richter tekinn til yfirheyrslu þar sem hann var þá kominn til Lefortóvó. Yfirheyrslan snerist um hverjir hefðu verið klefafélagar hans í samanlagðri fangavistinni í Sovétríkjunum og í framhaldi af því einkum um það hverjum hann hefði sagt frá Wallenberg og hvað þeim Wallenberg hefði farið á milli. Eftir þetta var Richter hafður í einangrun fram í febrúar 1948 en í samræðum við samfanga sína eftir að einangrun lauk komst Richter að því að fleiri höfðu verið yfirheyrðir á sama eða svipaðan hátt. Þannig voru Horst Kitschmann og Wilhelm Rodde, fyrrverandi sendiherra Þjóðverja í Rúmeníu, sem um tíma deildu klefa með Langfelder bílstjóra, einnig teknir til yfirheyrslu þennan sama dag, 27. júlí.

Sænsk yfirvöld lögðu það sem vitað var um Wallenbergmálið fyrir tvo hæstaréttardómara sem kváðu upp þann úrskurð að með fyrirliggjandi vitnisburði væri fullsannað svo sem fullnægði sænskum lögum að Raoul Wallenberg hefði verið fangi Sovétmanna. Ródíónov ambassador fékk þetta í hendur 10. mars 1956 ásamt áminningu frá Svíum um að Sovétmenn gyrtu sig nú í brók, hefðu uppi á Wallenberg og skiluðu honum aftur heim til Svíþjóðar.

Nú voru Sovétmenn fljótir að svara. 19. maí fékk sendiherra Svía í Moskvu nótu þar sem segir í stuttu máli:

„Hvað snertir skírskotanir í ofanskráðri orðsendingu frá sænsku ríkisstjórninni til svokallaðs vitnisburðar um Wallenberg frá stríðsglæpamönnum, sem voru leystir undan því fyrir tímann að afplána meira af dómi sínum í Sovétríkjunum, liggur í augum uppi að það er ógerningur að telja fullnægjandi eða á nokkurn hátt festa trúnað á þennan vitnisburð sem fer í bága við staðreyndir sem komu fram í nákvæmri rannsókn sem viðeigandi sovéskar stofnanir önnuðust."

Þessu fylgdi þung áhersla á að sú niðurstaða að Wallenberg væri ekki á sovésku yfirráðasvæði væri fengin eftir „yfirgripsmikla og endanlega" rannsókn.

„Sendur heim ef hann er hér"

Meðan þessar orðsendingar flugu milli Svía og Sovétmanna var verið að undirbúa fyrstu heimsókn sænsks forsætisráðherra til Sovétríkjanna. Það var Tage Erlander sem braut þetta blað í samskiptum þjóðanna. Með honum var Gunnar Hedlund innanríkisráðherra. Þeir félagar áttu fundi með sovéskum leiðtogum: Nikolai Búlganín, Nikíta Krústjoff og V.M. Mólótov, þar sem þeim gafst tækifæri til að reifa Wallenbergmálið ítarlega og skýra sænska skoðun á því. Sovésku félagarnir tóku þessu af fullri kurteisi og hétu því að láta fara fram nýja rannsókn sem sænska ríkisstjórnin fengi að vita um. Þetta kemur líka fram í sameiginlegri yfirlýsingu þjóðaleiðtoganna sem gefin var út 3. apríl 1956. Þar segir líka:

„... var því lýst yfir að væri Wallenberg í Sovétríkjunum yrði hann vitaskuld sendur heim."

Það var þó ekki fyrr en 6. febrúar 1957 að Andrei Grómíkó, utanríkisráðherra Sovétmanna, afhenti Sohlman ambassador nýja orðsendingu. Í henni segir að sovésk yfirvöld hafi látið fara fram nákvæma rannsókn, byggða á gögnum sem sænsk yfirvöld hafi afhent um mál Raouls Wallenberg. Þessi rannsókn leiddi til þess að gögn fundust, undirituð af A.L. Smoltsov, yfirmanni sjúkradeildar Lúbjanskæja-fangelsisins, þar sem segir að Wallenberg hafi dáið 17. júlí 1947. Þessar upplýsingar hafi Smoltsov á sínum tíma gefið yfirmanni sovésku öryggisþjónustunnar, Viktor Abakúmov, sem sleginn var af í „hreinsunum" innan öryggisþjónustunnar eftir fráfall Stalíns. Sjálfur dó Smoltsov þessi árið 1953. Abakúmov hafði aftur á móti sagt sovéska utanríkisráðuneytinu ósatt til um Wallenberg árum saman. Það var skýringin á niðurstöðu þeirrar fyrri rannsóknar sem sífellt var vísað til, þess efnis að Wallenberg hefði aldrei til Sovétríkjanna komið.

Ekki þótti Svíum þetta feitur biti. Þeir svöruðu með orðsendingu, dagsettri 19. febrúar 1957. Þar segir að Sovétmenn geti ekki vísað frá sér ábyrgð á því að hafa haldið sendiráðsstarfsmanni hlutlauss lands föngnum. Hjá því fari heldur ekki að Sovétstjórn hljóti að hafa getað fengið áreiðanlegar upplýsingar meðan Wallenberg sat í haldi í Moskvu og getað svarað almennilega óteljandi sænskum fyrirspurnum um hann á þeim tíma hafi hún á annað borð eitthvað grennslast fyrir um málið. Þar að auki sé erfitt að trúa því að öllum skýrslum um fangelsisdvöl Wallenbergs, annarri en þessari einu skýrslu Smoltsovs, hafi verið eytt og sænska stjórnin ætlist til þess að hún fái aðgang að öllum frekari gögnum sem fram kunni að koma um málið.

Ljóst er að sænsk yfirvöld voru tortryggin á þessa skýrslu Sovétmanna. Nýr vitnisburður benti til þess að einhvern tíma eftir 1947 hefði Wallenberg verið fluttur í Vladimírfangelsið austan við Moskvu þar sem hann var hafður sitt á hvað í sjúkradeild eða í einangrun. Þessar upplýsingar þóttu svo áreiðanlegar að 9. febrúar 1959 sendu Svíar Sovétmönnum nótu um þetta. Sovétmenn svöruðu í styttingi að síðasta rannsókn hefði verið tæmandi.

„Wallenberg illa á sig kominn"

Svíar létu sér enn ekki segjast. 18. júlí 1959 afhentu þeir sovéska utanríkisráðuneytinu mjög nákvæma skýrslu þar sem rakinn var meðal annars framburður svissnesks manns sem sagðist seint í júlí og framan af ágúst 1954 hafa skipst á skilaboðum við Wallenberg í Vladimírfangelsinu með því að klappa á vegginn. Austurríkismaður kvaðst hafa deilt klefa með honum í Vladimír snemma árs 1955. Tveir Þjóðverjar vitnuðu hvor í sínu lagi að hafa frétt af honum í Vladimír snemma á sjötta áratugnum. Sá sem sagði þeim var sovéskur fangi sem fjöldi fanga í Vladimír vottaði að væri trúverðugur og áreiðanlegur.

Nýrri vísbendingu skaut upp þegar sænskur læknir, Nanna Svartz prófessor, heimsótti Moskvu í janúar 1961. Þar sagði virtur sovéskur vísindamaður henni að hann vissi um Wallenberg sem væri „mjög illa á sig kominn" og andlega sjúkur. Tage Erlander, forsætisráðherra Svía, skrifaði Krústjoff bréf um þetta 9. febrúar 1961 og krafðist þess að sænskur læknir fengi undireins að fara til Moskvu og ákveða með þarlendum starfsbræðrum sínum hvernig best væri að flytja Wallenberg heim. Krústjoff svaraði strax og Sohlman ambassador afhenti honum bréf Erlanders að engu væri við fyrri yfirlýsingar Sovétmanna um Wallenberg að bæta.

Þegar Nanna Svartz kom aftur til Moskvu í mars þetta ár sagði sami sovéski vísindamaðurinn henni að hún hefði misskilið hann og hann vissi ekkert um Wallenberg. Þegar Nanna kom í þriðja sinn í maí sama ár neitaði þessi aðili að ræða nokkuð um Wallenberg og vísaði henni á utanríkisráðuneytið.

Sovétmenn voru margsinnis minntir eftir diplómatískum leiðum á bréf Erlanders til Krústjoffs en án árangurs. Torsten Nilson, utanríkisráðherra Svía, hitti Krústjoff að máli í Moskvu í maí 1963 og bryddaði upp á málinu. Krústjoff sagðist engu hafa við það að bæta. Þegar Grómíkó heimsótti Stokkhólm í mars 1964 ræddi Erlander við hann um vitnisburð Nönnu Svartz og fór fram á að efnt yrði til fundar með henni og vísindamanninum sem í upphafi sagði henni frá Wallenberg og veikindum hans. Grómíkó sagði að Wallenberg væri ekki í Sovétríkjunum og ekkert frekar hefði komið fram um hann. Vísindamaðurinn hefði verið yfirheyrður og þverneitað að hafa sagt nokkuð í þá átt sem Nanna Svartz vitnaði um.

Nokkru síðar fékk Nanna Svartz bréf frá þessum tiltekna vísindamanni sem staðhæfði að hann hefði, þegar þau hittust í janúar 1961, ekki vitað neitt um Wallenberg, hefði aldrei heyrt hann nefndan og því síður að hann hefði hugmynd um hvort hann væri lífs eða liðinn.

Þegar Krústjoff kom í opinbera heimsókn til Svíþjóðar í júní 1964 brydduðu Svíar hvað eftir annað upp á Wallenbergmálinu við hann. Erlander forsætisráðherra útskýrði skýrslu Nönnu Svartz fyrir honum í smáatriðum og lagði áherslu á að hann bæri mikið traust til hennar. Krústjoff var mikið niðri fyrir þegar hann lýsti því yfir að hann hefði ekki að óreyndu trúað því að sænska stjórnin ætlaði einu sinni enn að fara að rausa um þetta Wallenberg-

mál. Wallenberg væri ekki í Sovét. Sænska stjórnin yrði að skilja að Sovétmenn myndu orðalaust afhenda Wallenberg væri hann á lífi, sama hvernig andlegt ástand hans væri.

Sögumaðurinn lélegur í þýsku

Eftir fall Krústjoffs í október 1964 vakti Erlander enn einu sinni athygli á málinu í bréfi, dagsettu 11. febrúar 1965, til hins nýja forsætisráðherra Sovétmanna, Alexeis Kósígins. Það var Gunnar Jarring, þáverandi ambassador Svía í Sovétríkjunum, sem afhenti bréfið. Kósígin sagðist ekkert hafa við það að athuga að Jarring hitti í eigin persónu þann tiltekna Sovétmann sem Nanna Svartz sagði að hefði sagt henni frá Wallenberg. Sá fundur átti sér stað 11. maí 1965 að viðstöddum fulltrúa sovéska utanríkisráðuneytisins. Vísindamaðurinn bar allt til baka sem Nanna Svartz hafði eftir honum og kenndi tungumálavandræðum um. Hann var svo lélegur í þýsku, sagði hann, en það var málið sem þau Nanna ræddust við á. En hann hefði ekkert á móti því að hitta Nönnu Svartz aftur, sagði hann.

Þau hittust á ný í júlí þetta ár, í Moskvu. Viðstaddir voru Gunnar Jarring og tveir menn frá sovéska utanríkisráðuneytinu. Á þeim fundi var ekkert að græða. Nanna Svartz og sögumaður hennar átu þar hvort úr sínum poka.

Árið 1978 kom Avraham Kalinski, pólskur gyðingur, nú búsettur í Ísrael, fram með ítarlegar upplýsingar um Wallenberg í Vladimírfangelsinu seint á sjötta áratugnum. Þær upplýsingar komu fram um líkt leyti og fréttir bárust um það frá heimildum innan Sovétríkjanna að Wallenberg hefði verið á lífi um miðjan áttunda áratuginn og enn í fangelsi.

Á grundvelli þessara upplýsinga var enn knúið á það í janúar 1979 að málið yrði kannað. Sovétmenn vísuðu á svarið frá 1957. Sænsk stjórnvöld hafa haldið áfram að þrýsta á Sovétmenn allan þennan tíma. Meðal annars var þetta eitt af þeim málum sem Ingvar Carlsson forsætisráðherra tók upp við Nikolaí Rítskov, forsætisráðherra Sovétmanna, þegar hann heimsótti Svíþjóð í janúar 1988. – Sovétmenn láta sér alltaf nægja að vísa á svar sitt frá 1957.

Í SKJALASAFNI SÆNSKA utanríkisráðuneytisins er að finna rúmlega tuttugu þúsund skrifaðar síður um Wallenbergmálið. Þar af er um þriðjungurinn frá 1979 eða yngri. Nöfn, sem koma fram í sambandi við málið, eru á fjórða þúsund. Markmiðið hefur verið að fylgja hverri vísbendingu – eða, eins og Svíar segja sjálfir: láta engum steini óvelt.

Meðan minnsti vafi leikur á um örlög Raouls Wallenberg mun sænska ríkisstjórnin leitast við að upplýsa málið.

★

Bil. 3 till Ambassaden i Reykjavik
skr. nr. 53 19-89-10-27 DV 1989 10 20

Úrval

Tímarit fyrir alla

Segja Rússar satt um Wallenberg?

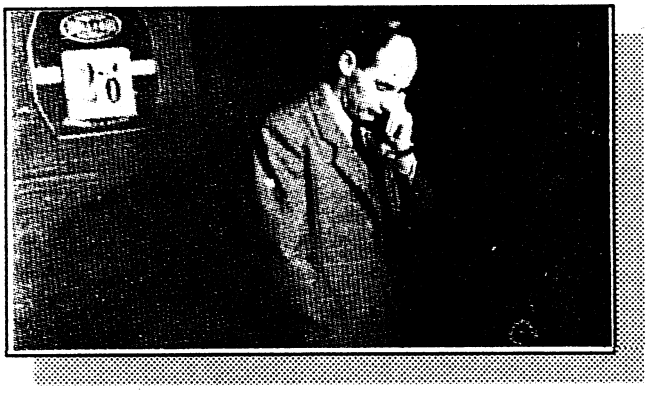

Lengi vel þóttust Rússar ekkert við Wallenberg kannast.
Svo sögðu þeir að hann hefði verið fangi þeirra en dáið 1947.
Eftir það hafa fjölmörg vitni borið að hafa hitt hann og rætt við hann, alveg fram að þessum áratug.

Er hann lifandi?
Er hann dáinn?
Dó hann 1947 eins og Rússar hafa alltaf haldið fram?
Segja þeir þá satt en öll síðari tíma vitni ósatt?

Lesið ítarlega frásögn af Wallenbergmálinu í Úrvali núna:

Wallenberg – lífs eða liðinn í Sovét?

Nýtt hefti

503/009

P 2 EU I

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten (Pol I)
Kr Hallqvist/EL

PROMEMORIA
1989-10-30

Överlämnas för kännedom till:
Utrikesministerns kansli
Kabinettssekreteraren
Polchefen
Bitr polchefen
Wöhler
Hallqvist H E M L I G
Amb Moskva nr 111

HEMLIG
enl 2 kap 1 § sekretesslagen
19.89-11-01
UTRIKESDEPARTEMENTET

EXPEDIERAT
med
Xv. kurir 6/11 1989
utl. kurir
luftpost
vanl. post sign

Raoul Wallenberg-Föreningen besöker UD efter resan till Moskva

1. De fyra företrädarna för Raoul Wallenberg-Föreningen, dess ordförande Per Anger, sekreteraren Sonja Sonnenfeld samt Raoul Wallenbergs halvsyskon Guy von Dardel och Nina Lagergren togs emot av kabinettssekreteraren och polchefen den 26 oktober för att informera om besöket i Moskva.

Man konstaterade från föreningens sida att det var positivt att de fyra hade blivit inbjudna till Sovjetunionen. Man hade också arbetat snabbt på sovjetisk sida med genomgången av den förteckning på vittnen som föreningen presenterat. Två dagar hade det tagit. Bl a hade Kaplanpapperen lagts på bordet.

Lagergren sade sig tro att ryssarna nog hade tänkt att hon skulle få ett sammanbrott då hon fick se Raouls personliga tillhörigheter, och Anger tillade att de nog inte var inställda på den dialog som nu faktiskt kommit igång. von Dardel hade här en något avvikande uppfattning - sedan han träffat Adamishin tidigare under året i Genève trodde han inte att ryssarna hade velat lägga locket på. Adamishin hade talat om möjligheterna att bilda en internationell undersökningskommission.

En god sak var att man i Sovjetunionen varit så positivt intresserad i massmedia - Raoul Wallenberg hade också i Sovjet blivit en symbol för MR.

Däremot var man kritisk till viss publicitet i svensk press Man tyckte också att UD varit väl frikostigt då det gällt att lämna ut dokument.

Polchefen förklarade saken med att i det skede då handlingarna lämnats ut, hade föreningen ännu inte inbjudits till Moskva, och det hade alltså inte rått något förhandlingsläge. von Dardel hemställde om att utrikesministern vid sitt förestående besök i Moskva 10-11 november försöker övertala ryssarna att inta en ståndpunkt identisk med den svenska, nämligen att Wallenberg fortfarande lever.

De säger ju själva, tillade Anger, att Smoltsov-rapporten inte är juridiskt bindande. Det gäller att få dem att klart ifrågasätta uppgiften att Wallenberg skulle ha dött 1947. Något som talade för att Smoltsov-rapporten var en förfalskning var för övrigt att den uppgift föreningen fått att termen för den troliga dödsorsaken som angavs i Smoltsov-dokumentet, "myokardinfarkt" inte användes vid den tiden. Anger menade att det var bäst att ligga lågt i frågan om en analys av Smoltsov-rapporten, en sådan skulle vara ytterst svår att göra och det är inte säkert att ett resultat skulle vara till fördel för det fortsatta sökandet.

Dardel och Sonnenfeld berättade härefter om sitt besök i Vladimir tillsammans med Dahnberg från ambassaden som tolk. De hade inte själva fått titta i registerkartoteket utan fått lämna namn på personer de intresserade sig för varpå någon gått ut och hämtat korten, om de funnits. Flera av korten de frågat efter fanns inte. På sovjetisk sida hade man bekräftat att kort kan komma bort. Journalisten Kartsev, som också varit i Vladimir-fängelset hade sagt dem att registerkorten var numrerade varför man genom att gå igenom alla kort skulle kunna konstatera att det saknades kort, och vilka kvantiteter det kunde röra sig om.

Detta var ett mödosamt arbete, men von Dardel hade sagt ryssarna att han önskade komma tillbaka till Vladimir tillsammans med vittnet Makinen och därvid besöka även andra fängelser.

"Det skulle inte skada" om utrikesministern tog upp denna fråga vid sitt besök och gav sitt stöd till von Dardels begäran att få gå igenom arkiven i Vladimir och andra fängelser. Ryssarna hade inte givit något besked då frågan togs upp med dem.

Från föreningens sida föreslogs att ambassaden i Moskva skulle få förstärkning i en särskild Wallenberg-handläggare vilket vore till fördel bl a om Sacharovs idé om en undersökningskommission skulle förverkligas.

Kabinettssekreteraren invände att vi nog hade allt under kontroll som det är nu, och att någon förstärkning alltså inte var aktuell.

Kabinettssekreteraren frågade om det inte mot bakgrund av den aktuella utvecklingen i Ungern vore tid att aktualisera det ungerska AVO-spåret. Det menade man från föreningens sida inte, man hade ju nu fått besked från sovjetisk sida att Wallenberg varit krigsfånge och kommit till Moskva den 6 februari 1945.

Det borde man väl också göra med uppgiften i pressen nyligen att någon sagt sig ha sett Wallenbergs namn på väggen i ett fängelse?

Man kom så in på det internationella intresset för Wallenbergs öde. Särskilt berördes från föreningens sida Helmut Kohls stora intresse för saken. Han hade bl a ringt till Gorbatjov. Enligt Sonnenfeld har Kohl sagt sig vara övertygad om att Wallenberg lever. Anger nämnde att han hade orienterat den kanadensiske ambassadören om föreningens besök i Moskva, liksom om Sten Anderssons, detta med tanke på att Canadas premiärminister Mulroney i november besöker Moskva. Ambassadören hade rapporterat hem om saken och föreslagit att

Mulroney skulle ta upp Wallenberg-ärendet vid sitt besök. Även Israels finansminister Peres skulle snart besöka Moskva. Vore det möjligt att UD upprättade samband med dessa länders regeringar - liksom med USA:s - för att ge ytterligare stöd åt strävandena att finna Raoul Wallenberg?

Kabinettssekreteraren lovade att så skulle ske.

Slutligen överlämnade föreningen ett antal dokument på ryska som man erhållit från den sovjetiska sidan. Man bad att UD skulle låta översätta dem till svenska.

Så kommer att ske, så snart som möjligt, försäkrade kabinettssekreteraren.

Martin Hallqvist

P S Sonja Sonnenfeld frågade på vägen ut om hon kunde få träffa utrikesministern innan denne gav sig iväg till Moskva. "Vi har ju etablerat en så fin relation med varandra!"

303/010

HEMLIG
enligt § sekretesslagen
19.89.11.03
UTRIKESDEPARTEMENTET

P 2 EU I

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten (Pol I)
Kr Hallqvist/EL

PROMEMORIA
1989-10-30

A f kdm t
Amb Budapest nr 58
Gk Leningrad nr 38
Amb Dahlgren, SB
Pol I, Hallqvist/EL 89 11 03
HEMLIG

A u åber [redacted] 11 02 t amb i
Tel Aviv nr 62
Ottawa nr 59
Washington nr 104
Bonn nr 166
A f kdm t
Amb Leifland, London nr 163
Amb Nilsson, Prag nr 36
Min Julin, New Delhi nr 70
Amb Moskva nr 110

exp 891103
exp 891103
exp 891103

EXPEDIERAT
6/11 1989

Wallenberg-ärendet efter Wallenberg-föreningens besök i Moskva

Varje gång man från svensk sida under de senaste decennierna officiellt tagit upp frågan om Raoul Wallenbergs öde har man från sovjetisk sida hänvisat till det svar som gavs den 6 februari 1957, nämligen att Wallenberg avlidit i juli 1947. Att Wallenberg hållits fängslad, samt att oriktiga uppgifter tidigare lämnats, har skyllt på den dåvarande säkerhetschefen Abakumov, som senare avrättades. Denna hänvisning till beskedet från 1957 gjordes t ex av vice utrikesminister Adamisjin - ansvarig för bl a MR-frågor - till ambassadör Berner i juni i år. Då gavs också beskedet att ännu en utredning, en ny genomgång av hela ärendet hade gjorts på begäran av Wallenberg-föreningen - utan nya resultat. Adamisjin föreslog även Berner att i ärendet söka företräde hos KGB-chefen Krjutjkov. (Detta fick dock inte framstå som A:s förslag.)

Innan man på svensk sida hann besluta sig för en sådan hemställan fick Wallenberg-föreningen den 10 augusti via ambassadör Pankin en inbjudan att besöka Moskva för att träffa företrädare för utrikesministeriet och KGB. Man skulle diskutera frågan, men även få se fängelseläkaren Smoltsovs dokument från 1947 i original, där

det uppges att Wallenberg avlidit. De företrädare för föreningen som man på sovjetisk sida sagt sig vara beredd att ta emot, ordföranden Per Anger, sekreteraren Sonja Sonnenfeld, samt Wallenbergs halvsyskon Guy von Dardel och Nina Lagergren, accepterade detta som ett tillfälle att få till stånd en dialog med de sovjetiska myndigheterna.

Avresedagen bestämdes till söndagen den 15 oktober, och de fyra var beredda att stanna en vecka. Besöket föregicks av omfattande publicitet, både i Sverige (t ex i en artikelserie av Ingmar Lindmarker i SvD), i Sovjetunionen (t ex i en TV-intervju med Nina Lagergren), och internationellt, framför allt i västvärlden. Från officiellt sovjetiskt håll var man i olika uttalanden mån om att inte skapa alltför stora förväntningar inför besöket

Den 16 oktober ägde det första mötet rum på utrikesministeriet. Wallenberg-föreningens företrädare fick bl a träffa vice utrikesminister Nikiforov, Nordeuropachefen Uspenskij och vice KGB-chefen Pirosjkov. Från ambassadens sida deltog tolken Dahnberg.

På sovjetisk sida sade man sig vara övertygad om att Wallenberg dog i juli 1947. Som förutskickats visade man upp Smoltsov-rapporten i vad som hävdades vara original. Föreningen fick behålla en kopia. I ett annat dokument, som också visades upp i föregivet original, sades det att Wallenberg arresterats 19 ~~juni~~ januari 1945 och kommit till Sovjetunionen från Budapest den 6 februari som sovjetisk krigsfånge. Även kopia av det fick behållas.

Till yttermera visso överlämnades föremål som man, liksom sistnämnda dokument, sade sig ha funnit då man gått igenom osorterat material på KGB den 22 september i år: Wallenbergs diplomatpass, anteckningsböcker, ungersk legitimation, tillståndsbevis, sedlar i olika valutor, en puderdosa. Allt hade tillhört Wallenberg.

Svenskarna sade sig dock ej vara övertygade av den sovje tiska bevisningen. I stället överlämnade man skriftliga uppgifter om en rad personer som vittnat - direkt eller indirekt - om att Wallenberg skulle vara i livet efter 1947. På sovjetisk sida lovade man kontrollera uppgifter na, ehuru man sade sig vara förvissad om att man inte skulle få fram något nytt.

Onsdagen den 18 oktober ägde nästa möte rum på MID, denna gång med Uspenskij och vicechefen vid nordeuropa-avdelningen Rymko. Sonnenfeld uppgav att en Carl-Gustaf Swingel, bosatt i Västberlin, under sextiotalet skulle h haft kontakt med en representant för östblocket om en tänkbar utväxling av Wallenberg mot Stig Wennerström. Swingel vore beredd att per telefon till Uspenskij lämna uppgift om vem representanten i fråga var.

von Dardel bad att amerikanen Marvin Makinen, som suttit i Vladimir-fängelset 1962-63 och som hört av medfångar att en svensk "Von der Berg" suttit i hans cell före honom, skulle få visum per omgående för att följa med von Dardel till Vladimir-fängelset. Där skulle de båda gå igenom registreringskorten.

Fredagen den 20 oktober ägde det sista mötet på utrikes-ministeriet rum med hela kvartetten från Wallenberg-föreningen närvarande. På sovjetisk sida var alla från måndagens möte med, samt förre ambassadören Farafonov.

Sovjetsidan redogjorde för de resultat man hittills fått vid genomgång av de uppgifter föreningen presenterat på måndagen. Bl a hade man funnit dokument 1979 i vilka Jan Kaplan och hans hustru intygar att de aldrig haft med Wallenberg att göra. (Enligt bl a ett brev från fru Kaplan samma år till dottern i Israel skulle Kaplan i fängelsesjukhuset ha träffat en schweizare eller svens vid namn Wallenberg, eller Valberg, i mitten på 70-talet.

Uspenskij meddelade att han inte ringt Swingel i Berlin. Det vore den svenska sidans sak att ge namnet på östsidans representant i de förmenta förhandlingarna om en utväxling.

Farafonov anmärkte att "det är väl möjligt att Smoltsovrapporten inte är helt och hållet att betrakta som juridiskt korrekt bevismaterial, men det är ju det enda dokument vi har som har något direkt med Wallenberg att göra".

von Dardel for till Vladimir måndagen den 23 oktober tillsammans med Sonnenfeld och Dahnberg samt en tolk från utrikesministeriet. (Anger och Lagergren for till Stockholm den 20 oktober.)

Man fick se ett antal registreringskort som begärdes fram Dock fanns inte Wallenbergs, ej heller Makinens. Man bad endast att få se korten på personer som enligt det material man lämnat den 16 oktober skulle ha suttit i Vladimir-fängelset.

Avresedagen, onsdagen den 25 oktober, besökte von Dardel och Sonnenfeld tillsammans med Dahnberg utrikesministeriet, där de bl a träffade Rymko.

Från sovjetisk sida överlämnades diverse skriftligt material som styrkte vad man tidigare hade sagt, allt naturligtvis av för Wallenberg-föreningen "negativ" innebörd.

von Dardel bad att senare få återkomma till Vladimir tillsammans med Makinen. von Dardel frågade också om möjligheten att få tillgång till KGB:s centrala arkiv och åklagarämbetets arkiv. Han frågade också efter möjligheten att få se vissa fångars dossierer och Vladimir-fängelsets förteckning över fångkorten. Sovjetsidan lovade återkomma.

Efter en diskussion om Smoltsov-rapportens autenticitet föreslog von Dardel att en internationell arbetsgrupp skulle bildas för att studera Wallenberg-frågan. I den skulle bl a ingå han själv, Sonnenfeld, Makinen och Sacharov. von Dardel sade sig även ha framfört idén till Adamisjin i Genève tidigare i år.

Rymkos reaktion var skeptisk men han lovade framföra förslaget till Adamisjin.

(Adamisjin sade sig i juni i samtal med Berner vara skeptisk till idén. Det kan tilläggas att Sacharov till Berner den 21 oktober sade att han inte anser en internationell kommission vara "lämplig för tillfället".)

Ambassaden i Moskva har den 21 oktober gjort en utvärdering av besöket. Att fyndet av Wallenbergs diplomatpass m m gjordes endast några veckor före besöket har medfört hävdar ambassaden, att man från sovjetisk sida inte kan avböja att företa fortsatta arkivforskningar. (Det kan här tilläggas att Uspenskij vid en presskonferens den 16 oktober uppgav att arkivundersökningarna ännu inte var helt avslutade.)

Ambassaden påpekar också den betydande exponering ärende fått i sovjetiska massmedia, bl a genom ytterligare en TV-intervju med Nina Lagergren.

Ambassaden förordar ungefär den reaktion som utrikesministern gav i sitt svar på riksdagsfråga den 24 oktobe Det var positivt att inbjuda föreningen, och en dialog har uppenbarligen kommit igång.

Ansträngningarna att söka klarhet i frågan bör fortsätta Vi förväntar oss att man också på sovjetisk sida går vidare i arbetet "med större öppenhet än hittills". Ambassaden uttrycker sig mera preciserat: arkivgenomgången bör fortsätta "så länge det finns skuggan av en

chans att man skall kunna hitta något relevant dokument". Reservationerna kring Smoltsov-dokumentet och Gromykos memorandum kvarstår. Personer som kan ha något av intress att berätta hörs om så inte redan skett. Nya uppgifter bör granskas omgående. Framställningar att besöka läger eller fängelser bör tillmötesgås från sovjetisk sida.

Ambassaden menar också att vi bör överväga att delta i en teknisk analys av Smoltsov-papperet. Sovjetiska sidan har erbjudit sig att göra en egen analys. (I annat sammanhang uppger ambassaden att Sacharov anser att vi bör begära att själva få göra en analys.)

Ambassaden nämner också möjligheten att verka för att en internationell expertgrupp - utan regeringsmedverkan - undersöker materialet.

Ambassaden konstaterar slutligen att Wallenberg-föreninge egentligen inte haft något nytt att komma med, utom möjligen tesen om en eventuell utväxling Wennerström - Wallenberg.

Den 26 oktober besökte föreningens fyra Moskva-resenärer kabinettssekreteraren och polchefen (sedan Anger och Lagergren några dagar tidigare orienterat utrikesministern om besöket vid en middag för ungerske utrikesministern).

De fyra sade sig vara nöjda över att de fått tillfälle att komma till Moskva och diskutera frågor om Raoul Wallenberg. En dialog hade faktiskt kommit igång. Man tyckte sig ha märkt en vilja att göra sitt bästa från sovjetisk sida att snabbt nå resultat, ehuru man önskade att ryssarna skulle ändra sin utgångspunkt i sökandet, att de skulle utgå från, inte att Wallenberg är död, utan att han fortfarande är i livet. Man ville ha utrikesministerns hjälp med att under Moskva-besöket förmå ryssarna att överge sin negativa ståndpunkt.

Man önskade också att utrikesministern skulle stödja von Dardels önskemål att tillsammans med Makinen gå igenom fängelsearkiven i Vladimir och i andra fängelser.

Wallenberg-föreningen ville inte yrka på en undersökning av Smoltsov-dokumentet. Resultatet av en sådan vore inte nödvändigtvis till fördel för det fortsatta sökandet efter Raoul Wallenberg enligt Per Anger.

Föreningen önskar också att vi söker samband med vissa länders regeringar för att vinna ytterligare stöd i ansträngningarna.

Uppmärksamheten i sovjetiska massmedia, och det engagemang och intresse man sett hos många ryssar ansåg de fyra vara något mycket positivt. Det kändes som ett gemensamt svenskt-sovjetiskt intresse att vinna klarhet i Raoul Wallenbergs öde. Han har blivit en spjutspets, en symbol för de mänskliga rättigheterna, sade Nina Lagergren. Detta hade givit de fyra ytterligare stimulans att gå vidare i sitt enträgna arbete.

Martin Hallqvist

P S Hans Magnusson i Moskva har idag måndag meddelat att han var uppkallad till MR-handläggaren Babenkov på utrikesministeriet, som tydligen nu handlägger Wallenberg-ärendet. Han ville veta hur den svenska regeringen nu vil gå vidare. På sovjetisk sida var man villig granska alla uppgifter som överlämnades, om nödvändigt med gemensamma ansträngningar. Han underströk emellertid vikten av att det fortsatta arbetet inte bedrevs "under alltför vidlyftiga offentliga spekulationer". Sådana hade förekommit menade han, inför Wallenberg-föreningens besök.

Babenkov hade också nämnt att det inom KGB:s arkiv liksom i diverse läger- och fängelsearkiv råder en "avsevärd oreda". Magnusson hade kommenterat detta så att det ju ökar möjligheten att finna ytterligare material.

Babenkovs chef hade för övrigt på ambassadörens fråga häromdagen sagt att man nog på svensk sida kunde få låna Smoltsov-dokumentet för att göra en egen undersökning om man så önskade.

ÄRENDE:

UTRIKESDEPARTEMENTET

KOPIA TILL:
UTR MIN
-"-
KABS
POLCH
BITR POLCH
POL 1

ÅTGÄRD:

Mottagit
89 11 01
Pol I, Hallqvist/Rdh

10-31
P 2 Ell
POL

AMBASSADEN BELGRAD

1989-10-31

Vskr.

UD STOCKHOLM

FOER POL 1.

RE WALLENBERG

FORTS

RE WALLENBERG

UNHCR:S HAERVARANDE KONTOR HAR KONTAKTAT AMBASSADEN OCH MEDDELAT ATT DEN SOVJETISKE MEDBORGAREN VASILIJ NIKOAJEVITJ MELNITJAK SOM VAR UPPGIFTSLAEMNAREN I VAAR CITERADE SKRIVELSE OM WALLENBERG AV UNHCR: BEDOEMTS VARA EN PERSON SOM FOERTJAENADE ERKAENNANDE UNDER DESS MANDAT OCH ATT HANS HISTORIA AV UNHCR BEDOEMTS SOM FULLT TROVAERDIG.

AF SILLEN

Guy von Dardel
Nina Lagergren

Strängt konfidentiellt

PEEu

(pol)

a.a.
(Denna dokument
överlämnade genom UD:s
förvarg. Wallenberg-
kommissionen till ambs. i
Moskva kan finns ex i bröst
Gripkommissionen)

Dokument överlämnad vid sammanträde med
företrädare för Sovjets UD, 25/10 1989, tidigare
presenterade muntligt av f vice KGB chefen Pirosjkov.
20/10 1989.

Я, Бутова Елена Николаевна, работала в Ц ОД-1/ОТ-2 с 1946 г. по 1978 г. За время работы ко мне за прием б-й Валленберг не обращался. Впервые о существовании этого человека, я узнала от посла СССР в Люксембурге т. Авдеева, который наводил справки о нем в 1988 г. Вторично о нем интересовалась кинокрупа из Киевнаучфильма; в октябре 1989 г., которым я ответила - мне ничего не известно об этом человеке. За время моей хирургической практики, б-го по фамилии Валленберг я не встречала и фамилии похожей на Валленберг не было.

17/X-89 г. Бутова

МВД СССР

УПРАВЛЕНИЕ
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Исполнительного комитета
Владимирского областного Совета
народных депутатов

600681, гор. Владимир,
ул. III Интернационала, д. 45

№

На № 6/2740 - 17.10.89

С П Р А В К А

Осужденный Валенберг или Вайнберг в учреждении ОД-I/СТ-2 УИД УВД Владоблисполкома не содержался.

Начальник учр.ОД-I/СТ-2: В.К.ГОРШКОВ

Тип. УВД Владоблисполкома. Зак. 54д. Тир. 5000. 1988 г.

МВД СССР

УПРАВЛЕНИЕ
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Исполнительного комитета
Владимирского областного Совета
народных депутатов

учреждение ОД-I/СТ-2

600681, гор. Владимир,
ул. III Интернационала, д. 45

16.10.89г. № 5/2439

На №

СПРАВКА

Дана в том, что майор внутренней службы БУТОВА Елена Николаевна проходила службу в учреждении ОД-I/СТ-2 в период с 24.09.1946 года по 06.10.1978 года в должности начальника медсанчасти (хирург).

Уволена по ст.68 п."А" (по возрасту) Положения о прохождении службы рядового и начсостава органов внутренних дел с 07 октября 1978 года.

НАЧАЛЬНИК УЧРЕЖДЕНИЯ ОД-I/СТ-2
УИД УВД ВЛАДОБЛИСПОЛКОМА

полковник вн.сл.-

В.К.ГОРШКОВ

Учреждение ОД-I/СТ-2 * МВД СССР
Для справок

Тип УВД Владоблисполкома. Зак. 54д. Тир. 5000. 1988 г.

От. Осужденного Капит. Яков
Яковлевич рожд. 1913г. Отбывающий наказание в г.
Свектывкар. Ос. 34/1.

Объяснительная.

Поставленный вопрос гр. Леонтьевой
кл. Б. Шаповалу В.В. О том что в Свиде ли
я в 1975г. в Тушкерской тюрьме,
не соответствует действительности, так
в Тушкерской тюрьме я не сидел.
Считаю это недоразумение. Не какого
изведенного фашиста по фамилии
Вальтберг не знаю и не знаю.
Также моя жена, так же никогда
в жизни, никакому иностранцу писем
не писала, все это вздор.

27.VIII 79

Капит

От осужденного Каплан Яков Свинович.

Объяснительная.

Поставленный мне вопрос гр. Жижиным В.В., был ли я в заключении в Бутырской тюрьме в 19 десятых годах. Такого в природе не было, об этом хорошо осведомлены органы. Во вторых никаких иностранцев, знакомых никогда не знал, и у моей семьи не было знакомых иностранцев. Поставленный мне вопрос знали я когда-нибудь гр. Каменского, отвечаю: эту фамилию слышу впервые. За объективную запись необходимо отвечаю. Каплан.

28.VIII.1979г.

Заявление!

От Будовской Г.Ю

Урожд. Зоологической 30 лет

Я Будовская Г.Ю заявляю что
от моего мужа Каплана Я.Е
1913 год рождение никогда и
никаких обстоятельствах
ничего об иностранцев находящися
в заграничные в.с.с.р не
слышала. Ни я и мой
муж никогда и никому
о подобных иностранцев не
письмено и устно
не сообщали.

ससов окружения мне
известно что по одной зарубежной
радио станции передавали
что мой муж Ян Каплан

Якобы в рассказывал что-то
об иностранцах якобы находящихся
в заключении в советском Союзе
если этот Такой имел
в радио передачи действительно
имело место то я заявляю
что это ложь и клевета.

6/IX 79 Дуд.

Я, Вах-Тюремови-Сухочева Мария Кузьминична, работала в УФР ОРТОЙ с 1953 года до 1983 года. За время моей работы Колымской обуст. по фамилии Вальнберг не обращались. А также о содержании осужденных по такой фамилии я не слышала.

17/X 89. Подпись: (Сухочева)

МИД СССР
ГЕНСЕКРЕТАРИАТ
СЕКРЕТНО
Вх. № 9363 г
18.65 г.

Секретно. Экз. № 1

66

ЗАПИСЬ БЕСЕДЫ

профессора директора Института терапии Академии медицинских наук СССР А.Л.Мясникова со шведским профессором Нанной Шварц

6 июля 1965 года

После обмена приветствиями А.Л.Мясников предлагает Н.Шварц приступить к обсуждению вопроса, ради которого она приехала в Москву.

Н.ШВАРЦ. Разрешите мне начать с того, что явилось фоном для моего интереса к вопросу о судьбе Рауля Валленберга.

В конце войны, а именно в 1945 году, я жила некоторое время в Москве у советского посланника в Швеции Александры Коллонтай. Она заболела в Стокгольме, и мне пришлось сопровождать ее в Советский Союз. Во время моего пребывания в Москве А.Коллонтай несколько раз посетил тогдашний посланник Швеции в СССР Седерблум. Мне стало известно, что темой бесед Седерблума с Коллонтай был вопрос о шведском дипломате Рауле Валленберге.

Позднее в шведской печати я прочла ответ А.Коллонтай на шведский запрос о судьбе Валленберга. В этом ответе Коллонтай говорилось, что Валленберг взят под защиту советскими властями и что с ним обращаются хорошо.

Когда я вернулась в Стокгольм, меня посетила моя старая знакомая, мать Рауля Валленберга. Теперь ее имя Май фон Дардель. Ее отец был директором Каролинской больницы, а ее муж - отчим Рауля Валленберга - в течение 12 лет служил администратором Каролинского института, где я в то время заведывала клиникой. Фон Дардель несколько раз просила меня сделать что-либо для ее сына. При этом она исходила из того, что у меня много друзей в Советском Союзе и что я близко знакома с Коллонтай. Фон Дардель рассказала некоторые детали относительно пребывания ее сына в Советском Союзе. Я ответила ей,

Разослано по боевой розмитке за № 2161/пс

что я врач, а не политик, и не хотела бы заниматься этим вопросом.

Затем я получила приглашение академика Нестерова принять участие в ревматологическом конгрессе 1961 г. в Москве. Когда я узнала, что мне предстоит поездка в СССР, я постаралась прочесть все сведения о Рауле Валленберге на всякий случай, если это потребуется. Я тщательно ознакомилась с документами, содержащимися в изданной в 1957 году в Швеции "Белой книге" по делу Валленберга. При этом мне бросились в глаза некоторые детали. Я много раз слышала, что, как говорила Коллонтай министру иностранных дел Швеции, Валленберг находится в Советском Союзе и что он и его имущество взяты под защиту. Некоторые данные, содержащиеся в этой книге, показались особенно интересными.

В 1957 году МИД СССР официально сообщил, что Рауль Валленберг, судя по всему, умер 17 июля 1947 года в Лубянской тюрьме. Меня поразило то обстоятельство, что, как показали военнопленные, содержащиеся в Лубянской и Лефортовской тюрьмах, через 10 дней после указанной даты их допрашивали, знают ли они Валленберга. Все допрошенные, за исключением одного, с Валленбергом в одной камере не сидели. И примечательно то, что эти лица по возвращении из СССР дали идентичные показания. Они говорили, что Валленберг был шведским дипломатом и в этом качестве занимался делами евреев в Будапеште во время войны. Они также указывали, что в результате перестукивания узнали, что Валленберг и его шофер Лангфельдер были задержаны в январе 1945 года в Будапеште и помещены в Лубянскую тюрьму. Позднее, в 1945 году, Валленберг был переведен из Лубянской в Лефортовскую тюрьму. Бывшие военнопленные говорили, что под клятвой подтвердить истинность сообщенных ими сведений. Я еще раз хотела бы подчеркнуть то обстоятельство, что показания этих совершенно различных лиц были, за исключением отдельных деталей, аналогичными.

Еще более интересным представляется тот факт, что 18 августа 1957 года от Вышинского пришла нота, в которой говорилось, что Валленберг неизвестен в Советском Союзе.

Таким образом, в течение 2-х месяцев произошло так, что Валленберг, согласно записке Смольцова, умер, затем через [illegible] проводились допросы различных военнопленных, выехавших из СССР, во время которых ставился вопрос, знают ли они Валленберга. При этом лица, допрошенные 27 июля 1947 года, [illegible], что допрос вели не представители администрации тюрьмы. Наконец в ноте от 18 августа 1947 года говорилось, что Валленберг в Советском Союзе неизвестен.

После прочтения этих документов я начала думать, не следует ли мне попытаться выяснить судьбу Рауля Валленберга.

Перед моим выездом в Советский Союз в печати появилось сообщение, что три лица, которые сидели во Владимирской тюрьме в корпусах П и Ш, утверждают, что Валленберг в 50-х годах содержался в тюрьме во Владимире. Они говорили также, что Валленберг, вероятно, был болен, и у них были основания думать, что Валленберг находился в тюремной больнице. Об этих показаниях можно сказать, что они не так доказательны, как показания лиц, о которых я говорила раньше.

Таким образом, семья фон Дардель получила новые сведения о том, что Валленберг был жив после 1947 года.

Когда я поехала в Советский Союз в январе 1961 года, я предполагала вступить в контакт с заместителем министра иностранных дел Семеновым, которого я хорошо знаю по трем годам его пребывания в Стокгольме. Семенов исполнял обязанности посланника в периоды, когда Коллонтай болела. В Москве встретиться с господином Семеновым оказалось невозможным. После этого я начала искать других лиц, занимающих важное положение и известных своими высокими моральными качествами. Тогда-то я и подумала о профессоре Мясникове, который всегда относился ко мне самым дружественным образом. Я страшно колебалась, стоит ли мне вмешивать Вас, профессор Мясников, в это дело, но в конце концов пришла к выводу, что мне следует использовать все возможности.

Я рассказала Мясникову все сказанное мною сейчас, за исключением некоторых деталей. Я не рассказала Мясникову, в частности, о тех мыслях, которые появились

После прочтения "Белой книги" и некоторых других до-
я сказала профессору Мясникову, что, вне всякого
Валленберг находился в тюрьме в Советском Союзе.
ось совершенно правдоподобным, что Валленберг был во
рской тюрьме в 50-х годах. Это говорила я, но не Мяс-
Рассказав все это, я спросила профессора Мясникова,
он о деле Валленберга. Профессор Мясников ответил
не нашла ничего странного в том, что Мясников знал
Валленберга, поскольку к нему лично могли обращаться в
с болезнью Валленберга.

Я пошла дальше и указала на то, что слышала, что Вал-
берг болен. Профессор Мясников ХХХХХ ответил "да" и доба-
что "Валленберг в очень плохом состоянии. Он болен пси-
ски". (А.Л.Мясников жестом выражает свое удивление).

Наша беседа продолжалась еще некоторое время. Я хотела бы
указать на некоторые малосущественные детали, относящиеся
этой беседе. Прежде всего я хотела бы еще раз подчеркнуть,
что именно я рассказала профессору Мясникову о деле Валленбер-
га, и профессор должен был несомненно понять, что он ведет
разговор с человеком, который хорошо, хотя и не все, знает
о деле Валленберга. Вот некоторые детали, относящиеся к нашей
беседе в январе 1961 года.

Во время нашей беседы был известный мне советский
профессор (А.Л.Мясников замечает, что академик Сперанский
умер два года тому назад), а также заходил другой врач, с
которым я говорила. В этом время я писала на листе бумаги
имя: "Атташе Рауль Валленберг". Этот листок я оставила у
профессора Мясникова.

При следующей встрече профессор Мясников говорил,
что я неправильно поняла его. Я получила письмо профессора
Мясникова, в котором он пишет, что возникло какое-то недора-
зумение, по-видимому, в связи с тем, что Мясников плохо знает
немецкий язык. Я, со своей стороны, должна сказать, что
я много раз раньше разговаривала с Мясниковым на немецком
языке и всегда хорошо понимала его. Мне очень жаль, что

доставляю профессору большие неприятности, но считаю, что это ее неправильным, если бы я не сказала то, что я слышала.

В моем письме Семенову и в письме профессору Мясникову я писала, что причиной большого интереса, который я проявляю к делу Валленберга, является то, что я хорошо знаю мать Рауля Валленберга. Она очень страдала из-за неизвестности о судьбе ее сына, и со всеми, кто с ней встречался, говорила о своем сыне.

Другой причиной является то, что в данном случае речь идет о шведском дипломате, о котором говорили как о человеке беспримерного мужества. Он пытался выполнить очень тяжелое задание, которое ему было поручено - спасать человеческие жизни от нацистов.

Я слышала утверждения, что Валленберг якобы был шпионом. Я говорила со многими венграми и у меня сложилось убеждение, что он не мог быть шпионом ни в пользу немцев, ни в пользу американцев.

У нас в стране все думают, что Валленберг был жив еще в 1961 г. и был болен. Никто, кроме членов шведского правительства, не знает о моей беседе с Мясниковым. Я никогда не говорила фон Дардель о беседе с Мясниковым. В течение последних лет я стремилась избегать встреч с фон Дардель и не видела ее в течение года.

В Швеции все еще говорят часто о Валленберге, что он был шведским дипломатом, что он многих спас от смерти и газовых камер. Они понимают, что может быть временами руководство не знало, где находится Валленберг, может быть его перевели куда-то.

Во время последнего расследования, очевидно, не смогли узнать, где он был, трудно было выяснить все детали. Мы хорошо понимаем, что Валленберг мог быть в таких местах, которых руководство не знало. Но при тщательном глубоком расследовании, изучении шаг за шагом всех деталей можно было бы узнать, где он находится.

Вопрос о Валленберге много раз обсуждался между правительствами Швеции и СССР. С обеих сторон было послано большое число нот. Для обеих сторон лучше всего было бы, если бы в этот вопрос была внесена полная ясность. И в мире также очень высоко было бы оценено, если бы новое советское руководство попыталось изучить это дело и внести в него полную ясность. Считаю, что было бы ошибкой думать, что в результате этого был бы подорван престиж или в какой-то степени нанесен ущерб Советскому Союзу. Большой источник недоверия был бы ликвидирован, если бы в вопрос о судьбе Валленберга была внесена ясность. Не думайте, что мы будем требовать расследования в деталях, если мы получим разъяснение в целом. Мы в Швеции во всяком случае рассматривали бы такой результат как великое деяние, и наша благодарность была бы огромной. Я убеждена, что все в мире, кто знает это дело, также расценили бы это как великое дело.

А.Л.МЯСНИКОВ. Прежде всего я хотел бы сказать, что большая часть очень длинной речи г-жи Шварц носит общеполитический характер, которую я лично не имею никаких оснований комментировать. В другой части эта речь имеет сугубо психологический характер, определяемый, очевидно, тем, что профессор Шварц близка семье, которая потеряла одного из членов и много страдала. Я разделяю некоторые чисто моральные соображения, которые объясняют вмешательство г-жи Шварц в это дело. Но, к сожалению, в этом деле я лично ничем не могу помочь. Моя персона здесь, по моему мнению, не должна была бы фигурировать.

Позвольте перейти к фактическим обстоятельствам разговора, с которым связано возникшее недоразумение. В начале нашей беседы в январе 1961 года г-жа Шварц рассказала об этом деле. Поэтому я и сказал, что теперь я знаком с этим делом. Повторяю, что до беседы со Шварц я никакого понятия не имел об этом деле и абсолютно не знал имени человека, самого слова Валленберг. Я познакомился с этим вопросом из рассказа г-жи Шварц и в интерпретации г-жи Шварц. Более того, я не мог ничего знать об этом деле. Всем известно, что я не имею и не имел ни малейшего отношения ни к тюрьмам, ни к тюремным больницам,

ни к военнопленным, ни вообще к военным. После окончания Отечественной войны я полностью гражданский человек. По лини специальных органов я никогда не приглашался к больным и поэтому я не мог видеть Валленберга. Я хорошо знаю, что я его не видел, и все знают, что я его не видел. Поэтому я думаю, что профессору Шварц показалось, будто бы я говорил, что я видел его.

Я говорил с г-жой Шварц совершенно дружески. И когда г-жа Шварц высказала убеждение, что Валленберг жив, предположив, что он болен, я ответил, что если Вы утверждаете, что он болен, то он может быть и болен. Ведь если предположить, что он жив, то можно предположить, что он болен. Я думаю, что именно в этих условных грамматических оборотах и кроется причина того, что Вы ошибочно поняли мои слова. Я говорил с Вами дружески и не думал, что Вы имеете официальное или полуофициальное поручение по выяснению этого дела. Если бы я знал это, я обязательно пригласил бы переводчика и вел беседу с его помощью. Я утверждаю, что профессор Шварц неправильно поняла мой плохой немецкий язык. У меня не было никаких основани говорить о том, что г-жа Шварц приписывает мне. У нас всем ясно, что я не мог иметь никакого отношения к судьбе одного из военнопленных. Кстати, во Владимире я не был до 1963 года, когда я ездил туда с сыновьями, чтобы посмотреть знаменитые соборы. Что касается специальных учреждений в Москве, то я не имел и не имею к ним никакого отношения.

Я помню, Вы попросили меня поговорить с Хрущевым о Валленберге. Я ответил Вам, как Вы помните, что я не имею контактов с Хрущевым, что он полностью здоров и что я его не лечу. Вы спросили, к кому Вам следует обратиться. Я несколько раз говорил Вам, что надо обратиться в МИД СССР. Я Вам дал телефон В.С.Семенова, сам звонил ему и говорил о Вашей просьбе.

В конце беседы уже перед прощанием я, на основании того, что Вы мне рассказали, высказал убеждение, что Валленберг жив. На это Вы очень эмоционально воскликнули, что это правда, он жив. Я не мог с Вами спорить, потому что я ничего знал об этом деле. Здесь, как я почувствовал, у Вас какая-то "идея-фикс". У всех они бывают, эти "идеи-фикс".

Н.ШВАРЦ. Я хотела бы внести поправки в некоторые заявления профессора Мясникова. Я никогда не говорила, что Мясников видел или лечил Валленберга. Я говорила, что Мясников знает это дело.

А.Л.МЯСНИКОВ. Только с Ваших слов.

Н.ШВАРЦ. Профессор Мясников сказал, что я, возможно, имела полуофициальное поручение. Я абсолютно не имела ни официального, ни полуофициального поручения. Я действовала исключительно как частное лицо.

А.Л.МЯСНИКОВ. Я могу согласиться с этим. Но результат был таким. Вы сказали, что доложили правительству о нашей беседе. Если бы я знал Ваше намерение, я сделал бы стенограмму беседы и дал бы ее Вам.

Н.ШВАРЦ. Я никогда не говорила, что профессор Мясников является лечащим врачом Хрущева.

Исключительно печально то, что мы не можем прийти к единому мнению по этому вопросу.

А.Л.МЯСНИКОВ. Что Вы имеете в виду ?

Н.ШВАРЦ. Речь идет о двух фразах: I) профессор Мясников сказал, что он знает дело Валленберга. Из каких источников он знает это дело, об этом мне ничего не известно; 2) Мясников сказал, что Валленберг тяжело болен. Я не знаю, на каком основании Мясников сказал это.

Лично я много сделала для Вас, профессор Мясников, но я не могу отказаться от того, что я слышала от Вас.x)

Давайте подумаем над тем, действительно ли в обнаруженном в 1957 г. документе идет речь о Валленберге. Почему Советское правительство не идет на созыв конференции с участием других лиц ? Сообщение о смерти Валленберга было ошибочным, ибо, очевидно, там шла речь совсем о другом человеке.

А.Л.МЯСНИКОВ. Я никак не могу понять, почему Вы ставите этот вопрос в таком широком плане в институте терапии. Я не дипломат, не представитель правительства, не юрист.

---

x) А.Л.Мясников полагает, что речь идет, очевидно, об инициативе Н.Шварц в приглашении СССР и ряда видных советских терапевтов, в том числе А.Л.Мясникова на Ш конгресс по внутренней медицине в Стокгольм в 1954 г., а также о помощи Н.Шварц при вступлении Всесоюзного общества терапевтов в Международную организацию по внутренней медицине.

я не компетентен обсуждать это дело. Я не имею к нему никакого отношения, никогда не видел Валленберга, не знаю его и прошу увольить меня от дальнейшего обсуждения со мной этого вопроса.

Я часто встречаюсь с учеными из заграницы и ни разу никто, имея достаточно такта, не задавал мне политических вопросов. Я специалист по кардиологии и думал, что Вы будете говорить со мной о кардиологии. Когда же Вы заговорили об этом деле, то я из чисто человеческих чувств не стал вам перечить. И потом многократно повторял, чтобы Вы не обсуждали со мной эти вопросы. Они не входят в круг моих обязанностей как ученого.

На Ваш вопрос тогда я отвечал сослагательно, так как я не мог сказать ни "да", ни "нет". Если я не знаю дела, то я не говорю ни "да", ни "нет". Поэтому я думаю, что Вы поняли меня неправильно.

Что касается Хрущева, то Вы не будете отрицать, что Вы говорили со мной о Хрущеве. Во всяком случае Вы просили меня обратиться к Хрущеву по делу Валленберга.

Остаются два вопроса.

Вы утверждаете, что я говорил, что я знаю дело Валленберга и знаю, что он болен. Я это категорически отрицаю. Я этого дела не знал и, по моему положению, не мог знать. Поэтому возникшее недоразумение я отношу к моему плохому знанию немецкого языка. Вы неправильно перевели и поняли мои слова.

Мне кажется, Вам надо принять то, что я говорю. Недоразумение возникло в связи с неопределенностью моих суждений, обусловленной тем, что я ничего не знал и не знаю об этом деле

Н.ШВАРЦ. Я хорошо понимаю, как неприятно поднимать политические вопросы в беседах с коллегой. Я надеюсь, что профессор Мясников будет свободно ездить за границу и приедет в сентябре в Швецию. Я повторяю приглашение Союза шведских врачей и профессора Бьерка профессору Мясникову прибыть в Швецию в сентябре для чтения лекций.

Теперь позвольте мне вновь вернуться к этим двум вопросам. Как бы я лично ни хотела пойти Вам, профессор Мясников, навстречу и взять на себя вину, я не могу этого сделать.

А.Л.МЯСНИКОВ. Я беру на себя часть вины за возникшее недоразумение. Я признаю, что мой немецкий язык плох. Моя речь была неясной. Что еще я могу сказать.

Н.ШВАРЦ. Я всегда хорошо понимала Вас, профессор Мясников, и в этом отношении я уступить не могу.

А.Л.МЯСНИКОВ. Но почему после всего сказанного мною Вы не хотите верить, что я не видел, не мог видеть и знать что-либо о Валленберге. Я выразился так, как я выразился. Вы поняли меня так, как Вы поняли. Значит, Вы оказались жертвой моего плохого языка.

Я даже готов признать, что я, может быть, не понимал точно Ваших вопросов. Я искренне хочу рассеять возникшее недоразумение. Это же аксиома - я не знал и не мог ничего знать об этом деле. Если бы я стал утверждать, что я знаю Валленберга, то меня сочли бы сумасшедшим. Я не мог его видеть и не мог ничего знать о нем.

Я никогда не был ни в тюрьмах, ни в лагерях, я никогда не имел дела со специальными органами. Я прошу понять, что наша беседа в ее политической части основывается на недоразумении. По этому вопросу я больше говорить не буду. Вопросы о претензиях вашего правительства к нашему правительству должны решаться дипломатическим путем. Вы говорите, у Вас не верят в смерть этого человека, это - другой вопрос. Хотите верьте, хотите нет. Но меня в это дело, в дискуссию по нему, прошу не впутывать. Я не имею никаких оснований участвовать в этом. Я - не сотрудник МИД. Я ничего не знаю. Я встречался раньше с вашим послом Сульманом, бывал на приемах у него. Но он никогда не обращался ко мне с подобными вопросами.

А если бы он у меня спросил, то я ответил бы ему то же самое, что я сказал господину послу Яррингу и Вам, г-жа Шварц.

Н.ШВАРЦ. Для меня вполне понятно, что профессор Мяс-
[illegible] не занимается политическими вопросами. Я думаю и верю,
[illegible] профессор Мясников впервые оказался втянутым в полити-
[illegible] дело. Я никогда не говорила, что Мясников посещал
[illegible]. Что касается Ваших слов о поручении, то я вновь
[illegible]ряю, что у меня не было поручения. Но когда я вернулась
[illegible] Москвы, то я сочла своей обязанностью доложить о нашей
[illegible] моему правительству.

А.Л.МЯСНИКОВ. Вот это плохо, Вы поставили свое прави-
[illegible]тельство в ложное положение. На основании беседы с частным
[illegible] Вы ввели в заблуждение свое правительство.

Вы говорили, что Вы не имели какого-либо официального
[illegible] полуофициального поручения. Если бы я знал, что Вы о
[illegible] беседе будете сообщать правительству, я пригласил бы
[illegible]нографистку и дал бы Вам стенограмму нашей беседы.

Я могу сказать только, что если все Ваши сведения по
[illegible] делу имеют такое же основание, что и Ваши ссылки на
[illegible] со мной, то дело вообще плохо. Нельзя основывать дей-
[illegible] правительства на пустой болтовне.

Н.ШВАРЦ. Может быть мне и не следовало бы тотчас докла-
дывать о нашей беседе правительству. Однако я еще раз подчер-
киваю, что никаких заданий я не имела.

Что касается показаний пленных, то они были получены в
результате специально организованных допросов. Эти показания
были изучены двумя высококвалифицированными юристами, и нет
оснований сомневаться в их правильности. Лично я считаю,
что человек, о смерти которого говорится в записке Смольцова,
был не Рауль Валленберг.

А.Л.МЯСНИКОВ. Я еще раз рекомендовал бы Вам обсуждать
этот вопрос в другом месте.

Н.ШВАРЦ. Я упомянула о пленных только потому, что Вы
затронули их показания.

А.Л.МЯСНИКОВ. Я доволен тем, что Вы начинаете понимать,
что наш разговор основан на недоразумении.

Н. ШВАРЦ. Наш разговор не изучен юристами.

А.Л.МЯСНИКОВ. Об этом не может быть и речи. Два лица [illegible] об утверждениями, противоложного характера, а свидете- [illegible] нет. Поэтому нет и оснований для юридического разбиратель- [illegible]

Н.ШВАРЦ. Некоторый интерес представляет то, что при [illegible] беседе были Сперанский и другой врач.

А.Л.МЯСНИКОВ. Сперанский умер два года тому назад. Я согласился вновь встретиться с Вами с расчетом, чтобы попытаться прийти к единому мнению о том, что происшедшее объясняется исключительно недоразумением. Я уже все сказал. Я изложил то, что, по моему мнению, лежит в основе недоразумения. Я виню в этом деле не только Вас, но прежде всего себя. Но если бы я знал, что Вы будете говорить о каких-то юристах, то я отверг бы предложение о встрече как недостойное.

Н.ШВАРЦ. Я затронула вопрос об юридической проверке показаний лишь потому, что наша беседа коснулась этих показаний. В мои намерения не входило предлагать Вам какое-либо юридическое разбирательство. Но это тем не менее не мешает мне оставаться на моей точке зрения.

А.Л.МЯСНИКОВ. Будучи ученым, я хотел бы уяснить для себя, почему Вы продолжаете утверждать, что я видел или знал о Валленберге до нашей встречи в 1961 году. Неужели после всех разъяснений Вы продолжаете верить в свою версию, которая строится на разговоре, проходившем четыре года тому назад на плохом немецком языке. Удивительно !

Н.ШВАРЦ. Профессор Мясников пытается представить дело так, что он не знал о деле Валленберга. Но я предполагаю, что профессор Мясников что-то знал о каком-то лице; я предполагаю, что профессор Мясников что-то слышал от другого лица о деле Валленберга.

А.Л.МЯСНИКОВ. Но и это предположение неправильно. Об этом деле я ничего не знал и ничего не слышал до нашей с Вами встречи в январе 1961 года. Вы должны понять: война - это тяжелый период. После войны у отдельных людей были очень тяжелые

судьбы. У нас в Советском Союзе бывали случаи, когда некоторых солдат считали погибшими, родные получали похоронные, а они после войны возвращались домой из плена. Это описано и в нашей художественной литературе Бывало и так, что жена, не дождавшись с фронта мужа, вновь выходила замуж. Возвращался первый муж и у женщины оказывалось два живых мужа. Это описано. Я представляю себе всю сложность судьбы людей, попавших в этот котел войны. Потому-то я и говорил с Вами, прибегая к условным оборотам. Очевидно, поэтому и была возможность воспринять мои слова так, как Вы их поняли. Я допускаю в общем такую возможность. Но что касается дела Валленберга, то я нию гда, до Вашего прихода в институт, ничего о нем не слышал, тем более не мог его видеть.

Н.ШВАРЦ. Я не утверждала, что Вы видели Валленберга. Мы надеялись, что с Валленбергом может произойти то же самое, что произошло и с советскими людьми, которых считали погибшими и которые затем возвратились домой живыми.

А.Л.МЯСНИКОВ. Это дело правительственных организаций. Я думаю, что вряд ли был бы смысл держать в Советском Союзе какого-то Валленберга, если бы он был жив. Для чего ? Если бы его нашли, вам бы его давно отдали. Вы хотите, чтобы были усилены розыски, так об этом следует говорить не мне.

Н.ШВАРЦ. Я согласна, что такой вопрос не может быть решен между нами. Но то, что люди встречаются и обсуждают этот вопрос, тоже ценно. Я должна сказать, что со стороны шведского правительства было сделано много. Но я хотела бы еще раз подчеркнуть, что я действовала не по официальному поручению; единственной причиной, побудившей меня обратиться к Вам, была просьба матери Валленберга.

Еще один вопрос, о котором говорит вся Швеция. Шведы удивляются, почему бы не просмотреть все документы, относящиеся к этому делу. Я должна высказать мое совершенно определенное убеждение, что я не могу согласиться с тем, что я якобы неправильно поняла Ваши высказывания. Я, к сожалению, должна настаивать на том, что Вы мне сказали. Вы сказали, что

Валленберг болен психически и находится в больнице. Вы хотите, чтобы я согласилась с тем, что Вы предложили сегодня, а именно, что тогда в нашей беседе произошло недоразумение. Но я со своей стороны должна сказать, что, выезжая сюда, я тоже надеялась на положительный результат.

А.Л.МЯСНИКОВ. Что же Вы понимаете под положительным результатом ?

Н.ШВАРЦ. Я думала, что Мясников, во-первых, подтвердит, что он знает о Валленберге. Я полагала, что Мясников знал это дело.

А.Л.МЯСНИКОВ. Я этого дела не знал. Все это сплошная нелепость.

Н.ШВАРЦ. Второй пункт. Мое твердое убеждение, что профессор Мясников знал, что Валленберг психически болен и находится в больнице.

А.Л.МЯСНИКОВ. Первый пункт я отвергаю. Но дело не в этом. Ведь Вы допускаете, что я не знал имени Валленберга, но что я мог слышать о подобном другом человеке. Это - допущение. Имя Валленберга я долго не мог запомнить. Только потом, через другие каналы, я узнал, о чем же идет речь.

Что касается второго пункта, то я сказал Вам, что может быть этот человек жив, может быть нет, я не знаю, в больнице ли он или здоров. Вы не будете отрицать , что в конце беседы я высказал убеждение, что этот человек умер. Но Вы тогда воскликнули: "Нет, он жив !". Я же не мог знать, жив ли этот человек или нет. Но поскольку его не передают шведскому правительству, значит передавать нечего, значит его нет в живых.

Н.ШВАРЦ. Точно вот эти слова Вы сказали мне 28 марта I96I года x) после Вашей беседы с Хрущевым.

А.Л.МЯСНИКОВ. Это я говорил в беседе в январе I96I года.

---

x) См. примечание на стр. I6.

Н.ШВАРЦ. Я не могу согласиться, что было недоразумение. Я знаю, что перед тем как я приехала сюда в конце марта, была беседа с Хрущевым.

А.Л.МЯСНИКОВ. Я никогда не встречался с Хрущевым. Я лишь видел Хрущева и других членов политбюро во время болезни Сталина. Видел его на демонстрациях на Красной площади. Но ни разу не видел Хрущева позднее.

Н.ШВАРЦ. Я не сама выдумала эти вещи. Я знаю, что Хрущев плохо воспринял письмо нашего премьер-министра. Я думаю, что было бы правильным придерживаться январской беседы. Я могла бы еще кое-что сказать, но не считаю это желательным.

А.Л.МЯСНИКОВ. Я не намерен отходить от своего толкования.

Н.ШВАРЦ. Я понимаю, что если Советское правительство будет тщательно расследовать это дело, то не будет необходимости специально разбирать наш разговор, который проходил без свидетелей. Но следует изучить другие показания.

Мы надеемся, что это дело будет подвергнуто более глубокому расследованию, которое покажет, что ссылки на 1947 год являются ошибочными. Это должно быть ошибкой. Ведь утверждают, что Валленберг умер 17 июля 1947 года. Но есть показания о допросах 27 июля 1947 года. Есть показания, свидетельствующие о том, что Валленберг был жив и позднее.

А.Л.МЯСНИКОВ. Вы вновь выходите за рамки цели, которая стоит перед нашей встречей. А поскольку это так, то такое обсуждение следует прекратить. Я считаю, что мы обсудили вопрос ради которого мы встретились.

Н.ШВАРЦ. Я не думаю, что мы пойдем дальше и достигнем большего.

Но я надеюсь, что профессор Мясников 21 сентября прибудет в Стокгольм и, поскольку мы сегодня обсудили вопрос о Валленберге, у нас не будет необходимости обсуждать его в Стокгольме.

А.Л.МЯСНИКОВ. Я благодарю профессора Шварц, профессора Бьерка и Союз шведских врачей за приглашение, но, к сожалению, я не смогу приехать в Швецию в сентябре. Я был в мае в Швейцарии, в конце года возможно поеду в США. Не могу я все время отсутствовать. Я должен руководить институтом. Сейчас у нас много работы - институт реставрируется.

Н.ШВАРЦ. Я весьма сожалею. Поездка в Стокгольм не [illegible] отнять у Вас много времени. Самолетом - это только два [illegible] можно сегодня приехать, прочесть лекцию и завтра вер[illegible] домой.

А.Л.МЯСНИКОВ. Во всяком случае благодарю за приглашение.

Беседа состоялась в служебном кабинете А.Л.Мясникова [illegible] институте терапии АМН СССР и продолжалась 2 часа 45 минут.

На беседе присутствовали: со шведской стороны - посол [illegible] в СССР Г.Ярринг, с советской - советник Отдела скандинавских стран МИД СССР Г.Н.Фарафонов. Беседу переводил атташе ОСС И.А.Косачев.

Примечание: После беседы нами был задан А.Л.Мясникову вопрос, о какой встрече 28 марта 1961 г. говорила Шварц. А.Л.Мясников сказал, что это вымысел Шварц, никакой встречи Мясникова со Шварц 28 марта не было. Шварц действительно приходила в институт терапии, но Мясников предупредил своего секретаря, и, когда ему сообщили, что Шварц пришла, Мясников ушел из института черным ходом. Мясников предупредил также жену, чтобы она, если Шварц будет звонить домой, сказала, что его нет дома. Шварц на квартиру Мясникова не звонила.

Беседу записали:

(Г.Фарафонов)

(И.Косачев)

Данный текст записи беседы согласован с т. Мясниковым А.Л. 9 июля 1965 года

Разослано:
т.Громыко А.А.
т.Кузнецову В.В.
т.Фирюбину Н.П.
в дело (2)

Исх. 400/рсс
9.VII-65 г.

10/VII.65 г.

РАССЕКРЕЧЕНО
12 октября 1989 г.

ЗАПИСЬ БЕСЕДЫ

директора Института терапии Академии медицинских наук СССР профессора А.Л.Мясникова с послом Швеции в СССР Г.Яррингом

II мая 1965 года

А.Л.Мясников принял Ярринга в своем служебном кабинете в Институте терапии.

В начале беседы Ярринг охарактеризовал советско-шведские отношения как хорошие, отметив, что единственным отягощающим моментом в них является дело о судьбе исчезнувшего шведского дипломата Рауля Валленберга.

Ярринг сказал, что известный шведский ученый профессор Ханна Шварц была 4 года тому назад в Советском Союзе и беседовала с профессором А.Л.Мясниковым по вопросу о судьбе Валленберга. По возвращении в Стокгольм она заявила, что А.Л.Мясников сказал ей, что Валленберг болен и находится в советской больнице. Посол заметил, что он информирован о переписке Мясникова с Н.Шварц и знает отношение А.Л.Мясникова к тому, что заявила в Стокгольме Ханна Шварц. Таким образом в вопросе о беседе А.Л.Мясникова с Н.Шварц возникло две версии, противоречащие одна другой. Цель посещения Яррингом Института терапии заключается в том, чтобы попытаться выяснить, как возникло такое положение.

А.Л.Мясников сказал, что он до беседы с Шварц не слыхал имени Валленберга и поэтому не мог сказать Шварц того, что она ему приписывает.

Далее А.Л.Мясников рассказал следующее:

В 1961 году Н.Шварц приехала в Москву для участия в Ревматологическом конгрессе. Ее доклады вызывали интерес среди советских ученых, которые оказали Шварц большое внимание. Н.Шварц беседовала с А.Л.Мясниковым на его квартире (беседа носила чисто научный характер) и затем в Институте терапии. После осмотра института Шварц попросила А.Л.Мясникова поговорить с ней по вопросу, не имеющему отношения к научным исследованиям. А.Л.Мясников пригласил Н.Шварц в кабинет.

В начале беседы присутствовал заместитель директора Института член-корреспондент АН СССР профессор Сперанский. Н.Шварц рассказала, что молодой шведский дипломат Р.Валленберг в конце второй мировой войны оказался в Советском Союзе. Военнопленные, вернувшиеся из Советского Союза, сообщают, что он все еще находится в СССР, по последним сведениям, в городе Владимире. Высказав предположение, что А.Л.Мясников как крупнейший советский терапевт, возможно, лечит Н.С.Хрущева, Шварц попросила А.Л.Мясникова выяснить у главы Советского правительства вопрос о судьбе Валленберга. При этом она указала на гуманный характер этого вопроса, подчеркнув, что мать Валленберга тяжело страдает от неизвестности относительно судьбы своего сына. Н.Шварц высказала предположение, что, возможно, Р.Валленберг в тяжелом состоянии и находится в больнице.

А.Л.Мясников ответил Шварц, что имени Валленберга он не слышал и поэтому не знает, жив ли этот человек или умер, болен он или здоров, находится в больнице или нет.

Что касается Н.С.Хрущева, то, насколько известно А.Л.Мясникову, он здоров, и Мясников его не лечит, но если бы даже он и лечил Н.С.Хрущева, то не стал бы ставить подобные вопросы Председателю Совета Министров СССР. Вопросы, связанные с розысками граждан других государств, рассматриваются Министерством иностранных дел СССР. А.Л.Мясников порекомендовал Н.Шварц обратиться с ее просьбой к заместителю министра иностранных дел СССР В.С.Семенову и дал ей его телефон. Когда А.Л.Мясников при этом сказал, что человека, о котором спрашивала Н.Шварц, может быть уже нет в живых, она энергично протестовала и настаивала, что, как известно шведской стороне, Валленберг жив и находится во Владимире.

А.Л.Мясников раз"яснил Яррингу, что, по его мнению, недоразумение могло возникнуть в связи с тем, что беседа со Шварц проходила на немецком языке, которого он в совершенстве не знает. Поэтому условные предложения, сказанные

по немецки, могли быть восприняты Шварц как какое-то допущение.

Ярринг сказал, что, согласно утверждениям Н.Шварц, она много раз беседовала с А.Л.Мясниковым по-немецки, и они всегда хорошо понимали друг друга.

А.Л.Мясников ответил, что в беседах на научные темы смысловые нюансы не играют большого значения.

Далее А.Л.Мясников отметил, что, не зная до разговора со Шварц ничего о Валленберге, он не мог знать и о том, что, как ему стало известно позднее, Валленберг умер еще в 1947 г. и что об этом было сообщено нашим правительством правительству Швеции. Н.Шварц во время беседы с А.Л.Мясниковым ничего ему об этом не сказала.

А.Л.Мясников сказал Яррингу, что он не понимает, почему он оказался впутанным в дело, к которому не имеет и никогда не имел никакого отношения. Ему не приходилось заниматься военнопленными и иностранцами, которые оказались по тем или другим причинам в Советском Союзе. О Валленберге он тем более ничего не мог знать, поскольку тот умер в 1947 году, а профессор Мясников приехал в Москву и начал работу в Институте терапии только в 1948 году. А.Л.Мясников добавил, что, судя по всему, в Швеции есть определенные круги, специально раздувающие это дело.

Ярринг заявил, что шведское правительство также не испытывает удовольствия заниматься этим вопросом. Оно заинтересовано лишь в выяснении судьбы Валленберга.

Далее Ярринг предложил А.Л.Мясникову организовать встречу с Н.Шварц. Он сказал, что Шварц готова приехать в Москву, чтобы выяснить с А.Л.Мясниковым, каким образом возникло такое положение, когда об одной и той же беседе существуют две противоположные версии.

А.Л.Мясников ответил, что встреча со Шварц по этому вопросу не может ничего дать, поскольку Мясников ничего о Валленберге не знает. Н.Шварц будет утверждать, что она поняла слова профессора Мясникова таким-то образом, А.Л.Мясников заявит, что он ничего подобного не говорил.

Ярринг продолжал настаивать на встрече, заявляя, что она может внести определенную ясность в вопросе о судьбе Валленберга. Ярринг сказал, что такую встречу было бы целесообразно организовать в присутствии его и представителя Министерства иностранных дел СССР до визита премьер-министра Швеции Эрландера в Советский Союз, лучше всего до I июня с.г.

А.Л.Мясников сказал, что он считает Н.Шварц крупным ученым и готов встречаться с ней для обсуждения научных проблем, однако не видит никакого смысла в дальнейших беседах по вопросу о Валленберге. Такая встреча не может быть полезной ни в каком отношении.

Ярринг вновь спросил А.Л.Мясникова, примет ли он Н.Шварц, если она выскажет пожелание приехать в Москву, чтобы встретиться с ним.

А.Л.Мясников ответил, что он может побеседовать со Шварц, но считает такую встречу бесполезной.

Ярринг сказал, что он сообщит о своей беседе с А.Л. Мясниковым в Стокгольм, и просит А.Л.Мясникова через некоторое время вновь принять его и обсудить вопрос о возможной встрече А.Л. Мясникова с профессором Шварц.

А.Л.Мясников ответил, что он рад видеть посла.

Ярринг поблагодарил А.Л.Мясникова за разъяснение и сказал, что теперь лично у него появилась ясность в этом деле.

На беседе присутствовал атташе Отдела скандинавских стран МИД СССР И.А.Косачев.

Беседу записал: (И.Косачев)

12 мая 1965 г.
Исх.№ 320/Осс

Запись бесед 12 мая с.г. состоявшихся с т. Мясниковым А.Л.

Разослано по Распоряжение за N 1586/ГС 15/V